

KÜLTÜRK

JOURNAL OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE STUDIES

КУЛТУРК

كولتورك

GÜFTE MECMÜALARININ MESTAP'A GÖRE TASNİFİ ÜZERİNE BAZI ÖNERİLER

Some Suggestions on the Classification of Song-Text Collections According to MESTAP

Doç. Dr. Şerife AĞARI - Doç. Dr. Mehmet Akif GÖZİTOK

İNCELEMEDE ÖLÇÜNLÜLÜK VE MESTAP TEZLERİNİN İNCELEME KISMINA DAİR YENİ BİR ŞABLON ÖNERİSİ

Analysis of Proportionality in Research and a New Template Proposal For MESTAP Theses' Analysis Section

Prof. Dr. Ömür CEYLAN

LİSANSÜSTÜ EĞİTİMDE VERİLEN "ŞİİR MECMUALARI" DERSİNİN MESTAP PROJESİNE KATKILARI VE BAZI ÖNERİLER

Contributions of the "Poetry Collections" Course Given in Graduate Education to the MESTAP Project and Some Suggestions

Prof. Dr. Sebahat DENİZ

ANADOLU'DA FARŞÇA OLUŞTURULMUŞ EN ESKİ RUBAİLER MECMUASI: MECMA'U'R-RUBÂ'İYYÂT

The Oldest Rubai Collection Created in Persian in Anatolia: Mecma'u'r-Rubâ'iyât

Prof. Dr. Ahmet KARTAL

MESTAP TABLolarINDA AÇIKLAMALARA/NOTLARA DAİR TESPİT VE ÖNERİLER

Findings and Suggestions Regarding Explanations/Notes in MESTAP Tables

Doç. Dr. İbrahim KOLUNSAĞ

MECMUALARDA MAHLAS PROBLEMLERİ (PERVÂNE BEY MECMUASI ÖRNEĞİ)

Pseudonym (Mahlas) Problems in Mecmuas: Example of Pervane Bey Mecmua

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

MESTAP (ŞİİR MECMUALARININ SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ) BİBLİYOGRAFYASI

Bibliography of the MESTAP (Systematic Classification of Poetry Collections Project)

Meltem UĞUR

KÜLTÜRK

E-ISSN: 2757-5667

كولتورك

SAYI / ISSUE: 8 - KIŞ (ARALIK) / WINTER (DECEMBER) 2023

İstanbul Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

KÜLTÜR

JOURNAL OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE STUDIES

E-ISSN: 2757-5667

Yılda iki sayı yayımlanır. / Published Biannually.

Yaz (Haziran) - Kış (Aralık) / Summer (June) - Winter (December)

Hakemli Dergi / Peer Reviewed Journal

Sayı 8 / Issue 8

İstanbul

Kış (Aralık) 2023 / Winter (December) 2023

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

KÜLTÜR

JOURNAL OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE STUDIES

Y
I
L
4
YEAR

S
A
Y
I
8
ISSUE

- **Baş Editör / Editor-in-Chief**
Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL
m.koksal@iku.edu.tr

- **Editörler / Editors**
Dr. Emre Berkan YENİ
e.yeni@iku.edu.tr
Dr. Harun COŞKUN
h.coskun@iku.edu.tr

Bu Sayının Dil Editörleri / Language Editors

- **İngilizce Dil Editörü / English Language Editor**
Dr. Işıl BAŞ
i.bas@iku.edu.tr
Öğr. Gör. Özay ŞEKER
o.seker@iku.edu.tr

İstanbul Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ataköy 7-8-9-10, E5 Karayolu Üzeri Ataköy Yerleşkesi, 34158 Bakırköy/İstanbul

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kulturk>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

KÜLTÜR

JOURNAL OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE STUDIES

● Sayı 8 / Issue 8

Kış 2023 / Winter 2023

Sahibi / Owner

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı Adına

On Behalf of the Department of Turkish Language and Literature

Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Ahmet BURAN

Fırat Üniversitesi, Türkiye
Fırat University, Türkiye

Prof. Dr. Ahmet KARTAL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Eskişehir Osmangazi University, Türkiye

Prof. Dr. Alfiya YUSUPOVA

Kazan Devlet Üniversitesi, Tataristan
Kazan State University, Tatarstan

Prof. Dr. Benedek PÉRI

Eötvös Lorand Üniversitesi, Macaristan
Eötvös Lorand University, Hungary

Prof. Dr. Mehmet Fatih KİRİŞÇİOĞLU

Ankara Hacı Bayram Veli Üni., Türkiye
Ankara Hacı Bayram Veli Uni., Türkiye

Prof. Dr. Hayati DEVELİ

İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Istanbul University, Türkiye

Prof. Dr. Kadırali KONKOBAYEV

Kırgızistan-Türkiye Manas Üni., Kırgızistan
Kyrgyzstan-Türkiye Manas Uni., Kyrgyzstan

Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL

İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye
Istanbul Kültür University, Türkiye

Prof. Dr. Muharrem KAYA

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üni., Türkiye
Mimar Sinan Fine Arts Uni., Türkiye

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Ankara Üniversitesi, Türkiye
Ankara University, Türkiye

Prof. Dr. Ömür CEYLAN

İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye
Istanbul Kültür University, Türkiye

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
Hacettepe University, Türkiye

Prof. Dr. Şuayip KARAKAŞ

İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye
Istanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Dr. Vahit TÜRK

İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye
Istanbul Kültür University, Türkiye

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER

Fırat Üniversitesi, Türkiye
Fırat University, Türkiye

Prof. Dr. Ali İhsan ÖBEK

Trakya Üniversitesi, Türkiye
Trakya University, Türkiye

Prof. Dr. Aynur KOÇAK

Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Yıldız Technical University, Türkiye

Prof. Dr. Beyhan KESİK

Giresun Üniversitesi, Türkiye
Giresun University, Türkiye

Prof. Dr. Edith Gülçin AMBROS

Viyana Üniversitesi, Avusturya
University of Vienna, Austria

Prof. Dr. Funda KARA

Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Atatürk University, Türkiye

Prof. Dr. Hanife KONCU

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üni., Türkiye
Mimar Sinan Fine Arts Uni., Türkiye

Prof. Dr. Hülya ERAYDIN ARGUNŞAH

Erciyes Üniversitesi, Türkiye
Erciyes University, Türkiye

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL

Gaziantep Üniversitesi, Türkiye
Gaziantep University, Türkiye

Prof. Dr. Mariya ÇERTİKOVA

Katanov Hakas Devlet Üniversitesi, Hakasya
Katanov Hakas State University, Khakassia

Prof. Dr. Marufjan YOLDOSHEV

Ali Şir Nevayi Üniversitesi, Özbekistan
Ali Şir Nevayi University, Uzbekistan

Prof. Dr. Mehmet AÇA

Marmara Üniversitesi, Türkiye
Marmara University, Türkiye

Prof. Dr. Melek ÖZYETGİN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Yıldız Technical University, Türkiye

Prof. Dr. Mesut ŞEN

Marmara Üniversitesi, Türkiye
Marmara University, Türkiye

Prof. Dr. Murat CERİTOĞLU

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Türkiye
İzmir Katip Çelebi University, Türkiye

Prof. Dr. Mustafa KURT

Gazi Üniversitesi, Türkiye
Gazi University, Türkiye

Prof. Dr. Mustafa ÖNER

Ege Üniversitesi, Türkiye
Ege University, Türkiye

Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH

Erciyes Üniversitesi, Türkiye
Erciyes University, Türkiye

Prof. Dr. Mücahit KAÇAR

İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Istanbul University, Türkiye

Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT

Kıbrıs İlim Üniversitesi
Cyprus Science University

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN

Erciyes Üniversitesi, Türkiye
Erciyes University, Türkiye

Prof. Dr. Nihayet ARSLAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Yıldız Technical University, Türkiye

Prof. Dr. Orhan KURTOĞLU

Ankara Hacı Bayram Veli Üni., Türkiye
Ankara Hacı Bayram Veli Uni., Türkiye

Prof. Dr. Osman HORATA

Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
Hacettepe University, Türkiye

Prof. Dr. Salahaddin BEKKİ

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Kırşehir Ahi Evran University, Türkiye

Prof. Dr. Seysenbay KUDASOV

Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Ahmet Yesevi University, Kazakhstan

Prof. Dr. Şaban DOĞAN

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Türkiye
Izmir Katip Çelebi University, Türkiye

Prof. Dr. Ülkü ELİUZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Karadeniz Technical University, Türkiye

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ

Maltepe Üniversitesi, Türkiye (emekli)
Maltepe University, Türkiye (retired)

KÜLTÜR Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi'nin tarandığı dizinler:

MLA International Bibliography

İslam Araştırmaları Merkezi

Asos İndeks

Google Scholar

Index Copernicus

Eurasian Scientific Journal Index

Bielefeld Academic Search Engine

Türk Eğitim İndeksi

*Directory of Research Journals
Indexing*

Bu Sayının Hakemleri / Referees Of This Issue

Prof. Dr. Savaşkan Cem BAHADIR
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Karadeniz Technical University

Prof. Dr. Ömür CEYLAN
İstanbul Kültür Üniversitesi
İstanbul Kültür University

Prof. Dr. Ahmet DOĞAN
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Kırşehir Ahi Evran University

Prof. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Sivas Cumhuriyet University

Prof. Dr. Mehmet GÜRBÜZ
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Necmettin Erbakan University

Prof. Dr. Yunus KAPLAN
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Osmaniye Korkut Ata University

Prof. Dr. Beyhan KESİK
Giresun Üniversitesi
Giresun University

Prof. Dr. Orhan KURTOĞLU
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Ankara Hacı Bayram Veli University

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Fatih Sultan Mehmet Vakıf University

Prof. Dr. Yakup POYRAZ
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Kahramanmaraş Sütçü İmam University

Prof. Dr. Hasan ŞENER
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Ankara Hacı Bayram Veli University

Prof. Dr. Semra TUNÇ
Selçuk Üniversitesi
Selçuk University

Prof. Dr. Hakan YEKBAŞ
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Sivas Cumhuriyet University

Prof. Dr. Ozan YILMAZ
Sakarya Üniversitesi
Sakarya University

Makalelerde ifade edilen fikir ve görüşlerle ilgili her türlü sorumluluk yazarlara aittir. Yayın hakları **KÜLTÜR K**'e aittir. Yayımlanan yazılar **KÜLTÜR K**'ün yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz. Yayın Kurulu dergiye gönderilen yazıları yayımlayıp yayımlamamakta serbesttir.

All kinds of responsibilities regarding the ideas and opinions expressed in the articles belong to their authors. Publishing rights belong to **KÜLTÜR K**. No part of this publication shall be produced in any form without the written consent of the **KÜLTÜR K**. The Editorial Board the final decision to publish articles.

DEĞERLİ OKURLAR,

KÜLTÜR'ün ilk sayısının başında EDITÖR'den başlığı altında yaptığımız hasbihâlin üzerinden tam üç buçuk yıl geçmiş. İkinci hasbihâlimize elinizdeki MESTAP Özel Sayısı vesile oldu. Türk kültür ve edebiyatının en önemli yazılı kaynakları arasında olan şiir mecmualarının belli bir sistematik üzerine tasnif edilerek varlıklarını tespit ve değerlendirme amacına matuf bir proje olarak yaklaşık 10 yıl kadar önce ortaya konan ve MESTAP adıyla bilinen "Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi", an itibarıyla 300'e yakın lisansüstü tez, 100 civarında makale, kitap bölümü, kitap ve tebliğ gibi çalışmalarla devasa bir projeye dönüşmüş durumdadır. Bu itibarla bu sayımızı adı geçen projeye ilgili özel bir sayı yapmak istedik. Dergi içeriğinde konunun hemen her safhasına dair bilgilendirmeler, teklifler ve eleştiriler içeren makaleler bulunduğu gibi bütün çalışmaları toparlayan bir bibliyografya çalışması okuyucuyu bu hususta zaten yeteri kadar bilgilendirecektir.

Bu vesileyle KÜLTÜR'te bugüne kadar yapılanlardan ve hedeflerimizden bahsetmek isteriz. İlk sayımızda aynen şunları söylemişiz:

"Dergi yayıncılığında yazıların nicelik değil niteliğinin önemli olduğu, galiba bilimi ve yayın etiğini önemseyen herkesin ortak görüşüdür. Hâl böyle olunca esas olan, bir makalenin dergiye geldiği andan yayımlandığı (veya yayımlanmadığı) ana kadar yürütülen sürecin ciddiyeti ve âdilliği ile yayımlanan makalelerin niteliği, özgünlüğü ve alana sağladığı katkıdır. Zaten bunlar sebep ve sonuçtur. İşte KÜLTÜR, şikâyet edilen 'dergi enflasyonu'na yeni bir veri olmak için değil özgün ve nitelikli makaleler yayımlamak, böylece bilim dünyasına ve Türklük Bilimi'ne kayda değer katkılar sunmak gibi bir hedefi tutturmak amacıyla yayımlanmaya başladı."

KÜLTÜR, ilk çıktığında ortaya koyduğu ilkeleri titizlikle devam ettirmeye çalışan bir dergidir. Nicelik değil niteliğe önem veren KÜLTÜR yönetimi, önüne koyduğu hedefleri gerçekleştirdikten sonra da bu ilkelerden ödün vermeyecektir. Hakemlik sürecinin hangi şartlarda, nasıl işlediği meçhul, makale fabrikası gibi çalışan ama değirmen gibi "bilim öğüten", sözde bilimsel, özde yağmacı dergilerin bilim dünyasına ve Türkiye bilim hayatına ciddi zarar verdiğini düşünüyoruz. Nitelik yoksunluğu ile malul bu yayın kesafeti; Türkiye mahreçli yayınların atıf almaması, yani okunmaması, değerlendirilmemesi ve bunun neticesinde istatistiklere yansıyan gerilemeler gibi gözle görülür zararlar verdiği gibi "bilim ahlakı" gibi daha derin ve onarımı daha zor gedikler de açmaktadır.

Böyle bir dergicilik anlayışından bundan sonra da uzak kalacak olan KÜLTÜR'ün ilk 8 sayısına gelen toplam 70 makaleden 2'si editörlük tarafından derginin yayın esaslarına uygun görülmemesi sebebiyle resen yayın dışı bırakılırken 1 makale yazarı tarafından çekilmiş, 12 makale ise hakemler tarafından reddedildiği için yayım imkânı bulamamıştır. Kabul almayan makale sayısı %21'e takabül eden bir orandadır ki, makalelerin birçoğunun zorlu hakem süreçlerinden sonra yayımlanabilir hâle geldiği düşünüldüğünde bu oranın makul bir ortalama oluşu söylenebilir.

KÜLTÜRK, Türk Dili ve Edebiyatı sahasının bütün anabilim dallarında bilimsel makale kabul eden bir dergidir. Bugüne kadar dergimizde yayımlanan makalelerin büyük çoğunluğu Klasik Türk Edebiyatı dalıyla ilgili olmuştur. Bunu Yeni Türk Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı ve Türk Dili dallarındaki yazılar takip etmektedir.

İlk 8 sayımızda hepsi de Prof. Dr. ünvanlı olmak üzere 76 farklı akademisyen hakem olarak görev almıştır. Bu hocalarımızdan üçü üçer, 17'si ikişer makaleye hakemlik yaparken, 47 hocamız sadece bir makaleye hakem okarak atanmıştır. Bütün hakemlerimizin profesör olmasının yanı sıra yine bütün makalelere hakem atanırken o konuda çalışmalarıyla tanınan hocalarımızın seçiminde titizlik gösterilmiştir.

Bugüne kadar yayımlanan makalelerin yazarlarına dair yaptığımız analizde yazar ünvanlarına göre şöyle bir dağılım ortaya çıkmaktadır: Prof. Dr. ünvanlı yazar sayısı: 20, Doç. Dr. ünvanlı yazar sayısı: 8, Dr. ünvanlı yazar sayısı: 13, Ar. Gör., doktora veya yüksek lisans öğrencisi yazar sayısı: 10, diğer (araştırmacı-yazar): 2.

Yayımlanan makalelerden üçünün yabancı Türkologlar tarafından yazılması, KÜLTÜRK'ün 8 sayılık geçmişinden dikkat çekici bir başka not olarak kaydedilebilir.

KÜLTÜRK'ün hedefleri arasında önce TR DİZİN, daha sonra en prestijli uluslararası dizinlerde yer alabilmek vardır. Yukarıda anlatılanlarda eksiklik var, fazlalık yoktur. Şunu iddiayla söyleyebilirim ki Türk Dili ve Edebiyatı sahasındaki yazılara ağırlık veren dergilerin birçoğunda bu özen ve ciddiyeti, hakem kadrosunu ve bir anlamda bunların sonucu olan nitelikli yayınları bulmak çok da kolay değildir. Bu, boş bir gurur yahut böbürlenme değildir ve hakkın teslimi adına bunları ifade mecburiyetimiz vardır. Şu kadarını söylemeliyiz ki, bizim için "nitelik" ve "kalite" hep en önemli ölçüt olacaktır. Şu anda da ciddi ulusal ve uluslararası dizinlerde taranmaktayız. Her dergi yönetimi gibi biz de elbette en iyi dizinlerde taranmayı aruz ederiz ancak ilkelerimizde sabit-kadem olmak bizim için daha değerlidir. Esas hedef ittihaz ettiğimiz şey alanımıza, bilim dünyasına ve ülkemize katkı verebilmektir ve zannımca en güzel hedef de budur.

Nice güzel sayılarda buluşmak üzere...

Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL
KÜLTÜRK Dergisi Baş Editörü

İÇİNDEKİLER / TABLE OF CONTENTS

Güfte Mecmûalarının MESTAP'a Göre Tasnifi Üzerine Bazı Öneriler..... 1-20
Some Suggestions on the Classification of Song-Text Collections According to MESTAP

Doç. Dr. Şerife AĞARI

Doç. Dr. Mehmet Akif GÖZİTOK

İncelemede Ölçünlülük ve MESTAP Tezlerinin İnceleme Kısımına Dair Yeni Bir Şablon Önerisi 21-28
Analysis of Proportionality in Research and a New Template Proposal For MESTAP Theses' Analysis Section

Prof. Dr. Ömür CEYLAN

Lisansüstü Eğitimde Verilen "Şiir Mecmuaları" Dersinin MESTAP Projesine Katkıları ve Bazı Öneriler 29-45
Contributions of the "Poetry Collections" Course Given in Graduate Education to the MESTAP Project and Some Suggestions

Prof. Dr. Sebahat DENİZ

Anadolu'da Farsça Oluşturulmuş En Eski Rubailer Mecmuası: Mecma'u'r-Rubâ'ıyyât 47-84
The Oldest Rubai Collection Created in Persian in Anatolia: Mecma'u'r-Rubâ'ıyyât

Prof. Dr. Ahmet KARTAL

MESTAP Tablolarında Açıklamalara/Notlara Dair Tespit ve Öneriler..... 85-91
Findings and Suggestions Regarding Explanations/Notes in MESTAP Tables

Doç. Dr. İbrahim KOLUNSAĞ

Mecmualarda Mahlas Problemleri (Pervâne Bey Mecmuası Örneği) 93-101
Pseudonym (Mahlas) Problems in Mecmuas: Example of Pervane Bey Mecmua

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

MESTAP (Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi) Bibliyografyası 103-153
Bibliography of the MESTAP (Systematic Classification of Poetry Collections Project)

Meltem UĞUR

Geliş Tarihi / Received: 18/10/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 04/12/2023

GÜFTE MECMÛALARININ MESTAP'A GÖRE TASNİFİ ÜZERİNE BAZI ÖNERİLER

SOME SUGGESTIONS ON THE
CLASSIFICATION OF SONG-TEXT
COLLECTIONS ACCORDING TO
MESTAP

Doç. Dr. Şerife AĞARI
Karabük Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
E-posta: serifeagari@karabuk.edu.tr
Orcid: 0000-0002-8197-9104

Doç. Dr. M. Akif GÖZİTOK
Erzurum Teknik Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
E-posta: makif.gozitok@erzurum.edu.tr
Orcid: 0000-0003-0197-3093

Öz¹

Mecmûalar klasik Türk edebiyatı alanında oldukça önemli metinlerdir. Bu alanda özellikle son yıllarda yapılan çalışmalar, kültürel zenginliğimizin bir göstergesi olan mecmûaların çeşitliliğinin bilinenden çok daha fazla olduğunu gözler önüne sermiştir. Kütüphane kayıtlarında Güfte Mecmûası, Şarkı Mecmûası, Beste Mecmûası, Hânende Mecmûası gibi farklı adlarla yer alan güfte mecmûaları, içerisinde bestelenmiş olduklarına dair herhangi bir alamet bulunan şiirlerin toplandığı eserlerdir. İlk örneklerine 15. yüzyılda rastlanan güfte mecmûalarının 20. yüzyıla kadar derlendiği görülmektedir. Güfte mecmûaları, divan sahibi şairlerin divanlarında bulunmayan şiirlerini içermesi, divanı olmayan yahut tezkirelerde adı geçmeyen şairlerin bilinmeyen şiirlerini barındırması bakımından son derece önemli kaynaklar konumundadır. Teknik olarak şiir mecmûalarıyla benzer özellikler gösteren güfte mecmûalarında farklı olarak makam, form ve usul adları ile bestekar ve güfte sahibi bilgilerine yer verilmektedir. Bu makalede güfte mecmûaları hakkında genel bilgiler verilip bu alanda şimdiye kadar yapılan çalışmalar üzerinde durulacak; daha sonra güfte mecmûalarının MESTAP kapsamında değerlendirmesi yapılacak ardından MESTAP'a göre tasnifi üzerine bazı önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Mecmûa, güfte mecmûaları, MESTAP.

Abstract

Song-text collections are very important texts in the field of classical Turkish literature. Studies conducted in this field, especially in recent years, have revealed that the diversity of song-text collections, which are an indicator of our cultural richness, is much greater than known. Song-text collections, which are included in the library records under different names such as Güfte Mecmûası, Şarkı Mecmûası, Beste Mecmûası, Hânende Mecmûası, are works that collect poems that have any indication that they were composed. It is seen that the song-text collections, the first examples of which were found in the 15th century, were compiled until the 20th century. Song-text collections are extremely important sources in terms of containing the poems of poets who have divans, which are not included in their divans, and the unknown poems of poets who do not have divans or whose names are not mentioned in the biographies. Song-text collections, which are technically similar to poetry collections, include the names of makam, form and rhythm,

¹ Bu makale daha önce İstanbul Kültür Üniversitesi tarafından düzenlenen 3. MESTAP Çalıştayı'nda iki farklı bildiri olarak sunulmuştur. Bildiriler aynı konuyu ele aldığı için yazarları tarafından tek bir makale haline getirilmiştir.

as well as composer and lyricist information. In this article, general information about song-text collections would be given and the studies done so far in this field would be emphasized; Then, the song-text collections would be evaluated within the scope of MESTAP, and then some suggestions would be made on their classification according to MESTAP.

Keywords: Collection (majmu'a), song-text collection, MESTAP.

GİRİŞ

Arapça sülâsî masdar cem' (جمع) kökünden ism-i mef'ûl (مفعول) olarak türemiş müennes bir kelime olan mecmûa kelimesi, en öz tanımıyla *toplanmış, derlenmiş, bir araya getirilmiş şeylerin tamamı* demektir (Mütercim Asım Efendi, 2013: IV/3297). Günümüzde dergi karşılığında kullanılan mecmûa, klasik Türk edebiyatı alanında farklı kişilere ait metinlerin/metin parçalarının bir araya getirildiği eserler bütünü olarak tarif edilmektedir. İhtiva ettikleri zengin edebî, dinî ve kültürel malzeme ile Türk edebiyatı ve kültür tarihi için oldukça kıymetli eserlerdir. Başlangıçta farklı alanlara ait bilgilerin kaydedildiği kişisel defterler konumundaki mecmûalar, zamanla belirli bir tertip hususiyeti kazanarak bir telif türüne dönüşmüş ve özellikle XVI. yüzyıldan itibaren çokça rağbet görmüştür. Son zamanlarda yapılan çalışmaların net bir şekilde gösterdiği üzere mecmûalar, sıradan not defterleri değil, farklı konularda ve şekillerde bir araya getirilmiş metinleri ihtiva eden birer kültür hazinesidir. Nitekim mecmûalar bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır (Uzun, 2003: 265; Köksal, 2012: 411).

Bu makalede tekrara düşmemek adına daha önce mecmûalar hakkında yazılmış pek çok makalede ifade edilen konulara (mecmûalarının tanımı, tasnifi, önemi, türleri vb.) girilmeden doğrudan güfte mecmûaları üzerinde durulacak; güfte mecmûalarının MESTAP kapsamında nasıl değerlendirildiği ve daha etkin bir şekilde nasıl değerlendirilebileceği irdelenecek ve bu noktada güfte mecmûalarının MESTAP'a göre tasnifinde bir tablo önerisinde bulunulacaktır.

Güfte Mecmûaları

Bilindiği üzere "güfte" kelimesi 'söylemek, demek' anlamına gelen Farsça "goften (گفتن)" mastarından türemiş, 'söylemiş, demiş' anlamında zamanla *söyleyiş* anlamını kazanmıştır. Edebiyat alanında bu kelimenin çoğu zaman "şiir" kelimesi yerine kullanıldığı bilinmektedir. Bir musiki terimi olarak ise güfte, dinî ve din dışı formlarda bestelenen musiki eserlerinin içinde yer alan şiir, terennüm gibi, icra sırasında söylenen kısımlarının bütünü ifade eder (Özkan, 1996: 217; Korkmaz, 2021: 16). Güftelerin toplanarak bir araya getirildiği derleme kodeks ya da cönlere ise 'güfte mecmûası' adı verilmektedir. Güfte mecmûaları, *makam, usûl, beste türü, bestekâr ismi gibi atıflardan birini yahut birkaçını kullanmak suretiyle, içeriğindeki şiirlerin besteli olduğuna*

dair en az bir işaret taşıyan derleme eserlerdir ve bu yönüyle içerisinde bestelenmiş olduklarına dair herhangi bir alamet bulunmayan eş'âr mecmûalarından ayrılırlar (Korkmaz, 2021: 16). Bu noktada güfte mecmûalarını diğer şiir içeren mecmûalardan ayıran en belirgin özelliğin, güfte mecmûalarının ihtiva ettiği şiirlerin bir şiir derlemesi olarak toplanmamış olması olduğunu ifade etmek gerekir (Korkmaz, 2021: 16).

Güfte mecmûaları kütüphane kayıtlarında *Güfte Mecmûası, Gazel ve Şarkı Mecmûası, Beste Mecmûası, Bestelenmiş Eş'âr-ı Müntehabe, Beste ve Semâî Mecmûası, Hânende Mecmûası* ya da bestekarın adıyla anılacak şekilde geçmektedir. İlk dönemlerde, icra edilen eserlerin unutulmaması için kaleme alınan güfte mecmûaları, 19. yüzyıldan itibaren -hepsi değilse bile önemli bir kısmı- bazı bestekârların kendi eserlerini tanıtmak için kaleme aldıkları birer çalışma haline gelmeye başlamıştır (Behar, 2006: 39). Ayrıca bazı güfte mecmûalarının kütüphane kayıtlarına cönk adıyla kaydedildiği de görülmektedir (Susem, 2022: 1715).

Güfte mecmûalarına gösterilen ilgi son yıllarda oldukça artmış, buna bağlı olarak tespit edilen güfte mecmûalarının sayıları çoğalmıştır. Eldeki mecmûalardan hareketle en eski güfte mecmûasının 15. yüzyılda Sultan II. Murad döneminde yazıldığı iddia edilmektedir (Uslu, 2001: 160). İlk örneklerine 15. yüzyılda rastlanan bu mecmûaların 20. yüzyıl başlarına kadar derlendiği görülmektedir. Çoğu el yazması olan bu eserler incelendiğinde tıpkı şiir mecmûalarında olduğu gibi güftelerin genellikle mecmûayı derleyen beğenisine göre seçildiği dikkati çekmektedir. Bu yüzden söz konusu eserlerin derlendikleri dönemin musiki zevkini yansıtan eserler olarak kabul edilmesi mümkündür. Yine diğer mecmûa çeşitlerinde olduğu gibi güfte mecmûalarında da dua ve ilaç tarifleri, çeşitli kişisel notlar gibi bilgileri içeren kısımlar bulunabilmektedir. Güfte mecmûaları, divan sahibi şairlerin divanlarında bulunmayan şiirlerini içermesi, divanı olmayan şairlerin bilinmeyen şiirlerine yer verilmesi ve tezkirelerde adı geçmeyen şairlerle karşılaşılması bakımından önemli kaynaklar konumundadır.

Eski güfte mecmûalarında güfteler belli bir düzen içerisinde sıralanmıştır. Buna göre tam bir güfte mecmûasında başta yer alan makamlar fihristinin hemen ardından her makama ait ayrı bölümler oluşturulmuş ve her bir bölümde büyük formdan küçük forma doğru giden bir düzen takip edilmiştir (Özkan, 1996: 217). Teknik olarak şiir mecmûalarıyla benzer özellikle gösteren güfte mecmûalarında farklı olarak makam, form ve usul adları ile bestekar ve güfte sahibi bilgilerine yer verilmektedir. Ancak söz konusu eserler güfte mecmûası olduğu için genellikle şiirlerin sadece bestelenmiş kısımlarını ve terennüm bölümlerini içermektedir.

Güfte mecmûalarının önemli bir diğer özelliği çok dilli olmalarıdır. Bu mecmûalarda Arapça ve Farsçanın dışında Rumca, Ermenice gibi dillerde yazılmış güfteler bulunabilmektedir. Ayrıca güfte mecmûaları birden fazla bestekarın

bestelediği güftelere yer verebildiği gibi tek bir bestekârın bestelediği güftelere de yer verebilmektedir (Keskiner, 2012).

Güfte mecmûlarında sadece aruzla yazılmış eserler değil heceyle yazılmış şiirler de bulunmaktadır. Bu yüzden şarkı formundaki güftelerin yanında türkü formundaki güftelere de yer verilmiştir. Buradan hareketle güfte mecmûalarının toplumsal beğenin ve zevkin yansıdığı eserler olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu eserler müzik güftelerinin doğru bir şekilde günümüze ulaşmasını sağlamanın yanında güftekar ve bestekârlar hakkında önemli biyografik bilgiler verir.

Cinuçen Tanrıkorur, Osmanlı müziğini *zümre müziği* olarak adlandırır ve klâsik Türk şiirinin yanında anılması gerektiğini ifade eder (1998: 50-51). Nitekim bu müzik geleneğindeki güftelerin sahibi Bâkî, Fuzûlî, Nâbî, Nedîm gibi klasik Türk şiirinin önde gelen simalarıdır. Buna bağlı olarak güfte mecmûaları, klasik Türk musikisi alanını olduğu kadar klasik Türk edebiyatı alanını da ilgilendirmektedir. Nitekim bu mecmûalarda yer alan güfteler klasik Türk şairlerin divanlarından seçilmiş manzumelerden oluşmaktadır. Aynı zamanda şair tezkirelerinde adı geçmeyen pek çok ismin bu mecmûalarda eserlerine rastlanmaktadır. Güfte mecmûalarının dikkat çeken bir başka yönü ise bestekarlığı ile tanınan İtrî, Dede Efendi gibi önemli simaların yazmış oldukları güftelerle aynı zamanda iyi birer şair olduklarının gözler önüne serilmesidir.

Güfte mecmûaları üzerine kıymetli çalışmalar yapan Harun Korkmaz, güfte mecmûalarını şu 16 ana türe tasnif etmektedir (2021: 35-112): *Fasıl Mecmûaları; Şarkı Mecmûaları; Âyîn-i Şerîf Mecmûaları; Na't Mecmûaları; İlâhî Mecmûaları; Şuğûl Mecmûaları; Tesbîh Mecmûaları; Mevlid-i Şerîf Mecmûaları; Mi'râciye Mecmûaları; Regâibiye Güftesinin Bulunduğu Mecmûalar; Türkü, Türkmânî, Varsağı, Koşma Mecmûaları; Nefes Mecmûaları; Karma Güfte Mecmûaları; Eş'âar, Münşeât ya da Fevâid Mecmûalarında Yer Alan Güfteler, Güfte Kısımları; Antoloji Mahiyeti Gösteren Mecmûalar; İçinde Güfte Bulunan Diğer Yazma Eserler.*

Yukarıya kaydettiğimiz tür isimlerinden de görüleceği üzere güfte mecmûaları doğrudan doğruya edebiyat sahasının çalışma alanına girmektedir. Nefes, türkü, miraciye, mevlid, ilahî, na't, şarkı, âyîn-i şerîf gibi kavramlar doğrudan doğruya Türk edebiyatı sahasının kavram alanı içerisinde bulunduğu gibi aynı zamanda Türk musiki sahasının da bizzat çalışma alanıdır. Bu açıdan güfte mecmûaları Türk musikisi ile Türk edebiyatı sahasının keşim noktası konumundadır. Edebiyatsız musiki, musikisiz de edebiyat olmayacağı göz önünde bulundurulunca güfte mecmûaları musiki sahası araştırmacılarını ilgilendirdiği kadar Türk edebiyatı sahasında çalışanları da ilgilendirmektedir. Bu sebeple güfte mecmûaları incelenirken her iki sahanın ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurularak ortak noktada

buluşulabilecek bir çalışma metodu belirlenmeli ve bundan sonraki çalışmalar bu ortak metoda uygun olarak yapılmalıdır.

Alanda Yapılan Çalışmalar

Literatürde klasik Türk musikisi ve bu musikiyi oluşturan metinlerle ilgili yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak çalışmanın sınırlarını aşmaması adına burada sadece adında güfte mecmûası geçen ya da bir güfte mecmûası üzerinde yapılan çalışmalara yer verilecektir.

Güfte mecmûaları ile ilgili yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu yüksek lisans tezlerinden oluşmaktadır. Bunları makaleler ve doktora tezleri takip etmektedir. Kitap türündeki yayınlar bir kısmı ise söz konusu tezlerden üretilmiştir. Güfte mecmûaları ile ilgili en fazla çalışma yapılan alan, İlahiyat Fakülteleri'nin İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı'dır. Bunu Müzik Ana Bilim Dalı takip etmektedir. Ancak son yıllarda Edebiyat Fakülteleri'nin Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dallarında güfte mecmûaları üzerine yapılan çalışmaların sayısında da bir artış gözlenmektedir.

Güfte mecmûaları ile ilgili diğer ana bilim dallarında yapılan çalışmalarda özellikle metin aktarımı hususunda ve metnin vezni ve nazım şekli gibi edebî yönü ile ilgili kısımlarda çeşitli eksiklikler olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların birçoğunda transkripsiyon işaretleri kullanılmadığı, hatta özellikle buna gerek duyulmadığının ifade edildiği, çeşitli okuma hatalarının göze çarptığı, güftelerin vezinlerinin bulunmadığı, güftelerin nazım şekillerine dair bilgi verilmediği ve güfte sahibinin kontrol edilmemesinden dolayı yanlış bilgiler verildiği tespit edilmiştir.

Öte yandan Türk Dili ve Edebiyatı alanında yapılan çalışmalarda özellikle makam, usul ve form bilgilerinde ya da bunların isimlendirmelerinde çeşitli hatalarla karşılaşmaktadır. Çünkü klasik musikideki usul ve form isimleri, klasik şiirdeki nazım şekilleri ile benzerlik göstermektedir. Örneğin muhammes klasik Türk şiirinde beş mısralı bendlerle kurulan bir nazım şekliyken klasik Türk musikisinde aynı adlı bir usul bulunmaktadır. Aynı şekilde gazel klasik Türk şiirinde beyit esaslı bir nazım şekli çeşidiyken klasik Türk musikisinde bir form adıdır.

Güfte mecmûaları ile ilgili yapılan çalışmalar şunlardır:

Kitaplar

Konuyla ilgili tespit edilebilen 5 kitap yayını bulunmaktadır.

Berksan, Emine Anar (2020). *Hekimbaşı Abdülaziz Efendi'nin Güfte Mecmûasındaki Şarkılar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Çıpan, Mustafa (2010). *Güfte ve Şiir Mecmûası / Derviş Avni*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Koca, Fatih (2017). *Derviş Mehmed El-Mevlevi'ye Ait Güfte Mecmûası*. Mans Yayınları.

Uslu, Recep (2007). *Musiki / Fatih Sultan Mehmed Döneminde*. İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları.

Yilter, Sait (2022). *Bir Güfte Mecmûası: Mecmü'atü'l-Leta'if Sandukatü'l-Ma'arif* (ed. Ö. F. Güler). Fenomen Kitaplar.

Tezler

Güfte mecmûaları ile ilgili ilk yüksek lisans tezi 1993 senesinde Nilgün Doğrusöz tarafından Hafız Post'un güfte mecmûası üzerine yapılmıştır. O günden bugüne güfte mecmûaları ile ilgili 30 yılda toplam 43 tez hazırlanmıştır. Bunlardan beşi doktora, otuz sekizi yüksek lisans tezidir. Doktora tezlerinden sadece biri, yüksek lisans tezlerinden ise yedisi Türk Dili ve Edebiyatı alanında yapılmıştır.

Tablo 1: Güfte mecmûaları ile ilgili hazırlanan tezler

Sayı	Yıl	Yazar	Tez Adı	Türü	Alan
1	2022	Melis Susem	Güfte Mecmûası (İnceleme-Metin-Sözlük) (Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonu No.: 1057)	Doktora	Türk Dili ve Edebiyatı
2	2022	Tuğba Dursunlar Kara	Zeytinoğlu Halk Kütüphanesi 43 Ze 1148 Numarada Kayıtlı Güfte Mecmûasının Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi	Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
3	2022	Erhan Gülmez	Milli Kütüphane 06 HK 1721 Numaralı Güfte Mecmûası [İnceleme-Metin-Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi]	Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
4	2021	Betül Uysal	Hâfız Mustafâ Dûrbînî-zâde'nin Güfte Mecmûası (İaek Şevket Rado Yazmaları, Sr 078)	Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
5	2021	Harun Korkmaz	Türk Musiki Tarihinin Kaynağı Olarak Güfte Mecmûaları	Doktora	Tarih

6	2021	Fatih Tüysüz	Buhûrîzâde Mustafâ İtrî'nin Mecmûa-ı Eş'âr İsimli Güfte Mecmûası (İnceleme-Metin)	Doktora	Müzik
7	2021	Kerem Kaan Akhan	Ebubekir Ağa Güfte Mecmûası: Türkçe Güfteler (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)	Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
8	2020	Burcu Acar	Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki 13215 Numaralı Güfte Mecmûası ve 14717 Numaralı Şiir Mecmûasının 'Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi	Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
9	2019	Şengül Altun Öney	Güfte Mecmûalarında Vezin, Usul, Güfte İlişkisi: Hâşim Bey Mecmûası Örneği	Y. Lisans	Müzik
10	2019	Ömer Faruk Kaygısız	Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmûası: İnceleme-Metin	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
11	2019	Ayşegül Demir	Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi'ndeki İlahi ve Güfte Mecmûalarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi	Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı
12	2019	Merve Güngör	XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Güfte Mecmûasının (120b-240a) Musiki Yönünden İncelenmesi	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
13	2019	Fatma Nur Duran	Hâşim Bey'in Güfte Mecmûası	Y. Lisans	Müzik

14	2019	Saliha Nur Yazaroğlu Oruç	Şekl-i Nur Hanım'ın 'Mecmû'a-i Makâmât-ı Mûsikî' Adlı Güfte Mecmûası	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
15	2019	Zehra Mine Baran Gündoğdu	Şarkı Mecmûası (Çorum Hasanpaşa KTP. 19 HK 2253) Adlı Eserin Transkripsiyonu ve İncelenmesi	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
16	2018	Mehmet Fazıl Serim	XVIII. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Güfte Mecmûasının Musiki Yönünden İncelenmesi	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
17	2018	İsmail Aras	Hazîne-i Enderûn-ı Hümâyûn'dan Es-Seyyîd Mîr Mehmed İzzet'in Hayatı ve Güfte Mecmûası'nın İncelenmesi	Y. Lisans	Tarih
18	2017	H. Zehra Gürsoy Tosun	XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Güfte Mecmûasının (1a-120b) Musiki Yönünden İncelenmesi	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
19	2017	Hasan Kazancı	19. Yüzyılda Yazıldığı Düşünülen Yazma Bir Mecmûadaki Güfteler	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
20	2016	Mehmet Nuri Parmaksız	Bodleian Kütüphanesi 127-128 Numaralı Türk Musikisi Güfte Mecmûasının İncelenmesi	Doktora	Müzik
21	2015	İbrahim Çoban	XIX. Yüzyılda Yazıldığı Anlaşılan Bir Güfte Mecmûasındaki Eserlerin Çeviri Yazımı ve Değerlendirilmesi	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
22	2014	Burçin Topal	Gıdâ-i Rûh İsimli Güfte Mecmûasının Günümüz Türkçesine Çevirisi ve İncelenmesi	Y. Lisans	Müzik

23	2013	Hilal Konya	XIX. Yüzyılda Yazılmış Olan Vâsıf Bey'in Güfte Mecmûasının İncelenmesi	Y. Lisans	Müzik
24	2013	Mehmet Sait Halim Gençoğlu	Süleymaniye Kütüphanesi- Ali Nihat Tarlan- Nr. 81 Künyeli Mecmûa-i Güftenin İncelenmesi	Y. Lisans	Müzik
25	2013	Hüseyin Suiçmez	19. YY.'ın İlk Yarısında Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Yazmadaki Güfteler Üzerine Çalışma	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
26	2013	Erdal Kılıç	Mecmûa-yı Letâif fî Sandukatiel-Meârif (Metin ve Değerlendirme)	Doktora	Tarih
27	2011	Osman Yıldız	XV. Yüzyıla Ait Anonim Güfte Mecmûasının İncelenmesi	Y. Lisans	Müzik
28	2011	Ali Hasözdemir	XIX. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir El Yazması Mecmûada Musiki Güfteleri	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
29	2010	F. Emine Berksan	Hekimbaşı Abdülaziz Efendi'nin Güfte Mecmûası'ndaki şarkılar	Y. Lisans	Müzik
30	2007	Aynur Demir	XX. Yüzyılda şeref bin Hasan Tarafından Düzenlenen Yazma Dinî Güfteler Mecmûası	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
31	2007	Emine Hilal Çırak	18 YY.'da Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Yazmadaki Güfteler	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
32	2006	Hatice Tokdemir	18. YY.'da Yazıldığı Tahmin Edilen Bir El Yazması Mecmûadaki Dinî Musiki Güfteleri	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
33	2005	Tolga Duran	Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Manzum Nr. 759/1'e Kayıtlı	Y. Lisans	Müzik

			Güfte Mecmûasının İncelenmesi		
34	2004	Serçin Erden	Hasan Gülşenî'nin Güfte Mecmûası ve İncelenmesi	Y. Lisans	Müzik
35	2004	Uğur Önen	XVIII. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir El Yazması Mecmûadaki Dinî Musiki Güfteleri	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
36	2001	Sevgi Hatice Sağman	Ruşen Efendi'nin XIX. Yüzyılda Yazılmış 'Mecmûa-i İlahiyyât' Adlı Güfte Mecmûası	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
37	2001	Şengül Sağman	Müstakimzade'nin 'Mecmûa-i İlahiyyat' adlı Güfte Mecmûası (2 cilt)	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
38	2001	Emin Soydaş	XVII. Yüzyıla Ait Bir Elyazması Mecmûada Dinî Musiki Güfteleri	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
39	2001	Cem Murat Derya Dişçi	XIX. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Adilen Bir Yazmadaki Dinî Musiki Güfteleri	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
40	1998	Fatih Öznur	XIX. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Yazmadaki Dinî Musiki Güfteleri	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
41	1995	Erdoğan Karataş	XVIII. Yüzyıla Ait Bir Elyazması Mecmûada Dinî Musiki Güfteleri	Y. Lisans	İslam Tarihi ve Sanatları
42	1994	Mustafa Doğan Dikmen	Hanende Mecmûası'nın İlk Yedi Makamının Eserlerinin Güfteleri'nin Osmanlıcadan Çevirisi ve İncelenmesi	Y. Lisans	Müzik
43	1993	Nilgün Doğrusöz	Hafız Post Güfte Mecmûası (Türkçe Güfteler)	Y. Lisans	Müzik

Makale ve Tebliğler

Güfte mecmûaları ile ilgili 17 makale ve tebliğ tespit edilmiştir ki bunlardan bazıları konuyla ilgili hazırlanan tezlerden üretilmiştir. Söz konusu çalışmaların on biri Müzik alanında, beşi Türk Dili ve Edebiyatı alanında -ki bunlardan ikisi Müzik alanıyla ortak çalışmalardır- biri de Türk İslam Edebiyatı alanında çalışma yapan araştırmacılar tarafından kaleme alınmıştır.

Tablo 2: Güfte mecmûaları ile ilgili yazılan makaleler ve sunulan tebliğler

Sıra	Yazar	Makale Adı	Dergi	Alan
1	Erdem Sarıkaya	Hekimbaşı Mecmûası Örneğinde Klâsik Türk Edebiyatı Araştırmaları Açısından Güfte Mecmûaları	Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi 36, İstanbul 2017, 135-158	TDE
2	Burcu Acar	Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki 13215 Numaralı Güfte Mecmûasının "Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi"ne Göre Tasnifi	Necmettin Erbakan Üniversitesi Medeniyet ve Toplum Dergisi (METDER), Cilt: 6 Sayı: 1 Yıl: 2022	TDE
3	Melis Susem	18. Yüzyılda Derlenmiş Bir Güfte Mecmûası ve İtrî'nin Bilinmeyen Eserleri	Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, 2022, 8/2, 1713-1737.	TDE
4	F. Soysal; M. Uğurluaslın	1774 Tarihli Hâfız Abdülbaki'ye Ait Güfte Mecmûasının İncelenmesi	Rast Müzikoloji Dergisi Cilt II, Sayı 1 (2014), s.68-88	TDE
5	E. Başara; M. Erdoğan	XVIII. Yüzyıla Ait Bir Güfte Mecmûası İncelenmesi	M. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi 38 (2010/1), 137-172	TDE
6	Recep Uslu	Türk Müziği Eğitim Tarihinde Güfte Mecmûaları ve İncelenme Esasları Üzerine Tespitler	Müzikte 2000 Sempozyumu/2001	Müzik

7	Recep Uslu	Başçavuş İsmail Ağa'nın Besteleri ve Mecmûa-yı Güfte'sinden (Berlin 3370) Tespitler	Yegâh Müzikoloji Dergisi Cilt V Sayı 2 2022- s. 128-150	Müzik
8	Recep Uslu	Güfte Mecmûalarında Bu Müzik Eseri Kimin Problemi? ve Müzikolojik Bir Metot Önerisi	Yegâh Mûsikî Dergisi Cilt III Sayı 2 2020- s. 137-153	Müzik
9	Gamze Köprülü	20. Yüzyıla Ait Bir Güfte Mecmûasının İncelenmesi	Turkish Studies - Social, 2020, 15(5), 2587-2609	Müzik
10	Bora Keskiner	Sultan III. Selim'in Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'ndeki Güfte Mecmûası	Musikişinas Dergisi, Sayı: 12, 2012, ss. 51-55.	Müzik
11	Erdal Kılıç	Türk Müziğinde Güfte Mecmûaları Hekimbaşı Örneği	Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi, Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar dönemi	Müzik
12	Oğuzhan Kuşoğlu	Ali Emiri Yazma Eserler Bölümünde Adı Bilinmeyen Bir Güfte Mecmûası	Türk Dünyası Araştırmaları Sayı 145, Ağustos 2003.	Müzik
13	F. Adile Başer	Minyatürlü Bir Güfte Mecmûası	M. Fuad Köprülü Türkoloji ve Beşerî Bilimler Sempozyumu (21-22 Kasım 2016) Bildirileri	Müzik
14	Ahmet Feyzi	Şeyh Edhem Efendi Tarafından Yazılan "Bergüzar-ı Edhem yahud Talim-i Usûl-ü Musikî" Adlı Güfte	EKEV Akademi Dergisi Yıl: 18 Sayı: 59 (Bahar 2014)	Müzik

		Mecmûası Üzerine Müzikolojik Bir İnceleme		
15	M. Nuri Parmaksız	Üç Güfte Mecmûasına Göre XV. Yüzyılda ve XVI. Yüzyıl Başlarındaki Türk Musikisi Bestekarı, Makamları, Usulleri ve Biçimleri	X. International Turkic Culture, Art And Protection Of Cultural Heritage Symposium/Art Activity	Müzik
16	M. Nuri Parmaksız	Koyunoğlu Kütüphanesi Yazma Kitaplar Bölümü 12970 Numarada Bulunan Kâr u Beste ve Semâî Güfte Mecmûası	Kalemişi, Cilt 6, Sayı 12, Volume 6, Issue 12, 2018.	Müzik
17	Ö. Faruk Kaygısız	Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Güfte Mecmûası	Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 31/1 (Haziran 2022), ss. 301-318.	Türk İslam Edebiyatı

MESTAP Bunun Neresinde?

Bilindiği üzere Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi kısa adıyla MESTAP, öncelikli olarak şiir mecmûalarının, nihaî olarak da edebiyatla ilgili bütün mecmûaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılmasını hedefleyen bir projedir (Köksal, 2012: 422.) 2011 yılında ayrıntıları duyurulan bu proje kapsamında bugüne değin yüzlerce mecmûanın üniversitelerin lisansüstü seviyelerinde yüksek lisans ve doktora tezi olarak çalışıldığını; söz konusu çalışmalarla Türk kültürüne ve edebiyatına çok büyük katkılarda bulunulduğunu ifade etmek gerekir. Projenin Türk edebiyatı sahası için son derece faydalı ve fonksiyonel olduğunu; fakat kapsamının ve etki düzeyinin daha da artırılabilmesi için bazı noktalarda güncellemelerde bulunulması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu minvalde son dönemlerde artan güfte mecmûası çalışmaları için bazı tekliflerde bulunmayı; güfte mecmûalarının MESTAP kapsamında nasıl değerlendirilmesi gerektiği hususunda bazı önerilerde bulunmayı düşünüyoruz.

Yukarıda da ifade edildiği üzere güfte mecmûaları Türk musikisi ile Türk edebiyatı sahasının keşim noktası konumundadır. Bu sebeple güfte mecmûalarının MESTAP kapsamında daha işlevsel olarak değerlendirilebilmesi MESTAP'ın hem kapsamını hem de işlevselliğini artıracaktır. Fakat MESTAP kapsamında hazırlanan güfte mecmûaları incelendiğinde bu çalışmalarda kullanılan MESTAP tasnif tablolarının eş'âr mecmûalarının tasnifinde kullanılan tablolarla aynı olduğu

görülmektedir. Bu durum güfte mecmûlarının sadece edebiyat tarihi açısından değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere güfte mecmûaları aynı zamanda Türk musikisi sahası için de son derece önemli eserlerdir. Kanaatimizce eğer eş'âr mecmûaları için hazırlanan MESTAP tasnif tablosu şablonu, bazı değişikliklerle güfte mecmûalarına uyarlanırsa MESTAP sadece Türk edebiyat tarihi için değil aynı zamanda Türk musiki tarihi için de son derece kıymetli ve işlevsel bir projeye dönüşür. Bu da projenin etki düzeyini artırır. Bu noktada MESTAP kapsamında çalışılan güfte mecmûaları üzerinde durarak öncelikli durum tespiti yapmak istiyoruz.

Yukarıda verilen tablolarda görüldüğü üzere tespit edebildiğimiz kadarıyla bugüne değin konusu bir güfte mecmûasını neşretmek ve incelemek olan beş doktora tezi ve otuz sekiz yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bunlardan bir doktora tezi ve yedi yüksek lisans tezi Türk Dili ve Edebiyatı alanında çalışılırken yedi yüksek lisans tezinden de sadece beşi MESTAP kapsamında hazırlanmıştır. Söz konusu bu güfte mecmûası çalışmaları incelendiğinde MESTAP kapsamı dışında güfte mecmûası çalışan araştırmacıların bir kısmının herhangi bir tablo kullanmadığı; bir kısmının ise çalışmalarında birbirinden farklı tablolar kullandığı görülmüştür. Şüphesiz her bir araştırmacı kendi çalışmaları için en doğrusunu yapmak adına neşre hazırladığı esere en uygun tabloyu oluşturmuştur. Fakat bu çaba bu güfte mecmûalarını sistemli bir şekilde ele almak noktasında çok işe yarar gibi görünmüyor.

Öte taraftan halihazırda bir araştırmacı, MESTAP kapsamında eş'âr mecmûası da güfte mecmûası da çalışsa kullanacağı MESTAP tablosu aynıdır. Bu tablo hiç şüphesiz bir eş'âr mecmûasının incelenmesi için son derece işlevseldir. Nitekim bu tabloda edebî bir metnin tasnifinde ihtiyaç duyulacak tüm başlıklar bulunmaktadır. Fakat söz konusu tablonun bir güfte mecmûasının haiz olduğu hususiyetleri yansıtabilmesi bakımından aynı derecede yeterli olduğunu söylemek pek mümkün görünmüyor. MESTAP tablosu genel olarak şiir mecmûaları için tasarlandığından güfte mecmûalarındaki eserlere ait bazı bilgiler tabloda yer alamazken bazı bilgilere de ulaşmak güç olabilmektedir. Bu anlamda güfte mecmûalarını konu edinen çalışmalarda yer alan MESTAP tablolarında çeşitli farklılıklar bulunabilmektedir. Örneğin bazı tablolarda makta beyti/bendi kısmına güftenin terennüm kısımları dahil edilebilmektedir (Acar, 2020).

Güfte mecmûalarında farklı nazım şekillerine ait şiirlerin sadece bestelenen kısımlarına yer verilmesi sebebiyle şiirin bütünü biliniyor/bulunup ona göre tabloya yerleştirilmesi gerekmektedir. Zira var olan beyitler üzerinden şiirin nazım şeklinin doğru tespit edilebilmesi mümkün olmayabilir.

Ayrıca yine güftelerin büyük çoğunluğunda şairin mahlasının bulunmaması şiirlerin sahiplerinin tespitini de zorlaştırmaktadır. Hatta bazen mecmûada eser sahibi

yanlış kaydedildiği için tabloya yanlış yazılabilmektedir. Bu yönüyle yapılan çalışmalarda sahibi tespit edilememiş ya da haklarında yanlış bilgi verilmiş eserler bulunmaktadır.

Güfte mecmûaları şayet ilahî mecmûası değilse içerisinde yer alan eserlerin büyük çoğunluğunun gazellerden ve şarkılardan oluştuğu görülmektedir. Bu durumda genellikle dinî muhtevalı mecmûalarda dinî türler dikkat çekerken din dışı konulu mecmûalarda nazım türü sütunu genellikle boş kalmaktadır (Demir, 2019; Kara, 2022).

MESTAP kapsamında hazırlanmış güfte mecmûası çalışmaları dışında hazırlanan tezlerde tasarlanmış çeşitli tablolar dikkat çekmektedir. Ancak bu tezler her ne kadar Türk Dili ve Edebiyatı alanında hazırlanmış olsa da tablolarda şiirlerden ziyade beste ve bestekar bilgisine yer verilmiştir. Birçok tezdeki tabloda şiirlerin veznine, nazım şekline ve türüne yer verilmezken ilk ve son beyitleri yerine de sadece ilk mısraları alınmıştır (Uysal, 2021; Akhan, 2021; Susem, 2022).

SONUÇ

Güfte mecmûaları kültürel birikimimiz açısından önemli vesikalardır. Bu önem sadece klasik Türk musikisi alanı için değil aynı zamanda klasik Türk edebiyatı alanı için de geçerlidir. Nitekim bu mecmûalarda bilinen pek çok şairin şiirine yer verilirken tezkirelerde adı geçmediği için bilmediğimiz farklı şairlerin şiirlerine de rastlanmaktadır. Bu yönüyle kültür tarihimize ışık tutmaktadır. Aynı zamanda bu metinler birbiriyle çok yakın ilişki içerisinde olan klasik Türk musikisi ve klasik Türk edebiyatının iç içeliğini göstermesi açısından ziyadesiyle önemli eserlerdir. Bu bağlamda bu alanda yapılan çalışmaların iki bilim dalının ortaklaşa yürüttüğü bir proje şeklinde bir araya getirilmesi ve ortaya çıkan metinlerin ortak bir havuzda toplanması kültürel zenginliğimizin gün yüzüne çıkarılması açısından önemli olacaktır. Zira 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar geçen beş asırlık dönemde yazılmış yüzlerce güfte mecmûası kütüphanelerde çalışılmayı beklemektedir.

Güfte mecmûaları sayesinde klasik Türk şiiri şairlerinin sadece şarkı nazım şekliyle kaleme aldıkları şiirlerinin değil aynı zamanda divanlarında yer alan pek çok farklı nazım şekline ait şiirlerin belli bölümlerinin bestekarlar tarafından bestelendiği görülmektedir. Bu da özellikle aruz vezni sayesinde zaten kendi içinde bir ahenge sahip olan klasik Türk şiirinin bestelenmek için uygun oluşunun bir neticesidir. Bu yüzden güfte mecmûalarındaki özellikle nazım şekillerinin doğru tespit edilebilmesi için en azından bilinen şairlerin divanlarına ya da şiirlerine ulaşarak onlarla karşılaştırılması önem arz etmektedir.

Müzikoloji alanında güfte mecmûalarıyla ilgili yapılacak çalışmalarda Recep Uslu'ya ait *Türk Müziği Eğitim Tarihinde Güfte Mecmûaları ve İnceleme Esasları Üzerine Tespitler* isimli bildiride çeşitli yöntemler sıralanmıştır. Benzer şekilde Türk Dili ve Edebiyatı alanında da bundan sonra yapılacak çalışmalar için bir yöntem ortaya konulmasının gerekliliği aşikardır. Bu alanda halihazırda mecmûalar için kullanılan ve kabul görmüş bir sistem zaten bulunmaktadır. Bu sistem bazı eklemelerle güfte mecmûalarına uyarlanabilir ve böylece kütüphane kataloglarına kayıtlı yüzlerce güfte mecmûasının çalışılmasında bir usul belirlenebilir. Eğer ortaya böyle bir tablo konabilirse MESTAP, güfte mecmûaları gibi geniş bir sahayı da kapsam alanına dahil ederek hem edebiyat sahası için hem musiki sahası için muhteşem bir veri kaynağı oluşturabilir. Nitekim mecmûaların sistemli bir şekilde ele alınmasını ve belirli bir tablo üzerinde gösterilmesini sağlayan bir proje olan MESTAP'ın son yıllarda yapılan çalışmalarla ne kadar doğru ve faydalı bir proje olduğu ispatlanmıştır. Neticeye ulaşıldığında bu faydanın katbekat artacağına hiç şüphe yoktur. Yapılan çalışmalardan da görüleceği üzere güfte mecmûalarının MESTAP kapsamında ele alınması ve tablolandırılması mümkündür. Ancak güfte mecmûaları iki farklı alanı bir araya getiren eserlerden müteşekkil olduğu için mecmûadaki diğer unsurları göstermek için ayrı tablolara ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle ayrı ayrı hazırlanan bu tabloların en azından asıl hususu ortaya koyan unsurlarını bir araya toplayabilmek için yeni bir tablo geliştirilmesi düşünülebilir.

Bu düşüncenin bir yansıması olarak aşağıdaki tablonun MESTAP kapsamında güfte mecmûalarının tasnifinde kullanılmasının son derece faydalı olacağı kanaatindeyiz. Aşağıdaki tabloda hem MESTAP'ın eş'âr mecmûaları için önerdiği tablodaki önemli kısımlar yer almakta hem de bir güfte mecmûası incelenirken ihtiyaç duyulması muhtemel sütunlar bulunmaktadır. Buna göre bir güfte mecmûası MESTAP kapsamında tasnif olunacaksa eş'âr mecmûalarından farklı olarak mecmûanın muhtevasına ve çeşidine göre şu sütunları barındırması gerektiği kanaatindeyiz: Güftekâr, Bestekâr, Makam, Usul, Form Bilgisi. Bu sütunlarından herhangi birisine mecmûada yer verilmiyorsa o sütun/lar tablodan çıkarılabilir. Aynı şekilde makta beyti/bendi kısmına terennümlerin yazılmasına gerek olmadığını düşünüyoruz. Önerilen tablo şu şekildedir:

Güfte Mecmûaları İçin Önerilen MESTAP Tablosu

		Yer Nu.:								
Sıra	Yp. Nu.	Matla' Beyti/Bendi	Makta' Beyti/Bendi	Nazım Şekli / Birimi	Vezin	Güftekâr	Bestekâr	Makam	Usul	Form
1	165a	Cilvegâh-ı nâza kim ol âfet-i meh-rû çıkar Her taraftan evc-i çarha şevk ile biñ hû çıkar	Remzden hâli degül naqş-ı cemâl-i dil-rübâ hañt-ı la'li bir mu'ammâdur ki şeftâlû çıkar	ğazel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Neşâfî	'İtrî	hüseynî	hâvî	-
2	237b	'Ahde vefâ eylemedün tûrmañ zâlim tûrmañ Ancağ olur sevdüğüm inşâf ise inşâf ise Hâlini bî-çârelerün şormadun şormadun Ancağ olur sevdüğüm inşâf ise inşâf ise	Hem saña biñ cân ile kurbân olam Hem yoluña hâk ile yeksân olam Hem yine şâyeste-i hicrân olam Ancağ olur ke'l-evvel	murabba'	müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün	Yahyâ Nâzım	'İtrî	muhâlif-i 'irâk	sofyan	şarkî
3	240a	Gevher gibi rîzân olayum böyle gerekdür Etrâfına dürler dökeyüm böyle gerekdür	'Âşık saña bezl eyledi sermâye-i 'ömrin Ey şüh-ı cefâ-pîşe kerem böyle gerekdür	ğazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	-	'İtrî	muhâlif-i 'irâk	semâ'î	naqş
4	249a	Nâzenintüm seyr-i bağa her kaçan refâr ider Kadd-i mevzûnün görtip her serv ü 'ar'ar 'ar ider Gisuvânın şafha-i rüyına idüp tarmâr Genc-i hüsün hıfz için her tarını bir mâr ider	Şol kadar dökdüm yaşum hâk-i der-i dildârda Kalmadı naqd-i sirişküm çeşm-i gevher- bârda 'Arz-ı faqr itsem 'aceb mi Şehrî küy-ı yârda Şâhına herkes gedâsı olduğun izhâr ider	murabba'	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Şehrî	-	segâh	-	şarkî
5	262b ¹	Gül gülşeni terk eyledi şöbet saña kaldı Bülbül yine meydân-ı mağabbet saña kaldı	Biz dâ'îye-i vuşlat ile hâk-i reh olduğ Ey bād-ı şabâ lutf u mürüvvet saña kaldı	ğazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Nâbî	'İtrî	râhatü'l- ervâh	şakîl	beste
1	143a	Perişân-hâliñ oldum şormadun hâl-i perişânım Gamından derde düşdüm kılmadun tedbir-i dermânım Ne dersin rüzgârım böyle mi geçsin güzel hanım Gözüm cânım efendim sevdiğim devletli sultânım	Deger her dem vefâsız çarh yayından baña biñ ok Kime şerh eyleyem-kim miñnet ü endüh u derdim çok Saña kaldı mürüvvet senden özge hiç kimesnem yok Gözüm cânım efendim sevdiğim devletli sultânım	murabba'	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Fuzûlî	Muharrem Çelebi	'acem	devr-i revân	-

¹ Buraya kadarki şiirler Melis SUSEM tarafından hazırlanan güfte mecmûası çalışmasından alınmıştır.

2	261a	Haylî sirişke verdim akın küy-ı dil-bere Dil verdim anda bir gözü ħün-rîz kâfire	Sâķî ayak ayak yürüt imdâ[d]ına mey Ėam haylî demdir etdi Selîm'î muğâşara	Ėazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Selîm Girây	Küçük Mü'ezzin	-	fer'	-
3	261b ₂	Yine düşdü gönül bir serv-ķad mağbüb-ı zîbâya Görüp zülf-i siyâhun uğradım bir özge sevdâya Amân zâlim amân bî-gâne-meşreb şalma ferdâya Vişâl olmazsa luţf et bârî ruşşat ver temâşâya	Seni gördükde aķlım oldu ey şüh-ı cihân zâ'il Görüp sen servi-ķaddi gönlüm oldu şu gibi mâ'il Benim cânım benim şüh-ı cihânım işte ve'l- Ėâşıl Begendim Ėüsnüñü vermem seni ben cümle dünyâya	murabba'	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	-	Baķı AĞa	-	semâ'i	-

² Buraya kadarki şiirler Kerem Kaan AKHAN tarafından hazırlanan güfte mecmûası çalışmasından alınmıştır.

KAYNAKÇA

Acar, Burcu (2020). *Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki 13215 Numaralı Güfte Mecmûası ve 14717 Numaralı Şiir Mecmûasının 'Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akhan, Kerem Kaan (2021). *Ebubekir Ağa Güfte Mecmûası: Türkçe Güfteler (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Behar, Cem (2006). *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Berksan, Emine A. (2020). *Hekimbaşı Abdülaziz Efendi'nin Güfte Mecmûasındaki Şarkılar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Demir, Ayşegül (2019). *Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki İlahi ve Güfte Mecmûalarının Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, Tuğba (2022). *Zeytinoğlu Halk Kütüphanesi 43 Ze 1148 Numarada Kayıtlı Güfte Mecmûasının Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Keskiner, Bora (2012). "Sultan III. Selim'in Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'ndeki Güfte Mecmûası". *Musikişinas*. 12. s. 50-56.

Korkmaz, Harun (2021). *Türk Musiki Tarihinin Kaynağı Olarak Güfte Mecmûaları*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Köksal, Mehmet Fatih (2012). "Şiir Mecmûalarının Önemi ve 'Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi' (MESTAP)". *Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. İstanbul: Turkuaz Yayınları. s. 411-431.

Mütercim Asım Efendi (2014). *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi I-VI*. İstanbul: YEK Yayınları.

Özkan, İsmail Hakkı (1996). "Güfte". *TDV İslam Ansiklopedisi C. 14*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 217-218.

Parmaksız, Mehmet Nuri (2016). *Bodleian Kütüphanesi 127-128 Numaralı Türk Musikisi Güfte Mecmûasının İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Soysal, Fikri-Mustafa Uğurlu Arslan (2014). "1774 Tarihli Hâfız Abdülbakî'ye Ait Güfte Mecmûasının İncelenmesi". *Rast Müzikoloji Dergisi*. C. 2. S. 1.

Susem, Melis (2022). "18. Yüzyılda Derlenmiş Bir Güfte Mecmûası ve İtrî'nin Biliinmeyen Eserleri". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*. C. 8. S. 2. s. 1713-1737.

Tanrıkorur, Cinuçen (1998). *Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Uslu, Recep (2001). "Türk Müziği Eğitim Tarihinde Güfte Mecmûaları ve İncelenme Esasları Üzerine Tespitler". *Müzikte 2000 Sempozyumu*. Ankara.

Uslu, Recep (2007). *Musiki / Fatih Sultan Mehmed Döneminde*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Uysal, Betül (2021). *Hâfız Mustafâ Dûrbînî-Zâde'nin Güfte Mecmûası (İaek Şevket Rado Yazmaları, Sr 078)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uzun, Mustafa İsmet (2003). "Mecmûa". *TDV İslam Ansiklopedisi* C. 28. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 265-268.

Yilter, Sait (2022). *Bir Güfte Mecmûası: Mecmü'atü'l-Leta'if Sandukatü'l-Ma'arif*. Erzurum: Fenomen Yayınları.

Geliş Tarihi / Received: 15/11/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 20/12/2023

İNCELEMEDE ÖLÇÜNLÜLÜK VE MESTAP TEZLERİNİN İNCELEME KISMINA DAİR YENİ BİR ŞABLON ÖNERİSİ

ANALYSIS OF PROPORTIONALITY IN
RESEARCH AND A NEW TEMPLATE
PROPOSAL FOR MESTAP THESES'
ANALYSIS SECTION

Prof. Dr. Ömür CEYLAN

İstanbul Kültür Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

E-posta: divansiiri@gmail.com

Orcid: 0000-0001-6082-6515

Öz

Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), klasik Türk edebiyatı çalışmalarında kritik bir yere sahiptir ve bu çalışmalara sağladığı katkılar son derece önemlidir. Kendi divanları bulunmayan ve bu yüzden anonim kalmış şairlerin eserlerinin gün ışığına çıkarılması, ayrıca mevcut divan sahibi şairlerin yayımlanmış eser koleksiyonlarında yer almayan şiirlerinin belirlenmesi, mecmuaların literatürdeki önemini pekiştirmektedir. Bununla birlikte, muhtemelen en mühim olanı, klasik şiirin icra edildiği ve okunduğu dönemlerin edebi atmosferi hakkında bilgiler sunmasıdır.

Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) çerçevesinde gerçekleştirilen akademik çalışmalarda, mecmua analizlerinin standart bir metodolojiye tabi tutulması gerekliliği akademik çevrelerde müzakere edilmekte olup, mevcut çalışmalarda büyük oranda benzer özelliklerin tespit edildiği gözlemlenmektedir. Her ne kadar bu tezlerde homojen bir analiz şablonunun uygulanması mümkün olmasa da her bir MESTAP tezi için zorunlu tutulması gereken temel analiz başlıkları ve içeriklerin belirlenmesi zaruridir. Bu bağlam çerçevesinde çalışmamızda MESTAP tezlerinin analiz bölümleri için önerilen yeni bir şablon sunumu üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: MESTAP, mecmua, klasik Türk edebiyatı, yeni bir şablon önerisi.

Abstract

The Systematic Classification of Poetry Journals Project (MESTAP) holds a critical place in classical Turkish literature studies, and its contributions to these studies are highly significant. Bringing to light the works of poets who do not have their own divans and thus remain anonymous, as well as identifying poems by poets with existing divans that are not included in published collections, reinforces the importance of poetry journals in the literature. However, perhaps the most crucial aspect is its provision of information about the literary atmosphere of the periods in which classical poetry was composed and read.

In the context of the Systematic Classification of Poetry Journals Project (MESTAP), the necessity of subjecting poetry journal analyses to a standardized methodology is a subject of discussion in academic circles, and it is observed that current studies exhibit a significant number of common characteristics. While it may not be feasible to apply a homogeneous analysis template to these theses, it is imperative to establish the fundamental analysis headings and content that should be mandatory for each MESTAP thesis. In this context, our study will focus on proposing a new template for the analysis sections of MESTAP theses.

Keywords: MESTAP, poetry journals, classical Turkish literature, new template suggestion.

GİRİŞ

Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), kısa sayılacak bir süre içerisinde şüphesiz büyük aşama kaydetmiştir. Ülkemizde klasik Türk edebiyatı çalışmalarının ilk hareket noktası nasıl ki metin tespiti olmuşsa, kütüphanelerimizi dolduran binlerce mecmua ve cönkün de ilk elden Latin harflerine aktarılması hedeflenmiş, MESTAP ise bu gayreti sistematize edebilmek adına zamanla geliştirilmiş zengin bir veri tablosunun her çalışmaya eklenmesini mümkün kılmıştır. Geldiğimiz nokta itibarıyla bu iki hedefe yönelik kazanımlar sağlıklı biçimde artmaya devam etmektedir. Bununla birlikte her tezde olması gereken “İnceleme” bölümlerinin arzu edilen nitelik düzeyine ulaşamadığı da hepimizin malumudur.

Mecmua incelemelerinin bir standarta kavuşması gerekip gerekmediği elbette tartışılabilir. Fakat az sayıdaki özel örnek bir kenara bırakılırsa üzerinde çalıştığımız mecmua metinlerinin büyük ölçüde ortak özellikler taşıdığı da inkâr edilemez. Bir başka ifadeyle her MESTAP tezinde aynı inceleme şablonu kullanılamazsa da her MESTAP tezinde bulunması gereken asgari inceleme başlıkları ve içerikleri belirlenebilir. Aslında geldiğimiz nokta da bu çerçevenin el yordamıyla ulaşılan sonucudur.

Mevcut çalışmaların inceleme bölümlerine bakıldığında birbirinden çok farklı kapsamlarla karşılaşılmaktadır. Bu farklılıklar çok az örnekte mecmuanın özgün yapısına, çoğunda ise hazırlayan ve danışmanın tercihlerine dayanmaktadır. Bununla beraber hemen her çalışmada kendisine yer bulan inceleme başlıkları da yok değildir:

Mecmuanın tanımı, tasnifi, önemi, MESTAP hakkında vb.:

Hazırlanan tezin bağlı bulunduğu enstitüde cari yazım kılavuzuna göre bazen “Giriş” başlığı altında bazense “1. Bölüm” adı altında yer alan bu kısım, hemen bütün tezlerde sınırlı sayıda kaynaktan yararlanılmış birbirinin tekrarı metinlerden ibarettir.

Mecmuanın fiziki ve içerik özellikleri (nüsha tavsifi) / Mecmuanın tertip ve imla özellikleri:

Üzerinde çalışılan her mecmua eşsiz bir eserdir ve her tezde muhakkak yer verilen bu başlıklar mevcut inceleme şablonunun hiç şüphesiz en değerli bölümleri arasındadır. Fiziki özellikleri genellikle kütüphane kayıtlarından olduğu gibi almak durumunda kalınmaktadır. Tematik yahut teknik olarak özellikli bir mecmua değilse içerik özellikleri kısmına ya hiç yer verilmemekte ya da şairlerin kronolojik dağılımı, nazım şekillerinin sayı ve muhteva yelpazesi gibi çalışmanın başka yerlerinde de tekrar edilen bilgilerle oluşturulmaktadır. Bu bölümlerin en özgün kısmı ise hiç şüphesiz imla ve tertip özelliklerine ayrılan paragraflardır. Fakat bu bölümlerin de artan tez sayısı ile aynileşmeye başladığı görülmektedir.

Mecmuada şiirleri bulunan şairler (liste-biyografi) / Mecmuadaki nazım şekilleri ve kullanılan aruz vezinlerine dair tablolar:

Bu başlık altında genel temayül, mecmuada yer alan şairlerin listesini, umumi kaynaklardan alınmış birer paragraflık özet biyografilerini, mecmuaya girmiş nazım şekilleri ve vezinlerin tablolar hâlinde dökümünü vermek yönündedir.

Karşılaştırma yapılan divanlarda bulunmayan manzumeler, beyitler ya da muhtelif şiir parçaları:

Hâlihazırdaki çalışmaların çoğunda, bu bölüm de MESTAP tablosunun açılmasından ibaret durumdadır. Manzumenin tabloya giren matla ve makta beytinin, ilgili satırdaki not hüccesine, yayınlanan/hazırlanan karşılaştırmalı divanda bulunmadığı bilgisi kaydedilmektedir. Bu bölüm genellikle, -varsa- söz konusu manzumelerin yorumsuz bir şekilde bir araya getirildiği, az sayıda örnekte de nüsha farklarının tablolatırıldığı bölümler görünümündedir.

Mecmuaların kanaatimizce iki temel değeri vardır. İlki literatüre sağlayacağı katkıdır ki divan sahibi olmadığı için meçhul kalmış şairler ve şiirlerinin gün yüzüne çıkarılması, divan sahibi şairlerin de karşılaştırmalı yayımlanmış divanlarında bulunmayan şiirlerinin tespit edilmesiyle mecmuaların bu açıdan hakkı mümkün olduğunca teslim edilmektedir. İkincisi ve belki ilkinden de daha önemli olansa klasik şiirin yazıldığı ve okunduğu çağların edebi atmosferine dair bilgiler vermesidir. Elimizde çok kısıtlı bilgi bulunan bu alana dair mecmuaların sunduğu imkânı ise mevcut inceleme yöntemiyle değerlendirmek mümkün görünmemektedir. Harcâlem malumatla oluşturulan mecmua tanımları, şair biyografileri, nazım şekli ve aruz vezinlerine dair düzenlenen adet merkezli tablolar, mecmuaların asıl hazine denebilecek bu tarafını keşiften çok uzaktır. Nitekim bir mecmuadaki şair, nazım şekli, nazım türü, vezin sayısının tek başına bir mana ifade etmediği açıktır. Tezlerde karşılaşılan tablo ve listelerin pek çoğu aslında MESTAP tablosunda var olan bilgilerin tekrarıdır ve projenin ruhu ile de örtüşmemektedir. MESTAP tablosunun varlık sebebi zaten bu detay bilgilerin bir veri tabanında birleştirilerek anlamlı istifadelere kapı aralmasıdır.

Bir mecmuada yer alan nazım şekilleri ya da aruz vezinlerinin sayısı ve dağılımı, yazıldığı dönem ya da zaman aralığındaki okur kitlesi ile ilişkilendirilmediği sürece hiçbir değer ifade etmemektedir. Bu nedenle bizim teklifimiz MESTAP tezlerinin inceleme bölümlerine mecmuaların “literatür değeri” ile “düzenleyici-okur (arz-talep) ilişkisi”ni merkeze alacak, dolayısıyla klasik şiir tarihini edebiyat tarihçilerinin beğeni ölçütleriyle değil söz konusu çağlara ait gerçek verilerle okumaya imkân sağlayacak bir yaklaşımın hâkim kılınması gerektiği yönünde olacaktır.

MESTAP TEZLERİ İÇİN ÖRNEK ŞABLON

Tez başlığı:
**MECMUA ADI (KÜTÜPHANE KAYIT BİLGİSİ)
MESTAP İNCELEMESİ-METİN**

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

GİRİŞ

[Mecmua ve MESTAP hakkında bilgilerin yer aldığı bir Giriş bölümünün, mecmua üzerine çalışmaların yeni başladığı yıllarda bir yere kadar yararlı olduğu düşünülebilirse de artık kolaylıkla çevrimiçi olarak da erişilebilen bu bilgilerin her tezde tekrar edilmesi gereksizdir. Bir divan neşrinde “divan”, bir mesnevi neşrinde “mesnevi” hakkında bilgi vermek ne kadar sakil görünürse mecmua tezlerinde de bu durumdan artık kaçınılmalıdır. Enstitülerin yazım kılavuzu sebebiyle zorunlu bir girişe yer vermek gerektiğinde de mecmua ile ilgili genel geçer bilgileri tekrar etmek yerine söz konusu mecmuayı merkeze alan, ana hatlarıyla onu tanıtan ve özellikle de incelenen mecmuadan hareketle tüm mecmuları kapsayacak teorik ve teknik yeni bilgi ya da bilgilere ulaşılmışsa bunları özetleyen bir giriş kısmı tanzim edilmelidir.]

**I. BÖLÜM
DOKÜMANTASYON VE LİTERATÜR**

I. 1. MECMUA ADI (Kütüphane Kayıt Bilgisi)

I. 1. 1. Kağıt-Cilt Özellikleri ve Ölçüleri

[Kağıt malzemesi, kağıt türü, dolu-boş varak sayısı, - varsa- süsleme özellikleri, cilt malzemesi, cilt türü, kağıt-cilt ölçüleri.]

I. 1. 2. Kapsam, Kayıtlar ve Kronoloji

[-Varsa- mecmuaya kaydedilmiş ve edebî olmayan diğer metinler, -varsa- kullanılan diğer diller, -varsa- katib/mürettib ve kitabet kaydı, -varsa- temellük kayıtları, -varsa- kütüphane ile diğer kayıt ve mühürler, -varsa- kayıtlardan ya da içerikten hareketle ulaşılmış tarih veya kronolojik aralık.]

I. 1. 3. Yazı Alanı Özellikleri ve Ölçüleri

[Cetvel-çerçeve kullanımı ve özellikleri, yazı alanı ölçüleri, yazı alanındaki düzen-düzensizlikler].

I. 1. 4. Yazı Türü

[Kullanılan hat türü/türleri ile buna dair düzen-düzensizlikler, kalem farklılıkları, örneklerle hattın/hatların nitelik düzeyi vb.]

I. 1. 5. İstif Özellikleri

[Satır sayısı, satır yönü, -varsa- derkenarlar, düzenli düzensiz tercihler vb.]

I. 1. 6. Serlevha ve Renk (Sürh) Kullanımı

[Düzen-düzensizlikler ve -varsa- konuya dair diğer tercihler.]

I. 2. KARŞILAŞTIRMALI NEŞRİ HAZIRLANAN DİVANLARDA (MESNEVİLERDE VB.) BULUNMAYAN ŞİİRLER VE NÜSHA FARKLARI:

I. 2. 1. Karşılaştırmalı Neşri Hazırlanan Divanlarda (Mesnevilerde vb.) Bulunmayan Şiirler

I. 2. 2. Karşılaştırmalı Neşri Hazırlanan Divanlarla (Mesnevilerle vb.) Nüsha Farkları

[Bu bölümler, metnin içinde ya da MESTAP tablosunda tespit edilmiş olan şiirlerin ya da farkların dökümüyle ya da bunlara dair tablolarla oluşturulmamalıdır. Bu şiirlerin kelime kadrosu ilgili şairin -varsa- divanındaki vokabüler sınırları ile karşılaştırılmalı, şairin tematik dünyası ve üslup tercihleri ile mukayese edilmeli, şaire aidiyeti tartışılmalı ve yorumlanmalıdır. Büyük ölçüde yayım şansı bulamayan MESTAP tezlerinin bu bölümleri, arzu edilen nitelik düzeyine ulaşmışsa, MESTAP mensuplarının desteğiyle muhakkak makale olarak yayımlanmalıdır.]

II. BÖLÜM MECMUANIN DÜZENİ ve DÜZENLEYİCİSİ (TERTİB VE MÜRETTİB)

II. 1. Mecmuanın Tertip Özellikleri

[Mevcut tezlerde bu bölümlerin gittikçe aynileştiğinden bahsetmiştik. Zira her mecmua eşsiz olmakla beraber mecmuaların tertibinde genellikle belli ŞABLONLAR

kullanıldığı görülmektedir. MESTAP içerisinde oluşturulacak bir çalışma grubunun, geniş taramalarla bu şablonların temel özelliklerini tespit etmesi hâlinde, tezlerin tertip özellikleri bölümü anlam kazanacak, şablonların kullanım kronolojisi farklı ve şümüllü değerlendirmelere zemin hazırlayabilecektir.]

II. 2. Mecmuanın İmla Özellikleri

[İmla özellikleri de bu cümledendir. Mecmualarda sıkça rastlanan düzenli imla hataları ve tasarruflarının, aynı zamanda, Osmanlı yazı dili tarihinde belli bir döneme tanıklık ettiği gerçeği unutulmamalıdır. Yine MESTAP içerisinde oluşturulacak bir çalışma grubu, mecmualar özelinde Osmanlı imlasının kronolojik akışına odaklanmalı, çalışılacak her mecmuanın Osmanlı imla tarihine katkı sağlamasına elverecek bir İMLA KRONOLOJİSİ ortaya koymalıdır. Umulur ki bu sayede tertip ve imla özelliklerinden hareketle büyük çoğunluğu tertip tarihi ve mürettibi belli olmayan mecmuaların oturduğu kronoloji, küçük hata paylarıyla tahmin hatta tespit edilebilir.]

II. 3. Mecmua Düzenleyicisine (Mürettip) Dair

[Bu bölüm, -eğer varsa- mürettibe dair mecmua içerisinde bulunan bilgilerin ya da şiirlerin tertip ve imla hususiyetleri ile birlikte değerlendirileceği bölümdür. Mecmuada mürettibe dair bir kayıt olmasa dahi, tespit edilen tertip ve imla özellikleri, MESTAP çalışma gruplarınca ortaya konan verilerle karşılaştırılmalı ve meçhul mürettibin tercihleri yorumlanmalıdır.]

III. BÖLÜM MECMUA OKURU

III. 1. Mecmuada Şiirleri Bulunan Şairler

[Şiirleri mecmuada tespit edilen şairler mümkün olduğunca vefat tarihlerine göre kronolojik dizilmiş bir tabloda bir araya getirilmeli ve bu tabloda her bir şairin mecmua toplamına katkısı MISRA DÜZEYİNDE YÜZDESEL ORAN olarak verilmeli, biyografiler içinse TEİS ya da benzeri bir veri tabanının erişim uzantıları kullanılmalıdır. Kimliği eldeki divan ya da başka kaynaklarca tanıklanamayan şairler bu listenin sonuna alfabetik olarak dizilmeli ve biyografi sütununda -varsa- ilgili mahlası kullanan tüm şairlerin biyografi linkleri bir arada konulmalıdır.]

III. 2. Mecmuadaki Nazım Şekilleri, Türler, Eğilimler, Tematik Üslup Vadileri, Nazım Dilleri

[Bu başlık altında mecmuada yer alan nazım şekilleri, mürettibin belirttiği ya da belirtmediği nazım türleri, nazım şekillerine ve türlerine bakılmaksızın mecmuadaki tüm şiirlerin başat tematik üslup vadileri (âşıkane, rindane, sufiyane, şuhane, hakimane, hezlane, hicvane vb.), -varsa- üslup eğilimleri (sebk-i hindî, Türki-i basit, tasavvuf {-varsa- tarikat ve meşrep ayrımıyla}), Türkçe ve -varsa- Türkçe dışındaki diller, MISRA DÜZEYİNDE YÜZDESEL ORAN olarak ayrı ayrı tablolarla tespit edilmelidir.]

III. 3. Mecmuadaki Şiirlerin Ölçü ve Formları

[Mecmuada kullanılan aruz ve hece vezinleri ile -varsa- diğer formlar, MISRA DÜZEYİNDE YÜZDESEL ORAN olarak tablolandırılmalıdır.]

III. 4. Mecmua Okuruna Dair

[Çalışmanın III. Bölümü'ndeki tüm verilerden hareketle mecmuanın hangi beğeni ölçütleriyle düzenlendiği tespit edilmeli ve yorumlanmalıdır. Tasnif tarihi belli veya tasnif zaman aralığı tespit edilebilen mecmualardan hareketle dönemlerin okur eğilimlerini tayin ve tespiti yönelik veri sağlanmalıdır. (Çapraz karşılaştırmalarla hangi dönemde hangi tür şiir okuyucusunun hangi şairlere, hangi nazım şekilleri ve türlerine, hangi vezinlere, hangi üslup eğilimlerine ilgi duydukları, bu ilginin klasik şiir tarihinin seyrinde nasıl ve ne oranda etkili olduğu vb.) Ortaya çıkan yeni isimler ve popüler manzumelerle edebiyat tarihlerimizin güncellenmesine katkı verilmelidir.]

IV. BÖLÜM METİN

IV. 1. Metnin Kurulması Sırasında Benimsenen İlkeler

[MESTAP kılavuzuna uyulduğu belirtilerek ilgi kılavuzun linkini paylaşmak yeterlidir. (Metnin kuruluşu sırasından izlenecek yöntem ve araçlarla ilgili MESTAP içerisinde ivedilikle bir çalışma grubu kurulmalı ve manzume/beyit/bent, varak numaralandırmaları, vezin kayıtları, serlevha ve mahlas yazımları, tamir amacıyla yapılacak harf, hece sözcük eklemeleri ve çıkarmaları, kullanılacak çevriyazı fontları vb. hakkında bir kılavuz ilan edilmelidir. Eğer ittifak edilirse merhum hocamız İsmail

Ünver'in ilgili makalesi de olduğu gibi ya da revize edilerek kılavuza gömülebilir.]

IV. 2. Metin

IV. 3. MESTAP Tablosu

SONUÇ

[Çalışmanın inceleme bölümlerinde ulaşılan tüm sonuçlar, maddeler hâlinde bir araya getirilmelidir.]

KAYNAKÇA

[İnceleme ve metin kurulumu sırasında kullanılan tüm basılı ve elektronik kaynaklar -tabi olunan yazım kılavuzun elverdiği ölçüde- tasnife tabi tutularak (lugat ve ansiklopedi, elektronik sözlük ve elektronik ansiklopedi, kitap, e-kitap, makale, e-makale, tez, dijital kaynaklar, açık erişim ders notu, yayımlanmamış ders notu vb.) kendi içlerinde alfabetik sıra ile sıralanmalıdır.]

SONUÇ

Türkçe yazma eser ihtiva eden hemen her kütüphanenin kataloğunda rastlanabilen şiir mecmuaları üzerine yapılan akademik çalışmalar, Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) dek bireysel ilgi ve gayretlerle sürdürülmekte idi. Sayısı binleri aşan böylesine önemli ve zengin bir kültür varlığı, MESTAP sayesinde kapsamlı, düzeyli, verimli, geniş katılımlı ve sistemli bir araştırma evrenine kavuşmuştur. Fakat MESTAP çerçevesinde hazırlanan çalışmalar arttıkça, özellikle lisansüstü tezlerin inceleme şablonunda farklılaşmalar, ayrılıklar hatta kimi zaman aykırılıklar görülmeye başlanmıştır. MESTAP'ın hâlihazırda ulaştığı nokta itibarıyla, mecmuaların içeriğini ve özelliklerini belirleyen iki ana kaynağı, yani mürettip (düzenleyici) ve okuru (hedef okur kitlesi) merkeze alan ve tüm mecmuaları kuşatan bir inceleme şablonuna acilen ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu makale ile bilim dünyasının katkısına sunulan ve mürettip ile hedef okur kitlesini merkeze alan yaklaşımıyla yeni bir ufuk öneren inceleme şablonunun, mecmuaların ve MESTAP çalışmalarının dilbilim, tarih, sosyoloji, felsefe gibi edebiyat dışındaki bilim dalları için de kaynaklık etmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Geliş Tarihi / Received: 07/11/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 20/12/2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİMDE VERİLEN “ŞİİR MECMUALARI” DERSİNİN MESTAP PROJESİNE KATKILARI VE BAZI ÖNERİLER

CONTRIBUTIONS OF THE "POETRY
COLLECTIONS" COURSE GIVEN IN
GRADUATE EDUCATION TO THE
MESTAP PROJECT AND SOME
SUGGESTIONS

Prof. Dr. Sebahat DENİZ

Marmara Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

E-posta: sebahat@marmara.edu.tr

Orcid: 0000-0001-7116-8589

Öz¹

2012 yılında başlayan “Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)” klasik Türk edebiyatı araştırmalarına çok önemli katkı sağlayan bir projedir. Bu proje kapsamında bugüne kadar pek çok mecmua gün yüzüne çıkarılmış ve ilim âleminin hizmetine sunulmuştur. Türk kültür ve edebiyatının pek çok hazinesini içinde barındıran mecmuaların tamamının gün yüzüne çıkarılması, Türk kültür ve edebiyatının önemli dinamikleri olan kültürel unsurların da daha net bir şekilde ortaya konulmasına vesile olacaktır. Bu sebeple bu hazinelerin tamamının ortaya çıkması ve içeriğinin belirlenmesi çok büyük önem arz etmektedir. Bu süreci hızlandırmak için her türlü platformu harekete geçirmek gerekmektedir. Bu platformlardan biri de lisansüstü eğitimidir. Bu makalede buna örnek olarak Marmara Üniversitesi Doktora programı müfredatında yer alan “Şiir Mecmuaları” dersinin MESTAP projesi kapsamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Ders kapsamında hazırlanan YÖK Tez sisteminde kayıtlı olan mecmua tezlerinin MESTAP projesi ve tablonun kullanımı açısından durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda lisansüstü eğitime seçmeli ders olarak “şiir mecmuaları” dersinin konulmasının ve bu derste projeye katkı sağlayacak çıktılar elde edilecek uygulamalı çalışmaların yapılması önerisi üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Mecmua, şiir, MESTAP, tablo, lisansüstü eğitim.

Abstract

Started in 2012, the "Systematic Classification of Poetry Collections Project (MESTAP)" is a project that makes a valuable contribution to classical Turkish literature research. Within the scope of this project, many collections of poetry (*mecmuas*) have been brought to light and made available to the scholarly community. The unearthing of all of the mecmuas, embodying many treasures of Turkish culture and literature, will be instrumental in revealing the essential components of Turkish culture and literature. For this reason, it is of great importance to uncover all of these treasures and determine their content. It is necessary to use all possible platforms to accelerate this process. One of these platforms is postgraduate education. In this article, the evaluation of the "Poetry Collections" course in the curriculum of the Marmara University Ph.D. program was carried out within the scope of the MESTAP project. It was tried to determine the status of the mecmua theses registered in the YÖK Thesis system prepared within the scope of the course in terms of the MESTAP project and the use of the tables. At the end of the article, it is suggested that a course on "poetry collections" be introduced as an elective course to postgraduate education and that applied studies be carried out in this course to obtain practical outputs that will contribute to the project.

Keywords: Mecmua (collection), poetry, MESTAP, chart/table, graduate education.

¹ Bu makale, 15 Haziran 2023'te İstanbul'da düzenlenen III. Mestap Çalıştayı'nda, aynı adla sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

GİRİŞ

Türk kültür ve edebiyatının kırkambarı olan mecmualar (düzenli mecmualar ve cönkler), içerisinde pek çok hazine barındırmaktadırlar. Türk kültürünün dinamikleri arasında olan ve duadan vefke, halk tababetinden önemli tarihî olayların kayıtlarına kadar hemen her konuda pek çok folklorik malzemeyi barındıran mecmua ve cönkler, aynı zamanda Türk edebiyatının (hem halk edebiyatı hem divan edebiyatı) her nazım şekli ve türüne örnekler sunması bakımından da son derece önemlidir. Na't, lugaz, muamma, medhiye, şehrengiz mecmuaları gibi bazı tür mecmuaları, içindeki örneklerden hareketle, türlere ait bugüne kadar bilinen kalıplaşmış tanımların değişmesine veya genişletilmesine vesile olmuştur. Bu sebeple mecmuaların tamamının gün yüzüne çıkarılıp incelenmesi çok büyük önemi haizdir.

Mecmualar konusunda bugüne kadar pek çok çalışma yapılmış, tanımı, şekli, içeriği, tasnifi konusunda değerli fikirler üretilmiş; kütüphanelerde yer alan bazı mecmualar gün yüzüne çıkarılmıştır.² Bu sebeple burada bu bilgileri tekrarlama yoluna gidilmemiştir.

Prof.Dr. Mehmet Fatih Köksal tarafından 2012 yılında başlatılan “Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)” bu manada son derece takdire şayan bir faaliyettir. Bu proje sayesinde yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde bulunan mecmuaların içerikleri belirlenecek ve alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için çalıştığı konuyla ilgili malzemeye kolayca ulaşması sağlanmış olacaktır. Böylece zamanı daha ekonomik kullanma ve daha fazla malzemeye ulaşma, daha doğru ve sağlıklı sonuca ulaşma imkânı sunulmuş olacaktır.

Bugüne kadar gördüğümüz kadarıyla alanın pek çok mensubu bu projeyi benimsemiş bulunmakta ve yaptıkları tezlerle ve makalelerle projeye katkı sağlamaktadır.³ Ancak yine de bunun yeterli boyutta olmadığı görülmektedir. Hâlen üniversitelerimizde devam etmekte olan pek çok mecmua tezi mevcuttur. Bunların bir kısmının başlığında MESTAP kapsamında olduğu belirtilmiş, bir kısmında ise belirtilmemiştir.

YÖK Tez verilerine göre üniversitelerimizde yakın zamana kadar (2023) şiir mecmualarının yanı sıra ilahiyat ve güfte mecmuaları da dâhil olmak üzere 600'ü yüksek lisans, 25'i doktora olmak üzere toplam 625 mecmua tezi yapılmıştır. Bunlar arasında sadece 156 tez başlığında MESTAP'a yer verilmiştir. MESTAP'ın başladığı 2012 yılından bu yana proje kapsamında değerlendirilebilecek tamamlanmış ve YÖK Tez sistemine işlenmiş olan tezlerin yıllara göre dağılımı şu şekildedir: 2014 (1), 2015 (2), 2016 (1), 2017 (5), 2018 (10), 2019 (30), 2020 (16), 2021 (33), 2022 (40), 2023 (18). MESTAP tablosuna yer veren tezlerin 2018 yılından itibaren artış gösterdiği ve hızla

² Söz konusu çalışmalar için bk. (Gıynaş, 2011).

³ 2020 yılına kadar hazırlanan şiir mecmuaları ve METSAP çalışmaları için bk. (Süngü, 2020).

çoğaldığı görülmektedir. Henüz tamamlanmamış devam eden tezler dolayısıyla 2023 yılı tamamlandığında bu sayının daha da artacağı düşünülmektedir.⁴

Mecmua konusunda yapılan tezlerin üniversitelere göre dağılımına bakıldığında en fazla tez yapılan üniversite Marmara Üniversitesi'dir. 2011 yılından 2019 yılı sonuna kadar yapılan şiir mecmuası çalışmalarını kapsayan istatistiki bir çalışma yapan Zeynep Süngü, bu konuda “58 yüksek lisans tezi ile en çok Marmara Üniversitesinde şiir mecmuası hakkında çalışma yapıldığı görülmektedir. 21 yüksek lisans tezi ve 1 doktora tezi ile Cumhuriyet Üniversitesi ikinci sırada yer alırken 20 yüksek lisans tezi ile üçüncü sırada da Sakarya Üniversitesi bulunmaktadır.”) şeklinde tespitte bulunmuştur (Süngü, 2020: 1047). Bu çalışmanın hazırlandığı zaman itibarıyla YÖK Tez veri sistemine göre Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde 2001 yılından bugüne kadar şiir mecmuaları üzerine 2’si Türk Dili Anabilim Dalında 107’si Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında olmak üzere toplam 109 tez yapılmıştır. Bunların 105’i yüksek lisans, 4’ü doktora tezi olarak hazırlanmıştır. MESTAP projesinin başlamasından bu yana şiir mecmuaları üzerine üniversitemizde 5’i doktora, 95’i yüksek lisans olmak üzere 100 tez yapılmıştır.⁵

Tezler hazırlanırken bazı mecmualar bütün olarak bir tez öğrencisi, bazı mecmualar ise (özellikle çok hacimli mecmualar) iki veya daha fazla tez öğrencisine paylaştırılarak hazırlanmıştır. Buna göre Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde toplam 40 manzum mecmua tez olarak hazırlanmıştır. Bu mecmualar:

1. Pervane Beg Nazire Mecmuası
2. Sıdkî Efendi'nin Mecmû'a-yı Hafîza'sı
3. Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu oct. 3058 numarada kayıtlı şiir mecmuası
4. Berlin Millî Kütüphanesi Ms. Or. Oct 2216 numarada kayıtlı şiir mecmuası
5. Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek zu Berlin) Ms.or.oct. 3744 numarada kayıtlı şiir mecmuası
6. İran Meclis Kütüphanesi 17805 nolu Türkçe şiir mecmuası
7. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi REV 240 numarada kayıtlı şiir mecmuası
8. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar 739 numarada kayıtlı şiir mecmuası

⁴ Bu verilerin Mayıs 2023 itibarıyla olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim aradan geçen zaman zarfında sayılarda kayda değer artışlar olduğu gözlenmektedir.

⁵ Tezlere YÖK Tez sisteminden kolaylıkla erişilebildiği için makalenin hacmini arttırmamak amacıyla burada listelenmemiştir.

9. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 1000 numarada kayıtlı şiir mecmuası

10. Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi 12779 numarada kayıtlı mecmua

11. Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi 12760 numarada kayıtlı mecmua

12. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 547 numarada kayıtlı şiir mecmuası

13. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 560 numarada kayıtlı şiir mecmuası

14. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 567 numarada kayıtlı lugaz mecmuası

15. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 568 numarada kayıtlı şiir mecmuası

16. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 632 numarada kayıtlı şiir mecmuası

17. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 674 numarada kayıtlı şiir mecmuası

18. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 717 numarada kayıtlı şiir mecmuası

19. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 718 numarada kayıtlı lugaz mecmuası

20. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 719 numarada kayıtlı lugaz mecmuası

21. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 720 numarada kayıtlı şiir mecmuası

22. Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 1188 numarada kayıtlı şiir mecmuası

23. Millî Kütüphane 801 numarada kayıtlı şiir mecmuası

24. Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 1641 (Gencine-i Eş'âr)

25. Millî Kütüphane 1996'da kayıtlı Mecmüatü'l-Letayif

26. Millî Kütüphane Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Yazmalar Koleksiyonu 06 Hk. 1871 numarada kayıtlı manzum hikâye mecmuası

27. Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numarada kayıtlı şiir mecmuası

28. Nuruosmaniye Kütüphanesi 4966 numarada kayıtlı şiir mecmuası

29. Nuruosmaniye Kütüphanesi 4967 numarada kayıtlı şiir mecmuası

30. Nuruosmaniye Kütüphanesi 4968 numarada kayıtlı şiir mecmuası

31. Süleymaniye Kütüphanesi Bağdatlı Vehbî 1542 numarada kayıtlı muamma ve lugaz mecmuası

32. Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 numarada kayıtlı şiir mecmuası

33. Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 4078 numarada kayıtlı şiir mecmuası

34. Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye 1186 numarada kayıtlı şiir mecmuası

35. Süleymaniye Kütüphanesi Hasan Hüsnü Paşa 1031 numarada kayıtlı şiir mecmuası

36. Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5810 numarada kayıtlı şiir mecmuası

37. Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5879 numarada kayıtlı şiir mecmuası

38. Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5902 Numarada Kayıtlı Cönk

39. T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Bakanlığı Kütüphanesi 3812 numarada kayıtlı şiir mecmuası

40. Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan 1972 numarada kayıtlı şiir mecmuası

Tezlerin 24’ü Pervane Beg Nazire Mecmuası ile ilgilidir. Şiir mecmuaları üzerine yapılan tezlerden 15’i (14’ü yüksek lisans, 1’i doktora) MESTAP kapsamında olup bu tezlerin tez başlıklarında MESTAP zikredilmiş ve içinde tablosuna yer verilmiştir. Bunun yanı sıra tez başlığında MESTAP adı geçmeyip içinde MESTAP’tan bahseden ve MESTAP tablosu yer alan 7 yüksek lisans tezi daha tespit edilmiştir. Bundan sonraki süreçte MESTAP kapsamında yapılan tezlerin sayısının daha da artması beklenmektedir.

Ayrıca Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde Lisansüstü eğitimi Doktora programına “Şiir Mecmuaları” adıyla bir seçmeli ders konulmuştur. Bu ders herhangi bir isim değişikliğine uğramadan 2008 yılından bu yana müfredatta yer almakta ve kesintisiz bir şekilde öğrencileri şiir mecmuaları konusunda bilgilendirmektedir.

Bu dersin içeriğinde önce mecmuanın tanımı, şekli, içeriği hakkında teorik genel bilgiler verildikten sonra mecmua konusunda yapılan çalışmalar ve mecmualar hakkında yapılan tasnif çalışmaları değerlendirilmektedir. Ardından o dönem için bir mecmua belirlenip, dönem boyunca baştan sona mecmuanın incelemesi yapılmaktadır. Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi’nin başladığı 2012 yılından bu yana bu proje de ders kapsamına dâhil edilmiştir. Proje hakkında bilgi verildikten sonra derste işlenen mecmua, aynı zamanda dönem ödevi olarak öğrenciler arasında paylaştırılıp MESTAP tablosu yaptırılmakta ve tablolar yine ders kapsamı içinde kontrol edilip değerlendirilmektedir.

Mecmua seçiminde özellikle MESTAP projesinden önce yapılmış olan mecmua tezleri veya daha sonra yapılmış ancak MESTAP’a dâhil edilmemiş ve tablosu yapılmamış tezlerin mecmuaları tercih edilmekte ve böylece bu mecmuaların da MESTAP sistemine dâhil edilmesi planlanmaktadır. Böylece hem bu mecmuaların

içeriklerinin araştırmacıların dikkatine sunulması hem de MESTAP'a katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Bu derste öğrenciler, mecmuanın birebir cildini, kâğıdını, mürekkeğini, yazısını, imlasını, tertibini, muhtevasını görerek mecmua hakkında edindikleri teorik bilgileri pekiştirmektedirler. Aynı zamanda mecmuanın dönem boyunca detaylı incelenmesiyle öğrenciler, mecmualarda karşılaşılan problemlere şahit olup çözüm yollarının üretilmesi ve uygulanmasını öğrenmektedirler. Böylece bu ders, geleceğin araştırmacısı olacak öğrencileri, mecmua konusunda teorik bilgiyle sınırlandırmadan o bilgiyi uygulamalı biçimde mecmua üzerinde tecrübe ederek ileride yapacağı araştırmalara zemin oluşturmaya hazırlanmaktadır.

Ders kapsamında ele alınan mecmualarla ilgili MESTAP tablosu oluşturulurken MESTAP sisteminde bulunan, Semra Tunç ve Ahmet Sevgi tarafından yayımlanan makalede sunulan (2015) aşağıdaki örnek tablo esas alınmaktadır.

Tablo 1: Livâyi Bey Mecmuasının MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu

Yer No		Mısır Milli Kütüphanesi (Dârü'l-Kütübi'l-Mısıriyye) Türkçe Yazmalar Bölümü, 182					
Yp. no.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Mahlas/Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1b	Ahmed	Ey muhîl-i keremûn kaşresi 'ummân-ı kerem Bâğ-ı cüd ebr-i kefünden tolu bârân-ı kerem	24. Ahmed ün gam maşaş kesdi dilin şem' gibi Saña rüşen diyemez medhûni sultân-ı kerem 'Ömr-i haşmuñ ire târiğ gibi pâyâna Nâmuñi nâme-i ikbâl ide 'unvân-ı kerem	kaside/37	medhiye	... /... /... /...	Kaşide-i Kerem Ahmed Paşa fermâyed
3a	Ahmed	Lü' lü' dişûñ ki olmış aña perdedâr la'l Her dânesi düşürdi gözümden hezâr la'l	43. Hikmet budur ki gözleri olsaydı bir nazar Kan ağlayaydı Ahmed için zâr zâr la'l Dünyâ harâci düre-i hazîneñde dere ola Her gün kapuñda harc ola yüz biñ kaşâr la'l	kaside/45	medhiye	... /... /... /...	Kaşide-i La'l Ahmed Paşa fermâyed

Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde tabloyla ilgili standart bir uygulamanın olmadığı farklı uygulamaların da yapıldığı dikkati çekmiş ve zamanla bu farklılıkların devam ettiği görülmüştür. Bunun üzerine bu farklılıkların tespiti ve standardın sağlanabilmesi için 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar dönemi Şiir Mecmuaları dersini alan doktora öğrencilerimizle⁶ birlikte ders kapsamında, YÖK Tez sisteminde kayıtlı olan ve MESTAP tablosu içeren 156 tezdeki tabloların karşılaştırması yapılmıştır.⁷ Sistemdeki tezlerden birinin erişime kapalı, birinin de tezin başlığında MESTAP tablosu olduğu belirtildiği hâlde içinde tablo bulunmadığı tespit edildiği için incelemeye dâhil edilememiştir. Tezlerde yer alan tablolar sütunlara göre incelenmiştir. Bunların dışında, tez başlığında MESTAP adı geçmeyip tezin muhtevasında MESTAP tablosuna yer veren tezler de tespit edilmiş ve onlar da incelemeye dahil edilmiştir.

⁶ Mehriban Demir, Meryem Şentürk, Merve Çelebi, Merve Köse. Bu öğrencilerimiz aynı zamanda yüksek lisans tezi olarak şiir mecmuası çalışmış öğrencilerdir.

⁷ Tezlerdeki MESTAP tablolarının karşılaştırması yapılırken maksat, tezi yapanları tenkit etmek değil sadece farklılıkların tespiti ve araştırmacıları doğru tabloya yönlendirmek olduğu için tez künyeleri belirtilmeden ve istatistiksel döküm yapılmadan genel bir değerlendirme yoluna gidilmiştir.

YÖK Tez sisteminde yer alan tezlerde bulunan MESTAP tablolarında çoğunlukla MESTAP sisteminde verilen örnek tabloya sadık kalınmakla beraber, bazı tezlerde şu farklılıklarla karşılaşılmaktadır:

1. Yer Nu. Hanesi: Çalışmaya konu olan mecmuanın hangi kütüphanede hangi numarada bulunduğunu gösteren künyenin yer aldığı satırdır. Çoğu tezde bu kısım örnek tabloya göre yapılmışken bazılarında şu farklılıklar görülmektedir:

a) “Yer Nu.:" başlığı bulunmakla beraber satır boş bırakılmış mecmuanın hangi kütüphanede hangi numarada bulunduğunu gösteren künye yazılmamıştır.

b) “Yer Nu.:" satırında mecmuanın ismi ve künyesi verilmiş ardından nüsha tavsifi de yapılmıştır.

c) “Yer Nu.:" satırı tablodan tamamen kaldırılmış ve mecmuanın adı ve bulunduğu yeri tablo dışında başlık olarak verilmiştir.

d) “Yer Nu.:" satırı tablodan tamamen kaldırılmış ve mecmua ismi, yeri ve nüsha tavsifi tablo dışında liste hâlinde verilmiştir.

e) “Yer Nu.:" satırı tablodan tamamen kaldırılmış ve tablo dışında sadece nüsha tavsifi yapılmıştır.

f) Ayrıca bazı tezlerde Yer Nu. hanesinin üzerinde nüsha tavsifinin yapıldığı görülmektedir.

Öneri: Çalışmaya konu olan mecmuanın hangi kütüphanede hangi numarada kayıtlı bulunduğunun bilinmesi son derece önemli olup MESTAP tablosunda mutlaka bulunması gereken bir bilgidir. Örnek tabloda bulunan bu satır mutlaka doldurulmalıdır. Ayrıca mecmua tezlerinde nüsha tavsifleri genellikle metin verilmeden önce ayrı bir başlık altında verildiği için tablonun üzerinde tekrar nüsha tavsifinin verilmesi, bilgi tekrarıdan ibaret olacağı için verilmemesi uygundur.

2. Yp. Nu. Sütunu: Teze konu olan mecmuada şiirin bulunduğu varak/sayfa numarasının verildiği sütundur. Bu sütunda karşılaşılan farklılıklar şu şekilde sıralanabilir:

a) Sütun başlığında yapılan değişiklikler: Çoğu tezde başlık “Yp. Nu.” şeklinde örnek tabloya uygun olarak kullanılmışsa da birkaç tezde bu başlığın “Sayfa numarası”, “Sayfa nu.”, “Varak numarası”, “Vr. Nu.” şeklinde değiştirilmiştir.

b) Varak numaralarının gösterilmesi: Çoğu tezde yazmalardaki sayfa yüzlerinin belirtildiği (1a, 1b, 2a, 2b, ...) klasik varak numarası uygulamasına sadık kalınırken bazı tezlerde bir takım farklılıklarla karşılaşılmıştır. Bazı tezlerde yaprağın a ve b yüzü

belirtilmeden sadece sayfa numarası (1, 2, 3, 4, ...) verilmekle yetinilirken⁸ bazı tezlerde sayfa yüzü 1/a, 2/b, 3/a gibi eğik çizgiyle gösterilmiştir.

c) Şiirlerin sayfa numarasının belirtilmesi: Örnek tabloda “Yp. Nu.” sütununda her şiirin sayfa numarası belirtilmiş ve genel uygulamada da buna sadık kalınmıştır. Ancak bazı tezlerde her şiirin mecmuada bulunduğu sayfa numarası belirtilmemiş, sütunda bir sayfa numarası verilip o sayfa da bulunan şiirler alt alta sıralanmış. Sonra diğer sayfa numarası verilmiş, o sayfada olan şiirler alt alta yazılmıştır. Dolayısıyla “Yp. Nu.” sütununda boşluklar oluşmuştur.

d) Varak aralıklarının belirtilmesi: Bazen bir şiir, önceki sayfanın sonunda başlayıp diğer sayfanın başında devam edebilmektedir. Tezlerde yer alan MESTAP tablolarında varak numaralarının belirtilmesi konusunda iki temel farklı uygulama söz konusudur. Bazı tezlerde şiirin sadece başladığı sayfa esas alınırken bazı tezlerde şiirin bulunduğu sayfa aralığına önem verilmiştir. Bu durumda “Yp. Nu.” sütununda şiirin ya başladığı sayfa ya da başlayıp bittiği sayfa aralığı görülmektedir. Bu sayfa numaralarının verilisinde de yukarıda belirtildiği gibi yine şekil farklılıkları görülmektedir: Şiirin başladığı sayfa, 1a, 1b, 3a ...; 1/a, 2/b, 3/a ...; 1, 2, 3 ...; başlayıp bittiği sayfa aralığı ise 1a-1b, 2b-3a, ...; 1/a-2/a, 3/a-3/b ...; 1a/1b, 2b/3a, ...; 1-2, 2-4, ...; 1/2, 2/3, ... gibi farklı şekillerde verilmiştir. Bazı varak aralıklarının ise özellikle uzun şiirlerde her sayfası gösterilecek şekilde (1b-2b-3a, 1-2-3, ...) belirtildiğine de rastlanmıştır.

Öneri: Eğer tez, yazma bir mecmua üzerine yapılmışsa şiirin varak numarası 1a, 2b, 3a ... şeklinde mutlaka sayfanın a-b yüzü belirtilerek verilmelidir. Matbu bir mecmua ise 1, 2, 3 ... şeklinde sadece sayfa numarası vermek yeterli olacaktır. Sayfa aralığının belirtilmesi konusunda ise yukarıda belirtilen karmaşanın giderilmesi için Köksal’ın makalesinde gösterilen tablodaki, her şiirin sadece mecmuada başladığı ilk sayfasının gösterilmesi metoduna uyulması isabetli olacaktır.

3. Mahlas Sütunu: Tabloda yer alan bu sütunda şairlerin mahlasları, mahlas kullanmayan şairlerin ise adları yer almaktadır. Bazen aynı mahlası kullanan şairler arasında şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememişse bu durum mahlasın yanına soru işareti (?) konulmak suretiyle ifade edilmiştir.

Tabloda mahlas sütunundaki farklılıklar daha çok mahlası belli olmayan, kimin tarafından yazıldığı tespit edilemeyen şiirin ifade edilmesinde görülmektedir. Tabloda, mecmuadaki şairi tespit edilemeyen şiirler için bu sütunda;

a) Hiçbir şey yazmayıp boş bırakma;

⁸ Çalışılan mecmua nüshasında da varak numarası değil sayfa numarası kaydedilmişse elbette bu şekilde -sayfa numarasına göre- numara vermek doğru olacaktır.

b) -, ?, (?), ???, gibi belirsizlik ifadeleri kullanma;

c) “Lâ-Edrî”, “mahlas yok”, “mahlassız”, “belirtilmemiş”; “mahlas belirlenememiştir”, “mahlas bulunmamaktadır” gibi ifadeler kullanma;

d) Aynı tabloda bazen soru işareti (?) koyma, bazen “mahlassız” yazma, şeklinde farklı uygulamalara yer verilmiştir.

Öneri: Tezlerde, mecmualarda mahlası olan şiirlere de ihtiyatla yaklaşılması gerektiğini düşündüren ve dikkatlerden kaçmış olduğu tahmin edilen bazı durumlarla da karşılaşmaktadır. Mesela;

a) Bazen bir şiirin mahlası yanlış şaire ait olabilmektedir. Eğer bu bilinen bir şiir ve şairse ve divanından doğrulanabiliyorsa düzeltmek kolay olmaktadır. Bu durumda tabloda doğru şairin mahlası, mahlas sütununa köşeli parantez içinde verilip mecmuada yer alan yanlış mahlasla ilgili açıklama, “Açıklamalar” sütununda verilmelidir.

b) Mecmualarda bazen bir gazelde mahlas bir şaire, başlık daha başka bir şaire ait kaydedilmiş olabilmektedir. Hatta gazel tamamen başka bir şaire ait olabilmektedir. Böylece bir gazelde 3 farklı şairin varlığı görülmektedir. Bu durumda da yine tabloda doğru şairin mahlası, mahlas sütununa köşeli parantez içinde verilip mecmuada yer alan yanlış mahlas ve başlıkla ilgili açıklama, “Açıklamalar” sütununda verilmelidir.

c) Bazen iki farklı şaire ait iki gazelin eksiltmeli olarak bir gazelmış gibi kaydedildiği görülmektedir. Böyle gazelerde gazelin mahlas beyti de dahil birkaç beyti bir şaire, gazelin diğer beyitleri başka şaire aittir. Bu durum aynı kafiye veya redifli şiirlerde daha çok görülmektedir. Böyle gazeller MESTAP tablosuna işlenirken şiirde mevcut olan mahlas, mahlas sütununa işlenip başka şaire ait beyitlerle ilgili açıklama, mutlaka “Açıklamalar” sütununda yapılmalıdır.

d) Bazı mecmualarda şiirin başlığında doğru şaire ait mahlas verilirken şiirde yanlış mahlas verilmiş olabilmektedir. Ya da tam tersine şiirin başlığında yanlış şaire ait mahlas verilirken şiir doğru mahlasla kaydedilmiş olabilmektedir. Bu durumda yine, doğru mahlas, mahlas sütununda verilirken mutlaka “Açıklamalar” sütununda yanlış mahlasla ilgili açıklama yapılmalıdır.

e) Mecmualarda aynı şaire ait şiirler art arda verilirken şiir aralarına bazen “velehu”, “eyzan” veya “velehu eyzan” gibi şiirin bir önceki şaire ait olduğunu belirten başlıkların konulduğu görülmektedir. Bazen bu ifadelerin de yanıltıcı olabildiği görülmektedir. Bazen bu başlığı taşıyan bir şiirin bir önceki şaire ait değil de başka bir şaire ait olduğu anlaşılmaktadır. Böyle tespit edilen şiirlerin de mahlası mahlas sütununda köşeli parantez içinde verilip “Açıklamalar” sütununda kısaca gerekli açıklamanın yapılması gerekmektedir.

f) Mahlası hiçbir şekilde tespit edilemeyen şiirler için mahlas sütununa Köksal'ın örnek tablosunda gösterildiği üzere tire işareti (-) konulması belirsizliği vermesi açısından daha uygun olacaktır.

4. Matla' Beyti/Bendi Sütunu: Tablodaki bu sütun, mecmuada yer alan şiirlerin ilk beyti veya bendinin yazıldığı sütundur. Sayıca az da olsa bazı tezlerde bu sütunun " matla' beyti/bendi" şeklinde olan başlığı değiştirilip "İlk Dörtlük/ matla' Beyti-Bendi" veya " matla' Beyti/İlk Dörtlük" şeklinde başlıklandırıldığı görülmüştür.

Yapılan tezlerde, şiirin mecmuada matla' beyti veya bendi varsa sorun yaşanmamış ve bu sütuna yazılmıştır. Ancak çeşitli sebeplerle matla' beyti veya bendi yoksa, bu durumun nasıl belirtileceği hususunda birlik sağlanamamış ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Meselâ eğer sayfa kopukluğundan veya başka sebeple şiirin matla' ı mecmuada tespit edilememişse sütunda bu kısım;

a) Bazı tezlerde boş bırakılmış, bazı tezlerde soru işareti (?) veya tire (-) konulmuş, bazılarında ise (...) şeklinde belirtilmiştir.

b) Bazı tezlerde bu sütunda, sayfa eksikliğinden veya başka sebeple başı noksan olan bir şiirin matla' ın bulunduğu kısmı olmadığı hâlde mecmuadaki mevcut kısmının ilk beyti verilmiştir.

c) Bazı tezlerde, eksik olan bu kısım divandan tamamlanıp köşeli parantez içinde verilmiş ve "Açıklama" sütununda ya da dipnotta belirtilmiştir.

d) Bazı tezlerde, eksik olan bu kısım divandan tamamlanıp köşeli paranteze alınmadan verilmiş ve "Açıklama" sütununda ya da dipnotta belirtilmiştir.

Öneri: Mecmuada çeşitli sebeplerle matla' beyti veya bendi bulunmuyor ve eğer bu eksiklik kaynaklardan tamamlanabiliyorsa tamamlanan kısım köşeli parantezle sütuna alınıp "Açıklamalar" kısmında kaynağı verilebilir. Eğer bu eksiklik kaynaklardan da tamamlanamıyorsa bu sütunu boş bırakmak, (-) koymak veya şiirin mecmuada bulunan kısmının ilk beytini veya bendini vermek yerine sütuna sıralı nokta (...) koyup "Açıklamalar" sütununda "eksikliğin tamamlanamadığını" belirtmek daha doğru olacaktır. Çok bentten oluşan kıt'a ve nazmlarda sorun görülmemekle birlikte kimi tezlerde iki beytilik kıt'a ve nazmlarda farklı uygulamalar dikkat çekmektedir. İki beyitlik kıt'a, dübeyt ve nazmların ilk beyti "matla'", ikinci beyti "makta'" sütununa alınmalı; ancak rubai ve tuyuğ tek bir bendden müteşekkil nazım şekilleri olduğu için onların tamamına (dört mısra) sadece "matla'" sütununda yer verilmelidir.

5. Makta' Beyti/Bendi Sütunu: Bu sütunda, mecmuada yer alan şiirlerin son beyti veya son bendi bulunmaktadır. Yapılan tezlerde genellikle tabloya sadık kalınmakla beraber bir takım farklı uygulamalarla da karşılaşılmaktadır:

Sayınca az da olsa bazı tezlerde bu sütunun “Makta‘ Beyti/Bendi” şeklinde olan başlığı değiştirilip;

- a) “Makta‘ /mahlas beyti/bendi”,
- b) “Makta‘ /Mahlas”
- c) “Mahlas/Makta‘ Beyti”
- d) “Mahlas/Makta‘ Beyti/Bendi”
- e) “Makta‘ Beyti /Son dörtlük”
- f) “Makta‘ Beyit/Son Beyit”⁹ şeklinde farklı başlıklandırmalar yapılmıştır.

Varak eksikliğinden dolayı veya şiirin mürettip tarafından noksan yazılmasından dolayı makta beyti/bendi olmayan şiirlerin bu sütunu boş bırakılmış ya da tire (-) konulmuş olan tezlere rastlanmıştır.

Bazı tezlerde makta‘ beyti/bendi olmayan şiirler divandan tamamlanıp köşeli parantez içinde veya köşeli paranteze alınmadan verilmiş ve “Açıklama” sütununda ya da dipnotta belirtilmiştir.

Bazı tezlerde varak eksikliğinden dolayı makta‘ veya mahlas beyti olmayan noksan gazellerin mecmuada olan kısmının son beyitleri makta‘ beyti olarak verilmiştir. (Mesela, gazelin 3. beyti makta‘ olarak verilmiştir.)

Makta‘ sütunundaki beyit veya bendlerde bulunan mahlaslardan kimi koyu puntolu, kimi normal, kimi italik verilmiştir.

Sütun başı “makta‘ beyti/bendi” olmasına rağmen -eğer mahlas başka bir beyitte yer alıyorsa- makta‘ dan başka mahlas beytine de yer veren tablolar vardır.

Öneri: Makta beyti/bendi, manzumenin son beyti/bendine denir. Bu beyit/bend aynı zamanda mahlas beyti/bendi olabileceği gibi mahlas beyti/bendinden sonraki bir beyit/bend de olabilir. Burada her hâlükârda şiirin son beyti/bendi verilmelidir. Zira şairin mahlası mahlas sütununda verileceği için şiirin hangi şaire ait olduğu zaten bilinecektir.

Eğer çeşitli sebeplerle şiirin makta‘ beyti/bendi mecmuada yer almıyorsa ve bu eksiklik başka kaynaklardan tamamlanabiliyorsa tamamlanan kısım sütunda köşeli parantez içinde verilip “Açıklamalar” sütununda kaynağı belirtilebilir. Eğer kaynaklarda da bulunmuyorsa şiirin mecmuadaki kısmının son beytini yazmak veya o sütunu boş bırakmak yerine sütuna sıralı nokta (.....) konulup bu durum “Açıklamalar” sütununda açıklanabilir.

⁹ Bir tezde “Makta‘ beyti/bendi” şeklinde olan sütun başlığı “Makta‘ Beyit/Son Beyit” şeklinde değiştirilmiş, dipnotta ise makta‘ değıl mahlas beyitlerinin esas alındığı söylenmiştir.

6. Nazım Şekli/Birimi Sütunu: MESTAP tablosunda bu sütuna, mecmuadaki şiirin nazım şekli/biçimi ile beyit/bend sayısı yazılacaktır. (örn: Gazel/5, kaside/15, Murabba/5, müseddes/4, vs.). Tablolarda bu sütunla ilgili bir hayli farklı uygulama dikkati çekmektedir. Bu farklılıklar şu şekilde sıralanabilir:

6.1. Sütun başlığındaki farklılıklar: Bazı tezlerde;

a) Önerilen tabloda “Nazım Şekli/Birimi” tek sütun hâlinde iken kimi tezlerde “Nazım şekli” ve “Birimi” şeklinde ayrı sütunlar hâlinde tablolaştırılmıştır.

b) Önerilen tabloda “Nazım Şekli/Birimi” şeklinde olan sütun başlığının bazı tezlerde sadece “Birimi” şeklinde konulduğu ve burada da sadece nazım biriminin ne olduğu (beyit, bend) yazılmış, beyit/bend sayısı verilmemiş.

c) Sütun başlığı, örnek tabloya uygun olarak Nazım Şekli/Birimi şeklinde konulmuş olmakla beraber sütunda nazım şekli ve sayısı belirtilmeden sadece “beyit” veya “bend” yazılan tablolar var.

d) Sütuna sadece “Nazım şekli” başlığı atılmış.

e) Sütuna “Nazım şekli / birimi ve yayınlanmış Divandaki Şiir Numarası” başlığı verilmiş. Nazım birimi ve sayısı yazılmamış, yalnızca nazım şekli ve divanda kaçınıcı şiir olduğu yazılmış. (“Gazel/301” gibi.) bazılarında ise sadece nazım birimi (“Gazel”) yazılmış.

f) “Nazım şekli/birimi” yerine “Nazım Şekli Nazım Birimi” yazılmış.

g) “Nazım şekli/birimi” başlığı “Nazım şekli /birimi – beyit/kıt’a sayısı” olarak değiştirilmiş. Nazım şekli, birimi ve sayısı gösterilmiş. (“kaside – 97 b.”)

6.2. Sütuna işlenen verilerdeki farklılıklar: Bazı tezlerde;

a) “Gazel/5” şeklinde, nazım şekli ve birim sayısı;

b) “Gazel/5 beyit” şeklinde nazım şekli/birim sayısı ve birim adı;

c) “Gazel (4 beyit)” şeklinde nazım şekli verildikten sonra parantez içinde birim sayısı ve adı;

d) Bazen aynı tezde yer alan tabloda “Tahmis/5 bent”, “Gazel/5”, “Mesnevi” şeklinde farklı farklı verilmiş.

e) Bazen de “Nazım şekli/birimi” şeklinde sütun başlığı doğru olmasına rağmen sütunda sadece nazım şekli verilip birimi verilmeyen tablolar mevcuttur (“Gazel”).

f) Bazı tezlerde de nazım şekli ile türün karıştırıldığı nazım şekli yerine tür adının yazıldığı tablolar vardır.

Öneri: Bu sütunda verilen bilgiler başlıktaki şekle uygun olarak verilmelidir. Sütun başlığı “Nazım şekli/birimi” olduğuna göre verilen bilgi de aynı üslupla verilmelidir. Örn: Gazel/5, Murabba/5 veya Gazel/5 beyit, Murabba/5 bend vs.

7. Nazım Türü Sütunu: Bu sütun, mecmuada yer alan şiirlerin türünün belirlendiği kısımdır. Nazım türü, şiirin konusuna göre belirlenir. Yapılan tezlerde tür konusunda ciddi problemlerin olduğu görülmektedir. Bu da “Nazım Türü” sütununda bazı farklı uygulamalarla kendini göstermektedir. Tezlerde bu farklılıklar;

a) En çok görülen durum olarak bu sütunun tamamen boş bırakılması, hiç bilgi girilmemesi;

b) Sütunun tablodan tamamen kaldırılması;

c) Sütunun tablodan kaldırılıp tür ve şekil bilgilerinin hepsinin “Nazım şekli/birimi” sütununda verilmesi;

d) Tür-şekil karışıklığı yaşanması; “Nazım türü” sütununda nazım şekillerinin de verilmesi; bazen “Nazım şekli/birimi” sütununda türün verilmesi;

e) Özellikle halk şiiri nazım şekli ve türlerinde sıkıntı yaşanması; “Nazım şekli/birimi” sütununda türün, “Nazım türü” sütununda nazım şekillerinin de verilmesi; msl. “İlâhî”nin bazı tezlerde nazım şekli, bazı tezlerde nazım türü sütununda verilmesi;

f) Bazen “Nazım şekli/birimi” sütununda sadece nazım şekli verilip “Nazım türü” sütununda tür/beyit veya bend sayısının verilmesi;

g) Bazen klasik şiir nazım şekil ve türlerinin “Nazım şekli/birimi” sütununda, halk şiiri nazım şekli ve türlerinin ise “Nazım türü” sütununda verilmesi, şeklinde görülmektedir.

Öneri: Bu sütun son derece önemli olup tablodan çıkarılması önemli bir kusur olduğu gibi MESTAP’ın amacına da uymamaktadır. Bu sütuna sadece şiirin türü yazılmalıdır. Örn: medhiye, mersiye, ‘ıydiyye, na’t, tevhid, hicviyye, vs. Ancak başta âşıkane gazeller olmak üzere herhangi bir edebî türe dâhil edilemeyen manzumeler özelinde bu sütun boş bırakılabilir. Ayrıca “Nazım Türü” sütununda öğrencilerin tür konusundaki bilgi yetersizliğinden kaynaklan yanlışlık ve eksikliklerin, tez danışmanı tarafından dikkatlice kontrol edilmesiyle düzeltilmesi mümkün olabilecektir. Bu sebeple tez danışmanlarının tezlerdeki MESTAP tablolarını titizlikle kontrol etmelerinde fayda vardır.

8. Vezin Sütunu: Mecmuadaki şiirlerin vezin değerleri tabloda “Vezin” sütununda belirtilmektedir. Örnek tabloya göre vezinlerin sadece takti’lerinin belirtilmesi yeterli görülmüştür. Ancak yapılan tezlerde genellikle şablona uyulmakla

beraber, şiirlerin vezinlerinin farklı şekillerde de gösterildiği tespit edilmiştir. Bunlar şu şekilde örneklendirilebilir:

a) Genellikle örnek tabloda da olduğu gibi -./-./-./-./- şeklinde tam takti'i verilmiş. Bunların -v--/-v--/-v--/-v- veya - + --/- + --/- + --/- + - şeklinde olanları da mevcuttur.

b) Nadiren takti'i v--- (4) şeklinde kısaltılarak verilen tezler de mevcuttur.

c) Bazı tezlerde kalıp fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün gibi açıkça yazılmış, bazılarında mefâ'ilün (4) gibi kısaltmalı olarak verilmiştir.

d) Halk şiiri örneklerinin vezin değeri belirtilirken; bazen sadece "hece" veya "hece ölçüsü" şeklinde, bazen "11'li hece" şeklinde hece sayısı belirtilerek, kimi zaman "11'li hece ölçüsü" veya durak bildirerek "(6+5) 11'li hece ölçüsü" şeklinde farklılıklarla verilmiştir.

Öneri: Vezin sütununda, aruzla yazılan şiirler -./-./-./-./- şeklinde tam takti'li, heceyle yazılan şiirler ise "11'li hece ölçüsü" şeklinde verilmelidir. Vezni tespit edilemeyen şiirler için "Vezni tespit edilememiştir." ifadesi yazılmalıdır.

9. Açıklamalar Sütunu: Bu sütunda, eğer şiir ve şair hakkında açıklanması gereken bir husus varsa bu bilgiler verilir. Ancak örnek tabloda bu sütun "Açıklamalar" şeklinde başlıklandırılmış olmasına rağmen sadece başlıkların verildiği bir sütun hâlinindedir. Dolayısıyla tezlerde de birbirinden farklı uygulamalarla karşılaşmıştır. Bu sütunla ilgili tezlerde karşılaşılan farklılıklar şu şekilde incelenebilir:

a) Bazı tezlerde bu sütunda, yazmada mevcut olan başlıkların tamamı gösterilirken bazı tezlerde hiçbirinin gösterilmediği tespit edilmiştir.

b) Sadece başlıkların verildiği tezlerde bazen sadece şiirin başlığı, bazen "Başlık:" şeklinde verilmiş bazen de "bu şiirde şu başlık vardır:" "şiirin başlığı şu şekildedir:.....", "şiir başlığıyla kayıtlıdır" gibi açıklama şeklinde verilmiş.

c) Bazen aynı tezde bazı şiir başlıkları verilirken bazı şiir başlıkları verilmemiş.

d) Bazı tezlerde başlıkların bir kısmı koyu puntolu yazılırken bir kısmı normal yazılmıştır.

e) Bazı tezlerde şiirin başlığı yanı sıra aynı zamanda o şiirle veya şairle ilgili kaynakça bilgisi de verilmiştir.

f) Bu sütunda bazen şiirin divanda bulunup bulunmadığı bilgisi verilmiştir.

g) "Açıklamalar" sütununda bazen şairler ve şiirlerle ilgili kısa bilgiler verilmiş bazen de şair ve şiirle ilgili kaynak belirtilen ayrıntılı açıklamalar ve biyografik bilgiler verilmiştir.

h) Bazı tezlerde bu sütunda şiirin nazire olduğu, divanda kaç beyit olduğu, divandaki sayfa numarası, varak eksiklikleri, mahlasın maktadan önce kaçınıcı beyitte/bendde olduğu, mecmuada kaçınıcı şiir olduğu, şiirin dili, mahlas yanlışlıkları vs. verilmiştir.

i) Bazı tezlerde, mecmuada geçen şiirler divanlarla karşılaştırılmış ve edisyon kritik yapılmıştır.

j) Tezlerin bazılarında “Açıklamalar” sütununda tarih metnindeki tarihler verilmiştir.

k) Bazı tezlerde lugaz ve muammaların cevapları bu sütuna yazılmıştır.

l) Bu sütunun tamamen boş bırakıldığı tezler de mevcuttur.

m) Az da olsa tezlerde bu sütunun tablodan tamamen kaldırıldığı da görülmektedir.

Öneri: “Açıklamalar” sütununda yapılan detaylı açıklamalar tablonun hacmini artırabilmektedir. Tablonun hacminin artırılmaması için bu kısımda sadece önemli ve gerekli açıklamalar yapılmalıdır. Ayrıca “Açıklamalar” sütununda sadece şiir başlıklarının verilmesi, sütun adıyla da uyuşmamaktadır. Burada şiirlerin her başlığının verilmesine gerek yoktur. Eğer başlıkta önemli bir husus -şairin biyografisini açıklayan bilgi, nazım şeklinin yanlış yazılması, derleyicinin nazım şekli, türü veya mahlası yanlış tespit etmesi gibi özel durumlar- varsa gerekli kısa açıklamayla beraber bu sütunda verilmelidir. Bunun yanı sıra o şiirin, şairin yayımlanan divanında yer almaması, şiirin hiçbir aruz kalıbına uymaması veya hiçbir nazım şekline girmemesi gibi sıra dışı hâller veya tahmis, taştir gibi eklemeli nazım şekliyse kimin şiirinin tahmis, taştir vs. edildiği gibi bilgiler de yine bu sütuna yazılmalıdır. Açıklamaların kısaca yapılması, tablonun hacminin gereksiz şekilde artırılmaması açısından önemlidir.

10. Diğer Hususlar

a. Tabloda Dipnot Kullanımı: Tezlerin MESTAP tablolarının çoğunda dipnot kullanılmazken bir kısmında kullanılmıştır. Dipnot kullanılan tablolarda, tabloda verilen bilgilerle ilgili açıklamalar, şiirlerin divanlarla karşılaştırılması, mecmuadaki şiirde olmayıp divanda olan beyitlerin verilmesi, yanlışların düzeltilmesi, eksiklerin tamamlanması, vs. mecmua metni ile ilgili okuyucuya aktarılması gereken her türlü bilgi ve kaynakların yer aldığı görülmektedir.

Öneri: Tabloda mümkün olduğu kadar dipnot kullanılmamalıdır. Burada asıl olan metnin tabloya aktarılması yani veri tabanına işlenebilecek kısmın girilmesidir. Metne ne yazıldıysa dipnot dikkate alınmaksızın onun girilmesi gerekir. Diğer açıklanması zaruri olan hususlar ise “Açıklamalar” sütununda yer almalıdır.

b. Tezlerin Başlıklandırılması: Tezlerin başlıklandırılmasında bazı problemlerle karşılaşılmaktadır. Mecmualarla ilgili yapılan tezlerde mecmuayı anlaşılır şekilde belirleyecek bir standart başlıklandırma sisteminin olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple bazen aynı mecmuanın farklı kişiler tarafından tez olarak yapıldığı görülmektedir. Bu husus başlı başına bir araştırmayı gerektirdiği için burada sadece birkaç hususa temas etmekle yetinilecektir.

İyi bir tez başlığı kısa ve tezin içeriği hakkında bilgi verici olmalıdır. Tezin konusu, amacı, materyali tekniği hakkında açıklayıcı olmalıdır. Mecmua tezlerinde ise özellikle mecmuanın kayıtlı olduğu kütüphane adı ve kayıt numarası, mecmuanın adı veya türü, tezde ne yapıldığı (İnceleme-Metin ve MESTAP'a göre Tasnif) belirtilmelidir.

YÖK tez sisteminde kayıtlı olan mecmua tezleri incelendiğinde çoğunlukla bu hususa dikkat edildiği görülmekle beraber kütüphane adı ve kayıt numarasının belirtilmediği; kütüphane adı belirtilip kayıt numarasının verilmediği tezlerle de karşılaşılmaktadır. Ayrıca içinde MESTAP tablosu olduğu hâlde başlığında ve tezin içinde MESTAP'tan bahsedilmeyen; başlığında MESTAP adı olduğu hâlde içinde tablonun bulunmadığı tezler de mevcuttur.

Öneri: Tez başlıklarının kısa, fakat önemli detayları verecek şekilde açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Özellikle mecmuanın hangi kütüphanede hangi numarada kayıtlı olduğunun belirtilmesi veri taraması açısından önemlidir. Bazı tez başlıklarında, tez olarak çalışılan mecmuanın hangi kütüphanede olduğu, hangi numarada kayıtlı bulunduğu konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu durum, o mecmua hakkında anlık bilgi elde etme imkânını sunmamaktadır. Bu da aynı mecmuanın bir başkası tarafından mükerreren çalışılması riskini ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra yapılan mecmua tezlerinde MESTAP tablosuna ve tez başlığında da MESTAP adına yer verilmesi, mecmuaların veri tabanının oluşturulması açısından son derece önem arz etmektedir. Bu sebeple, çoğunluğun tercih etmiş olduğu, "..... Kütüphanesi Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a göre Tasnif)" başlığı en uygun ifadelendirme şekli olarak görülmektedir.

SONUÇ

YÖK tez sistemine kayıtlı olan mecmua konulu ve MESTAP tablosu içeren tezler üzerine yapılan bu inceleme neticesinde tabloda birbirinden farklı uygulamalar tespit edilmiştir. MESTAP tablosunun işlenmesi konusunda tezlerde birliğin sağlanması, hem projenin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasını hem de araştırmacıların daha pratik bir şekilde bilgiyi elde etmelerini mümkün kılacaktır.

Mecmua üzerine yapılan tezlerin başlıklandırılmasında standardın yakalanabilmesi ve tez adının mecmuayı açıkça belirleyecek şekilde verilmesi, erişilebilirliğin sağlanması bakımından son derece önemlidir. Bunun yanı sıra tez olarak verilen mecmuaların -standart bir başlıkla- ivedilikle sisteme kaydedilmesi, mükerrer çalışmaların yapılmasını da engelleyecektir.

Lisansüstü programlarında (YL-DR) “Şiir Mecmuaları” dersinin konulması ve bu derslerde mecmua çalışıp MESTAP tablosu yapılmamış tezlerin tablolarının hazırlanması da dâhil olmak üzere incelenen mecmuaların MESTAP tablolarının oluşturulup sisteme işlenmesi hem projeye katkı sağlayacak hem de projenin hedefi olan mecmuaların içeriğiyle beraber gün yüzüne çıkarılması sürecini hızlandıracak ve araştırmacılara kolaylık sağlayacaktır.

İlerleyen dönemde cönklerin de bu projeye dâhil edilmesi, özellikle içerisinde klasik edebiyat ürünlerini barındıranlar da olması itibarıyla önemlidir.

Ayrıca MESTAP tablosu içeren tezlerdeki tablolardan anlaşıldığı kadarıyla alanda nazım şekli ve türü konusunda ciddi problemlerin olduğu, bu hususta bir belirsizlik ve kararsızlık bulunduğu görülmektedir. Bu durumun öğrencilerdeki bilgi yetersizliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple tez danışmanlarının, tabloları mutlaka dikkatli bir şekilde kontrol etmeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra Lisans ve Yüksek Lisans eğitiminde nazım şekli ve türü konusunun daha iyi ele alınması ve örneklerle daha anlaşılır bir şekilde verilmesi zarureti ortaya çıkmıştır. Lisans üstü eğitimde verilecek “Şiir Mecmuaları”, “Mecmualar” yahut “Mecmualar ve Cönkler” gibi adlar altında verilecek dersin, bu eksikliğin giderilmesine de önemli katkı sağlayacağı muhakkaktır.

KAYNAKÇA

Gıynaş, Kâmil Ali (2011). “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 25. s. 245-260.

Köksal, M. Fatih (2012). “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaları Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)”. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII: Mecmua: Osmanlı Şiirinin Kırkambarı*. (haz. Hatice Aynur vd.). İstanbul: Turkuaz Yayınları. s. 409-431.

Süngü, Zeynep (2020). “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (DEV)*. S. 25. s. 917-1056.

Tunç, Semra-Ahmet Sevgi (2015). “Livâyî Bey Mecmû’ası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 34. s. 313-352.

Elektronik Kaynaklar

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp> (E.T.: 06.11.2023).

Geliş Tarihi / Received: 30/09/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 20/12/2023

**ANADOLU'DA FARŞÇA
OLUŞTURULMUŞ EN ESKİ
RUBAİLER MECMUASI:
MECMA'U'R-RUBÂ'İYYÂT**
THE OLDEST RUBAI COLLECTION
CREATED IN PERSIAN IN
ANATOLIA: MECMA'U'R-
RUBÂ'İYYÂT

Prof. Dr. Ahmet KARTAL
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
E-posta: ahmetkartal38@gmail.com
Orcid: 0000-0001-8563-1589

Öz

Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi koleksiyonunda (nr. 238) bulunan Farsça bir şiir mecmuasının dokuzuncu bölümünde (vr. 193b-198a) bir rubailer seçkisi yer almaktadır. Kim tarafından oluşturulduğu bilinmeyen bu seçkinin başında yer alan ifadelerden; Ebû Hanîfe Abdulkerîm bin Ebî Bekir (VI./XII. asır) tarafından tertip edilerek Sultan II. İzzüddîn Kılıç Arslan'ın oğlu Ankara meliki Muhiddîn bin Kılıç Arslan'a takdim edilen Mecma'u'r-rubâ'îyyat'tan hareketle meydana getirildiği anlaşılmaktadır. Bugün elimizde bulunmayan, Farsça oluşturulmuş en eski şiir mecmualarından olmasının yanında, rubailerden meydana gelen ilk şiir mecmuası/rubâî-nâme olan Mecma'u'r-rubâ'îyyat'ın varlığını bu seçki vesilesiyle öğrenmekteyiz. Bu seçki, sahip olduğu bu özellik dolayısıyla Farsça edebiyat tarihindeki konumunun yanında Anadolu'da oluşan Farsça edebî geleneğin Farsça edebiyata sağladığı katkıyı göstermesi yönünden de ayrı bir öneme sahiptir. Seçkinin başında yer alan ve mecmuanın konusuna ışık tutan fihrist hüviyetindeki kısım; hem bu seçkinin hem de Mecma'u'r-rubâ'îyyat'ın hüviyeti, tertip özelliği ve konusu hakkında bazı ipuçları sunmaktadır. Bu çalışmada hem Mecma'u'r-rubâ'îyyat seçkisi tanıtılacak, hem de bu seçkiden hareketle Mecma'u'r-rubâ'îyyat'ın önemi ve sahip olduğu özellikleri hakkında çeşitli değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Anadolu Selçuklu Devleti, Farsça edebiyat, rubai, Mecma'u'r-rubâ'îyyat, rubailer seçkisi.

Abstract

A selection of rubais is included in the ninth chapter (vr. 193b-198a) of a Persian poetry collection of Hâlet Efendi collection (nr. 238) at the Suleymaniye Library. Based on the expressions found at the beginning of this collection, the creator of which is unknown, it is understood that it was compiled based on the Mecma'u'r-rubaiyyat arranged by Abu Hanifa Abdulkerim bin Abi Bakr (6th/12th century) and presented to Muhiddin bin Kilic Arslan who the son of Sultan II. Izzuddin Kilic Arslan and the ruling prince of Ankara. Through this selection, we come to learn about the existence of Mecma'u'r-rubaiyyat, which is not only one of the oldest poetry anthologies created in Persian, but also the first poetry anthology/rubaiyat-nama consisting of quatrains that is no longer extant today. Due to its unique characteristics, this anthology holds particular significance not only in the history of Persian literature but also in showcasing the contribution of the Persian literary tradition that emerged in Anatolia to Persian literature. The index-like section at the beginning of the anthology sheds light on both the nature of this selection and

Mecma'u'r-rubaiyyat, providing some clues about their identity, organizational features, and subject matter.

Keywords: Anatolian Seljuk State, Persian literatüre, rubai, Mecma'u'r-rubâ'iiyyat, selection of rubais.

GİRİŞ

Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi koleksiyonu 238 numarada kayıtlı Farsça bir şiir mecmuasının¹ dokuzuncu bölümünü oluşturan 193b-198a varakları² arasında, bir *Rubailer Seçkisi* yer almaktadır. İlk defa Ahmed Ateş tarafından tanıtılan (bk. Ateş, 1945: 107-109) bu seçkiden, daha sonra Muhammed Emîn Riyâhî (Riyâhî, 1369: 42-45; 1995: 58-61) ile İlhâme Miftâh ve Vehhâb Velî (1374: 34-35, 108-110), Ahmed Ateş'in tanıtımından hareketle söz etmişlerdir. Bu *Rubai Seçkisi*'nin kim tarafından oluşturulduğu bilinmemektedir. Ancak bu seçkinin ilk sayfasının başında الاختيارات من مجمع الرباعيات أبو خنيفة عبد الكريم بن أبي بكر تقدمه الملك العادل محى الدين بن قلع ارسلان رحمة الله (عليه) şeklinde yer alan ifadelerden; Ebû Hanîfe Abdulkerîm bin Ebî Bekir (VI./XII. asır) tarafından tertip edilip adil bir melik olarak nitelendirilen Muhiddîn/Muhyiddîn bin Kılıç Arslan (öl. 600/1203)'a takdim edilen *Mecma'u'r-rubâ'iiyyat*'tan hareketle meydana getirildiği anlaşılmaktadır. Sultan Kılıç Arslan (öl. 588/1192)'ın oğlu Melik Muhiddîn Mes'ûd Şâh'ın "(رحمة الله عليهم)" Allah'ın rahmeti (onun üzerine olsun)" duasıyla anılması, bu seçkinin Melik Muhiddîn'in ölüm tarihi olan 600/1203'ten sonra tertip edildiğini göstermektedir. Maalesef bugün elimizde olmayan, ancak hem Anadolu'da hem de Farsça edebiyatta tertip edilen en eski şiir mecmualarından olan *Mecma'u'r-rubâ'iiyyat*'ın varlığından bu seçki vesilesiyle haberdar olmaktayız. Bu seçki, sahip olduğu bu özellik dolayısıyla Farsça edebiyat tarihindeki konumunun yanında Anadolu'da oluşan Farsça edebî geleneğin Farsça edebiyata sağladığı katkıyı göstermesi yönünden de ayrı bir öneme sahiptir. Bu seçkinin başında yer alan ve mecmuanın konusunu ihtiva eden fihrist hüviyetindeki kısım bizlere; bir taraftan bu seçkinin diğer taraftan da *Mecma'u'r-rubâ'iiyyat*'ın hüviyeti, tertip özelliği ve konusu

¹ Bu mecmuanın tavsifi Ahmed Ateş tarafından şu şekilde verilmektedir (Ateş, 1945: 109):

"Halet Efendi ilâve 238. Yeşil bez kaplı bir cilt içinde, 196 varak; eb'ad 24x15,5 (17,5x11,5) sm. 19 satırlı nesih. Sondan noksan olup, son varak yazıları okunmayacak kadar bozulmuştur (VIII. asrın ilk yarısı). İçindekiler:

- (1) Varak 1b-27a. Senâyi'nin gazelleri (33 gazel).
- (2) " 27b-74a. 'Attâr'ın gazelleri.
- (3) " 74b-102a. 'Attâr'ın *Muhtâr-nâme*'sinden. Her sahifede yedi rubai vardır.
- (4) " 102b-126a. Mevlânâ'nın gazelleri.
- (5) " 126b-128b. Sultan Veled'in gazelleri. Sonunda eksiklik var.
- (6) " 129a-159a. Sa'dî'nin gazelleri.
- (7) " 159b-176a. Fahraddîn-i 'Îrâkî'nin gazelleri.
- (8) " 176b-192a. Humâmaddîn-i Tabrîzî'nin gazelleri.
- (9) " 192b-196b. Abû Hanîfa 'Abdalkarîm'in Muhyaddîn Mas'ûd b. Kılıç Arslan namına yaptığı *Macma' ar-rubâ'iiyyât*'tan parçalar."

² Varak numaraları belirtilirken, ilgili mecmuaya sonradan verilen numaralar, esas alınmıştır.

hakkında bazı ipuçları sunmaktadır. Bu fihriste göre *Mecma'u'r-rubâ'ıyyat* ve ondan oluşturulan seçki; çeşitli konularda farklı şairler tarafından söylenmiş rubailerden oluşmaktadır. Bu da aynı nazım şekliyle değişik konularda yazılmış şiirlerin bir araya getirildiği bu mecmuayı, daha kıymetli kılmaktadır. Nitekim *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*, yukarıda belirttiğimiz gibi Farsça oluşturulmuş en eski şiir mecmualarından olmasının yanında, rubai nazım şekline hasredildiği bilinen ilk şiir mecmuasıdır. Sahip olduğu bu yönüyle *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*, Farsça rubailerden oluşan ilk *rubai mecmuası/rubâî-nâme* olma vasfına sahiptir. Ancak mezkûr “konu fihristi”nden mecmuada, rubailerin yanında çeşitli kasidelerle terkib-bend ve terci-bendlerden oluşan şiirlerin de yer aldığı müşahede edilmektedir. Mecmuada yer alan bu tür şiirlerin, mecmuadaki yeri ve konumu, kapladığı alan ve boyutu ile muhteviyatı ve hüviyeti net olarak bilinmemektedir; ama mecmuanın adı, mecmuada rubailerin ağırlıkta olduğunu göstermektedir. Yine bu fihristten mecmuanın bir “hâtıme” ile sona erdiği anlaşılmaktadır.

***Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ın Mürettibi, Tertibi ve Takdimi**

Mecma'u'r-rubâ'ıyyât'ı tertip eden Ebû Hanîfe Abdulkerîm bin Ebî Bekir hakkında kaynaklarda hiçbir bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak bu eserini Muhiddîn bin Kılıç Arslan'a takdim etmesi, onun Melik Muhiddîn döneminde yaşadığını, Melik Muhiddîn'in meclislerine katıldığını, şiir zevkine sahip olduğunu, şiirle ilgilendiğini, şiir söylediğini, gerek kendi döneminde gerekse daha önceki dönemlerde Anadolu, Horâsân, Türkistân ve Hindistân coğrafyasında yaşayan şairlerin şiirlerini okuduğunu ve onlara vakıf olduğunu göstermektedir. Melik Muhiddîn Mes'ûd Şâh, Anadolu Selçuklu Devleti sultanı II. İzzüddîn Kılıç Arslan (bk. Özaydın, 2022)'in on bir oğlundan birisidir. Otuz yıldır hüküm süren ve yaşı yetmiş dayanan Sultan Kılıç Arslan, 582/1186 yılı civarında tahttan çekilmeyi düşünmeye başlamış, bu düşüncesinden iki yıl sonra da Anadolu Selçuklu Devleti'ni 11 oğlu arasında paylaşmıştır (Freely, 2012: 68). Bu taksimata göre Muhiddîn Mes'ûd Şâh'a Ankara merkez üzere Çankırı, Kastamonu ve Eskişehir verilmiştir. Oğulları arasında bu taksimi yaptıktan sonra Sultan Kılıç Arslan, veziri İhtiyârüddîn Hasan (öl. 587/1192) ve diğer devlet erkânı ile birlikte Konya'da sultan olarak hüküm sürmüş, oğulları da “melik” unvanıyla kendilerine verilen yerleri idare etmişlerdir. On bir kardeş, sultan babaları Kılıç Arslan'a tabi olmakla birlikte her biri kendilerine tahsis edilen eyalette yarı müstakil bir hükümdar olarak görev yapmışlardır. Bu eyaletlerin idarî, malî ve askerî işleri, kendi merkezlerinde kurulan hükümetlerine ait bulunmaktaydı. Ayrıca kendi adlarına para bastırmakta, hutbe okutmakta, inşa ettikleri binalara kendi isimlerini yazdırmakta, hatta komşu devletlerle müstakil olarak savaş veya barış yapmaktaydılar; ancak babalarına tabi oldukları için “sultan” unvanını asla alamamaktaydılar (İbn Bibi, 1996: I/41; Turan, 2002: 216-218). İyi bir asker ve idareci olduğu kadar bir ilim, sanat ve edebiyat hamisi olarak da dikkat çeken Melik Muhiddîn Mes'ûd Şâh, bir taraftan Bizanslılara karşı gaza ve fetihlerle

uğraşırken diğer taraftan Ankara'yı önemli bir kültür ve sanat merkezi hâline dönüştürmeye gayret etmiştir. Bunun için âlim, sanatkâr ve şâirleri himaye etmiş, onların çalışmalarını yapıp sürdürmeleri için uygun ortamlar oluşturmuş ve onları desteklemiştir. Bundan dolayı birçok âlim, sanatkâr ve şâir, Ankara'ya gelip onun himayesine girerek onun çevresinde kümelenmiş hatta onun adına çeşitli eserler kaleme alıp ona takdim etmişlerdir. Ayrıca onun çevresinde yer alan şairlerin bir kısmı ya kendisine ya da Ankara'ya nispet edilerek şöhret kazanmışlardır (Turan, 2002: 218, 234-235, 261). Bunlardan Ebû Hanîfe Abdulkerîm bin Ebî Bekir'in, yüksek kültür sahibi Muhiddîn Mes'ûd Şâh'ın Ankara melikliği sırasında Ankara'ya gelip onun himayesine giren şair ve ediplerden olduğu, tertip ettiği *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât* isimli eserini de ona takdim ettiği anlaşılmaktadır. Bu da *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ın 584/1188 ile 600/1203 tarihleri arasında oluşturulduğunu göstermektedir. Mevcut seçkinin ilk sayfasının başlangıç kısmında, Melik Muhiddîn Mes'ûd Şâh'ın isminden sonra "(رحمة) / Allah'ın rahmeti (onun üzerine olsun)" dua cümlesinin bulunması [193b], bu seçkinin melikin ölümünden sonra tertip edildiğine işaret etmektedir.

Rubailer Seçkisi'nin Sahip Olduğu Özellikler ve Muhtevası

Bu *Rubailer Seçkisi*, mevcut hâliyle 6 varaktan oluşmaktadır. Sondan eksik olup son sayfası, gerek yıpranması gerekse mürekkebinin dağılması vesilesiyle okunamayacak durumdadır. Aynı durum kısmen 197a'nın başlarında ve sonlarında da görülmektedir. Ancak 194b ile 196b'deki müşirden/rakabeden, seçkinin mevcut hâlinde de bazı sayfaların eksik olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü karşı sayfalarda yer alan şiirlerin ilk kelimelerinin, müşir/rakabe olarak kayıtlı olan kelimelerden farklı oldukları görülmektedir. Nitekim 194b'nin sonunda "انوری گوید درین معنی" / Enverî bu manada (yani övgü hakkında) söyler" şeklinde başlık yer almaktadır. Sayfanın altında ise müşir/rakabe olarak "ای رای" kayıtlıdır. 195a'daki ilk rubai ise "گه جای" şeklinde başlamaktadır. Müşir/rakabe ile karşısındaki sayfadaki ilk kelimeler arasındaki uyumsuzluk bu durumu teyit etmektedir. Enverî'nin yayımlanmış *Dîvân*'ında "ای رای" şeklinde başlayan tek rubai mevcuttur. Düşen sayfada kayıtlı olması ihtimal dâhilinde olan ve konusunun sultan övgüsü olduğu anlaşılan bu rubai şu şekildedir (Enverî, 1340: II/995):

ای رای تو آفتاب و ای کلک تو تیر
وی چون تو جوان نبوده در عالم پیر
دانی همه علمها مگر غیب خدای
داری همه چیزها مگر عیب و نظیر

Ey düşüncesi güneş, kalemi ok olan (sultan)! Ve ey bu yaşlı/köhne cihanda senin gibi genç bulunmayan! Tanrı'nın gaybından başka bütün ilimleri bilirsin. Ayıp ve kusurlardan başka her şeye sahipsin.

Yine 196b'nin sonunda "بدیع انگوریه گوید در حق فاخر نام" / Bedî-i Enguriyeî Fâhir adı hakkında söyler" şeklinde başlık yer almaktadır. Sayfanın altında ise müşir/rakabe

olarak “ای دل” kayıtlıdır. 197a'daki ilk rubai ise “ای حور” şeklinde başlamaktadır. Başlığı düşen sayfada olduğu için konusu ve şairi kayıtlı olmayan bu rubai şu şekildedir:

ای حور پری زاده نگار عنوی
عاشق شده ام بدان رخانت بنوی
رحم آن بت آخر (؟) حال من میشنوی
[197a] رحمتت طریق خاندان نبوی (؟)

Bugün elimizde bulunan bu seçki, mecmuanın konusunu ihtiva eden “fihrist” özelliğine sahip bir bölümle başlamaktadır. Bu “fihrist”e göre seçki, şu konularda yazılmış rubailerden oluşmaktadır:

Sahabe ve meliklere övgü; kassâb/kasap, biryânger/kebabçı, derzî/terzi, külâh-dûz/külâhçı, hebbâz/ekmekçi, tîr-ger/okçu, ok ustası, kemân-ger/yaycı, yay ustası, gûy bâz/çevgen oynayan³, زن تَبک/tebek zen⁴/ipek dokuyan/dokuyucu, gâzur/çamaşırı, reng-rez/boyacı, keş-ger/kunduracı, ayakkabıcı, sarrâf/kuyumcu, zer-dûz/sırmacı, âhen-ger/demirci, fukkâ'î/meyhaneci, na'l-bend/nalbant, uşturbân/deveci, kervancı, fessâd/hacamatçı, har-nişîn/eşekçi, katırcı, rikâb-dâr/üzengi tutan, seyis, hallâc/hallaç (olan esnaf ve sanatkâr) güzellere övgü; (ismi belirtilerek övülen (güzeller); Muhammed, Ömer, Habeş, Fâhir, Ya'kûb, Mes'ûd, Mahmûd, İshâk, Osmân, Hasan, Sitâre, Durdâne, Mâh-melek; Alevî, Rûmî; çeng-zen/çeng çalan, nây-zen/neyzen, mutrib/çalgıcı, def-zen/tef çalan, hoş-âvâz/güzel sesli (şarkıcı), kûdek-rakkâs/genç rakkas (güzeller); çehâr-şehr/dört şehir, çehâr-gül/menekşe, ebegümece, kabak ve nilüfer çiçeklerinin kaynatılmasından yapılan bir ilaç veya köpek ayağı şeklinde desen, çehâr-mezheb/dört mezhep (Hanefî, Malikî, Şafiî ve Hanbelî mezhepleri), çehâr-gevher/dört unsur (su, toprak, hava, ateş), çehâr-terkîb/dört terkip, çehâr-anâsır/dört unsur (su, toprak, hava, ateş); libâs-ı ezrak/mavi elbise, libâs-ı sepîd/beyaz elbise, (libâs-ı) âsmân-gûn/lacivert elbise, kabâ-yı zerd/sarı kaftan; kemer-i zerrîn/altın kemer, gûşvâre-i zer u sîm u mervârîd/altın, gümüş ve inci küpe; ferd kerden/hacamat yapmak, şâne mûy kerden/saç taramak, der-âyîne niger besten/aynaya bakmak; leb/dudak, zülf/saç, hat/ayva tüyü; rencûr şoden-i ma'sûk/güzelin zahmet çekmesi, hasta olması; subh/sabah, duhul-zen/davulcu, davul çalan, müezzin/ezan okuyan, herise (هرسه)⁵/Bir tür ağaç (?), hurûs/horoz; hınnâ der-dest kerden/ele kına sürmek/yakmak; tecnîsât/cinaslar; kasemiyyât/yeminler, iltimâsât/dilekler, yalvarmalar, şikâyet ez-rûzgâr/zamandan şikâyet, masnû'ât/sanat ürünleri, imalat; âmeden-i ma'sûk ez-sefer/güzelin seferden gelmesi, âmeden-i âşık ez-sefer/aşığın seferden gelmesi; murî (مری)/ikiyüzlülük (?), garîbî/gariplik,

³ Bu kelime metinde “gûy bâhten/çevgen oynamak” şeklinde geçmektedir. Ancak diğer kullanımlar, bunun “gûy-bâz” olması gerektiğini göstermektedir.

⁴ تَبک /tebek (: ipek) kelimesinin, noktalı harflerinin yerleri bazen değiştirilerek تَبک /betek şeklinde de imla edildiği görülmektedir. (Bu bilgiyi bizle paylaşan Doç. Dr. Sadık Armutlu'ya çok teşekkür ediyorum.)

⁵ Bu kelime; “her se (her üçü)” şeklinde de düşünülebilir. (?)

âşıkî/âşıklık; peygâm firistâden be-zebân-i bâd/saba yelinin diliyle haber göndermek, nâme nibiştin be-ma'şûk/sevgiliye mektup yazmak, ahvâl-i muhtelif ez-her gûne/her türden çeşitli ahval, mutâyebe/şakalaşma, pîrî/yaşlılık, nâ-tüvânî/güçsüzlük, kudretsizlik, ez-în cihân mî-bâyed reften/bu cihandan gitmek gerekliliği, kasâyid/kasideler, bend(ler)/terkib ve terci-bend(ler), mev'ize/nasihât, hatm-i kitâb/kitabın sonu.⁶

Seçkide, mecmuanın muhtevasını ihtiva eden bu bölümden sonra *Mecma'u'r-rubâ'îyyât*'tan seçilen rubailere yer verilmiştir. Yer verilen her rubainin başında bulunan ve kırmızı mürekkeple yazılan başlık, rubaiyi söyleyen şairin adı ile konusunu ihtiva etmektedir. Nitekim “Muhyevî-i Enguriye'î gûyed der-hakk-i Melik Muhiddîn (محيوى انگوريه گويد در حق ملك محى الدين)/Muhyevî-i Enguriye'î Melik Muhiddîn hakkında söylüyor” ve “Hâce Senâyî gûyed der hakk-i fukkâ'î-piser (خواجه سنایى گويد در حق فقاعى پسر)/Hâce Senâyî meyhaneci çocuk/meyhaneci ırağı hakkında söylüyor” örnekleri bu durumu göstermektedir. Seçki, fihristte belirtilen konu sıralamasına uygun bir şekilde başlamaktadır. Nitekim önce sahabe, akabinde melik/sultan, daha sonra da esnaf güzeller övgüsü için söylenmiş rubailer yer almaktadır. Ancak esnaf güzeller övgüsü yapılırken fihristte yer alan sıralamaya uyulmamıştır. Ayrıca bundan sonra yer alan rubailerde, fihristte zikredilen konuların sıralamasına uyulmadığı ve konuların karışık olarak işlendiği müşahede edilmektedir; ancak bu duruma, seçkideki eksik sayfaların sebep olduğu ihtimalinin de göz önünde bulundurulmasında fayda vardır. Aynı konuda bir şairin ya birden çok ya da tek rubaisi yer almakta, ardından eğer varsa diğer şâirlerin rubaileri gelmektedir. Seçkide yer alan rubailer aynı konuda sıralanmışsa ilk rubainin başlığında konu belirtilmekte diğer rubailerde ise “...diğer gûyed (ديگر گويد)/başka söylüyor”, “hem berîn ma'nî (هم اندرين معنى گويد)/aynı manada yine söylüyor”, “enderin ma'nî gûyed (هم در مدح گويد)/yine övgü hakkında söylüyor” şeklinde başlıklar kullanılmaktadır. Seçkide rubaileri zikredilen şairler, bu şairlerin rubaileri ve rubailerin konuları ile bunların bahsi geçen şairlerin divanlarında geçip geçmediğine dair bilgiler aşağıdaki tabloda tasnif edilmiştir:

Tablo. *Mecma'u'r-rubâ'îyyât* Seçkisinin Muhtevası

Şairin adı/mahlası	Şiirin geçtiği varak numarası	Şiir sayısı	Şiir(ler)in konusu	Divandaki mevcudu
Abdu'l-vâsi'-i Cebelî (öl. 555/1160)	194a	1	Sahabe övgüsü	yok
	194a	1	Sahabe övgüsü	yok

⁶ Mecmuanın konusunu ihtiva eden fihrist kısmı oluşturulurken Ahmed Ateş (Ateş, 1945: 107) ile ondan hareketle bilgi veren Muhammed Emîn Riyâhî (Riyâhî, 1369: 42-43; 1995: 59) ile İlhâme Miftâh ve Vehhâb Velî (Miftâh, 1374: 109)'deki bilgiler göz önünde bulundurulmuş ve onlarda yer almayan bazı başlıklar ilave edilmiştir.

Azîzî (VI./XII. asır)	194a	1	Sahabe övgüsü	- ⁷
Mu'izzî-i Semerkandî (öl. 518/1024-521/1027) [Kemâlî ⁸ 'ye ait olarak kayıtlı]	194a	1	Sultan övgüsü	var
Muhyevî-i Enguriye'î	194a 195a 195a 196a 196b 196b	1 1 1 1 1 1	Melik Muhyiddîn övgüsü Çamaşırcı oğlan/çamaşırcı çırağı Çamaşırcı oğlan/çamaşırcı çırağı Saraç Muhammed (adlı güzel) Ömer (adlı güzel)	- - - - - -
Ezrakî-i Herevî (öl. 465/1072)	194a-194b	1	Sultan övgüsü	var
Kemâlüddîn-i Feylesof [Hubeyş-i Tiflîsî] (öl. VII/13. asır başları)	194b 194b 194b 194b 194b	1 1 1 1 1	Sultan övgüsü Sultan övgüsü Sultan övgüsü Sultan övgüsü Sultan övgüsü	- - - - -
Kemâlüddîn İsmâ'îl (öl. 635/1237-1238)	194b	1	Sultan övgüsü	var
Enverî-i Ebîverdî (öl. 563/1168)	194b-195a	1	Sultan övgüsü [rubainin yazılı olduğu sayfa düşmüş]	-
İmâdî-i Şehryârî (öl. 545/1150)	195a	1	Maşuka övgü	(?)
Halife-i Ergandî	195a	1	Çevgan oynayan	-
Mehsetî-i Gencevî (öl. 575/1180'den sonra) [Ebû Sa'îd Bü'l-ferec'e ait olarak kayıtlı]	195a 195a 196a 196a	1 1 1 1	[Başlığın olduğu sayfa düşmüş] İpek dokuyan Nalbant Deveci	var var var var
Mes'ûd-ı Sa'd-ı Selmân (öl. 515/1121)	195a	1	İpek dokuyan	yok
İmâm Alî Heysam	195a-b	1	Boyacı	-
İbn-i Hatîb-i Gence	195b	1	Kunduracı	-
Alî-i Enesâbâdî ⁹	195b	1	Kunduracı	-

⁷ Bu işaret, ilgili şairin divanı olmadığını göstermektedir.

⁸ Bu Kemâlî; Mu'izzî-i Semerkandî'nin muasırı, Sultan Sencer'in saray ve övgü şairi olan, Kemâlî-i Buhârâyî diye şöhret bulan, Sultan Sencer'in vezirlerinden olup döneminde şairliğinin yanında hüsn-i hattaki yetkinliğiyle de tanınan Emîr Amîd Kemâlüddîn olmalıdır. Kemâlî'nin divanı, her ne kadar bugüne ulaşmamış ise de onun şiirleri çeşitli tezkire ile tarihî ve edebî eserlerde geçmektedir (Hayyâmpûr, 1368: II/770; Avfî, 1906: I/86-91; Pürcevâdî, 1384).

⁹ Seçkide على انسابادى şeklinde imla edilen Alî-i Enesâbâdî, Ahmed Ateş tarafından Alî-i Unsâbâdî şeklinde okunmuştur. Alî-i Unsâbâdî'nin nisbesi olarak geçen "Unsâbâdî" den "Unsâbâd"ın, muhtemelen bir coğrafî yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır; ancak "Unsâbâd" adlı bir yerleşim yeri kaynaklarda geçmemektedir. Bununla birlikte kaynaklarda "Enesâbâd" adında bir coğrafî mekân yeri zikredilmektedir. Bu kayda göre Enesâbâd; Dergüzün havalisindeki Hemedân topraklarında bulunan

Zahîr-i Tirmizî	195b 195b	1 1	Kuyumcu Kuyumcu oğlan/kuyumcu çırağı	-
Mugîsî-i Gence	195b	1	Sırmacı	-
Bedî'-i Enguriye'î (Müntecib oğlu)	195b 196a 196b 196b-197a 197a	1 1 1 - 1	Demirci Hacamatçı Habeş (adlı güzel) Fâhir (adlı güzel) [rubainin yazılı olduğu sayfa düşmüş] Hristiyan çocuğu	- - - - -
Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î	195b-196a	1	Nalbant	-
Hâce Senâyî-i Gaznevî (öl. 525/1131)	196a	1	Meyhaneci oğlan/meyhaneci çırağı	var
Âyişe-i Mukriyye	196a 196a-b 196b	1 1 1	Eşek At Hallaç oğlan/hallaç çırağı	- - -
Zeyd-i Gaznevî	196b	1	Ömer (adlı güzel)	-
Seyyid Eşref [Seyyid Hasan-ı Gaznevî] (öl. 565/1169-1170)	196b	1	Habeş (adlı güzel)	-
Fahrî	197a	1	Konu belli değil	-
Emîr Hâce-i Semerkandî	197a 197a	1 1	Hristiyan çocuğu Hristiyan çocuğu	- -
Rûhî-i Gaznevî	197a	1	Hristiyan çocuğu	-
Şairi belli değil	197a	2	Konu belli değil	-

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi seçkinin elimizde mevcut olan ve okunabilir durumda bulunan kısmında Anadolu, Horasan, Türkistan ve Hindistan coğrafyasında V/XI ila VII./XIII. asırlarda yaşayan ya da buralara dışarıdan gelip yerleşen 27 şairin¹⁰ *el-Mu'cem fi-Ma'âyiri Eş'âri'l-acem*'de belirtildiği gibi şekil ve muhteva unsurlarının oluşturduğu kompozisyonun yerli yerinde, kafiyesinin başarılı ve sağlam, lafzının

Rostak-i A'lem'de bir köydür. bk. <https://vajehyab.com/dekhoda/انس-آباد/> Zannımızca "Unsâbâdî" şeklinde okunan kelimenin, "Enesâbâdî" şeklinde okunması gerekmektedir (bk. Ateş, 1945: 109).

¹⁰ Bu şairlerden birisinin mahlası/adı, mahlasın/adın yazılı olduğu sayfanın düşmesinden dolayı belli değildir [197a]. Mahlası/adı belli olmayan bu şaire ait olan iki rubai yer almaktadır. Sayfada oluşan yıpranma ve mürekkep dağılmasından/silinmesinden dolayı bazı yerlerinin net okunamadığı bu rubailer şu şekildedir:

ای حور پری زاده نگار عنوی
عاشق شده ام بدان رخانت بنوی
رحم آن بت آخر (؟) حال من میشنوی
[197a] رحمتت طریق خاندان نبوی (؟)

هم گوید درین معنی
از رغم من ای دل بذا اندیش ملول
خرشید رخی هم کنی از عشق قبول
اکنون که شدی عاشق فرزند رسول
[197a] هان تا نکنی دگر تمنای فضول (؟)

zarif ve tatlı, manasının latif ve çekici olduğu, gereksiz kelimelerin, tekrarlanan cinasların ve hoş gitmeyen takdim tehirlere bulunmadığı rubailerin yanında (bk. Kaysı'r-râzî, 1387: 417) şiirselliğe sahip olmayan 47 rubaisi mevcuttur. Bu şairlerin Gazneli, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu devletleri dönemlerinde yaşadıkları görülmektedir. Bunlardan Ezrakî-i Herevî, Enverî-i Ebîverdî, Mu'izzî-i Semerkandî, Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân, Senâyî-i Gaznevî, Kemâlüddîn İsmâ'îl-i İsfahânî, Abdulvâsi'-i Cebelî, İmâdî-i Şehryârî, Seyyid Eşref [Seyyid Hasan-ı Gaznevî] ve Mehsetî-i Gencevî divan sahibi olup Farsça şiirin önde gelenleridir. Rûhî-i Gaznevî, Emîr Hâce-i Semerkandî, Fahrî, Bedî'-i Enguriye'î, Zeyd-i Gaznevî, Muhyevî-i Enguriye'î, Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î, Zahîr-i Tirmizî, Alî-i Enesâbâdî, İmâm Alî-i Heysam, Halîfe Ergandî hakkında klasik biyografik ve tarihî kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Azîzî, İbn-i Hatîb-i Gence, Mugîsî-i Gence, Âyişe-i Mukriye'nin şiirleri ise bazı biyografik eserler, şiir mecmuaları ile tarih kitaplarında yer almaktadır.

Bu şairlerden Müntecib oğlu Bedî'-i Enguriye'î, Muhyevî-i Enguriye'î ve Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î'nin sahip oldukları "Enguriye'î" nisbelerinden Ankaralı oldukları anlaşılmaktadır. Bunların ya Ankara'da doğup yetiştikleri ya da özellikle Ankara'yı bir kültür merkezi hâline dönüştüren Muhiddîn Mes'ûd Şâh'ın Ankara melikliği sırasında Ankara'ya gelip onun himayesine girdikleri ve buraya yerleşerek yaşamaya başladıkları ifade edilebilir. Ahmed Ateş, Alî-i Enesâbâdî, Fahrî, İmâm Alî-i Heysam ve Seyyid Eşref [Seyyid Hasan-ı Gaznevî]'in şimdiki bilgilerimize göre Anadolu'da yaşayıp burada Farsça eser verdiklerinin düşünülebileceğini dile getirmiştir (Ateş, 1945: 109). Ayrıca seçkide rubaileri bulunan şairlerden Mehsetî-i Debîre ve Âyişe-i Semerkandî diye meşhur olan Âyişe-i Mukriye kadın şair olarak dikkat çekmektedirler.

Bu seçkide bazı rubailerin şairlerinin karıştırıldığı ve başka şairlere nispet edildiği dikkat çekmektedir. Nitekim "در مدح ملوک کمالی گوید/Meliklerin övgüsü hakkında Kemâlî söylüyor" şeklindeki başlığından "Kemâlî" mahlaslı bir şaire ait gösterilen;

ای شاه زمین بر آسمان داری تخت
سست است عدو تا تو کمان داری سخت
حمله سبک آری و گران داری لخت
[194a] پیری تو به تدبیر و جوان داری بخت

Ey gökyüzü ve yeryüzünün efendisi! Ey taht sahibi olan (hükümdar)! Senin okun katı/güçlü olduğu sürece düşmanların zayıftır/güçsüzdür. Evet, hem hızlı ve çevik hamleye hem de ağır gürze sahipsindir. Sen tedbirli bir pirsindir, (aynı zamanda) genç bir bahta sahipsindir. şeklindeki rubai, Selçuklu döneminin meşhur saray şairlerinden olup dönemin melikü'ş-şu'arâsı olarak kabul edilen Mu'izzî-i Semerkandî'nin yayımlanmış *Dîvân*¹¹'inde yer alan rubailer arasında geçmektedir (bk. Mu'izzî, 1362: 715).

Yine aşağıda yer alan;
آن کو ذک نعلبند داس اندر دست

¹¹ Gökhan Gökmen, Mu'izzî-i Semerkandî'nin *Dîvân*'ından hareketle onun şiir dünyası üzerine tahlili bir çalışma yapmıştır (bk. Gökmen, 2018).

چون نعل بر اسب بست از پای نشست
بیش که توان گفت که در عالم گشت
[196a] بدری بسم اسب هلالی بر بست

O elinde orak (olan) nalbant çocuk/çırağı, (atın) ayaklarını bağladı, çökertip atanal vurunca atın tırnağında hilal benzeri bir ay oluştu. Bunun cihanda daha önce olduğunu kim söyleyebildi (Armutlu, 2021a: 283-284).

Rubainin başlığı “ بو سعید بلفرج گوید در حق نعلبند /Bû Sa’îd Bu’l-ferec nalbant hakkında söylüyor” şeklinde yazılmıştır. Mezkûr başlıktan bu rubainin “Bû Sa’îd Bu’l-ferec” adlı bir şaire ait olduğu anlaşılmaktadır; ancak bu isme sahip bir şair yoktur. Anlaşıldığı kadarıyla meşhur mutasavvıflardan Ebû Sa’îd Ebu’l-hayr (öl. 440/1048-1049) ile Gazneliler dönemi şairlerinden Ebu’l-ferec bin Mes’ûd-i Rûnî (öl. 500/1107’den sonra) tek bir kişi gibi düşünülmüş ve isimleri birleştirilmiştir. Ayrıca hem Ebû Sa’îd Ebu’l-hayr’ın (bk. Ebû Sa’îd Ebu’l-hayr, 1350: 1-106) hem de Ebu’l-ferec bin Mes’ûd-i Rûnî’nin (bk. Ebu’l-ferec-i Rûnî, 1304: 136-145) yayımlanmış rubaileri arasında yer almayan bu rubai, Mehsetî-i Gencevî’nin yayımlanmış rubaileri içerisinde şu şekilde geçmektedir (Mehseti-yi Gencevî, 1347: 40; 1377: 73; 1985: 12; Ma’ânî, 1346: 17):

در حق پسر نعل
آن کودک نعلبند داس اندر دست
چون نعل بر اسب بست، از پای نشست
زین نادرتر، کی دید در عالم پست
بدری، به سم اسب، هلالی می بست

O elinde orak (olan) nalbant çocuk/çırağı, (atın) ayaklarını bağladı, çökertip atanal vurunca atın tırnağında hilal benzeri bir ay oluştu. Alçak dünyada bu varlığına az rastlananı kim gördü (Armutlu, 2021a: 283-284).

Bu tarz karışıklıklar, bu mecmuanın yanında başka mecmualarda, divanlarda ve eserlerde de müşahede edilmektedir (bk. Şafak, 2014: 277-278). Bu tip karışıklıkların oluşmasındaki en önemli sebep, hiç şüphesiz rubailerde mahlas kullanılmamasıdır. Mahlasın kullanılmaması, okunan bir rubainin hangi şaire ait olduğunun bilinmesine engel teşkil etmektedir. Bundan dolayı rubai, çoğunlukla onu yazandan ziyade okuyana nispet edilmekte, cönklerle ve mecmualara da o şekilde kaydedilmektedir (bk. Şafak, 2014: 277). Ayrıca bu tür karışıklıklara muhtemelen şiirdeki gerek şekil gerek mana gerekse söyleyişteki hoşluk, güzellik, yetkinlik ve mükemmellik de etkili olmuştur. Nitekim rubainin sahip olduğu bu cezbedici ve etkileyici özellikler, okuyucuların hafızasında onun şairinden ziyade yer etmesine ve böylelikle şairinin karıştırılmasına sebep olmuştur (bk. Şirvânî, 1375: 55).

*Rubailer Seçkisi’*nde zikredilen şairlerin isimlerinin bazen farklı şekillerde yazıldıkları da dikkat çekmektedir. Nitekim Bedî’-i Enguriye’î’nin adı bazen بدیع پسر (انگوریه ای) bazen de منتجب انگوریه (انگوریه ای) şeklinde Mehsetî’nin ki ise bazen مهستی دبیره bazen de مهستی دبیر şeklinde geçmektedir.

Seçkide kayıtlı olan 47 rubainin 3'ü sahabe, 9'u melik/hükümdar, 17'si "şehr-âşûb" adı verilen esnaf güzelleri, 5'i bir yörenin ismi belirtilen erkek güzelleri övgüsü hakkındadır. Ayrıca bunların 4'ü Hristiyan çocuğuna, 1'i güzele, 1'i çevgân oyuncusuna yapılan övgüdür. Bunların dışında at ve eşekle ilgili de birer tane rubai bulunmaktadır. 2 rubainin konusu, sayfa düşmesi sebebiyle kayıtlı değildir.

Hükümdar övgüsünde kaleme alınan rubailerin "ey şâh" ve "şâhâ" gibi kasidede yer alan nidalarla başlaması ve kasidede sultanları tavsif etmede kullanılan sıfatların aynen tercih edilmesi dikkat çekmektedir (Armutlu, 2021: 67).

*Rubailer Seçkisi'*nde geçen "ـ" harfinin hemen tamamının "ـ" şeklinde imla edilmesi, bu nüshanın çok eski olduğuna işaret etmektedir.

***Rubailer Seçkisi'*den Hareketle Mecma'u'r-rubâ'ıyyât'ın Önemi ve Sahip Olduğu Özellikler**

1. Varlığını kendisinden oluşturulan bu rubailer seçkisinden öğrendiğimiz *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*, bugünkü bilgilerimize göre Farsça şiirlerden oluşan en eski şiir mecmualarındandır. Bununla birlikte onun bu hüviyetinin yanında en dikkat çeken tarafı, belli bir nazım şekliyle yazılmış şiirlerden meydana gelmesidir. Nitekim isminden de anlaşıldığı gibi bu mecmua, çeşitli konularda kaleme alınmış rubailerden oluşmaktadır. Bu da onun bugün bilinen hem en eski hem de ilk "rubai mecmuası/rubâî-nâme" olduğunu göstermektedir. Farsça edebiyatta konularına göre tasnif edilerek oluşturulan bu ilk rubai mecmuasının Anadolu'da tertip edilmesi ve Ankara meliki Muhiddîn Mes'ûd Şâh'a sunulması, Anadolu'nun Farsça edebiyat tarihi için oldukça önemli coğrafi mekânlardan birisi olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekmektedir. Bu da bu coğrafyada Anadolu Selçuklu sultanları ve meliklerinin himayesinde Farsça şiirin varlığını ve gelişimini devam ettirdiğini göstermektedir. Nitekim bu dönemlerde Anadolu Selçuklu sultanları, melikleri, şehzadeleri ile devlet adamlarının şiiri sevip şairlere sempatiyle yaklaşmaları, onları himaye etmeleri, sanatlarını icra etmeleri için uygun bir ortam hazırlamaları, hatta bizzat kendilerinin de şiir söylemeleri bu durumu teyit etmektedir (bk. Kartal, 2020: 850-867).

2. Elimizde bulunan bu seçkiden V/XI ile VII./XIII. asırlarda yaşayan şairlerin rubailerinden oluştuğunu gördüğümüz *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*, bize rubai nazım şeklinin V./XI. özellikle de VI./XII. ve VII./XIII. yüzyıllarda oldukça popüler ve yaygın olduğunu göstermektedir. Nitekim Farsça şiir söyleyen ilk büyük şâir olarak kabul edilen, kaynaklarda Mâverâünnehir, Semerkand ve Buhârâ'da yaşadığı belirtilen, Samanîler döneminde kaleme aldığı rubailerıyla dikkat çeken Rûdekî-i Semerkandî (öl. 329/941)'den itibaren divanlarda görülen rubai¹², Karahanlı, özellikle Gazneli ve Selçuklu Devletleri döneminde Fars dili ve edebiyatı, buna bağlı olarak Farsça şiirin gelişip tekâmüle ermesiyle çeşitlenerek artan diğer nazım şekillerine nazaran daha çok ilgi çekmiş ve itibar görmüştür¹³. Bunda hem rubainin toplumun

¹² Rûdekî'nin divanında 37 rubai yer almaktadır (Rûdekî, 1387: 155-193).

¹³ Farsça edebiyatta rubainin seyrinin Samanîler döneminde başladığı ifade edilmektedir. Bugünkü bilgilere göre en eski rubai Samanî hükümdarlarından Nasr b. Ahmed döneminde Emîr Ebû Ca'fer ile Mekan arasında gerçekleşen bir olay üzerine Sâni-i Belhî tarafından yazılmıştır. Ancak bu dönemde

edebî ihtiyaçlarını karşılamada hem şairlerin topluma vermek istedikleri mesajları ulaştırmada hem duygu ve düşüncelerini yansıtmada hem de tarihî ve siyasî olaylar hakkındaki görüşlerini özlü ve ders çıkartılacak bir şekilde aktarmada daha uygun olduğunun düşünülmesi etkili olsa gerektir. Bundan dolayı bu dönemlerde birçok şairin sadece rubai yazdıkları müşahede edilmektedir. Nitekim Evhadüddîn-i Kirmânî (bk. 1999), Efdalüddîn-i Kâşânî (bk. Baba Afzal-i Kâşânî, 2019; Efdalüddîn-i Kâşânî, 1362), Ömer Hayyâm (bk. 1362; 2003) gibi birçok şair, ârif ve hekimin ya sadece ya da çoğunlukla rubai yazdıkları görülmektedir. Ayrıca Meraga'nın güneyinde bulunan Şîz antik kentinde Taht-ı Süleymân'da yapılan kazılarda bulunan tabletlerde daha çok rubaiye rastlanması da bunu teyit etmektedir (bk. Şîrvânî, 1375: 53-55). Diğer taraftan ilk sayfasında bulunan fihristinden anlaşıldığına göre çoğunluğu rubailerden oluşan *Mecma'u'r-rubâ'ıyyat*, 731/1331 yılında Cemâl Halîl-i Şîrvânî tarafından 17 bölüm olarak oluşturulan, tamamen rubailerden meydana gelen ve 4125 rubainin yer aldığı *Nüzhëtü'l-mecâlis* (bk. Şîrvânî, 1375), 741/1341 yılında Muhammed bin Bedr-i Câcermî tarafından tertip edilen (bk. Câcermî, 1337; 1350), 28. bölümü rubailerden oluşan ve 470 rubainin yer aldığı (Câcermî, 1350: 1134-1216) *Mûnisü'l-ahrâr fî-Dekâ'iki'l-eş'âr* ile Fars edebiyatında Muhammed-i Avfî (öl. 639/1242) tarafından kaleme alınan ve Fars edebiyatında yazılmış ilk tezkire olan *Lubâbu'l-elbâb*'da zikredilen bazı şairlerin şiirlerinden verilen örneklerin çoğunlukla ya da tamamen rubai olması da (bk. Avfî, 1906: I/21, 29, 30-31, 37-41, 43-47, vd.) bu manada dikkat çekicidir. Hatta bu asırlarda yetişen şairlerin divanlarında da çok sayıda rubaiye rastlanmaktadır. Bunlardan divanında; Unsurî-i Belhî (öl. (431/1039-1040) 76 rubai¹⁴ (1342: 288-299), Katrân-ı Tebrîzî (öl. 475/1072) 151 rubai (1362: 523-544), Sûzenî (öl. 562/1166-1167 ya da 569/1173-1174) 83 rubai (1338: 492-502), Ezrakî-i Herevî 184 rubai (1336a: 96-106), Mu'izzî 176 rubai (1362: 713-731), Enverî 444 rubâi (1340: 945-1042), Hakanî (öl. 595/1199) 150 rubai (Hakanî, 1379: 315), Abdulvâsi'-i Cebelî 117 rubai (1341: 659-680), Îrâkî (öl. 688/1289) 164 rubai (1373: 359-380), Evhadüddîn-i Kirmânî (öl. 635/1238) 2202 rubai (1999), Senâyî 538 rubai (1341: 1108-1178), Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân 412 rubai (1365: 975-1064), Mehseti-yi Gencevî 169 rubai (1347: 32-71) ve Kemâleddîn İsmâ'îl-i İsfehânî 868 rubai (1348: 797-970)'ye yer vermiştir. Bazı şairler de rubailerini müstakil bir eser gibi oluşturmuşlardır. Nitekim Ferîduddîn-i Attâr (öl. 618/1221) rubailerini

Rûdekî-i Semerkandî, rubaileriyile öne çıkan şair olarak dikkat çekmektedir. Rubaiye olan rağbet Gazneliler döneminde de devam etmiştir. Özellikle Unsurî-i Belhî rubai söylemekle meşhur olmuştur. Bu dönemde rubai, mutasavvıflar tarafından da yoğun olarak kullanılmıştır. Bunda rubainin özellikle tasavvufî neşveyi dört mısra içerisinde ifade etme imkânı sağlaması etkili olmuştur. Rubainin sahip olduğu bu özelliğin, daha başlangıcından itibaren sufilerin dikkatini çektiği müşahede edilmektedir. Tasavvufî rubainin mucidi olarak kabul edilen Ebu'l-hayr, yine aynı asırda yaşayan Hâce Abdullah-ı Ensârî ve Baba Tâhir-i Uryân da rubai şairi olarak tanınmışlardır. Rubai nazım şeklindeki asıl gelişme Selçuklular döneminde görülmektedir. Nitekim bu özelliğinden dolayı Selçuklular dönemi rubai asrı olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde rubai sayısı artmış, sayısı arttıkça konusu ve içeriği çeşitlenmiştir. Nitekim özellikle bu dönemde hemen her konuda rubai yazıldığı dikkat çekmektedir. Ancak bu dönemde rubaide kullanılan dil ve oluşturulan üsluptaki sadeliğin yerini çeşitli edebî sanatlarla donatılmış ağıdalı ve girift bir dil ve üslubun aldığı görülmektedir. Bu dönemde özellikle Enverî-i Ebîverdî, Ömer Hayyâm ve Mehsetî-i Gencevî söyledikleri rubaileriyile öne çıkmışlardır (geniş bilgi için bk. Armutlu, 2021: 62-68). Farsça edebiyatta rubai ve rubainin seyri hakkında geniş bilgi için ayrıca bk. Se'âdet, 1388: 297-300; Enûşe, 1381: 622-625).

¹⁴ Yahyâ Karîb, Unsurî'nin ihtiyat kaydıyla 9 rubaisini daha zikretmektedir (bk. Unsurî, 1341: 198-199).

Muhtâr-nâme (bk. Attâr, 1358) adıyla tertip etmiştir. Mevlânâ'nın rubaileri *Dîvân-ı Kebîr*'de yer almasına rağmen çoğunlukla ayrı bir eser olarak oluşturulmuştur (bk. Mevlânâ, 1312; 1369; 1974; 2008). Abdullah-ı Ensârî (öl. 481/1089) gibi bazıları da rubailerini çeşitli eserlerine serpiştirmişlerdir (bk. Ensârî, 1361). Hatta bu dönemde hatipler konuşmalarını, edipler ve tarihçiler de eserlerini, içerisinde veciz ifadeler, derin manalar bulunan rubailerle donatmışlardır (Şafak, 2014: 277). Bütün bunlar hem rubainin özellikle VI./XII. ve VII./XIII. asırlarda çok meşhur olduğunu hem şairlerin yoğun bir şekilde rubai yazmaya temayül ettiklerini hem de toplumun rubaiye teveccüh gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu da doğal olarak *Mecma'u'r-rub'a'ıyyât* ile başlayarak çeşitli mecmuaların tertip edilmesini sağlamış ve böyle bir geleneğin oluşmasına imkân vermiştir. Oluşan bu tarz geleneğin ilk halkasını, bugünkü bilgilerimize göre, *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât* oluşturmaktadır. *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'tan hareketle oluşturulan seçkide yer alan şairlerin bazı rubailerinin, daha sonra tertip edilen *Nüzhetü'l-mecâlis* ile *Mûnisü'l-ahrâr*'da da geçtiği görülmektedir. *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât* ve *Nüzhetü'l-mecâlis*'teki ortak şairler; Abdolvâsi'-i Cebelî, Mu'izzî-i Semerkandî, Kemâlüddîn İsmâ'il-i İsfahânî, Enverî-i Ebîverdî, Mehsetî-i Gencevî, Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân, İbn-i Hatîb-i Gence, Senâyî-i Gaznevî ve Âyişe-i Mukriye'dir. *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât* ile *Mûnisü'l-ahrâr*'daki ortak şairler ise Kemâlüddîn İsmâ'il-i İsfahânî, İbn-i Hatîb-i Gence ile Mehsetî-i Gencevî'dir.

3. *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*; bir şehir ya da yörede bulunan sanatkâr, zanatkâr, meslek sahibi ve esnaf güzellerin övüldüğü "şehir-âşûb" ya da "şehir-engîz" adı verilen şiirlerin (bk. Çiftçi, 2002; Ma'ânî, 1346) en eski örneklerini ihtiva etmektedir. Nitekim *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ta, düzenli "şehir-âşûb" söyleyen ilk şair olarak kabul edilen Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân'ın (bk. Ma'ânî, 1346: 10-12) "ipek dokuyanın çocuğu" için söylediği bir rubai [195a], ikinci şair olarak belirtilen Senâyî-i Gaznevî'nin (bk. Ma'ânî, 1346: 13-14) "meyhaneci oğlan/meyhaneci çırağı" hakkında kaleme aldığı bir rubai [196a] mevcuttur. Farsça edebiyatta rubai nazım şekliyle ilk "şehir-âşûb" söylediği kaydedilen ve bu noktada diğer şairlere örnek olduğu belirtilen *Mehsetî-i Gencevî*'nin (bk. Ma'ânî, 1346: 15-17) "ipek dokuyanın çocuğu" [195a], "deveci/kervancı" [196a], "nalbant" [196a] hakkında söylediği rubaileri bulunmaktadır. Ayrıca Muhyevî-i Enguriye'nin "çamaşırçı çırağı" [195a] ve "saraç" [196a], Halife-i Ergandî'nin "çevgan oyuncusu" [195a], İmâm Alî-i Heysam'ın "boyacı" [195a-195b], İbn-i Hatîb-i Gence'nin "kunduracı" [195b], Alî-i Enesâbâdî'nin "kunduracı" [195b], Zahîr-i Tirmizî'nin "kuyumcu" [195b] ve "kuyumcu çırağı" [195b], Mugîsî-i Gence'nin "sırmacı" [195b], Bedî-i Enguriye'nin "demirci" [195b], "hacamatçı" [196a], "Hristiyan çocuğu" [197a], Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'nin "nalbant" [195b-196a], Hâce Senâyî'nin "meyhaneci çocuk/çırağı" [196a], Rûhî-i Gaznevî'nin "Hristiyan çocuğu" [197a] ve Emîr Hâce-i Semerkandî'nin "Hristiyan çocuğu" [197a] ile ilgili rubaileri yer almaktadır.

Mecma'u'r-rubâ'ıyyât'ta esnaf güzellerin yanında, bir şehrin ya da yörenin erkek güzellerinin, adı zikredilerek övüldükleri de görülmektedir. Nitekim Muhyevî-i Enguriye'nin "Muhammed" [196b] ve "Ömer" [196b], Bedî-i Enguriye'nin "Habeş" [196b] ve "Fâhir" [196b-197a], Zeyd-i Gaznevî de "Ömer" [196b] isimlerine rubailer yazarak onları övmüştür. Âyişe-i Mukriye'nin ise "eşek" [196a] ve "at" [196a-195b] ile ilgili yazmış olduğu rubaileri dikkat çekmektedir.

4. *Mecma'u'r-rubâ'iyât*; Anadolu'da Farsça şiir söylemiş en eski şairlerin kim olduğuna cevap vermekte, onların yazmış oldukları şiirleri günümüze taşımaktadır. Nitekim kaynaklarda "Bedüzzamân", "şeyh", filozofluğundan dolayı "hekîm" ve "feylesof", edebiyata olan ilgisinden dolayı "edîb", astronomi çalışmalarından dolayı "müneccim", tıptaki şöhretinden dolayı "tabîb" ve "mütetabbib", muhtemelen dinî ve ahlaki hüviyetinden dolayı da "kemâlüddîn", "şerefüddîn" ve "cemâlüddîn" gibi unvanlarla anılan, tıp, eczacılık, dil, edebiyat, lugatçılık, astronomi, felsefe, rüya yorumculuğu ve dinî ilimlerle ilgilenen, Türk soylu olduğu ifade edilen, Anadolu'ya gelip Sultan II. Kılıç Arslan'ın himayesine giren, onun tertip ettiği ilmî meclislere katılan, ona ve oğullarından Melik Kutbuddîn Melikşâh ile Melik Muhiddîn Mes'ûd Şâh'a bazı eserlerini takdim eden, eserlerinin mukaddimesinde adını genellikle **Ebu'l-fadl Hubeş b. İbrâhîm b. Muhammed et-Tiflîsî** şeklinde zikreden **Hubeş et-Tiflîsî** (geniş bilgi için bk. Poyraz, 2018), bugünkü bilgilerimize göre Anadolu'da şiir söyleyen ilk kişidir (bk. Kartal, 2008: 116; 2020: 854; Riyâhî, 1369: 40; 1995: 55-56). Nitekim edebiyat, şiir ve kafiye ile ilgili olan, şiire ilgi duyup şiir söylemeye başlayanlar ile şiir söyleyenlere yardımcı olmak ve onlara zor ve ender rastlanan kafiye tanıtmak amacıyla kaleme alınan *Terceme-i Kavâfi* isimli eseri, onun hem şiir hem de şairlikle olan bağını göstermektedir (Poyraz, 2018: 90; Şirvânî, 1375: 123). Onun Farsça söylemiş olduğu iki şiiri bilinmekteydi. Bu şiirlerinden biri *Nüzhetü'l-mecâlis*'te geçen şu rubaidir (bk. Şirvânî, 1375: 304; Riyâhî, 1369: 40):

کمال تفلیسی

در روی تو، روی خود عیان بتوان دید
مغزش زدرون استخوان بتوان دید
در تاریکی، تو را چنان بتوان دید
کز لطف تو، در تن تو جان بتوان دید

Kemâl-i Tiflîsî:

Senin yüzünde kendi yüzümü açıkça görmek mümkün. Kemiğin içinden iliğini görmek mümkün. Karanlıkta seni görmek o kadar kolay ki hatta lütfundan dolayı bedeninde canını görmek mümkün (Riyâhî, 1995: 56).

Tiflîsî'den günümüze kaldığı bilinen ikinci şiir de "kıt'a" nazım şekliyle yazılmış olan bir "tarih kıt'ası"dır. Bu "kıt'a", onun en önemli ve geniş eseri olarak kabul edilen ve dört yıllık bir çalışma neticesinde tamamladığı Arapça-Farsça sözlük olan *Kânûn-ı Edeb*'in Es'ad Efendi Kütüphanesi nr. 3252 numarada kayıtlı olan nüshasının sonunda geçmektedir (Miftâh, 1374: 41-42);

تمام کردم در سال پانصد و چهل و پنج
ز فضل یزدان اندر ادب من این قانون

چهار سال در او نفس و جان شیرین را
ز بس تفکر در رنج داشتم مقرون

Ben, Allah'ın fazlı ve keremiyle edeb(iyat) ile ilgili bu *Kânûn* (isimli kitabımı) 545/1150 yılında tamamladım.

Dört yıl (bu eserimi yazarken) tatlı can u dilimde/gönlümde tefekkür etmekten yeterince sıkıntı çektim.

Hubeyş et-Tiflîsî'nin, bilinen bu iki şiirinin dışında sadece *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât seçkisinde* geçen ve başka kaynaklarda zikredilmeyen beş rubaisi daha bulunmaktadır¹⁵. Başlıklarından "sultan övgüsü"nde kaleme alındıkları görülen bu rubailer şu şekildedir:

كمال الدين فيلسوف گوید

ای شاه فریزون فر جمشید هنر
مه طلعت زهره بخت خورشید سیر
گیرد ز جلالت تو اقبال شرف
[194b] دارد بسعادت تو امید ظفر

Kemâlüddîn-i Feylesof söylüyor:

Ey Ferîdûn iktidarlı, Cemşîd hünerli, ay yüzlü/parlaklığında, Zühre bahtlı, güneş hareketli olan sultan! Senin kahramanlığından dolayı ikbal şeref/yücelik bulur. Senin kutluluğundan zafer ümit sahibi olur.

وله هم درین معنی

زیرک صفاتان روی سوی فکر آرند
تابوک ز طبع معنی بکر آرند
واقف نشوند هیچ بمعنی بکر
[194b] الا که صفات شاه در ذکر آرند

Yine aynı manada (söyler):

Zeki sıfatlılar/kişiler, fitratlarından/yaratılışlarından bîkr-i ma'nâ/daha önce söylenmemiş mana getirebilmek için yüzlerini fikir/düşünme tarafına çevirirler. Ancak şahın sıfatlarını zikretmenin dışında hiçbir bîkr-i ma'nâyâ vakıf olmazlar.

وله هم در مدح گوید

خورشید ز برج حوت شد سوی حمل
دانی که چه داشت اندرین سیر امل
تا باغ کند ز لاله مانند بهشت
[194b] از بهر نشاط شاه خورشید محل

¹⁵ Bu durum; hem *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât* hem de ondan oluşturulan seçkide Hubeyş et-Tiflîsî'nin bu rubailerinin dışında başka şiirlerinin olduğunu da göstermektedir.

Yine övgü hakkında söyler:

Güneş, Hût burcundan Hamel burcuna girdi. (Güneşin gerçekleştirdiği) bu seyirden onun arzusunun ne olduğunu bil: O, güneş mahalli/yüceliğindeki sultanı sevindirmek için bağı lale(ler)le cennet gibi yapana kadar (bu seyri) gerçekleştirdi.

هم در مدح گویند

گر علم شجر بود ثمر چون تو بود
ور حلم صدف بود گهر چون تو بود
هر دیده عقل را بصر چون تو بود
آری ز چنان پذیر پسر چون تو بود

Yine övgü hakkında söyler:

Eğer ilim ağaç olsaydı senin gibi meyvesi olurdu. Eğer hilim sedef olsaydı senin gibi incisi olurdu. Her akıl gözünün görüşü/görmesi, senin gibi olur. Evet, öyle bir babadan senin gibi oğul olur.

هم در مدح گویند

ای بر همه شرف و غرب داده فرمان
فرمان تو تا جهان بود باذ روان
کس جز تو ندارد ای خداوند جهان
جد و پدر و عم و برادر سلطان

Yine övgü hakkında söyler:

Ey Doğu ve Batı'nın tamamına emir veren (sultan)! Senin buyruğun dünya var oldukça yürüyecektir. Ey cihanın efendisi! Senden başka hiç kimse sultan ataya, babaya, amcaya ve kardeşe sahip değildir.

Mecma'u'r-rubâ'ıyyât'ta; Hubeys et-Tiflîsî'nin dışında Anadolu'da şiir söyleyen bazı kadim şairlerin rubailerine de rastlanmaktadır. Nisbelerinden Ankaralı oldukları anlaşılan **Müntecib oğlu Bedî-i Enguriye'î**, **Muhyevî-i Enguriye'î** ve **Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î** bu şairlerdendir. Bunlar hakkında kaynaklarda hiçbir bilgiye rastlanmamaktadır. Onların isimlerinin zikredildiği yegâne eser, bu mecmuadır. Bunlarla ilgili edinilen yegâne bilgi, sadece iki rubainin [195b, 197a] “ بدیع پسر منتجب / انگریه / Ankaralı Muntecib'in oğlu Bedî' ” başlığından Bedî-i Enguriye'î'nin Ankaralı olduğu anlaşılan Müntecib isimli birinin oğlu olduğu bilgisidir¹⁶. Bunun dışında başka bir bilgi yoktur. Bu kişilerin *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât seçkisinde* geçen rubailerini şunlardır:

Muhyevî-i Enguriye'î

¹⁶ *Ferheng-i Suhanverân'da* Sultan Sencer'in atabeklerinden olup asıl adı Müntecibuddîn-i Bedî' olarak belirtilen Müntecib-i Hâfî'den bahsedilmektedir (bk. Hayyâmpûr, 1368: II/878). *Lubâbu'l-elbâb'da* adı Müntecibuddîn Bedî-i Atabek el-Hû'î olarak kayıtlı olan bu kişinin, Sultan Sencer döneminin önemli “kâtib” ve “fâzıl”larından olduğu belirtilmekte, şiir söylediği de ifade edilmektedir. Özellikle yazmış olduğu inşalarının çok meşhur olduğu dile getirilmektedir (bk. Avfî, 1906: 78-80). Müntecib oğlu Bedî-i Enguriye'î'nin bu kişiyle ilgisi ihtiyat kaydıyla göz önünde bulundurulmalıdır.

محيوی انگوريه (انگوريه ای) گویند در حق ملك محی الدین

دی صبح چو عزم تو سوی ددگان شد

نا رفته ز هیبت تو دد بی جان شد

خورشید گه نماز شام آمدنت

ترسید که صید تو شود پنهان شد

(194a; Ateş, 1945: 108; Riyâhî, 1369: 44)

Muhyevî-i Engûriye'î Melik Muhiddîn hakkında söylüyor:

Dün sabah vahşi hayvan avı için daha yola çıkmamıştın ki heybetinden vahşi hayvan cansız yere düştü. Akşam namazını kılmaya geleceğin sırada, güneş sana av olmaktan korkup saklandı (Riyâhî, 1995: 60).

محيوی انگوريه (انگوريه ای) گویند بر گازر پسر

گازر پسری که روی او محرابت

سیمست برش دلش چو سنگ نابست

در آب چو آفتاب گیتی تابست

سرمایه گازر آفتاب و آبست

(195a; Ateş, 1945: 108; Riyâhî, 1369: 44)

Muhyevî-i Engûriye'î Çamaşırçı oğlan hakkında söylüyor:

Yüzü mihrap olan o çamaşırçı oğlanın teni gümüş, yüreği kaskatı taştır. Subaşında dünyayı aydınlatan güneş gibidir o. Çamaşırçının sermayesi güneş ile sudur (Riyâhî, 1995: 60-61).

هم برین معنی گویند

چون زلف بر آن عارض خوش رنگ زنی

آن عنبر و مشک تنگ بر تنگ زنی

بی صیر شوم جامه دران دیده پر آب

هر گه که در آب جامه بر سنگ زنی

(195a; Ateş, 1945: 108; Riyâhî, 1369: 44)

Aynı manada yine der ki:

Zülüflerini o hoş renkli yanaklarına vurunca o amber ile misk yığını kundağa sararsın. Ne zaman çamaşırı taşa çalacak olsan sabırsızlıktan gözüm yaşla dolar, yaka yırtarım (Riyâhî, 1995: 61).

محيوی انگوريه (انگوريه ای) گویند در سراج

یاری که بلب درد مرا درمان است

کارم ز غمش بی سر و بی سامان است

قصه چه کنم که در دلم چون جان است

آن بت که برخ سراج سراجان است

(196a; Ateş, 1945: 109; Riyâhî, 1369: 44)

Muhyevî-i Engûriye'î saraç hakkında söylüyor:

Dudağı derdimin dermanı olan dilberin gamıyla düzenim altüst oldu. Daha ne diyeyim? Yüzü saraçların kandili olan o güzel, içimde can gibidir (Riyâhî, 1995: 61).

محيوى انگوريه (انگوريه اى) گویند در محمد نام

ای آنکه وصال توست اکسیر طرب

هجران تو گشته مایه رنج و تعب

هر شب گویم ببنده ارزانی کن

يك بوسه ز لبهای محمد یا رب

(196b; Ateş, 1945: 109; Riyâhî, 1369: 45)

Muhyevî-i Engûriye'î Muhammed adı hakkında söylüyor:

Ey kavuşması neşe iksiri olan! Ayrılığın, ıstırabın kaynağıdır. Her gece derim ki: Ya Rabbi! Muhammed'in dudaklarından şu kuluna bir buse nasip et (Riyâhî, 1995: 61).

وله در حق عمر نام

بند دل من موی عمر خواهد بود

و آرام دلم روی عمر خواهد بود

گر جمله شیعیان مرا خصم شوند

میل دل من سوی عمر خواهد بود

(196b; Ateş, 1945: 109; Riyâhî, 1369: 45)

Ömer adı hakkında der ki:

Ömer'in saçı gönlümün bağı olacak. Ömer'in yüzü gönlümün huzuru olacak. Bütün şifeler düşman kesilse de bana, gönlümün meylî Ömer'e olacak (Riyâhî, 1995: 61).

Muntecib oğlu Bedî'-i Enguriye'î

بدیع پسر منتجب انگوريه (انگوريه اى) گویند در آهنگر

من فتنه آن لبان خندان توام

عاشق شده بر چاه زخندان توام

در دست تو ای صنم بجان سر تو

بیچاره تر از کدین و سندان توام

(195b; Ateş, 1945: 108; Riyâhî, 1369: 43)

Muntecib-i Engûriye'î'nin oğlu Bedî' demirci hakkında söylüyor:

Senin gülen dudaklarının fitnessine, çenendeki çukura âşığım. Ey güzel! Canına başına ant olsun ki, senin elindeki örsünden de tokmağından da çaresizim (Riyâhî, 1995: 60).

بدیع انگوریه (انگوریه ای) گوید در رگ زن

از آهن پولاد بت عشوه پرست
آمد بر من نیشتری اندر دست
بگرفته رگم تمام کز غمزه او
صد چشمه خون از رگ جانم بر جست
(196a; Ateş, 1945: 108; Riyâhî, 1369: 43-44)

Bedî'-i Engûriye'î hacamatçı hakkında söylüyor:

O işveli güzel elinde çelikten bir neşterle yanıma geldi. Damarımı öyle bir tuttu ki onun gamzesiyle can damarımdan yüz kan pınarı birden kaynayıp fışkırmaya başladı (Riyâhî, 1995: 60).

بدیع انگوریه (انگوریه ای) گوید در حبش نام

گفتی چه کس است آن پسر دلبر و کش
کو زد بدل و جان تو اندر آتش
سر تا سر شام اگر بگردی و عراق
در جمله روم در نیابی چو حبش
(196b; Ateş, 1945: 108; Riyâhî, 1369: 44)

Bedî'-i Engûriye'î Habeş adı hakkında söylüyor:

Dedim ki, gönlünü ve canını ateşe veren o gönül çalan oğlan kimdir? Bütün Şâm'ı ve Irâk'ı dolaşsan da Rûm'un her yanını arasan da Habeş gibi inci bulamazsın (Riyâhî, 1995: 60).

بدیع پسر منتجب انگوریه (انگوریه ای) گوید در حق ترسابچه

رومی پسری بچهره چون عاج همی
بر خود بنهم ز بهر وی تاج همی
بر گردنم آویخته بت بسته زنار
ناقوس زنم بوسه دهم خاج همی
(197a; Ateş, 1945: 108; Riyâhî, 1369: 44)

Bedî'-i Engûriye'î Hristiyan çocuğu hakkında söylüyor:

Yüzü fildişi kadar beyaz olan o Rûmî oğlan için kendime taç giydireyim. Zünnar kuşanmış o putu boynuma asıp çan çalayım, haçını öpeyim (Riyâhî, 1995: 60).

Hekîm Mahmûd-i Engûriye'î

حکیم محمود انگوریه گوید در نعلبند

گر سینه تو همیشه بر سینه ماست
رخسار چو خورشید تو آینه ماست

در صنعت تو زخم بود بر سندان
سندان دل تست و زخم بر سینه ماست

(195b-196a; Ateş, 1945: 109; Riyâhî, 1369: 45)

Hekîm Mahmûd-i Engûiye'î nalbant hakkında söylüyor:

Senin sinen daima bizim sinemizin üstünde olsa da senin güneşe benzeyen yüzün bizim aynamızdır. Senin sanatında örs üstünde yara bulunur. Örs senin gönlündür, yara da bizim sinemizde (Riyâhî, 1995: 61).

Bu şairlerin dışında *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ta geçen **Alî-i Enesâbâdî, İmâm Alî-i Heysam, Seyyid Eşref ve Fahrî'nin** de Anadolu yaşadığı ve burada şiirlerini söylediği ihtimali dile getirilmektedir (bk. Ateş, 1945: 109). Bunlardan Alî-i Enesâbâdî ile İmâm Alî-i Heysam'ın adı, hiçbir biyografik kaynakta geçmemektedir (bk. Hayyâmpûr, 1368; İkrâm, 1387). Ancak *Senâyî-i Gaznevî'nin Dîvân'*ında, başlığından İmâm Alî bin Heysam tarafından *Senâyî-i Gaznevî* övgüsünde bir kaside yazıldığı (Senâyî, 1341: 77-78), yine başlığından *Senâyî-i Gaznevî'nin* de İmâm Alî bin Heysam-ı Herevî'nin kasidesine cevap olarak bir kaside kaleme alındığı görülmektedir (Senâyî, 1341: 78-81). *Senâyî* ile karşılıklı yazdıkları bu şiirlerden Alî bin Heysam'ın Herâtlı olduğu, dönemin ünlü bir ailesine mensubiyetinin bulunduğu, sahip olduğu fazilet ve güzel ahlakla tanındığı, dönemin önde gelen önemli dinî liderlerinden biri olduğu, halka yönelik vaazlar verdiği, şiirlerinin "nîgû/iyi" olduğu anlaşılmaktadır. İmâm Alî-i Heysam, *Senâyî* ile dönemin ünlü kuyumcularından Fazl bin Yahyâ vasıtasıyla tanışmış, aralarında dostluk oluşmuştur. Hatta *Senâyî*, yazmış olduğu bir kasidesinde her ikisini de övmüştür (bk. *Senâyî*, 1341: kafkefhe-kafkefvav). Bu bilgiler ışığında Herât'ta yaşadığı ve Herât dışına çıkmadığı anlaşılan İmâm Alî-i Heysam'ın, Anadolu'ya geldiğine dair herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Bu da onun Anadolu'da bulunmadığı ihtimalini kuvvetlendirmektedir. İmâm Alî-i Heysam'ın *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât seçkisinde* geçen rubaisi şu şekildedir:

امام علی هیصم گویند در رنگرز
چون میم دهان کوچکت تنگ که کرد
وآن روز و شب تیره فراحنک که کرد
صباغ توی که جامه را رنگ کنی
[195a-195b] ای میر بتان روی ترا رنگ که کرد

İmâm Alî-i Heysam boyacı hakkında söylüyor:

Senin küçük ağzını mîm gibi daraltan kim? O gündüzü ve karanlık geceyi kapı yapan kim? Ey güzeller sultanı! Boyacı sensin, elbise boyarsın. Peki senin yüzünü boyayan kim?

Alî-i Enesâbâdî, nisbesinden anlaşıldığına göre Hemedân'a bağlı bir yerleşim yerindedir (bk. dipnot 9). Onun isminin ve şiirinin geçtiği yegâne eser, bugünkü bilgilerimize göre, *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'tır. Anadolu'ya geldiğine dair herhangi bir işaret bulunmayan Alî-i Enesâbâdî'nin *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât seçkisinde* yer alan rubaisi şu şekildedir:

علی انسابذی گوید برین معنی
دل با تو همیشه داوری دارد رای
چون نرد سزای داو افتادت جای
چون کفش تو دوزی ای بت شهر آرای
[195b] نن شاید اگر پای شود سرپا پای

Alî-i Enesâbâdî aynı manada (yani ayakkabıcı hakkında) söyler:

Gönül, tavlada dâv/oyun sırasındaymış gibi hep seninle üstünlük yarışında. (?)
Ey şehir süsleyen güzel! Mademki sen ayakkabı dikiyorsun, beden baştan ayağa ayak
olsa yeridir.

Anadolu'da yaşadığı ihtimali dile getirilen Seyyid Eşref'in, *Nüzhetü'l-mecâlis*'in giriş kısmında, Seyyid Hasan-ı Gaznevî (öl. 565/1169-1170)'nin lakabı olduğu söylenmekte, yayımlanmış *Dîvân*'ında 89 rubaisinin olduğu belirtilmekte, *Nüzhetü'l-mecâlis*'te yer alan 67 rubainin de *Dîvân*'da yer almadığı ifade edilmektedir (bk. Şirvânî, 1375: 99-100). Tam adı Seyyid Eşrefüddîn Ebû Alî Hasan b. Muhammed-i Gaznevî olan, Gazneli ve Selçuklu sarayının tanınmış şairi olarak dikkat çeken, Peygamber soyundan geldiği için Seyyid Hasan-ı Gaznevî diye anılan, şiirlerinde özellikle Gazne hükümdarlarından Behrâmşâhı öven, âlim ve sufi olarak şöhret kazanan Hasan-ı Gaznevî, eski kaynaklarda sadece "Seyyid Eşref" olarak anılmaktadır (Ateş, 1968: 38). Nitekim *Râhatu's-sudûr*'da adı "Seyyid Eşref" olarak geçmektedir (Râvendî, 1999: 56-57). Ayrıca Muhammed bin Kaysî'r-râzî'nin *Kitâbu'l-mu'cem fi- Ma'âyiri Eş'âri'l-acem* (tlf. VII. asrın başları)'inde Seyyid Eşref adına bir beyit kayıtlıdır¹⁷ (Kaysî'r-râzî, 1387: 408). Bu durum Seyyid Eşref'in *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ta geçen Seyyid Eşref'le aynı kişi olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Ancak *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât* seçkisinde geçen rubainin, hem matbu (Seyyid Hasan-ı Gaznevî 1362¹⁸) hem de "ganjoor.net¹⁹"te elektronik olarak yayımlanmış divanda bulunmaması, divana kaydedilmemiş bir rubai olduğunu göstermektedir. Ayrıca yukarıda Seyyid Eşref'le ilgili zikredilen hususlar, onun Anadolu'da bulunmadığını, dolayısıyla Anadolu olma ihtimalinin uzak olduğunu düşündürmektedir. Onun *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât* seçkisinde geçen rubaisi şu şekildedir:

سید اشرف گوید برین معنی
تن در پی لعل آتشی خواهم داد
دل در غم و درد حبشی خواهم داد
تا زنده بدم بزین طرب خواهم زیست
[196b] چون جان بدهم بزین خوشی خواهم داد

Seyyid Eşref bu manada (yani Habeş hakkında) söyler:

¹⁷ Kaysu'r-râzî, Seyyid Hasan-ı Gaznevî'nin ismini Seyyid Eşref dışında Seyyid Hasan (1387: 216, 226, 323, 324) ve Seyyid Hasan Eşref (1387: 441) şeklinde de kaydetmektedir.

¹⁸ Cengiz Uysal tarafından Seyyid Hasan-ı Gaznevî'nin *Dîvân*'ı üzerine tahlilî bir çalışma yapılmıştır (bk. Uysal, 2019).

¹⁹ bk. <https://ganjoor.net/hasan/divan/robaee>

Bedeni ateşten bir dudak için feda edeceğim. Habeş'in derdiyle gönlümü yakacağım. Yaşadığım sürece mutluluk içinde eğleneceğim. Canımı verince de hoşnut olacağım.

Fahrî ile ilgili de hiçbir biyografik kaynaktan bilgi bulunmamaktadır. Ancak *Ferheng-i Suhanverân*'da tek Fahrî'den bahsedilmektedir. O da *Vîs ü Râmin* şairi Fahrî-i Gurgânî (V./XI. asır)'dır (Hayyâmpûr, 1368: 692). Ancak onun Fahrî-i Gurgânî olduğunu gösteren herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Şimdilik onun isminin ve rubaisinin geçtiği yegâne eseri, *Mecma'u'r-rubâ'iiyyât seçkisi* olarak görmek gerekmektedir. Onun rubaisi şu şekildedir:

فخری گوید برین معنی

دیزار رخت درد مرا درمان بس
زلفین توم هلاکت ایمان بس
گفتار خوش تو راحت صد جان بس
[197a] بر معجز جدتر رخت برهان بس

Fahrî bu manada söyler:

Senin yüzünü görmek benim derdime derman olarak yeter. İki bölük saçının beni öldüreceğine inanmam yeter. Yüzlerce canın rahatlığı/rahat olması için senin hoş (bir) sözün yeter. Daha güçlü mucizeler için senin yüzün delil olarak yeter.

5. *Mecma'u'r-rubâ'iiyyât*'ta döneminin meşhur Türk soylu kadın şairlerinin de rubaileri mevcuttur. Bunlardan biri Sultan Sencer dönemi şairelerinden **Mehsetî-i Gencevî**'dir. Döneminde çok meşhur olan, sultanın nedimleri arasında bulunan, kaleme aldığı şiirleriyle edebî çevrelerin dikkatini çeken, rubai nazım şekliyle "şehir-âşûb" türünün ilk örneklerini veren (bk. Armutlu, 2021a) Mehsetî-i Gencevî'nin *Mecma'u'r-rubâ'iiyyât seçkisinde* geçen rubaileri şunlardır:

مهستی دبیره گوید در پسر بتک زن²⁰

من بنده آن جستن چست و سبکت
لرزان، بتو بر قرطه تر و تنکت
گویى باشد که بی رقیب خنکت
[195a] بر پای تو، من بوسه زنم چون بتکت²¹

²⁰ "پسر بتک زن" kulanımı, *Mûnisü'l-ahrâr fî-Dekâ'iki'l-eş'âr*'da "پسر بتک انداز" şeklinde geçmektedir (Câcermî, 1350: 1155).

²¹ Bu rubai, *Mûnisü'l-ahrâr fî-Dekâ'iki'l-eş'âr*'da şu şekilde geçmektedir (Câcermî, 1350: 1155; ayrıca bk. Mehseti-yi Gencevî, 1377: 84):

و لها فی المعنی (در حق پسر بتک انداز
جان برخی برجستن چست و سبکت
لرزان بر آن قرطه تر و تنکت
ایا بودا کی بی رقیب خنکت
بر پای تو بوسه دهم چون بتکت

Mehsetî-i Debîre ipek dokuyanın çocuğu hakkında söylüyor:

Ben senin o çevik ve hızlı sıçrayıp fırlamana vurgunum. Senin zarif ve küçük küpen de seninle birlikte beni titretir. Soğuk rakip aradan gitsin dersin çorabındaki ipek parçası gibi ayağını öperim²². (?)

مهستى دبیره گوید در اشتربان

اشتربانان چو عزم کردی بسفر

مگذار مرا خسته وز اینجا مگذر

گر اشتر با ترا از پی بارکشیت

[196a] من بارکش غم مرا نیز ببر²³

Mehsetî-i Debîre deveci/kervancı hakkında söylüyor:

Ey kervancı! Sefere çıkmaya niyetlenince ben hastayı terk edip/bırakıp buradan geçip gitme. Eğer kervan seninle birlikte yük taşıyacaksa ben gam yükü çekenini de beraberinde/birlikte götür.

Mehsetî'nin 195a'da geçen rubaisinin, bir önceki sayfa düştüğü için başlığı bulunmamaktadır. Başlığı bulunmayan bu rubai şu şekildedir:

گه جای کمان بازو و دوش تو رسد

گه تیر سوی چشمه نوش تو رسد

وآن زه مگر از حدیث من ساخته اند

زیرا (که) بصد حبله بگوش تو رسد²⁴

Kemanın/yayın yeri bazen kolun bazen omuzundur. Okunun yönü çeşme-i nûşun^{25a} (içilecek suyuna) doğru ulaştı. Galiba o kiris benim sözümden yapılmış. Çünkü senin kulağına yüz hileyle ulaştı.

Yayımlanmış metinde verilen dipnotta کیتک kelimesinin; “بیتک” şeklinde okunduğunda “küçük put/heykel”, “بیتک” şeklinde okunduğunda ise “hızlı, dörtnala” anlamına geldiği belirtilmiştir.

²² Üçüncü mısradaki eksik bir kelime var gibi görülmektedir.

²³ Mehsetî'nin bu rubaisi, yayımlanmış eserlerinde şu şekilde geçmektedir (Mehseti-yi Gencevî, 1377: 114; 1985: 99):

اشتربانان، چو عزم کردی به سفر

مگذار مرا خسته وز اینجا مگذر

گر اشتر با تو از پی بارکشی است

من بارکش غم مرا نیز ببر

²⁴ Mehsetî'nin bu rubaisi, yayımlanmış eserlerde şu şekilde geçmektedir:

جانا چو زه کمان به دوش تو رسد

سرخى به لب، شکر فروش تو رسد

گوئی زهش از حدیث من ساخته اند

زیرا که به صد جهد، به گوش تو رسد

(Mehseti-yi Gencevî, 1377: 111)

چون زور کمان در برو دوش تو رسد

تیرش بلب چشمه نوش تو رسد

گوئی زهش از حدیث من تافته اند

زیرا که بصد حبله بگوش تو رسد

(Mehseti-yi Gencevî, 1985: 61)

²⁵ “Çeşme-i nûş”, bengi su ve sevgilinin dudağı anlamına gelmektedir.

آن کوذک نعلبند داس اندر ذست
چون نعل بر اسب بست از پای نشست
پیش که توان گفت که در عالم گشت
[196a]²⁶ بدری بسم اسب هلالی بر بست

O elinde orak (olan) nalbant çocuk/çırağı, (atın) ayaklarını bağladı, çökertip ata nal vurunca atın tırnağında hilal benzeri bir ay oluştu. Bu dünyada bir dolunayın bir at toynağına hilal bağladığını kim söyleyebilir (Armutlu, 2021a: 283-284).

VI./XII. asır kadın şairlerinden olup ismi ilk defa *Tarîh-i Guzîde'*de zikredilen (Mustevfî, 1387: 742; Enûşe, 1380: 619), kaynaklarda adı Ayşe (Şîrvânî, 1375: 184, 399...), Âyişe-i Mukriye (Nevâyî, 1323: 350; Câcermî, 1350: 1088) ve Âyişe-i Semerkandî (Ekber vd., 1335: 323; Enûşe, 1380: 619) şeklinde geçen, *Tezkire-i Arâfât'*ta Âyişe-i Semerkandî şeklindeki kullanımın yanlış olduğu belirtilip doğrusunun Âşî-i Semerkandî olduğu ifade edilen (Ekber vd., 1335: 324), *Ferheng-i Suhenvêrân'*da Âyişe-i Mukriye ile Âyişe-i Semerkandî'nin aynı kişi olduğu belirtilen (Hayyâmpûr, 1368: II/612, 613), *Tezkire-i Letâyifu'l-hayâl'*de ise bunların aynı kabul edilmesinin yanlış olduğu dile getirilen (Ekber vd., 1335: 324), diğer taraftan kaynaklarda Kâdî-i Semerkandî'nin kızı (Ekber vd., 1335: 324) ve Seyyid Eşref-i Semerkandî'nin eşi (Hayyâmpûr, 1368: II/612) olduğu belirtilen, hoş tabiatlı, temiz suret ve siretli olarak nitelendirilen Âyişe-i Mukriye'nin beş bin şiirden oluşan divanı olduğu belirtilmektedir (Ekber, 1335: 324; Enûşe, 1380: 619). *Mûnisu'l-ahrâr'*da bir gazeli (bk. Câcermî, 1350: 1088), kayıtlı olan Âyişe-i Mukriye'nin "nîgû/iyi" olarak nitelendirilen rubaileri bazı tezkireler ile şiir mecmualarında geçmektedir. Nitekim *Nûzhetü'l-mecâlis'*te 13 rubaisi (Şîrvânî, 1375: 109, 184, 253, 362, 399, 438, 440 vd.) yer almaktadır. Onun rubailerinden *Mecma'u'r-rubâ'iiyyât seçkisinde* geçenler şunlardır:

عایشه مقریه گوید در حق خر
ای خر خیرت هست که بر پشت تو کیست
سُم بر سر چرخ نه که بار تو پریست
حمال کسی شدی که اندر همه عمر
[196a] خرشید بچشم کژ نیارد نگرست

Âyişe-i Mukriye eşek hakkında söylüyor:

Ey eşek! Sırtında kimin olduğundan haberin var mı? Yükün çok olduğu için ayağını gökyüzünün tepesine koy! Ömrü boyunca güneşin şaşı gözüne bakamadığı bir adamın hamalı oldun.

در اسب گوید
ای رخش بناز اگر بنازت رایست
کاندر زینت ماه جهان آرایست

²⁶ Bu rubainin başlığı metinde sehven " بو سعید بلفرج گوید در حق نعلبند / Bû Sa'îd bu'l-ferec nalbant hakkında söyler" şeklinde kayıtlıdır.

تا در دهن رکبیت او را پایست
[196a-196b] بر دیده نازکم سُمّت را جایست

At hakkında söyler:

Ey nazlı at! Nazlanmayı düşünüyorsan nazlan! Çünkü sen bu süsle birlikte dünyayı süsleyen aysın. Üzeninin üstünde onun (sevgilinin) ayağı olduğu sürece nalın nazik gözümün içinde yer edinecektir.

در حق حلاج پسر گویند
حلاج کزو نمی پذیرم پنبه
خواهد که دهد بناگزیرم پنبه
حقا که اگر جمله جهان پنبه شود
[196b] تا به ستم نیآورد نگیرم پنبه

Halaç çırağı hakkında söylüyor:

Kendisinden pamuk kabul etmediğim halaç, bana istemesem de pamuk verecek. Gerçekten de bütün dünya pamuk olsa zorla getirmedikten sonra ondan pamuk almayacağım.

6. *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ta rubaileri geçen divan sahibi şairlerden bir kısmının rubaileri yayımlanmış divanlarında yer alırken bir kısmının bulunmamaktadır. Nitekim Mu'izzî-i Semerkandî, Ezrakî-i Herevî, Kemâlüddîn İsmâ'îl-i İsfahânî, Mehsetî-i Gencevî ve Senâyî-i Gaznevî'nin rubaileri yayımlanmış divanlarında mevcutken Abdolvâsi'-i Cebelî, Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân ve Seyyid Eşref [Seyyid Hasan-ı Gaznevî]'in rubaileri yayımlanmış divanlarında yoktur. Özellikle divanlarda bulunmayan rubaileri ihtiva etmesi, hiç şüphesiz *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ın değerini ve önemini artırmaktadır.

Selçuklu hükümdarı Sultan Sencer'in şairi olmakla meşhur olup Gazneli hükümdarı Behrâmşâh ile diğer devlet erkânına övgü şiirleri yazan (Ateş, 1968: 37) **Abdolvâsi'-i Cebelî**'nin divanında geçmeyen rubaileri şunlardır:

عبد الواسع جبلی گویند در نعت صحابه رضوان الله عليهم اجمعين
بر مذهب دين و اعتقاد نبيم
مولای ابو بکر و عمر را رهيم
ببزار ز ملحد و هم از رافضيم
[194a] من بنده عثمان و غلام علیم

Abdolvâsi'-i Cebelî sahabe (Allah'ın rızası onlar üzerine olsun) övgüsü hakkında söylüyor:

Nebi'nin/Hz. Peygamber'in dini ve itikadı yolundayım. Ebû Bekir ve Ömer'in yolunun kuluyum. Hem mühlid hem de râfizîden bizarım/incinmişim. Ben Osmân'ın bendesi, Ali'nin kölesiyim.

وله رضی الله عنه

بو بكر و عمر مرا چو جانند و جگر
عثمان و علی چو شهد آمد چو شکر
اندر در جهان ز رافضی نیست بتر
[194a]مولای علی ام و غلام دو پسر

Onun gibi Allah ondan razı olsun:

Ebû Bekir ve Ömer benim için can ve ciğer gibidir/benim can ve ciğerimdir. Osman ve Ali benim için bal ve şeker gibidir. Cihanda benim için rafiziden daha beteri yoktur. Ali'yi severim, iki oğlunun da hizmetçisiyim.

Gazneliler döneminin tanınmış şairlerinden olan, Hindistan'da Gazneli şehzadelerinin yanında bulunan, uğramış olduğu iftira nedeniyle hapsedilen, hapiste bulunduğu dönemde yazmış olduğu hapisane şiirleriyle (habsiyyât) meşhur olup seçkin bir yer edinen (Ateş, 1968: 18-19) **Mes'ûd-ı Sa'd-i Selmân**'ın *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât seçkisinde* geçen şu rubaisi yayımlanmış divanında bulunmamaktadır:

مسعود سعد گوید درین معنی
در لعب تبه شد متقاضی رایت
ای من رمی روی جهان آرایت
از پات سوی سر کنذ آهنگ تبه
[195a]وز تارك سر کنذ فتذ در پایت

Mes'ûd-ı Sa'd bu manada (yani ipek dokuyanın çocuğu hakkında) söyler:

Ey dünyayı süsleyen yüzüyle benden ürken güzel! Senin düşüncen, ipek oyununda hep ısrarcı olmaktır. İpek senin ayağından başına doğru azmedip sonra da başının tepesinden ayağına düşüverir.

Selçuklu dönemi şairlerinden olup Sultan Alparslan'ın oğlu Toğansah'ı öven kasideleri bulunan, *Târîh-i Guzîde*'ye göre Sultan İbrâhîm-i Gaznevî'nin muasırı olup eşsiz şiirler kaleme alan (Mustevfî, 1387: 714) **Ezrakî-i Herevî**'nin şu rubaisi, yayımlanmış divanında bazı farklarla geçmektedir (Ezrakî-i Herevî, 1336: 125, 103.)

ازرقی گوید اندرین معنی
از هیبت تو بریزد اندر گه جنگ
تیزی ز سنان، زه ز کمان، پر ز خدنگ
با جود تو از کف تو گیرد فرهنگ
[194a-194b]پیروزه زکان، دُر ز صدف، لعل ز سنگ²⁷

Ezrakî bu manada (yani övgü hakkında) söyler:

²⁷ Ezrakî-i Herevî'nin yayımlanmış *Dîvân*'ında şu şekilde geçmektedir (Ezrakî-i Herevî, 1336: 125; 136a: 103):

از هیبت تو بریزد اندر صف جنگ
تیزی ز سنان، زه از کمان، پر ز خدنگ
از جود تو خیزد، ای شه با فرهنگ
پیروزه زکان، در ز صدف، لعل ز سنگ

Savaş zamanı senin heybetinle mızraktan keskinlik, yaydan kiriş, oktan kanat dökülür. Cömertliğin sayesinde madendeki firuze, istiridyedeki inci ve taştaki lal senin elinden ilim öğrenir.

Farsça şiirin ilk büyük şairi olarak kabul edilen, Gazneli sarayının en meşhur ve parlak medhiye şairi olan, hayatının sonuna doğru dünyayı terk ederek tasavvuf yoluna giren ve kendisine asıl şöhreti kazandıran *Hadîka* isimli eserini kaleme alan (Ateş, 1968: 25) **Senâyî-i Gaznevî**'nin şu rubaisi, bazı farklarla yayımlanmış divanında yer almaktadır (bk. Senâyî, 1341: 1146):

خواجه سنایی گوید در حق فقاعی پسر
در پیش دکان نهاده مُشک و شکرش
بس چون فقاع خوش نبندد پدرش
او کعبه حسن گشت و در پیش درش
[196a]²⁸ حُجَّاجِ هَمی بوسه دهند بر حجرش

Hâce Senâyî meyhaneci çırağı hakkında söylüyor:

Şarabı hoş ve güzel görmeyen babası, misk ve şekeri dükkânın önüne koymuş. O güzellik ka'besi olduğu için kapısının önündeki taş hacıların tamamı öpücük kondururlar.

Selçukluların yıkılma dönemi şairlerinden olan, özellikle sanattaki mahareti ve muhayyilesinin yaratıcılığından kendisine "hallâku'l-ma'ânî/anlamlar yaratıcısı" denilen, Hârezmşahlar ile İsfahan'ın ileri gelen ailelerinden Sâ'idîlerin bir kısmını öven şiirler söyleyen, kendisine kısaca Kemâl-i İsfahânî de denilen (Ateş, 1968: 102-103) **Kemâleddîn İsmâ'îl-i İsfahânî**'nin yayımlanmış divanında bulunan rubai, şu şekildedir:

کمال الدین اسماعیل گوید در مدح
شاهی که فلک بلندی اندوزد ازو
رخساره خورشید بر افروزد ازو
گر حاتم طی زنده شود در عهدش
[194b] زانو زند و کرم بیاموزد ازو²⁹

²⁸ Senâyî-i Gaznevî'nin yayımlanmış *Dîvân'*ında şu şekilde geçmektedir (Senâyî, 1341: 1146):

بر طرف قمر نهاده مُشک و شکرش
چکند که فقاع خوش نبندد پدرش
در کعبه حسن گشت و در پیش درش
عشاق همه بوسه زنان بر حجرش

²⁹ Kemâleddîn İsmâ'îl-i İsfahânî, 1348: 800):

شاهی که فلک بلندی اندوزد از او
رخساره خورشید بر افروزد از او
گر حاتم طی زنده شود در عهدش
زانو زند و کرم بیاموزد از او

Kemâlüddîn İsmâ'îl övgü hakkında söylüyor:

Öyle saygın bir padişah'tır ki felek yüceliğini ondan alır. Güneşin yüzündeki parlaklık onun sayesinde. Eğer Hâtim-i Tâî onun döneminde yaşasaydı, yanında diz çöküp ondan cömertlik öğrenirdi.

Gazneliler dönemi şairlerinden olan, kasidelerinin çoğunluğunu himayesinde bulunduğu ve mahlasını lakabından aldığı Mâzenderân hükümdarı Seyfüddîn İmâdüddeve bin Ferâmurzşâhî için yazan, Enverî-i Ebîverdî'nin şiirlerinde andığı (Râvendî, 1999: I/57; Se'âdet, 1391: 681-683) **İmâdî-i Şehryârî**'nin divanına³⁰ ulaşamadığımız için bu rubainin divanda geçip geçmediğini tespit edemedik. Onun *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât seçkisinde* geçen tek rubaisi şu şekildedir:

عمادی گوید درین معنی

زلفت ما را هلاک جان می سازد

چشمت بموافقت همان می سازد

عشق از تو کمانگری بیاموخت مرا

کز قد چو تیر من کمان می سازد

İmâdî bu manada (yani kemânger hakkında) söylüyor:

Senin saçın canımızı helak ediyor/öldürüyor. Senin gözlerin de aynı şeyi yapmakta yani canımızı helak etmekte başarılı oluyor. Aşk benim ok gibi boyumdan yay yaptığına göre yay kullanmayı senden öğrenmiş.

7. *Mecma'u'r-rubâ'ıyyât*'ın en dikkat çeken özelliklerinden birisi de içerisinde yer alan bazı şairlerin isimlerinin/mahlaslarının biyografik kaynaklarda zikredilmemesidir. Bu şairlerin isimleri/mahlasları şimdilik sadece bu mecmuada geçmekte ve bazı rubailerinden örnek/örnekler yer almaktadır. Bu mecmuada rubaileri bulunan Rûhî-i Gaznevî, Emîr Hâce-i Semerkandî, Fahrî, Bedî'-i Enguriye'î, Zeyd-i Gaznevî, Muhyevî-i Enguriye'î, Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î, Zahîr-i Tirmizî, Alî-i Enesâbâdî, İmâm Alî-i Heysam ve Halîfe-i Ergandî bu hüviyetteki şairlerdir (bk. Hayyâmpûr, 1368; İkrâm, 1387). Bunlardan Fahrî, Bedî'-i Enguriye'î, Muhyevî-i Enguriye'î, Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î, Alî-i Enesâbâdî ve İmâm Alî-i Heysam'ın şiirleri yukarıda zikredilmiştir. Emîr Hâce-i Semerkandî, Halîfe-i Ergandî, Zahîr-i Tirmizî ve Zeyd-i Gaznevî'nin rubaileri ise şu şekildedir:

Emîr Hâce-i Semerkandî

امیر خواجه سمرقندی گوید برین معنی

ای آنکه صلیب داری و ترسای

لب بر لب من بیوسه کمتر سای

وی آنکه بزلف عنبر ترسای (؟)

[197a]³¹ ازین چه (؟) پیش من تو با ترس آیی

³⁰ *Dâniş-nâme-i Zebân u Edeb-i Fârsî*'de İmâdî-i Şehryârî'nin *Dîvân*'ı Tahran'da 1381 yılında Zebîhullah Habîbî Nijâd tarafından yayımlandığı kayıtlıdır (bk. Se'âdet, 1391: 682).

³¹ Bu rubai, Mevlânâ'nın yayımlanmış rubaileri arasında şu şekilde geçmektedir (Mevlânâ, 1369: 367):

Emîr Hâce-i Semerkandî bu manada (yani Hristiyan çocuğu/delikanlısı) hakkında söylüyor:

Ey (boynunda) haç bulunan/taşıyan ve Hristiyan olan (güzel)! Dudağımı benim dudağıma öpmek için (getirince) çok az değdiriyorsun. Saçında saf amber ezdiğin hâlde yanıma niçin korkarak geliyorsun.

Halîfe-i Ergandî:

خليفة ارغندی گویند درگوی بازی
من عاشق آن دو چشم جادو شده ام
من فتنه آن دو زلف خوش بو شده ام
در پیش تو هر گاه که چوگان بازی
[195a] چوگان ترا مطیع چون گو شده ام

Halîfe-i Ergandî çevgan oyunculuğu hakkında söylüyor:

Ben, o iki cadı göze âşık oldum. O hoş kokulu iki saçın fitnesine tutuldum. Senin huzurunda her çevgan oynadığımda çevganına gûy/top gibi itaat ederim.

Zahîr-i Tirmizî

ظهیر ترمذی گویند در صراف
از بس که گریست چشمم ای دلیر جُر
در عشق رخت کنارم از دُر شده پُر
دُربار شدست چشمم ای یار از آنکه
[195b] تو جوهری ترا بکار آید دُر

Zahîr-i Tirmizî kuyumcu hakkında söylüyor:

Ey zalim dilber! Gözlerim senin yanağının aşkıyla öyle çok ağladı ki etrafım inciyle doldu. Ey sevgili! Gözümün inci yağdırmasının sebebi, sen kuyumcu olduğun için sana inci gerekmesidir.

در حق زرگر پسر گویند که خاک رویند
زردست زهجر خاک رومی رویم
وین حادثه پیش هرکسی چون گویم
زر جویند خاک روب پیوسته و من
[195b] چون زر شده خاک روب را می جویم³²

ای آنکه صلیب دار و هم ترسایی
پیوسته بزیر زلف عنبر سایی
لب بر لب من بیوسه کمتر سایی
نأئی بر من چو آبی با ترس آبی

³² Bu rubai bazı farklılıklarla Mehsetî-i Gencevî'nin yayımlanmış *Dîvân*'ında (1347: 59) ve *Mûnisü'l-ahrâr*'da (Câcermî, 1350: II/1151) şu şekilde geçmektedir:

در حق پسر خاک بیز
زردست ز عشق خاک بیزی رویم

Toprağı kazarak değerli madenler arayan kuyumcu çırağı hakkında söylüyor:

Toprak kazıcının ayrılığından dolayı benim yüzüm sarıdır/sararmıştır. Bu sözü herkesin önünde/huzurunda nasıl diyeyim/anlatayım? Toprak kazıcı (kuyumcu çırağı) sürekli altın arıyor ve ben de altına dönmüş biçimde toprağı kazan (kuyumcu çırağı)nı arıyorum.

Zeyd-i Gaznevî

زید غزنوی گوید درین معنی

دردت ز دل ای عمر نمی داند شد

وین سوز تو از جگر نمی داند شد

نزد تو پسر دوان بیایم چه کنم

[196b] چون بی تو مرا پسر نمی داند شد

Zeyd-i Gaznevî aynı manada söylüyor:

Ey Ömer! Derdin gönülden gitmeyecek. Ciğerime bıraktığın bu yanış bitmeyecek. Sen çocuğun yanına koşarak geliyorum, ne yapayım! Çünkü sensiz benim çocukluğum olmayacak.

8. Karahanlı, Gazneli ve Selçuklularda olduğu gibi Anadolu Selçuklularında da Türk asıllı hanedan ve sultanlar Fars dili ve kültürünün hamiliğini yapıp şairleri destekleyerek Farsça şiirin gelişmesinde hem etkili olmuşlar hem de katkı sağlamışlardır. Türk asıllı şairler de hiçbir komplekse girmeden söyledikleri Farsça şiirlerle Farsça şiirin teşekkülü, gelişimi ve tekâmüle erişmesinde önemli bir rol oynamışlardır (bk. Kartal, 2008; 2019; 2020). *Mecma'u'r-rubâ'iiyyât seçkisinde* Farsça şiirleri bulunan Türk soylu şairler şunlardır: Mu'izzî-i Semerkandî, Kemâlüddîn-i Feylasof [Hubeyş-i Tiflîsî], Enverî-i Ebîverdi, Mehsetî-i Gence, İbn Hatîb-i Gence, Zahîr-i Tirmîzî, Muğîsî-i Gence, Âyişe-i Mukriye [Âyişe-i Semerkandî], Emîr Hâce-i Semerkandî. Nisbelerinden Ankaralı oldukları anlaşılan Müntecib oğlu Bedî'-i Enguriye'î, Muhyevî-i Enguriye'î ve Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î de Türk asıllı şairlerdendir.

9. *Mecma'u'r-rubâ'iiyyât seçkisinde* isimleri zikredilen Azîzî, İbn-i Hatîb-i Gence, Muğîsî-i Gence ve Âyişe-i Mukriye³³ divan sahibi değildirler. Onların şiirleri, bazı biyografik eserler, şiir mecmuaları ile tarih kitaplarında yer almaktadır. Bunlardan biri **Azîzî'**dir. VI./XII. asır şairlerinden olan ve Azîzî-i Horasanî diye tanınan Mecdüddîn bin Reşîd-i Azîzî Horasan'ın fazilet sahibi kişilerinden olup dönemin önde gelen kâtiplerindendir. Kaynaklarda kasidelerinin yanında fitratının letafetini yansıtan rubailerinin de olduğu söylenen Azîzî'nin (bk. Hayyâmpûr, 1368: II/633; Avfî, 1906: II/159-164) rubaisi şu şekildedir:

وین نادره را بهر کسی چون گویم
این طرفه کی خاک بیز، زر جوید و من
زر در کف و خاک بیز را می جویم

³³ Âyişe-i Mukriye'nin şiirlerine yukarıda yer verilmiştir (→*Rubailer Seçkisi'den Hareketle Mecma'u'r-rubâ'iiyyât'ın Önemi ve Sahip Olduğu Özellikler* 5).

عزیزی دیگر گوید

سلطان طریقت اند ابو بکر و عمر
وز پرتو نورشان بوذ شمس و قمر
شهباز حقیقت اند عثمان و علی
بذکری چهار یار از کلب بتر

Ebû Bekir ve Ömer tarikatın sultanıdır. Güneş ve ay onların nurunun yansıyan ışığıdır. Osman ve Ali de hakikatın akdoğan kuşudur. Dört dostu (anmayan), kelbden/köpekten daha kötüdür.³⁴ (?)

Sultan Gazneli Mahmûd'un muasırı olup "Pûr-i Hatîb" ve "Piser-i Hatîb" olarak da tanınan, Gence'nin önde gelen âlim ve fazıllarından kabul edilen, şiirlerinin "hûb/hoş, güzel" olduğu belirtilen, eşi Mehsetî-i Gencevî ile olan münazaraları çok meşhur olan İbn-i Hatîb-i Gence (Mustevfî, 1387: 718; Terbiyet, 1314: 76)'nin *Mecma'u'r-rubâ'îyyât seçkisinde* geçen rubaisi şu şekildedir:

ابن خطیب گنجه گوید در کفشگر

چون داد غم یار مزین دادم
دل در هوس کفشگری بنهادم
شاید که ز عشق خویش با فریادم
[195b] کز تارک سر با کف پای افتادم

İbn-i Hatîb-i Gence ayakkabıcı hakkında söylüyor:

Sevgili, gam verdi; ben de (ona) hoşluk verdim. Bir ayakkabıcının arzusuna/aşkına gönül/gönlümü koydum yani gönül verdim. Kendisinin aşkından dolayı feryatlar edip baş tepesinden ayak dibine düşmem (tepetaklak olmam) mümkündür.

Rızâ Kulîhan Hidâyet, *Mecma'u'l-fusahâ* isimli meşhur tezkiresinde, Takiyüddîn-i Evhadî'nin zikrettiği yedi beyitten oluşan gazeli dışında **Mugîsî-i Gencevî**'nin gerek şiiri gerekse hayatıyla ilgili hiçbir bilgiye rastlamadığını kaydetmiştir (Hidâyet, 1382: III/1796-1797; Enûşe, 1382: 525). VI./XII. asır şairlerinden olduğu anlaşılan Mugîsî'nin *Mecma'u'r-rubâ'îyyât seçkisinde* geçen rubaisi şu şekildedir:

مغیثی گنجه گوید در حق زردوز

زرین کمر و سیم برست آن دلدار
زردوزد و پرده دوزد آن طرفه نگار
گشتم چو زرکشیده باریک و نزار
[195b] تا دلبر زردوز نمازند بی کار

Mugîsî-i Gence sırmacı hakkında söylüyor:

³⁴ Dördüncü mısraın imlasında bir eksiklik bulunmaktadır.

O gönül alan sevgili, altın kemerli ve beyaz bedenlidir. O yeni yetme nigâr, altın sırmalayıp perde diker. Sırmacı dilber işsiz kalmasın diye çekilmiş sırma gibi incelik küçüldüm.

SONUÇ

Varlığını kendisinden oluşturulan Rubailer seçkisinden öğrendiğimiz Mecma'û'r-rubâ'ıyyât, Ebû Hanîfe Abdulkerîm bin Ebî Bekir tarafından tertip edilmiş ve Muhiddîn/Muhyiddîn bin Kılıç Arslan'a takdim edilmiştir. Farsça şiiirlerden oluşan en eski şiiir mecmualarından olan Mecma'û'r-rubâ'ıyyât, çoğunluğu belli bir nazım şekliyle yazılmış şiiirlerden meydana gelmektedir. Bugün bilinen en eski ve ilk "rubai mecmuası/rubâî-nâme" olup çeşitli konularda kaleme alınmış rubailerden oluşmaktadır. Bu ilk rubai mecmuasının Anadolu'da tertip edilip Ankara meliki Muhiddîn Mes'ûd Şâh'a sunulması, Anadolu'nun Farsça edebiyat tarihi için oldukça önemli coğrafi mekânlardan birisi olduğunu göstermektedir.

Mevcut hâliyle 6 varaktan oluşan, Mecma'û'r-rubâ'ıyyat'ın hüviyeti, tertip özelliği ve konusu hakkında bazı ipuçları sunan, kim tarafından tertip edildiği bilinmeyen Rubailer Seçkisi, sondan eksik olup son sayfası, okunamayacak durumdadır. 194b ile 196b'deki müşir/rakabe kayıtları, seçkinin iç sayfalarında da eksiklik olduğunu göstermektedir. Seçki, mecmuanın konusunu ihtiva eden "fihrist" özelliğine sahip bir bölümle başlamaktadır. "Fihrist"ten sonra Mecma'û'r-rubâ'ıyyât'tan seçilen rubailere yer verilmiştir. Yer verilen her rubainin başında bulunan başlık, rubaiyi söyleyen şairin adı ile konusunu ihtiva etmektedir. Seçkide Anadolu, Horasan, Türkistan ve Hindistan coğrafyasında V/XI ila VII./XIII. asırlarda yaşayan ya da buralara dışarıdan gelip yerleşen 27 şairin 47 rubaisi mevcuttur. Bu şairlerin Gazneli, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu devletleri dönemlerinde yaşadıkları görülmektedir. Bunlardan bir kısmı divan sahibi olup Farsça şiiirin önde gelenleridir. Bir bölümü hakkında klasik biyografik ve tarihî kaynaklarda hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bazılarının şiiirleri ise çeşitli biyografik eserler, şiiir mecmuaları ile tarih kitaplarında yer almaktadır. Seçkide Türk soylu şairlerin rubaileride mevcuttur.

Seçki'de kayıtlı olan 47 rubainin 3'ü sahabe, 9'u melik/hükümdar, 17'si "şehr-âşûb" adı verilen esnaf güzelleri, 5'i bir yörenin ismi belirtilen erkek güzelleri övgüsü hakkındadır. Ayrıca bunların 4'ü Hristiyan çocuğuna, 1'i güzele, 1'i çevgân oyuncusuna yapılan övgüdür. Bunların dışında at ve eşekle ilgili de birer tane rubai bulunmaktadır. 2 rubainin konusu, sayfa düşmesi sebebiyle kayıtlı değildir. Bu rubailerin bir kısmı sadece bu seçkide yer almaktadır.

V/XI ile VII./XIII. asırlarda yaşayan şairlerin rubailerinden oluştuğu görülen Mecma'û'r-rubâ'ıyyât, toplumun bedii-estetik zevki ile edebî ihtiyaçlarını karşılamada, toplumu bilgilendirip eğitime ve yetiştirmede, topluma vermek istenilen bilgi ve mesajların ulaştırılmasında, duygu, düşünce ve hayallerin yansıtılmasında, tarihî ve siyasî olaylar, dinî ve ahlaki konular, kültürel ve sosyal meseleler ile irfanî ve felsefî düşünceler hakkındaki görüşlerin zarif, ahenkli, kısa, özlü, çarpıcı ve ders çıkartılacak bir şekilde aktarmasında uygun olduğu düşünülen rubainin, V./XI.

özellikle de VI./XII. ve VII./XIII. yüzyıllarda oldukça popüler ve yaygın olduğunu göstermektedir.

Mecma'u'r-rubâ'ıyyât; bir şehrin güzellerinin övüldüğü "şehr-âşûb" ya da "şehr-engîz" adı verilen şiirlerin en eski örneklerini ihtiva etmektedir. Nitekim Mecma'u'r-rubâ'ıyyât'ta, düzenli "şehr-âşûb" söyleyen ilk şair olarak kabul edilen Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân'ın, ikinci şair olarak belirtilen Senâyî-i Gaznevî'nin ve Farsça edebiyatta rubai nazım şekliyle hem ilk "şehr-âşûb" söylediği hem de bu tarz söyleyişinin diğer şairlere örnek olduğu belirtilen Mehsetî-i Gencevî'nin rubaileri yer almaktadır.

Anadolu'da Farsça şiir söyleyen en eski şair olan Hubeş et-Tiflîsî'nin bilinen iki şiirinin dışında sadece Mecma'u'r-rubâ'ıyyât seçkinde geçen ve başka kaynaklarda zikredilmeyen beş rubaisi bulunmaktadır. Ayrıca Hubeş et-Tiflîsî'nin dışında Anadolu'da şiir söyleyen, nisbelerinden Ankaralı oldukları anlaşılan, haklarında kaynaklarda hiçbir bilgiye rastlanmayan Müntecib oğlu Bedî-i Enguriye'î, Muhyevî-i Enguriye'î ve Hekîm Mahmûd-ı Enguriye'î'nin de sadece burada geçen rubailerine rastlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Abdulvâsi'-i Cebelî (1339). *Dîvân-ı Abdulvâsi'-i Cebelî*. be-ihimâm u Tashih u Ta'lîk-i Zebîhullah Safâ Çâpi Dovvum. Tehrân: Muessese-i İntişârât-i Emîr-i Kebîr.

Abdulvâsi'-i Cebelî (1341). *Dîvân-ı Abdulvâsi'-i Cebelî [Mersiye, Terkîb, Mulemma', Gazel, Kit'a, Terâne, Ta'lîkât, Lugat-nâme, Fihrist]*. be-ihimâm u Tashih u Ta'lîk-i Zebîhullah Safâ. *Cild-i Dovvum*. Tehrân: İntişârât-i Dânişgâh-i Tehrân.

Afîfî, Doktor Rahîm (1372). *Ferheng-nâme-i şî'rî*. C. 3. Tehrân.

Armutlu, Sadık (2021). *Büyük Selçuklu Şiiri*. İstanbul: Selenge Yayınları.

Armutlu, Sadık (2021a). "Sultan Sencer Dönemi Bir Türk Şairesi: Mehsitî-i Gencevî". *Prof. Dr. M. Fatih Köksal Armağanı*. (ed. Gıyasi Babaarslan-Meltem Yılmaz. Serpil Mutlu Kırılı-Oğuzhan Kırılı). İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları. s. 265-290.

Atâ (1365). *Zenân-i Suhenserâ der-Pûye-i Edeb-i Derî*. Matbaa-i Devletî.

Ateş, Ahmed (1945). "Hicrî VI-VIII. (XII-XIV.) Asırlarda Anadolu'da Farsça Eserler". *Türkiyat Mecmuası*. VII-VIII. Cüz. II. s. 94-135.

Ateş, Ahmed (1952). "Konya Kütüphanelerinde Bulunan Bazı Mühim Yazmalar". *Türk Tarih Kurumu Belleten*. S. 61. s. 49-130.

Ateş, Ahmed (1968). *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I [Üniversite ve Nuruosmaniye Kütüphaneleri]*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Attâr, Ferîduddîn Attâr-ı Nişâbûrî (1358). *Muhtâr-nâme: Mecmû'a-i Rubâ'ıyyât*. Tashih u Mukaddime vu Havâşî ez-Muhammed Rızâ Şefî'î-i Kedkenî. Tehrân

Avfî, Muhammed (1906). *Lubâbu'l-elbâb*. be-Sa'y u İhtimâm u Tashîh-i Edward G. Browne. C. 2. Leiden

Baba Afzal Kâşânî (2019). *Rubailer*. (çev. Behruz Dijurian). İstanbul: Okumuşlar Yayınları.

Bahşâyîşî, Akîkî (1382). *Zenân-i Nâmî der-Târîh, Ferheng u Temeddun-i İslâmî*. bâ-Hemkâri-yi Habîbe Akîki-yi Bakşâyîşî. Kum.

Câcermî, Muhammed Bedrî'l-câcermî (1337). *Mûnisü'l-ahrâr fî-Dekâ'iki'l-eş'âr*. bâ-Mukaddime-i Allâme Muhammed-i Kazvînî. be-İhtimâm-i Mîr Sâlih-i Tabîbî. Cild-i Evvel. Tehrân: Çâp-i İttihâd.

Câcermî, Muhammed Bedrî'l-Câcermî (1350). *Mûnisü'l-ahrâr fî-Dekâ'iki'l-eş'âr*. bâ-Mukaddime-i Allâme Muhammed-i Kazvînî. be-İhtimâm-i Mîr Sâlih-i Tabîbî. cild-i dovzum. Tehrân: Çâp-hâne-i Firdevsî.

Çiftçi, Hasan (2002). "Fars Edebiyatında Şehrâşûb I". *Nüsha*. S. 7. s. 7-18.

Dehhdâ, Ali Ekber (1373). *Lugat-nâme*. C. 14. Tehrân: Muessese-i İntişârât-i Çâp-i Dânişgâh-i Tehrân.

Devletşâh, Emîr Devletşâh bin Alâüddeve Bahtîşâh el-Gâzî es-Semer Kandî (1901). *Tezkiretü's-şu'arâ*. (nşr. Edward G. Browne). Leiden.

Ebu'l-ferec-i Rûnî (1304). *Dîvân-i Ustâd Ebu'l-ferec-i Rûnî*. be-tashîh-i Profesör Çaykin Musteşrik. Tehrân.

Ebû Sa'îd Ebu'l-hayr (1350). *Suhenân-i Manzûm-i Ebû Sa'îd-i Ebu'l-hayr*. bâ-tashîh u Mukaddime vu Havâşî vu Ta'lîkât-i Sa'îd-i Nefîsî. Çâp-i Sevvum. Tehrân: Kitâbhâne-i Senâî.

Efdaluddîn-i Kâşânî, Efdaluddîn Muhammed-i Merakî-i Kâşânî (1362). *Rubâ'ıyyât-i Baba Efdal-i Kâşânî be-Zamîme-i Muhtasarî der-Ahvâl u Âsâr-ı Vey*. (nşr. Sa'îd-i Nefîsî).

Ekber, Alî-Muşîr-i Selîmî (1335). *Zenân-i Suhanver*. Defter-i Evvel. Çâp-i Evvel. Tehrân: Muessese-i Matbû'âtî-yi Alî-i Ekber-i İlmî.

Enverî (1340). *Dîvân-ı Enverî [Cild-i dovzum: Mukatta'ât-Gazeliyyât-Rubâ'ıyyât]*. be-ihitimâm-i Muhammed Takî Müderris-i Radavî. Tehrân.

Enverî, Hasan (1382). *Ferheng-i Bozurg-i Sohen*. C. 8. Çâp-i Dovvom. Tehrân.

Ensârî, Hâce Abdullah-ı Ensârî (1361). *Rubâ'ıyyât-i Mensûb be-Hâce Abdullah-i Ensârî*. (nşr. Mahmûd-i Müdebbirî). Tehrân: Kitâbfurûşî-yi Zevvâr.

Enûşe, Hasan (1380). *Dâniş-nâme-i Edeb-i Fârsî: Edeb-i Fârsî der-Âsiyâ-yi Miyâne*. Çâp-i Evvel. Tehrân.

Enûşe, Hasan (1381). *Fergeng-nâme-i Edebî-i Fârsî: Dâniş-nâme-i Edeb-i Fârsî [İstîlâhât, Mevzû'ât u Mezâmîn-i Edeb-i Fârsî]*. Çâp-i Dovvom. Tehrân.

Enûşe, Hasan (1382). *Dâniş-nâme-i Edeb-i Fârsî: Edeb-i Fârsî der-Kafkaz*. Çâp-i Evvel. Tehrân.

Evhadüddîn-i Kirmânî (1999). *Rubâiler*. (nşr. Mehmet Kanar). İstanbul: İnsan Yayınları.

Ezrakî-i Herevî (1336). *Dîvân-i Hekîm Ezrakî-i Herevî*. be-mecma' u Tashih u Tahşiye vu Ta'likât u Hatt-İ Merhum Alî Abdurresûlî Ustâd-i Fakîd-i Dânişgâh-i Tehrân. Tehrân: Çâphâne-i Dânişgâh.

Ezrakî-i Herevî (1336a). *Dîvân-i Ezrakî-i Herevî*. ba-tashîh u Mukâbele vu Mukaddime-i Sa'îd-i Nefîsî. Tehrân.

Freely, John (2012). *At Üstünde Fırtına: Anadolu Selçukluları*. (çev. Neşenur Domaniç). İstanbul: Doğan Kitap.

Gökmen, Gökhan (2018). *Mu'izzî'nin Şiir Dünyası*. Doktora Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.

Gülşenî, Abdulkerîm (1396). *Ferheng-i Îrân der-Kalem-rov-i Turkân*. Tehrân.

Hakanî (1379). *Dîvân-i Hakani-yi Şîrvânî* [Hassânu'l-acem Efdaluddîn Bidîl bin Alî-i Şîrvânî Mutâbik-i Nusha-i Hatti-yi 763 Hicrî "ez-Mecmû'a-i Şahsî"]. bâ-mukaddime-i Ustâd Bediuzzamân Firûzanfer be-ihimâm-i Cihângîr Mansûr. Tehrân: Neşr-i gol-ârâ.

Hakikat, Abdurrefî' (1376). *Ferheng-i Târîhî vu Cografyâyî-i Şehristânhâ-yi Îrân*. Tehrân.

Hanleri, Pervîz Nâtel (1353). *Terânehâ*. Tehrân: İntişârât-i Novîn.

Hayyâmpûr, A. (1368). *Ferheng-i Suhenverân*. C. 2. Çâp-i Evvel. Tehrân: Çâp-hâne-i Fecr-i İslâm.

Hidâyet, Rızâ Kulihan (1382). *Mecma'u'l-fusahâ*. be-kûşîş-i Muzâhir-i Musaffâ. cild-i evvel [bahş-i evvel-dovvum-sivvum] Cild-i Dovvum [bahş-i evvel-dovvum-sivvum]. C. 5. Tehrân: Emîr-i Kebîr.

İbn Bibi [El-Hüseyn b. Muhammed b. Ali el-Ca'feri er-Rugadi] (1996). *El Evamirü'l-ala'iyе fi'l-umuri'l-ala'iyе* [Selçuk-name]. (çev. Mürsel Öztürk). C. 2. Ankara: KB Yayınları.

İkrâm, Seyyid Muhammed Ekrem İkrâm (1387). *Âsâru'ş-şu'arâ: Ferheng-i Şu'arâ-yi Fârsî-gûy-i Şebekara*. İslâm-âbâb: İntişârât-i Merkez-i Tahkîkât-i Fârsî-yi Îrân u Pâkistân.

İmâdî-i Şehryârî (1381). *Dîvân-ı İmâdî-i Şehryârî*. Mukaddime vu Tashih u Tahkik-i Zebîhullah Habîbî-i Nijâd. Çâp-i Yekom. Tehrân.

Îrâkî, Şeyh Fahrüddîn İbrâhîm Hemedânî (1373). *Külliyât-i Dîvân* [Kasâyid, Gazeliyyât, Tercî'iyât, Terkîbât, Mukatte'ât, Musellesât, 'Uşşâk-nâme yâ Deh-nâme, Rubâ'iyât, Leme'ât ve İstilâhât-i 'İrfânî-yi 'Îrâkî]. mukaddime: Sa'îd Nefîsî. Havâşî vu Ta'likât: M. Dervîş. Tehrân: İntişârât-i Câvidân.

Kemâleddîn İsmâ'îl-i İsfehânî (1348). *Dîvân-i Hallaku'l-me'ânî Ebu'l-fazl Kemâleddîn İsmâ'îl-i İsfehânî* [bâ-mukaddime vu havâşî vu ta'likât u fihristhâ be-inzimâm-i Risâletü'l-kavs]. bâ-ihimâmî-i Huseyn-i Bahrülulûmî. Tehrân: İntişârât-i Kitâb-furûşî-i Dihhudâ.

Kartal, Ahmet (2008). "Anadolu Selçuklu Devleti Döneminde Dil ve Edebiyat". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 1. s. 95-168.

Kartal, Ahmet (2019). *Türk Fars Edebî İlişkileri: Hakikate Düşen Gölge*. 2. baskı. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Kartal, Ahmet (2020). "Anadolu Selçukluları Döneminde Kültür ve Edebiyat". *Prof. Dr. Vahit Türk Armağanı*. (ed. Ali İhsan Öbek vd.). İstanbul: Kesit Yayınları. s. 807-878.

Katrân-ı Tebrîzî (1362). *Dîvân-ı Katrân-ı Tebrîzî*. (nşr. Muhammed-i Nahcivânî). Tehrân: İntişârât-ı Kaknus.

Kaysî'r-râzî, Şemsüddîn Muhammed b. Kaysî'r-râzî (1387). *el-Mu'cem fî-Ma'âyiri Eş'âri'l-acem*. (tash. Allâme Muhammed b. Abdulvehhâb-i Kazvînî). Tehrân: Zevvâr.

Ma'ânî, Ahmed Gulçîn (1346). *Şehr-âşûb der-Şî'r-i Fârsî*. Tehrân.

Mehseti-yi Gencevî (1347). *Dîvân-ı Mehseti-yi Gencevî*. be-ihtimâm u Tashih u Tahşiye-i Tâhîrî Şihâb. Çâp-i Sovvum. Tehrân: İntişârât-ı Kitâbhâne-i İbn-i Sînâ.

Mehseti-yi Gencevî (1377). *Mehsetî-nâme*. Gerd-âverî, Tashih u Tahşiye-i Ferîdûn Nevzâd. Çâp-i Evvel. Tehrân: Neşr-i Dunyâ-yı Nev.

Mehseti-yi Gencevî (1985). *Rubâ'ıyyât*. Bakü.

Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân (1362). *Dîvân-ı Mes'ûd-ı Sa'd-ı Selmân*. Mukaddime ez Nâsir-i Heyyirî. Çâp-i Evvel. Tehrân: İntişârât-ı Gulşânî.

Mes'ûd-ı Sa'd-ı Selmân (1365). *Dîvân-ı Eş'âr-ı Mes'ûd-ı Sa'd*. be-ihtimâm-i Mehdî-i Nûriyân. Cild-i Dovvum. Çâp-i Evvel. İsfehân: İntişârât-ı Kemâl.

Mevlânâ Celâle'd-dîn Rûmî (1312). *Rübâ'ıyyât*. İstanbul: Ahter Matbaası.

Mevlânâ (1369). *Rübâ'ıyyât-ı Mevlânâ Celâlüddîn*. be-tashîh-i Muhammed Veled Çelebi. bâ-mukaddime-i Ustâd Doktor Muhammed-i Riyâhî. Çâp-i Ofset ez-çâp-i 1312 İslambol. Tehrân: Neşr-i Hurrem.

Mevlânâ (1974). *Mevlânâ'nın Rubailer*. (çev. M. Nuri Gençosman). İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Mevlânâ (2008). *Rubâîler*. çev. Şefik Can. İstanbul: Kurtuba kitap.

Miftâh, İlhâme-Vehhâb Velî (1374). *Nigâhî be-Revende Nufûz u Gosteriş-i Zebân u Edeb-i Fârsî der-Türkiye*. Tehrân.

Mu'în, Muhammed (1371). *Ferheng-i Fârsî*. Şeş cild. Çâp-i heştum. Tehrân: Çâphâne-i Sipih.

Mu'izzî (1362). *Dîvân-ı Kâmil-i Emîr Mu'izzî*. Mukaddime ve Tashîh-i Nâsir-i Heyyirî. Tehrân: Neşr-i Merzibân.

Nedûşen, Muhammed Ali-yi İslâmi-yi Nedûşenî (1381). *Nâr Dânehâ [Guzîdeî ez-Rubâ'îhâ-yi Fârsî]*. Tehrân.

Nevâyî (1323). *Mecâlisü'n-nefâ'is, Der-Tezkire-i Şu'arâ-i Karn-i Nohum-i Hicrî, Te'lîf: Mîr Nizâmuddîn Alîşîr Nevâî*. be-Sa'y u İhtimâm-i Alî Asgar Hikmet. Tehran. [Bu eserin 1-178. sayfaları Fahrî-i Herâtî'nin. s. 179-409. sayfaları ise Muhammed-i Kazvînî'nin *Mecâlisü'n-nefâ'is* tercümesini kapsamaktadır.]

Ömer Hayyâm (1362). *Rubâ'iyât-ı Ömer Hayyâm*. (nşr. Y. Bertless). Çâp-i Dovvum. Tehrân.

Ömer Hayyâm (2003). *Dörtlükler -Rubailer-*. (çev. Sabahattin Eyüboğlu). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Özaydın, Abdülkerim (2022). "Kılıçarslan II" mad. *DİA*. c. 25. s. 398-402.

Poyraz, Mevlüt (2018). "Hubeyş et-Tiflîsî'nin Hayatı: Biyografi Denemesi". *Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. C. 2. S. 1. s. 65-103.

Pûrcevâdî, Nasrullah (1384). "Munâzara-i Kilk u Kef ez-Kemâlî-i Buhârâyî". *Nâme-i Behâristân*. Sâl-i Şeşum. Şumâre-i Evvel-Dovvum. Tâbistân-Zemistân. s. 217-219.

Râdûyânî, Muhammed b. Ömer (1362). *Tercemâniü'l-belâga*. (tash. Ahmed Ateş). int. Meliku'ş-şu'arâ Beahâr. II. Baskı. Tehrân: İntişârât-i Esâtîr.

Rahimi, F. (2016). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Râvendî, Muhammed b. Ali b. Süleymân er-Râvendî (1999). *Râhatu-üs-sudûr ve Âyet-üs-sürûr [Gönüllerin Rahatı ve Sevinç Alâmeti]*. (çev. Ahmed Ateş). C. 2. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Riyâhî, Muhammed Emîn (1369). *Zebân u Edeb-i Fârisî der-Kalem-rov-i Osmânî*. Çâp-i Evvel. Tehrân.

Riyâhî, Muhammed Emîn (1995). *Osmanlı Topraklarında Fars Dili ve Edebiyatı*. (çev. Mehmet Kanar). İstanbul: İnsan Yayınları.

Sadr, Kişâverz. *Zenânî ki be-Fârsî Şi'r Goftend: Ez-Râbi'a tâ Pervîn Karn-i 3-Karn-i 14*. Tehrân: Çâp-i Kâviyân.

Se'âdet, İsmâ'îl (1388). *Dâniş-nâme-i Zebân u Edeb-i Fârsî*. Çâp-i Evvel. Cild-i Sivvum. Tehrân.

Se'âdet, İsmâ'îl (1391). *Dâniş-nâme-i Zebân u Edeb-i Fârsî*. Çâp-i Evvel. Cild-i çihârûm. Tehrân.

Semerkandî, Ahmed bin Omer bin Alî en-Nizâmî Arûzi-yi Semerkandî (1327). *Çehâr Makâle*. be-sa'y u ihtimâm u tashih-i Muhammed bin Abdulvehhâb-i Kazvînî. Çâp-i Dovvum. Tehrân.

Senâyî (1341). *Dîvân-i Hakîm Ebu'l-mecduddîn Âdem Senâ'î-i Gaznevî [bâ-mukaddime vu havâşî vu filhrîst]*. be-sa'y u ihtimâm-i Müderris-i Razavî. Tehrân: Kitâbhâne-i İbn-i Sînâ.

Servet, Mansur (1375). *Ferheng-i Kinâyât*. Çâp-i Dovvum. Tehrân: İntişârât-i Sohan.

Seyyid Hasan-ı Gaznevî (1362). *Dîvân-i Seyyid Hasan-ı Gaznevî Mulakkab be Eşref*. (nşr. Muhammed Takî Muderris-i Radavî). Çâp-i Dovvum. Tehrân: Esâtîr.

Steingass, F. (1975). *Persian-English Dictionary*. Beirut: LibrairieduLiban.

Sûzenî, Muhammed Alî Sûzeni-yi Semerkandî (1338). *Dîvân-i Hekîm Sûzeni-yi Semerkandî*. musahhîh u mukaddime vu şerh-i ahvâl u fihrist-i lugât u terkîbât u câyhâ bâ-ma'ânî vu tefâsîr ez-Doktor Nâsiruddîn Şâh Huseynî. Tehrân: Emîr-i Kebîr.

Şafak, Yakup (2014). "Mevlânâ'nın Rubaileri Üzerine Bazı Mülâhazalar". *Ulusal Sempozyum Tarihî Süreçte Mevlânâ ve Eserleri 9-10 Aralık 2011 Konya Bildiriler*. Konya. s. 275-280.

Şirvânî, Cemâl Halîl (1375). *Nüzhetü'l-mecâlis: Çihâr-hezâr Rubâ'î ber-Guzîde ez-Sî-sad Şâ'ir, Latîfterîn u Ma'rûfterîn-i Rubâ'îhâ-yi Fârsî ez-Karn-i Çihârum tâ Karn-i Heftum*. Tashih u Tahkik u bâ-Mukaddime vu Şerh-i Hâl-i Gûyendegân u Tavzîhât u Fihristhâ ez Doktor Muhammed Emîn Riyâhî. Tehrân: İntişârât-i İlmî.

Şuşterî, Abbâs Mihrîn (1352). *Târîh-i Zebân u Edebiyyât-i İrân der-Hâric ez-İrân*. Tehrân: İntişârât-i Mânî.

Şükûn, Ziya (1984). *Farsça-Türkçe Lûgat, Gencîne-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ*. C. 3. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Turan, Osman (2002). *Selçuklular Zamanında Türkiye-Siyasî Tarih Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1328)*- 7. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Turan, Osman (2006). "Ortaçağ Türkiyesi'nde Türkler ve Yerliler". *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı*. C. 1. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. s. 467-471.

Unsurî (1341). *Dîvân-i Ebu'l-kâsım Hasan bin Ahmed-i Unsurî [bâ-Mukaddime vu Havâşî vu Ta'lîkât]*. be-ihtimâm-i Doktor Yahyâ Karîb. Tehrân.

Unsurî (1342). *Dîvân-i Ustâd Unsurî-i Belhî*. be-kûşîş-i Muhammed Debîrsiyâkî. Tehrân.

Uysal, Cengiz (2019). *Seyyid Hasan-ı Gaznevî Dîvânı'nın Tahlili*. Doktora Tezi. Kırıkkale Üniversitesi.

Elektronik Kaynaklar

<https://ganjoor.net> (E.T.: 10.08.2023).

<https://vajehyab.com/> (E.T.: 10.08.2023).

Geliş Tarihi / Received: 05/11/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 20/12/2023

**MESTAP TABLOLARINDA
AÇIKLAMALARA/NOTLARA DAİR
TESPİT VE ÖNERİLER
FINDINGS AND SUGGESTIONS
REGARDING
EXPLANATIONS/NOTES IN
MESTAP TABLES**

Doç. Dr. İbrahim KOLUNSAĞ
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
E-posta: i.kolunsag@gmail.com
Orcid: 0000-0003-4632-2964

Öz

Prof. Dr. M. Fatih Köksal öncülüğünde, 2011 yılında başlayan Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), günümüzde önemli sayılabilecek bir olgunluğa ulaşmıştır. Projenin hedefi, şiir mecmualarının içerik dökümünü yapmak ve bunları bir veri tabanında toplayıp araştırmacıların istifadesine sunmaktır. Gelişimine paralel olarak proje kapsamında yapılan çalışmalarda birlik sağlanabilmesi amacıyla 2012 ve 2017 yıllarında Ankara’da iki çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştayların ardından, giderek artan çalışmalarda görülen eksikliklerin tespiti ve giderilmesi amacıyla 15 Haziran 2023 tarihinde, İstanbul Kültür Üniversitesi’nde 3. MESTAP Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. İlgili çalıştayda sözlü bildiri olarak sunulan ve gözden geçirilerek yayıma hazırlanan bu makalede MESTAP tablolarındaki açıklamalar kısmına odaklanılmıştır. Makalede, lisansüstü tezlerle sınırlı olmak üzere, açıklamalarda görülen ortak yaklaşımlar tespit edilmiş, bunlara dair değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç olarak da açıklamalar/notlar kısmında yalnızca şiir başlıklarının yazılmaması, şiir ve şair tespitlerinde sistemli bir yol takip edilmesi, şiirlerin şekil özellikleri ile ilgili hususlara yer verilmesi, şiirler üzerindeki olası ipuçlarının yorumlanması gerektiği belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: MESTAP, açıklamalar, notlar.

Abstract

Initiated under the leadership of Prof. Dr. M. Fatih Köksal in 2011, the Systematic Classification Project of Poetry Anthologies (MESTAP) has reached a level of maturity that can be considered significant today. The aim of the project is to perform a content analysis of poetry anthologies, compile them in a database, and make them available for researchers. In parallel with its development, two workshops were held in Ankara in 2012 and 2017 in order to ensure unity in the work carried out within the scope of the project. Following these workshops, the 3rd MESTAP Workshop was held at Istanbul Kültür University on June 15, 2023 in order to identify and eliminate the deficiencies seen in the increasing studies. This article, presented as an oral presentation at the relevant workshop and revised for publication, focuses on the explanations section of the MESTAP tables. In the article, common approaches seen in the explanations, limited to graduate theses, have been identified and evaluations have been made about them. As a result, it is stated that in the explanations/notes section not only the titles of the poems should be written, but also a systematic way should be followed in the determination of the poem and the poet.

Additionally, it is recommended that the issues related to the shape features of the poems should be included and the possible clues on the poems should be interpreted.

Keywords: MESTAP, explanations, notes.

GİRİŞ

Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP) kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar, klasik Türk edebiyatı alanındaki akademik birikime önemli katkılar sağlamaktadır. Şiir mecmualarını konu alan çalışmaların edebiyat tarihine katkıları yanında lisansüstü öğrencilerin birer alan uzmanı olarak yetişmesinde de birçok faydası olduğu bilinmekte/tecrübe edilmektedir. Ancak projenin nihai hedefi, bu olumlu çıktılarının ötesinde, ortak bir veri tabanının hazırlanması ve buradan hareketle daha kapsamlı çalışmaların yapılabilmesidir.¹

Şiir mecmualarından elde edilen bilgilerin öz bir şekilde bahsi geçen veri tabanına işlenmesi için MESTAP kapsamında hazırlanan tablolar kullanılmaktadır. MESTAP için hazırlanan tablolarda, hangi bilgilerin nasıl yer alacağı konusunda günümüzde tutarlı sayılabilecek bir yaklaşımın sergilendiği söylenebilir. Ancak bu tabloların “açıklamalar” başlığı altında/sütununda verilen bilgilerin farklılaştığı gözlenmektedir. Burada yer alacak “gerekli ve öz” bilgilerin neler olabileceğinin sorgulanması bu makalenin konusunu oluşturmaktadır. MESTAP kapsamındaki çalışmalar önemli bir sayıya ulaştığından makale sınırları içinde kalabilmek için “derleme niteliği ön planda olan (antolojik) şiir mecmuaları” incelenmiştir. Makalenin kapsamı ile ilgili detaylar aşağıda verilmiştir.

- Araştırma YÖK’ün tez veri tabanı ile sınırlıdır.
- Mecmua ile ilgili en fazla sayıda çalışmaya ulaşmak için “mecn” şeklinde yapılan aramada (mecmua kelimesinin farklı yazımlarından doğabilecek sınırlamaları aşmak için) tez adında mecmua kelimesi geçen 1112 çalışma, tez adına ilaveten dizin, konu gibi alanların da dâhil olduğu tüm alanlarda 1820 teze rastlanmıştır. Bunlar 1972-2023 tarih aralığındadır.
- Şiir mecmuasını konu alan çalışmalarda (metin-inceleme) MESTAP tablosuna yer verilmeyenler mevcuttur. Bunlar, araştırma kapsamı dışındadır.
- MESTAP tablosu olmasına rağmen tez başlığı ya da diğer alanda bu durumun belirtilmediği tezler de mevcuttur. Bunlar, araştırma kapsamı dışındadır.
- 10 Haziran 2023 tarihi itibarıyla tez adında MESTAP kelimesi geçen 145 adet, tüm alanlarda MESTAP kelimesi geçen 200 adet tez bulunmaktadır. Bunlar

¹ MESTAP ve mecmuaların önemi hakkında bilgi için bk. (Köksal, 2012: 83-101). Şiir mecmuaları ile ilgili bibliyografya için bk. (Gıynaş, 2011 ve Süngü 2020).

2014-2023 tarih aralığındadır. Makalede yıllara göre dağılımı aşağıda verilen bu 200 adet tez incelenmiştir.

2023 (7 adet), 2022 (46 adet), 2021 (40 adet), 2020 (21 adet), 2019 (48 adet), 2018 (23 adet), 2017 (11 adet), 2016 (1 adet), 2015 (2 adet) 2014 (1 adet).

TESPİTLER

Bu bölümde, tabloların açıklama ve notlarında görülen ve benzerlerini temsil edebilecek kayıtlar maddeler hâlinde sıralanacak ve yorumlanacaktır. İstisnai birkaç örnekte açıklamalar sütununun tamamen boş olduğu, kaldırıldığı, açıklamalara şiir numaraları yazıldığı (1. Şiir, 2. Şiir, 3. Şiir...) görülmüştür.² Bunlar herhangi bir sınıflandırmaya dâhil edilemeyecek hatalar olarak değerlendirilebilir. Bir şiir mecmuasında açıklamaya değer bir unsurun olmaması pek mümkün değildir.

1- Başlıkların Kopyalanması

Tablolardaki en yaygın durum mecmuadaki şiir başlıklarının açıklamalar kısmına kopyalanmasıdır. Bir örnekte, açıklamalara “başlıksız kayıtlıdır” yazılması bu yaygınlığın ve açıklamadan ne anlaşıldığının çarpıcı bir örneği olarak görülebilir. Her şeyden önce bu sütun “başlıklar” sütunu değildir. Ayrıca, açıklamalar kısmına yalnızca başlıkların yazılması çoğu zaman tablodaki şiirle ilgili yeni bir bilgi vermemektedir. Örneğin “Yahyâ”, “Vecdî”, “Kabûlî”; “Kaside-i Bâkî”, “Gazel-i Emrî”; “Der-na’t-i...”; “mecmuada kıta, matla, mısra başlığıyla verilmiştir” gibi kayıtlar mahlas, nazım şekli ve nazım türü bilgilerini içerdiğinden ve bunlar tabloda ayrı sütunlarda belirtildiğinden birer tekrar mahiyetindedir. Bununla birlikte şiirlerin başlığının olup olmaması ya da nasıl başlıklandırıldığı, mecmuanın tertip metodu ile ilgili ipuçları da barındırmaktadır. Bu kayıtlardan mürettibin; mahlası, nazım şeklini ya da türünü veya başka bir düzeni esas aldığı anlaşılabilir. Dolayısıyla açıklamalar kısmına başlıklar yazılmalı fakat eğer mümkünse yalnızca bununla yetinilmemelidir.³

Başlıklarda yer alan bilgilerin düzeltildiği durumlar, özellikle açıklama gerektirir. Murabba olarak başlık atılmış bir şiirin rubai ya da kıta olması, tercî-bend olarak başlık atılmış bir şiirin mütekerrir murabba olması kaside olarak başlık atılmış

² Bu makalede herhangi bir çalışmanın eleştirisi hedeflenmemiş ve verilen örnekler benzerlerini temsilen seçilmiştir. Dolayısıyla tezlerden yapılan alıntılara atıf yapılmamış ve kaynakçada bunlara yer verilmemiştir.

³ Açıklamalar sütununda başlıklara yer verilmesi, tabloya ayrıca bir sütun eklenememesi ile de ilgilidir. Ayrıca, ilk MESTAP Çalıştayında başlıkların açıklamalar sütununa yazılması uygun görülmüştür. Örnek MESTAP tablosunda da başlıklara yer verilmiştir (bk. <https://mestap.com/mestap-ornek-tablo/>). Bunlar, tezlerin çoğunda görülen ortak yaklaşımın sebepleri olarak sıralanabilir. Bunun yanında birçok tezde, makalenin devamında örneklenen ve tabloda yer alması gereken açıklamalar mevcuttur. Dolayısıyla tablodaki bu sütunun “Başlıklar/Açıklamalar” şeklinde değiştirilmesi uygun olacaktır.

bir şiirin tercî-bend olması⁴ ya da örneğin Zâtî başlığı altında Âlî şiirine yer verildiğinin belirtilmesi nazım şekillerinin mecmualarda nasıl değerlendirildiğine dair fikir vermesi⁵ ve şiirlerin aidiyetine dair yanlışlara mahal vermemesi bakımından kıymetlidir.

Tarih manzumelerindeki başlıkların da tabloya kaydedilmesi, bunun yanında eğer tarihe konu olan olay tespit edilebilirse kişiye ve olaya dair kısa bilgi verilmesi yerinde olacaktır. Örneğin “Tarih-i Ali Paşa” başlığının ardından ilgili manzumenin Yusuf Ali Paşa’ya veziriazamlık verilmesi üzerine kaleme alındığı bilgisi tabloya eklenebilir.

Başlıkların kopyalanmasıyla birlikte mecmuanın karşılaştırıldığı divan ve diğer yayımların künye bilgilerinin açıklamaya yazılması yine yaygın olarak görülen bir durumdur. Buna ilaveten divanlarla karşılaştırma sonucu ortaya çıkan farkların tablolarla dipnot olarak verilmesi de sık rastlanan bir durumdur. Ancak mecmua çalışmalarının metin kısmında yer verilen bu bilgilerin tekrar açıklamalara alınması çalışmaya yeni bir bilgi eklememektedir.⁶ “Divan neşrinde bu gazel 7 beyittir. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır.” diyerek beyitleri tabloda dipnota koymak buna bir örnek olarak gösterilebilir. Buradaki ilk cümle açıklamalar kısmına alınabilir ama tekrar eden diğer bilgi gerekli değildir.

Son olarak, “Hattat Hâce Mehmed Râsim”, “Fetva Emîni Abdullah Efendi” gibi meslek, ünvan vb. biyografik verilerin yer aldığı başlıkların açıklamaya kaydedilmesi ve tezlerin şair biyografilerine yer verilen bölümünde ilgili şairin kimliğini tespit etmek için de kullanılması yerinde olacaktır.

2- Şiir ve Şair Tespitleri

Kimi tezlerde, mecmudaki şiir ve şairlerin tespiti konusunda, dikkat ve çaba gerektiren açıklamaların yer aldığı görülmüştür. Mahlas içermeyen bir şiirin şairini bulmak, mütekerrir bir beyitten hareketle bir şairin, diğerinin beytini tesdis ettiğini tespit etmek ve bir nâ-tamâm gazelin kime ait olduğunu tezkireden tespit etmek bu türden açıklamalara örnek gösterilebilir. Öte yandan inceleme kısmında biyografiye

⁴ Bu noktada tabloda öz bilgi vermek yerinde olacaktır. Örneğin müseddes başlığının tesdis olduğunu belirtmek için tabloda herhangi bir esere atıf yapmak gerekli değildir. Bu bilgi doğrudan verilebilir.

⁵ Mecmualarda muhammes/tahmis, müseddes/tesdis vb. bentlerle kurulan nazım şekillerinin adlandırılmasında günümüzdeki gibi “keskin” bir ayrımın olmadığı bilinen bir durumdur. Bu durumun derleyicinin şekil bilgisi konusundaki eksikliğinden kaynaklanması da ihtimal dâhilindedir. Yine de bu ayrımların belirtilmesi daha detaylı araştırmalara imkân sağlayacaktır.

⁶ Birden fazla mecmuanın yalnızca MESTAP tablolarının hazırlandığı tezlerde tüm farkların verilebileceği bir metin kısmı olmayacaktır. Bu tezlerin inceleme kısmında farklarla ilgili bir başlık açılması ya da önemli oranda farklılık gösteren şiirlerin tabloda belirtilip ilgili yayımlara referans verilmesi önerilebilir.

yer verilmeyen, dolayısıyla karşılaştırma ve farkların ele alınmadığı tezler de mevcuttur.

Bir şairin şiirlerine yenilerinin eklenebilmesi bakımından herhangi bir şiirin ilgili şairi konu alan yayımlarda yer alıp almadığının tespiti, mecmua çalışmalarının en önemli çıktılarında biridir. Bilinmeyen şairler ve eserleri de bu bağlamda anılmalıdır. Ancak bu noktada şair kimliklerinin doğru tespit edilmesi önemlidir. Ortak mahlaslı şairlerin varlığı bir şiiri yanlış bir şaire mâl etmeye neden olabilir.⁷ Tezlerin daha çok biyografi kısmını ilgilendiren ama yapılacak karşılaştırmalara doğru zemin oluşturması bakımından açıklamalarla da ilgili olan bu durum (yani biyografi tespiti, şiirin gerçek sahibini tespit) için şunlara dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir:

- Yalnızca mahlastan değil metin tanıklığından hareket etmek (bir şairin mecmuada 5 şiiri varsa bunların en azından birinin ilgili şairin divanında da mevcut olması),⁸
- Mecmuanın tertibini göz önünde tutmak (bu şiirlerin bir arada ya da belli bir düzende yer alması),
- Mecmuanın hangi dönemde tertip edildiğini tespite çalışmak,
- Üslup çalışması yapmak (özellikle bilinen/üslup sahibi şairlerin yeni şiirlerini ortaya koymada kelime kadrosu ve şairin hayal dünyasının, işlediği temaların göz önünde bulundurulması).⁹

3- Ortak Şiir Malzemelerinin Tespiti

Özellikle müsvedde niteliği taşıyan yazma eserlerde şairlerin çeşitli şiir unsurlarını birbiri yerine kullanarak âdeta ortak bir şiir malzemesi oluşturduğu görülmektedir. Bu konuda nazım şekilleri üzerindeki kimi tasarruflar ve bazı beyitlerin farklı yerlerde kullanılması anılabilir. Bazı tezlerde bu konuya dikkat çeken ve birkaçı aşağıda örneklenen açıklamalar bulunmaktadır.

- “Murâdî’ye ait gazelin 2 ve 3. beyitleridir. Kıta başlığı ile kayıtlıdır.”
- “Figânî kasidesinden bir beyit müfret olarak kayıtlıdır.”
- “Bu şiir divandaki kasidede bulunan bazı beyitlerden oluşmaktadır.”
- “X numaralı gazelin matla beytidir.”

⁷ Bu noktada “x divanında bulunamamıştır.” şeklindeki kayıtların açıklamalara konması için ilgili divanın sahibi olan şairden bahsedildiğine emin olunmalıdır.

⁸ Yine de hüküm verirken temkinli olmak gerekecektir.

⁹ Klasik estetik çerçevesinde düşünüldüğünde bu konuda mutlak sonuca varmanın mümkün olmayacağı ortadadır. Dolayısıyla bu madde diğerleriyle birlikte ve destekleyici olarak düşünülebilir.

Bunlar nazım şekilleri arasındaki geçişkenliği ve esnekliği gösteren önemli verilerdir. Mecmualardaki bu veriler şairlerin şiir oluşturma aşamalarına da ışık tutmaktadır. Müfretlerin yarım kalmış gazeller olmayabileceği, şairin bir şiirinde beğenmediği beyitleri eleyip başka bir nazım şekli oluşturabileceği bu bağlamda düşünölmeye ve araştırılmaya adaydır. Özellikle matla/müfret başlıklarıyla mecmualarda kayıtlı şiirlerin diğere şiirlerden seçme olması sıkça görölen bir durumdur. Bu da mürettibin ve dönem okurunun zevki konusunda ipuçları barındırmaktadır. Dolayısıyla daha geniş araştırmalara veri sağlamak için açıklamalar kısmında bu şiir parçaları, yukarıdaki olumlu örneklerde göröldüğü gibi, tespit edilmelidir.

4- Nazire ve Nazire Benzeri Şiirlerin Tespiti

Kimi tezlerde “Bâkî'nin Sultan Selim kasidesine naziresidir.”, “Fuzûlî'nin matla'ını tesdistir.” şeklinde açıklamalar bulunmaktadır. Bunlar, nazire ve nazire benzeri şiirlerden elde edilen şairler arasındaki etkileşim, ilgili döneme hâkim olan dil ve üslup özellikleri, özetle dönemin şiir yönelimlerine dair bilgiler vermesi bakımından bu konuda yapılacak araştırmalara veri sağlayacaktır. Mecmuada bu tarz şiirler varsa açıklamalar kısmında belirtilmelidir.

5- Farkların Tespiti

Şiirlerin genelinde görölen farkların belirtilmesi bakımından “Bu gazel divanla karşılaştırıldığında yalnızca 1. ve 3. beyitler uyuşmaktadır.” örneğindeki gibi tespitler önemlidir. Benzer tespitler, mecmua ve divanlar arasındaki farklarla ilgili daha geniş çalışmalara veri sağlayacaktır.

6- Beyit Sıralamalarındaki Farkların Tespiti

Bazı açıklamalarda, “Cem Sultân Divanı'na göre mecmuada şiirin beyitlerinin dizimi oldukça farklıdır.” örneğinde olduğı gibi mecmuaların divanlarla karşılaştırılması sonucu görölen beyit sıralamalarındaki farklılıklara yer verilmiştir.

Müsvedde niteliğindeki kimi yazmalarda beyit sıralarının numaralandığı, yani beyit sıralamasının önemsendiğı görölmektedir. Bu durum “klasik Türk şiirinde anlamın beyitte başlayıp bittiğı, beyitlerin yeri değıştiğinde şiirin bütününde önemli bir fark olmayacağı” görüşünü yeniden düşünmeyi gerektirmektedir. Açıklamalarda benzer örneklere yer verilmesi konunun mecmualardaki durumunu görebilmek açısından önemlidir.

7- Şiir Dilinin Tespiti

Arapça-Farsça şiirlerin, mülemma manzumelerin açıklamalar kısmında belirtildiğı birçok örnek tez mevcuttur. Yerinde bir uygulama olarak anılabilir.

8- Özellikli Şiirlerin Tespiti

Bu makale kapsamında incelenen tezlerde noktasız harflerle (bî-nukat) ve tekerleme şeklinde yazılan şiirler için açıklama yapıldığı görülmüştür. Bunlara, eğer mecmuada mevcutsa, muvaşşah manzumeler, lisan-ı pepegî ile, harf ve kelime oyunları ile yazılanlar, görsel şiirler vb. farklılık gösterenler de eklenebilir.

9- Detayların Belirtilmesi

İncelenen tezler arasında gazel, kıta, murabba, muhammes gibi nazım şekillerinden bestelenenlerin TRT repertuar numaralarının verilmesi ve örneğin Vasıf'ın şiirinin Hacı Ârif Bey tarafından bestelendiğinin belirtilmesi dikkat çeken detaylar olarak anılabilir. Bu ve benzeri detay bilgilerin şiir ve müzik araştırmaları için değerli olabileceği ortadadır.

SONUÇ

MESTAP tablolarındaki açıklamalarda ilgili şiire dair izah edilmesi gerekenler buradaki tespit ve yorumların ötesindedir. Her bir mecmuanın ve o mecmuadaki şiirlerin kendine has özellikleri, araştırmacının dikkatini ve buna bağlı olarak farklı açıklamaları gerektirebilir. Öte yandan yukarıdaki tespitlerde de görüldüğü üzere bu konudaki en dikkat çekici durum mecmuadaki başlıkların açıklamalara olduğu gibi aktarılmasıdır. Buna açıklama fonksiyonunu yerine getirecek bilgiler de eklenmelidir. Dolayısıyla MESTAP tablosunun ilgili sütunu "Başlıklar/Açıklamalar" şeklinde adlandırılmalıdır. Tezlerde göze çarpan bir başka husus ise şiir ve şair tespitleri ve şiirlerin ilgili yayımlarla karşılaştırılmasında sistemli bir yol takip edilmediğidir. Yayımlarda ve kaynaklarda mevcut olan/olmayan şiirlerin tespiti, bu şiirlerin eksiklik ve fazlalıkları, farkları (ayrıntısı metin kısmında gösterilerek) açıklamalara işlenmelidir. Daha çok tezlerin metin kısmında yer verilen vezin ve kafiye gibi şekille ilgili hususlara da açıklamalar kısmında öz bir şekilde değinilmesi faydalı olacaktır. Son olarak yazma eserlerdeki farkların, düzeltmeler, karalamalar vb. fiziksel ipuçlarının ne anlama gelebileceği yorumlanmalı tespitten terkibe giderek özgün sonuçlara ulaşmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

Gıynaş, K. Ali (2011). "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 25. s. 245-260.

Köksal, M. Fatih (2012). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Süngü, Zeynep (2020). "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve Mestap". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 25. s. 917-1056.

Geliş Tarihi / Received: 26/11/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 20/12/2023

**MECMUALARDA MAHLAS
PROBLEMLERİ (PERVÂNE BEY
MECMUASI ÖRNEĞİ)**

PSEUDONYM (MAHLAS)
PROBLEMS İN MECMUAS:
EXAMPLE OF PERVANE BEY
MECMUA

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

E-posta: noztoprak@fsm.edu.tr

Orcid: 0000-0002-7400-0180

Öz

Yazma şiir mecmuaları klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından biridir. Mecmualar, içlerinde barındırdıkları farklı şairlere ait şiirler ve risaleler bakımından klasik Türk edebiyatının kırk ambarı sayılırlar. Bu sebeple bir şair üzerinde çalışırken onların eserlerini bulmak, şiirlerini tamamlamak ve benzeri birçok bilgi ve malzeme için araştırmacılar mecmualara da bakmayı ihmal etmemeye çalışırlar. Ancak mecmualardaki her bilgi mutlak doğru mudur? Mecmualar ne ölçüde kaynak sayılır? Kısacası bir mecmuadan istifade ederken nelere dikkat edileceği hususunun tartışılması gerekir.

Çok tanınmış bir nazire mecmuası olan Pervâne Bey Mecmuası araştırmacıların ilgi duydukları ve üzerinden birçok tez ve makale ürettikleri bir eserdir. Mecmua üzerinde yapılan bu çalışmada ise onda tespit edilen bazı mahlas karışıklıkları üzerinde durulmuştur. Buna göre mahlas beytinin mecmuaya alınmaması, imlaları benzer mahlas kelimelerinin karıştırılması, mahlas bulunmayan şiirlerin mahlas kullanmayan şairlere mal edilmesi, mahlas kelimesi tespit edilirken beytin anlamına bakılmaması, mahlas olarak seçilen kelimenin mahlas mevkiinde kullanılıp kullanılmadığına dikkat edilmemesi vb. sebeplerle ortaya çıkan karışıklıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ardından şiirlerin gerçek sahiplerinin kimler olabileceği araştırılmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Konuyla ilgili örnekler verilerek bunların sebepleri tespit edilmeye çalışılmış ve değerlendirilmiştir.

Yapılan bu çalışma sonunda özelde Pervâne Bey Mecmuası'na, genelde ise bütünüyle mecmualara nasıl yaklaşılması gerektiği, onların ne ölçüde kaynak sayılabilecekleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Pervâne Bey Mecmuası, mecmua, mahlas, nazire.

Abstract

Manuscript poetry mecmuas are one of the important sources of Classical Turkish literature. Mecmuas are considered the repositories of classical Turkish literature in terms diverse poems and treatises they contain from various poets. Therefore, when studying a poet, researchers make an effort not to neglect consulting mecmuas to find their works, complete their poems, and gather various information and materials However, is all the information in mecmuas absolutely true? To what extent are mecmuas considered sources? Briefly, it is necessary to discuss what to pay attention to when using a mecmua.

Pervane Bey Mecmua, a well-known literary mecmua, is a work that researchers are interested in and have produced many theses and articles on. In this study conducted on the mecmua, emphasis has been placed on certain pseudonym (mahlas) ambiguities identified within it. Accordingly, this study aims to identify the confusion that arose due to the reasons such as not including the pseudonym couplet in the magazine, mixing up pseudonym words with similar spellings, attributing poems that do not have pseudonyms

to poets who do not use pseudonyms, not paying attention to the meaning of the couplet when determining the pseudonym word, not paying attention to whether the word chosen as the pseudonym is used in the pseudonym location, etc. Then, it was investigated who their real owners of the poems might be and the necessary corrections were made. Examples related to the subject have been provided, and attempts have been made to identify and evaluate the reasons behind them.

At the end of this study, it was tried to determine how to approach Pervane Bey Mecmua in particular and mecmuas as a whole in general, and to what extent they can be considered as sources.

Keywords: Classical Turkish literature, Pervane Bey Mecmua, mecmua pseudonym (mahlas), nazire.

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından birisi de mecmualardır. Mecmualar üzerine yapılan çalışmalarda son yıllarda artış gözlenirse de hâlâ yurt içi ve yurt dışında ortaya çıkarılmayı bekleyen yüzlerce mecmua yazması vardır. Klasik Türk edebiyatının kırk ambarı sayılan mecmualar içinde her nazım şekline ve her edebî türden örneklerle rastlamak mümkündür. Şekil ve konu bakımından farklı malzemeyi bir arada barındıran mecmuaların yanında “na’t mecmuası, müstezat mecmuası, kaside mecmuası” gibi belli bir tür veya şekilde şiirlerin bir araya getirildiği de görülür. Mecmualarda ayrıca vikaie dediğimiz metne geçmeden önce ilk boş sayfalara, son boş sayfalara ve der kenarlara düşülen notlar inanca, bilime, hayata dair pek çok bilgiyi barındırır. Bu yapıyla mecmualar, Türk edebiyatının olduğu gibi Türk inanç ve kültür hayatının da vazgeçilmez kaynaklarındanıdır.

Türk edebiyatında şiir ve risale mecmualarının yanında nazire mecmuaları da vardır. Onlardan biri de Pervâne Bey’in *Mecmûa-i Nezâir* adlı mecmuasıdır. *Pervâne Bey Nazîre Mecmuası* olarak anılan mecmuanın bugün elde bulunan yegâne nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Köşkü Kitaplığı 406 numarada kayıtlıdır.¹ 641 varaklık (baştan en az bir varak eksik) bu nüshanın ferağ kaydındaki bilgilere göre mecmuanın derleyeni sarayın bendelerinden Pervâne bin Abdullah, derleme tarihi H. 968 / M.1561 ve müstensih Muhammed bir Ramazan’dır. Mecmualar umumiyetle derleyenin elinden çıkma nüshalardır ancak PM’de I. Ahmet (1603-1617) ve devrinde yetişmiş bazı şairlerin şiirlerinin ve Neşâtî (ö.1674)’nin şiirlerinin yer alıyor olması bu nüshanın müstensih hattı olduğunu göstermektedir. Nüshada müdahalenin olduğunu gösteren ciddî bilgi hatalarının bulunması Pervâne Bey’in nüshası olmadığını da işaretleri kabul edilebilir.

Mecmua üzerinde öncelikle Marmara Üniversitesi’nde 2001-2006 yılları arasında 23 yüksek lisans tezi yaptırılarak metnin tamamı transkriptli olarak günümüz alfabesine aktarılmıştır. Sonra metnin tamamı üzerine bir doktora tezi yapılmıştır. Bunların dışında mecmuadan çok sayıda makale üretilmiştir. Çalışmalar sonucu

¹ Makalenin bundan sonraki kısmında tekrara düşmemek maksadıyla bu mecmua için “PM” kısaltması kullanılacaktır.

ortaya çıkan veriye göre PM, toplamda 624 şaire ait 8172 şiirin yer aldığı çok hacimli bir mecmuadır.²

Bir nazire mecmuası olan PM'nin orijinal bir tertip şekli vardır. Öncelikle nazire grupları kafiyelerine göre alfabetik düzenlenmiştir. Her harfe başlarken "fî-Harfi'l-elif, fî-Harfi'l-bâ..." şeklinde harfini belirten başlık kullanılmıştır. Sonra zemin şiire (Ez-ân-ı Sun'î, Nehârî fermâyed gibi başlıklarla) yer verilmiştir. Zemin şiirler de dahil olmak üzere şiirlere başlık konmuştur. Başlıkta şiiri nazmeden şairin ismi verilirken çoğu zaman hakkında bilgi de verilir. Örnek: "Nazîre-i Ahmed Paşa, Sultân Mehemed vüzerâsındandır, mevlidi Edrine'de, mezarı Burusa'dadır.", "Nazîre-i Basîrî-i Acem, Nevâyî Dîvânın Rum'a bunlar getürmüşdür." Şayet şiirin şekil ve muhteva olarak orijinal bir hususiyeti varsa ona da başlıkta temas edilir Örnek: "Şî'r-i bî-Nukât-ı Nazmî", "Ez-ân-ı Ahmed Paşa bu şi're zü'l-kâfiyeteyn dirler". PM'de nazire grupları arasında nazirelerle ilgisi olmayan şiirler konmuştur. Bölümler arasında geçişi sağlayan bu şiirlerin ekseriyetinin Sultan I. Ahmed (1603-1617)'e ait oluşu onların müstensih tarafından yerleştirildiğine işaret sayılabilir. Bu şiirlerin çoğu gazel olmakla birlikte kıt'a ve rubai nazım şekillerinde hatta müfred olanları da vardır.

PM'deki şiir başlıkları edebiyat tarihi açısından son derece kıymetlidir. Bu hususiyeti ile diğer birçok mecmuadan öne çıkar. Ancak bu hacimdeki bir mecmuada üstelik müstensih nüshasında tabii olarak bazı karışıklıklar ve hataların olması kaçınılmazdır. Nitekim bu mecmuada azımsanamayacak miktarda mahlas hataları vardır. Elinizdeki bu makalede PM'de tespit edilen bazı mahlas hatalarına yer verilmiştir. Böylece mecmualarda olabilecek mahlas hatalarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Pervâne Bey Mecmuası'nda Mahlas Problemleri³

1. Hafî'nin bir gazeli:

PM'de bazı şiirlere, bir önceki şiirin şairine ait olduğunu göstermek için "Nazîre-i Dîger" şeklinde başlık atılmıştır. Mecmuanın 325^b-326^a yapraklarında yer alan beş beyitlik gazelin başlığı böyle olup son beytinde de mahlas yoktur. *Hafî Divanı*'nda şiir yedi beyit olup yedinci makta beytinde Hafî mahlası aşikârdır. Bu şiir, *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'de⁴ yedi beyit olarak Hafî (ö.1483 sonrası) adına kayıtlıdır. Nitekim yedinci beyitte Hafî'nin adı açıkça görülmektedir.

² Burada verilen şair ve şiir sayıları şu çalışmadan alınmıştır: (Gıynaş, 2014: 16) Bu makaleden de anlaşılacağı üzere yapılan araştırmalar sonucu PM'de yer alan bazı şiirlerin şairi değişebilmektedir. Buna bağlı olarak şair sayısı ve şairlere ait şiir sayıları da değişmektedir. Mecmua üzerinde bu tarz çalışmalarımız devam etmekte olup tamamlanınca sözü edilen şair ve onlara ait şiir sayıları da güncellenecektir.

³ Bu çalışmada yaprak numaraları verilen *Pervâne Bey Mecmuası*'nın bilinen tek nüshası için bk. *Pervâne Bey Mecmuası*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Köşkü Kitaplığı, nu: 406.

⁴ Bu mecmua için bk. Köksal, 2017 (E.T.: 16.01.2022). Elinizdeki çalışmada bu neşirden istifade edilmiş ve sayfa numaraları bu neşirden verilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında mecmua "MN" kısaltmasıyla gösterilecektir.

Şiirin matla beyti:

Mül sohbetine bâğ-ı gül ü gülsitân gerek

Sâkî müdâm elünde mey-i erguvân gerek

Şiirin makta beyti (7.beyit):

Cânân gerekse cân u cihân terkin ur Hafî

Cânâneler seven kişiler cân-feşân gerek (Ersoy, 2018: 167)

Değerlendirme: Hafî'nin yedi beyitlik gazelinin beş beyti PM'ye alınmış, mahlas beyti de dahil iki beyit dışarda bırakılmıştır. Alınan beyitlerin sonuncusunda mahlas aranmış, bulunamayınca muhtemelen bir önceki şiirin şairine ait olduğu kanaatiyle başlık "Nazîre-i Dîger" şeklinde düzenlenmiştir. Pervâne Bey'in örnek aldığı mecmua olması sebebiyle konuyla ilgili MN'ye bakıldığında şiirin orada yedi beyit olarak kayıtlı olduğu görülür. Üstelik yedinci beyit mahlas beyti olup şairinin "Hafî" olduğu anlaşılmaktadır.

2. Lamiî'nin bir gazeli:

Aşağıda matla beyti verilen PM 447^a derkenarında yer alan beş beyitlik gazelin başlığı "Nazîre-i Dîger" şeklindedir. Böyle durumlarda alanın erbabı şiirin bir önceki şiirin şairine ait olduğunu bilir. Ancak bir önceki gazel "Revânî"nin olduğu halde bu gazel ona ait değildir. PM'de beş beyit olan bu gazel *Lâmiî Çelebi Divanı*'nda yedi beyit olarak kayıtlı olup MN'de de aynı şekilde Lamiî adına kayıtlıdır.

Matla beyti:

Âh kim olımadum cehd ile dildâra yakın

Bilsem agyâr ne efsûnla olur yâre yakın

Divan'da mahlas beyti şöyledir:

Râzı ol yarım ağız vâhla didüm güldi nigâr

Lâmi'î ağlama oldu hele ikrâra yakın (Burmaoğlu, 1983: 285)

Değerlendirme: Aslı yedi beyit olan gazel PM'ye kaydedilirken beş beytinin alınıp mahlas beytinin de içinde bulunduğu iki beytinin alınmaması yanlışlığın ana sebebi olmuştur.

3. Hayâlî'ye mal edilen bir gazel:

PM'de 546^{a-b}'de "Nazîre-i Hayâlî Bey" başlığını taşıyan beş beyitlik gazel *Hayâlî Bey Divanı* nüshalarında bulunmamaktadır. Şiirin makta beyti incelendiğinde "Hayâlî" kelimesinin mahlas mevkiinde kullanılmadığı anlaşılacağı gibi, anlamdan "Hüsrev" kelimesinin mahlas olduğu tahmin edilebilir. Nitekim MN'de de bu şiir yedi beyt olarak "Hüsrev" adına kayıtlıdır.

Matla beyti:

Gûy-ı sîmîn oldu hattun zülf-i çevgân üstine

Geçdi hükmün lâ-cerem baş üstine cân üstine

Makta beyti:

Sînesinde Hüsrev'ün hattun hayâli dem-be-dem

Sebzelerdür tâze tâze kondı büryân üstine (Köksal, 2017: 1400)

Değerlendirme: Şiirin makta beytinde yer alan "Hayâlî" kelimesi beytin anlamına dikkat edilmediği için mahlas zannedilmiştir. Beytin anlamı şöyledir: "(Ey sevgili!) Senin hattının hayali Hüsrev'in sinesinde, kebabın üstüne taze taze konan sebzeler gibidir."

4. Bâkî'ye mi, Bâlî'ye mi ait olduğu belli olmayan bir gazel:

PM'de 641^a derkenarında yer alan beş beyitlik bir gazelin başlığında "Nazîre-i Bâkî" kaydı bulunmaktadır. Bâkî (ö.1600)'ye ait gösterilen bu gazel *Bâkî Divanı*'nda yer almamaktadır. Ancak mahlas beytinde geçen "Bâkî" kelimesi de beytin anlamı dikkate alındığında mahlas mevkiindedir. Lakin MN'de aynı şiir "Nazîre-i Bâlî" başlığıyla ve Bâlî mahlasıyla kayıtlıdır (Köksal, 2017: 1710). Buna mukabil Bâlî (ö.1594'ten sonra) üzerine yapılan iki yüksek lisans tezinde (Sinan, 2004; Yaşar, 2005) de bu şiir yoktur.

Makta beyti:

Hasret-i la'l-i lebümle didi ol Îsâ-leb

Gam yime Bâkî ölürsen yine sıhhat Bâkî

Değerlendirme: Bu şiir Pervâne'ye göre Bâkî'ye, Edirneli Nazmî'ye göre Bâlî'ye aittir. Pervâne'deki şiirlerle MN'deki şiirler arasında farklılıklarda çoğunlukla MN'deki doğru çıktığı için bu şiirin Bâlî'ye ait olma ihtimalinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bâkî ve Bâlî'ye ait yeni divan nüshaları çıktıkça bu meselenin çözülebileceğini ümit ediyoruz.

5. Revânî'nin bir gazeli Necâtî Bey'e mal edilmiştir:

PM'de 513^b-514^a'da yer alan bu gazelin başlığında "Nazîre-i Necâtî Bey" yazmasına rağmen mahlas beytinde Revânî'ye ait olduğu açıktır. Ayrıca bu şiir *Necâtî Bey Divanı*'nda bulunmazken, *Revânî Divanı*'nda yer almaktadır.

Makta beyti:

Ne onılmaz derde ugramış Revânî derdmend

Âşık olup ışk elinden dâ'im eyler âh u vâh

Bu beyit Revânî'de şöyledir:

Ne onulmaz derde ugramış Revânî ey tabîb

Haste olup ışk elinden dâyim ider âh u vâh (Avşar, 1017: 404)

Değerlendirme: Anlaşıldığı kadarıyla Pervâne Bey ya da müstensih mahlas beytine dikkat etmeden yanlışlıkla "Nazîre-i Necâtî Bey" kaydını düşmüş olmalıdır. Şiir MN'de (Köksal, 2017: 1313) de Revânî adına kayıtlıdır.

6. Hadîdî'nin bir gazeli Kemâl Paşazâde'ye mal edilmiştir:

PM'de 281^b-282^a yapraklarında "Nazîre-i Kemâl Paşazâde" başlığıyla Kemâl Paşazâde'ye atfedilen bu altı beyitli gazel, MN'de beş beyit olup "Hadîdî"ye ait gösterilmiştir. PM'deki altıncı beyitle MN'deki beşinci beyit ufak farklarla aynıdır:

Pervâne'de altıncı beyit:

Ne gam sana bu âlemde bugün iy dil müsâfirsın

İçinde bir hasîrin yok tutar ise cihân âteş

MN'de beşinci beyit:

Ne gam sana bu âlemde Hadîdî çün kalendersin

İçinde bir hasîrin yok tutar ise cihân âteş (Köksal, 2017: 726)

Değerlendirme: Görüldüğü gibi PM'de "bugün ey dil" yerine MN'de "Hadîdî çün" vardır. PM'de beytin öznesi "dil", MN'de ise "Hadîdî"dir. Gazelin son beyti olması sebebiyle burada bizzat mahlas kullanılmalıdır. Bu sebeple MN'deki Hadîdî kaydının doğru olduğu kanaatindeyiz.

7. Hayâlî'ye ait bir gazel Atâ'î'ye mal edilmiştir:

PM'de 373^b'de yer alan beş beyitlik gazelin başlığında "Nazîre-i Atâyî" kaydı vardır. Beşinci beyitte bulunan "Atâyî" kelimesi mahlas olarak kabul edilmiştir.

Beşinci beyit:

Mıskale eyle riyâzetle atâyî cesedün

Tâ ki bî-jeng ola tîgî dilünün hem kattâl

Bu gazel *Hayâlî Bey Divanı*'nda on beyit olarak yer almaktadır. PM beşinci beyitte mahlas olarak kabul edilen "atâyî" kelimesi yerine Hayâlî Bey'de "kemikler" anlamındaki "'izâm" kelimesi bulunmaktadır ki anlam bakımından bu kelime beyte daha uygun düşmektedir. Mahlastaki yanlışlığa da muhtemelen bu kelime yol açmıştır.

Şiir ayrıca MN'de (Köksal, 2017: 978) de on beyit olarak Hayâlî Bey adına kayıtlıdır. Şiirin *Hayâlî Bey Divanı*'ndaki mahlas beyti şöyledir:

Zer-i hâlis gibi olmazdı Hayâlî mergûb

Kalbini eylemese pûte-i ihlâsda kâl (Tarlan, 1945: 268)

Değerlendirme: Hayâlî Bey'e ait bir gazelin Atâ'î'ye mal edilmesinin sebeplerinin başında on beyitlik gazelin beş beytinin alınması gelmektedir. Alınan beyitler arasında mahlas beyti de yoktur. Öyle anlaşılıyor ki şiire başlık konacağı zaman alınan beyitlerin sonuncusunda mahlas aranmış ve "Atâ'î" kelimesinde karar kılınmıştır. On beytin tamamı alınmış olsaydı veya alınanlar arasında mahlas beyti de olsaydı bu problem yaşanmazdı.

8. Muhibbî'nin bir gazeli Firâkî'ye mal edilmiştir:

PM 225^a'da yer alan "Nazîre-i Firâkî-i Vâ'iz" başlıklı beş beyitlik gazel Firâkî'ye değil Muhibbî'ye aittir. Makta beytindeki "firâkî" kelimesi "ayrılık" anlamında kullanılmış olup mahlasın ikinci mısraın başında yer alan "Muhibbî, kelimesi olduğu

aşikârdır. *Muhibbî Divanı*'nda da yer alan beytin anlamı "Muhibbî, ne zaman o lâle yanaklı güzelin ayrılığı ile ağlarsa onun kanlı yaşı cihanı gül bahçesine çevirir" şeklindedir.

Kaçan ol lâle-ruhsârün firâkı ile ağlarsa

Muhibbî kanlu yaşından cihânü gülsitân eyler (Yavuz ve Yavuz, 2016: 1/459-60)

Değerlendirme: Şiirin PM'de Firâkî'ye ait kabul edilmesinin yegâne sebebi şiirin son beytinde geçen "firâkî" kelimesinin mahlas sanılmasıdır. Oysa beytin yukarıda verilen nesre çevirisi dikkate alındığında bu kelimenin mahlas mevkiinde olmadığı açıktır.

9. Hayretî'nin bir gazeli Kemâl Paşazâde'ye mal edilmiştir:

PM 449^b-450^a derkenarlarında "Nazîre-i Kemâl Paşazâde" başlığıyla yer alan beş beyitlik gazel "Hayretî"ye ait olup yedi beyittir (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1981: 363). *Divan*'ın dışında MN'de de Hayretî'ye ait gösterilen gazelin PM'de mahlas beyti alınmamıştır. *Hayretî Divanı*'ndaki mahlas beyti şöyledir:

Hayretî dîvânenün dîvânının her satrını

Okuyan cân gerdenine dakdı zencîr-i cünûn (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1981: 363)

Değerlendirme: Anlaşıldığı kadarıyla mahlas beyti de dahil olmak üzere şiirin son iki beyti çıkarılarak mecmuaya alınmıştır. Daha sonraki bir zamanda şiire başlık konacağı zaman son beyitte mahlas aranmıştır. Bulunamayınca şiirlerinde mahlas kullanmayan Kemâl Paşazâde'ye ait olabileceği düşünülmüştür

SONUÇ

Bu yazıda, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda yer alan bazı şiirlerin şairleri üzerine yapılan yanlışlar tespit edilmiştir. Örnek olarak seçilen bu hatalar mecmuadaki benzer örneklerin çok cüzi bir kısmıdır. Burada yapılan çalışma sonunda elde edilen tecrübeler göre önce yanlışlığa yol açan sebepler sıralanmış sonra mecmuayla ilgili bazı tespitlerde bulunulmuştur.

Yanlışlığa yol açan sebepler:

1. *Pervâne Bey Mecmuası*'nda yer alan gazellerin bir kısmının beyit sayılarının azaltılarak beşe indirildiği anlaşılmaktadır. Bu esnada alınmayanların arasında mahlas beyitlerinin de olması şiirin şairinin yanlış tespitine yol açmıştır.

2. Anlaşıldığı kadarıyla *Pervâne Bey*, mecmuasını tertip ederken muhtemelen önce gazelleri yazmış sonra geriye dönüp başlıkları koymuştur. Bu sebeple kaydedilen beyitlerin sonuncusunda mahlas aranmış, mahlas olabilecek kelimelerden biri mahlas zannıyla başlığa kaydedilmiştir. Hayali/Hayâlî, firakı/Firâkî gibi.

3. Şair mahlaslarının imlalarının birbirine yakın olması karışıklıklara sebebiyet vermiştir. Bâkî (باقى)-Bâlî (بالى) gibi.

4. Mahlas tespiti esnasında beytin anlamının dikkate alınmaması, son beyitte yer alan bir kelimenin mahlas olabileceğinin düşünülmesi, kelimenin mahlas mevkiinde bulunmadığının anlaşılması da yanlışlıkların sebeplerindedir.

5. Mahlası bulunmayan şiirlerin, şiirlerinde mahlas kullanmayan şairlere ait zannedilmesi meselenin bir başka boyutu olmuştur. Kemâl Paşazâde gibi.

Bu sebepler sonucunda PM ve diğer mecmualarda yer alan bilgilere mutlak doğru anlayışıyla yaklaşılmaması ve mecmuaların mutlak kaynak olarak değerlendirilmemeleri gerekmektedir. Mecmualarda verilen bilgilerin teyit edilmesi ve doğruluk payının mutlaka araştırılması gerekir. Mecmualara alınan şiirlerin beyit sayılarının zaman zaman azaltıldığı hatırdan çıkarılmamalıdır. Teyit esnasında divanda yer almayan şiirlerin o şairin yeni bir şiiri olduğuna hükmetmeden önce başka bir şaire ait olup olmadığı ciddi bir şekilde araştırılmalıdır. Araştırmacının görevi, nereden elde ederse etsin bilgiyi kaydedip bırakmak değil, o bilginin doğru olup olmadığının da peşine düşmektir. Mecmualarda teyit edilmeyen bilgiler sebebiyle bazı şairlerin şiirleri başkasına mal edilirken bazen de hiç yaşamamış şairlerin yaşamış gibi üretilmesine de yol açabilmektedir.

KAYNAKÇA

Avşar, Ziya (2017). *Revânî Dîvânı*. Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78354/divanlar.html> (E.T. : 18.11.2023).

Burmaoğlu, Hamit Bilen (1983). *Lâmî'î Çelebi Dîvânı (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Çavuşoğlu, Mehmed ve M. Ali Tanyeri (1981). *Hayretî Divan (Tenkidli Basım)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Ersoy, Ersen (2018). *Dîvân-ı Hafî*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi TÜBA Yayınları.

Gıynaş, Kamil Ali (2014). *Pervâne Bey Mecmuası I-III*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Gıynaş, Kamil Ali (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi.pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 14.01.2022).

Köksal, M. Fatih (2017). *Mecma'u'n-Nezâ'ir (İnceleme-Metin)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56057,mecmaun-nezair-edirneli-nazmi-pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 16.01.2022).

Pervâne bin Abdullah (yz.). *Pervâne Bey Mecmuası*. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Bağdat Köşkü Kitaplığı. nu: 406.

Sinan, Betül (2004). *Bâlî Çelebi ve Divanı (2b-35a) İnceleme-Metin*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Tarlan, Ali Nihat (1945). *Hayâlî Bey Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Yaşar, Muhammed (2005). *Bâlî Hayatı Edebî Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.

Yavuz, Kemal – Orhan Yavuz (2016). *Muhibbî Dîvânı*. I-II. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu.

Geliş Tarihi / Received: 11/11/2023 Kabul Tarihi / Accepted: 20/12/2023

MESTAP (ŞİİR MECMUALARININ SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ) BİBLİYOGRAFYASI

BIBLIOGRAPHY OF THE MESTAP
(SYSTEMATIC CLASSIFICATION OF
POETRY COLLECTIONS PROJECT)

Meltem UĞUR

İstanbul Kültür Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

E-posta: 2200001826@stu.iku.edu.tr

Orcid: 0009-0007-0664-9563

Öz

Şiir mecmuaları, içerikleri dolayısıyla Klasik Türk edebiyatının önemli kaynakları arasında yer alır. Kapsamında bulunan şairlerin beğenilen şiirlerinin tanınmasını sağlayan mecmualar, bilinmeyen şairleri ve eserleri ortaya çıkaran, kimi zaman ihtiva ettiği şairler hakkında bilgiler veren en önemli edebî kaynaklardır. Mecmualardan şairlerin etkileşimleri, ilgi gösterdikleri nazım şekilleri, türler ve vezinler gibi malumatın yanı sıra, derlendiği dönemin edebî ortamı, zevki, hayata ve dünyaya bakışı gibi kimi genel bilgilere dair de çıkarım yapmak mümkündür.

Günümüzde şiir mecmuaları ile ilgili çalışmalar oldukça artmıştır. Bu artışta "Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi Projesi"nin (MESTAP) rolü şüphesiz çok büyüktür. MESTAP ile birlikte mecmua çalışmaları bir yandan artarken bir yandan da daha verimli ve sistemli bir hâle getirilmiştir. Bununla birlikte bu çalışmaların bazılarında başlık, özet veya anahtar kelimeler kısmında MESTAP adının geçmemesi, MESTAP tablosu oluşturulduğu hâlde adına "MESTAP tablosu" denmemesi veya tabloların türlü biçimlere farklılaştırılması gibi bazı olumsuzluklar da söz konusudur.

Bu çalışmada MESTAP kapsamında hazırlanan akademik çalışmaların bibliyografik künyelerine yer verilmiştir. Bu bibliyografik künyeler; "Kitaplar", "Tezler", "Makaleler" ve "Kitap Bölümleri ve Bildiriler" olmak üzere dört ana başlık altında sunulmuştur. Söz konusu künyelerden elde edilen veriler doğrultusunda bazı çıkarımlarda bulunulmuş ve ulaşılan sonuçlar, grafiksel tablolar eşliğinde değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Klasik Bibliyografya, Klasik Türk edebiyatı, mecmua, MESTAP, şiir mecmuaları.

Abstract

Poetry collections are among the important sources of Classical Turkish literature due to their content. Poetry Collections, which enable the recognition of the popular poems of the poets within their scope, are among the most important literary sources that reveal unknown poets and works, and sometimes provide information about the poets they contain. It is possible to infer not only information about poets' interactions, preferred poetic forms, genres, and metrics from literary journals but also certain general insights into the literary atmosphere, tastes, and perspectives on life and the world during the compiled period.

Nowadays, studies on poetry magazines have increased considerably. The role of the "Systematic Classification of Poetry Magazines Project" (MESTAP) is undoubtedly great in this increase. With MESTAP, collection work has not only increased but also become more efficient and systematic. However, some of these studies exhibit certain shortcomings, such as the absence of the MESTAP name in the title, abstract, or keywords section, failure to

explicitly refer to the "MESTAP table" even when such a table is created, or the diversification of tables into various formats.

In this study, bibliographic citations of academic studies prepared within the scope of MESTAP are included. These bibliographic entries are presented under four main headings: "Books," "Theses," "Articles," and "Book Chapters and Conference Papers."

Based on the data obtained from these bibliographic entries, certain inferences have been made, and the results obtained have been assessed with accompanying graphical tables.

Keywords: Bibliography, Classical Turkish literature, collection, MESTAP, poetry collections.

GİRİŞ

Sözlükte “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki cem’ masdarından türeyen mecmû, “bir araya getirilmiş, toplanmış” anlamlarına gelmektedir. “Mecmû’a”nın yanı sıra mecâmî’, mecma’, câmi’ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle -yalnız Osmanlı Türkçesinde- cüzdan, defter ve cerîde isimleri de aynı mânada kullanılmıştır. Ancak bu isimlerden herhangi birini taşımadığı halde mecmua özelliğine sahip pek çok eser bulunmaktadır (Uzun, 2003).

Türk edebiyatında şiir ve risale mecmualarının yanında nazire mecmuaları da vardır. Onlardan biri de Pervâne Bey’in *Mecmûa-i Nezâir* adlı mecmuasıdır. *Pervâne Bey Nazîre Mecmuası* olarak anılan mecmuanın bugün elde bulunan yegâne nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Köşkü Kitaplığı 406 numarada kayıtlıdır.¹ 641 varaklık (baştan en az bir varak eksik) bu nüshanın ferağ kaydındaki bilgilere göre mecmuanın derleyeni sarayın bendelerinden Pervâne bin Abdullah, derleme tarihi H. 968 / M.1561 ve müstensihî Muhammed bir Ramazan’dır. Mecmualar umumiyetle derleyenin elinden çıkma nüshalardır ancak PM’de I. Ahmet (1603-1617) ve devrinde yetişmiş bazı şairlerin şiirlerinin ve Neşâtî (ö.1674)’nin şiirlerinin yer alıyor olması bu nüshanın müstensih hattı olduğunu göstermektedir. Nüshada müdahalenin olduğunu gösteren ciddî bilgi hatalarının bulunması Pervâne Bey’in nüshası olmadığını da işaretleri kabul edilebilir.

Kütüphanelerde ‘Şiir Mecmuası’, ‘Mecmû’a-i Eş’âr’ veya ‘Mecmû’atü’l-Eş’âr’ adlarıyla kayıtlı olan derlemeler herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan eserlerdir. Belirli nazım şekli veya türlerinden şiirlerle oluşan mecmualar da esas itibariyle şiir mecmuasıdır. Ama bu eserler çoğunlukla mecmû’a-i nuût, mecmû’a-i kasâid, mecmû’a-i ilahiyât, mecmû’a-i gazeliyât gibi o nazım şekli ve türünün adıyla anılır (Köksal, 2012: 134).

Birer şiir defteri olan mecmualar genellikle bir düzen gözetilmeksizin tertip edilirler. Bunun yanı sıra az da olsa mürettip mecmualar da bulunmaktadır. Mecmualar bir şairin şiirini barındırabileceği gibi birden fazla şairin şiirini de

¹ Makalenin bundan sonraki kısmında tekrara düşmemek maksadıyla bu mecmua için “PM” kısaltması kullanılacaktır.

barındırabilirler. Bu şiirler, mecmua derleyicilerinin zevkine göre belirlenir. Aynı zamanda derleyiciler, bu mecmualara kendi şiirlerini de ekleyebilirler.

Şiir mecmularında sadece şiirler bulunmaz. Mecmuanın boş sayfalarına, derkenarlara çeşitli dualar, tılsımlar, ilaç terkip ve tarifleri, bazı din büyüklerinin duaları, padişahların cülus veya ölüm tarihleri, türlü mektup suretleri, şecere kayıtları, mecmua sahibi / sahipleri tarafından eklenen -aile efradı veya diğer yakınlarının doğum ve ölüm tarihleri vb. gibi- bazı bilgi notları ve kayıtlar da yer alır (Köksal, 2012: 135).

Mecmualar ile ilgili yapılan çalışmalar son zamanlarda oldukça artmıştır. Öyle ki, artık yüksek lisans veya doktora tezi olarak çalışmak için kütüphanelerde nitelikli mecmua bulmak zor hâle gelmiştir. Mecmualara gösterilen ilginin artmasıyla birlikte mecmualar üzerinde yapılan çalışmalar da artmış ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) ile de sistemleştirilmiştir. Abdullah Uçar'ın da ifade ettiği gibi "Köksal, yıllar önce mecmuaların önemini ve itibar edilmesi gereken eserler olduğunu ifade etmiş, bunun gerçekleşmesi için de bu ifadelerden birkaç yıl sonra MESTAP adlı projeyi bilim dünyasına tanıtmıştı. Artık ister MESTAP kapsamında olsun ister bu proje haricinde olsun, araştırmacıların mecmualar üzerinde yaptığı akademik çalışmalar oldukça artmış, nihayet mecmualar hak ettiği önem nispetinde ilgiyi görmüştür (2022: 25)".

Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi, ilk olarak 3 Mayıs 2011 tarihinde düzenlenen Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı başlıklı sempozyumda gündeme gelmiştir. Bu sempozyuma sunduğu "Şiir Mecmualarını Nasıl Çalışmalıyız?" başlıklı bildiriyle konuyu bilim kamuoyuna açan Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'ın bildirisi 2012'de "Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)" adıyla yayımlanmıştır (bk. Bibliyografya).

Bu bildirinun sunumundan bir yıl sonra 30.06.2012 tarihinde Ankara Öğretmenevi'nde "Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığının himayesinde konuyla ilgili ilk çalıştay toplanmıştır. Osmanlı Şiirinin Hazineleri: Mecmualar ve Cönkler başlıklı çalıştayın konusu, Köksal tarafından gündeme getirilen 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)'nin etraflı bir şekilde ele alınarak tartışılmasıydı. Bu projenin hedefi, geniş katımlı ve uzun soluklu, sistemik bir çalışmayla resmî ve özel kütüphanelerde bulunan bütün mecmuaların içeriğinin dökümü yapılarak elde edilen birikimin bir veritabanı üzerinden araştırmacıların kullanımına sunulması idi" (Gürbüz, 2013: 2947). Çalıştayın açılış konuşmasını dönemin Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Prof. Dr. Osman Horata yapmış, ardından Prof. Dr. M. Fatih Köksal, "Şiir Mecmualarının ve Cönklerin Muhtevalarının Tespiti İçin Yapılacak Akademik Çalışmalarda Ortak Yaklaşımlar" başlıklı bildirisini sunmuştur.

Tıpkı birinci çalıştay gibi geniş katımlı olan ikinci çalıştay 27-28 Ekim 2017 tarihlerinde Ankara Alba Hotel'de gerçekleştirilmiştir. İsem Yayıncılık sponsorluğunda tertip edilen bu çalıştayın ana konusu MESTAP sitesinin tanıtılması ve veri tabanının nasıl işlediğinin alan çalışanlarının görüş ve takdirlerine sunulması idi. Çalıştayın ilk oturumunda Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gürbüz, mecmua çalışmalarının geldiği noktayı, Oğuzhan Kırılı, MESTAP sitesinin yazılım sürecini, anlatmıştır.

Bilahare yapılan teknik sunumun ardından katılımcıların her biri tek tek söz almış ve projenin en önemli alanı olan MESTAP yazılımına dair düşünce ve tekliflerini ifade etmişlerdir. Çalıştayın ikinci gününde örnek mahiyetinde siteye veri yükleme ve metinde arama işlemleri anlatılmıştır. Kapanış konuşmasını projenin bânisi sıfatıyla Prof. Dr. M. Fatih Köksal yapmıştır.²

Yine birçok akademisyenin katılımıyla 15 Haziran 2023 tarihinde İstanbul Kültür Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleştirilen üçüncü çalıştay, sabahkiler tebliğli, öğleden sonrakiler müzakereli olmak üzere üç oturumda gerçekleşmiştir. Prof. Dr. Hanife Koncu başkanlığındaki ilk oturumda, Prof. Dr. Ömür Ceylan, Doç. Dr. Mehmet Gürbüz, Doç. Dr. Mehmet Akif Gözitok ve Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Kolunsağ; Prof. Dr. Semra Tunç başkanlığındaki ikinci oturumda ise Prof. Dr. Nihat Öztoprak, Prof. Dr. Sebahat Deniz ve Doç. Dr. Muhittin Turan bildirimlerini sunmuşlardır. Öğleden sonraki müzakere oturumlarında ise Prof. Dr. M. Fatih Köksal ve Dr. Öğr. Üyesi Şerife Ağarı'nın sunumlarından sonra projeye dair görüşme-tartışma ve değerlendirmeler üç oturum hâlinde gerçekleştirilmiş ve yapılan genel bir değerlendirmeyle çalıştay sona ermiştir.

Şiir mecmuaları ve MESTAP'a dair bugüne kadar muhtelif bibliyografya çalışmaları yapılmıştır. Bunların en kapsamlıları Kâmil Ali Gıynaş tarafından hazırlanan "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası" (2011) ile Zeynep Süngü'nün MESTAP odaklı "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP" adlı (2020) makale çalışmalarıdır. Çalışmamızda bu yayınlardan da önemli oranda istifade ettik. Aradan geçen süre oldukça kısa olmasına rağmen şiir mecmuaları ve özellikle MESTAP konusunda yapılan çalışmalarda görülen olağanüstü artış böyle bir ek çalışmayı zaruri kılmıştır.

2011 yılında Gıynaş tarafından hazırlanan çalışma, bütün şiir mecmualarını kapsamaktadır ancak o yılda MESTAP henüz başlatılmadığından hâliyle MESTAP çalışmaları yer almamaktadır. Süngü'nün 2019 yılı sonuna kadar yapılan çalışmaların künyelerine kendi geliştirdiği bir tabloyu eklediği makale ise MESTAP odaklıdır. Bu çalışmada Süngü'de bulunmayan bazı künyelerle birlikte o yıldan Ekim 2023'e kadar yapılan çalışmaların künyelerine yer verilmiştir. Hâliyle bu çalışma, Süngü'nün makalesine bir "zeyl" sayılabilir.

MESTAP, ürettiği ve paylaştığı bilgi birikimiyle edebiyat araştırmacılarına ve bilim dünyasına değerli veriler sunmasının yanı sıra, şiir mecmuaları üzerine yapılan çalışmaları sistematik bir hâle getirmek ve tasnif noktasında araştırmacıların işini kolaylaştırmak gibi bir işlev de üstlenmiştir. Ne var ki, bu çalışma hazırlanırken yapılan çalışmalar arasında dikkatimizi çeken küçük farklılıklar ve olumsuzluklar da öne çıkmıştır. Bu farklılık ve olumsuzlukları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

- Çoğu lisansüstü tez olan bazı çalışmalar, MESTAP projesine uygun olarak hazırlanmış, MESTAP tablosu verilmiş, ancak başlıkta, özetle veya anahtar kelimelerde MESTAP adına yer verilmemiştir.

² <https://mestap.com/>

- Bazı tezlerde de, “Bu tez MESTAP kapsamında çalışılmıştır” notunun bulunmasına rağmen MESTAP ile ilgili hiçbir bilgi ya da tablo yoktur.
- Kimi çalışmalarda MESTAP tablosu aynen uygulandığı hâlde MESTAP’tan hiçbir surette söz edilmemiştir. Bu durum en sık rastladığımız olumsuzluklardan biridir.
- Sık rastlanılan durumlardan bir diğeri de MESTAP tablosunun farklılaştırılarak kullanılması, sütunlarda değişiklik yapılması veya azaltılmasıdır.
- Yine sık rastlanan bir özellik -başta “türü” sütunu olmak üzere- kimi sütunlara tabloda yer verildiği hâlde çalışma boyunca hiçbir not kaydedilmemiş olmasıdır.
- Sütunlarda, Köksal 2012’de gösterilen örnek tablonun dışına çıkılarak, “yp. nu.”, “mahlas” ve “açıklamalar” sütunlarında birbirinden çok farklı ve keyfi tercihlerde bulunulması sık karşılaşılan başka bir uygulama örneğidir.
- MESTAP tablosunun, standardın dışına çıkılarak sütunlarının ayrı ayrı tablolaştırıldığı tezler de bu farklılıklardan biridir (örneğin; vezinler ve nazım şeklinin ayrı, şair adı ve varak numarasının ayrı bir tabloda verilmesi gibi).
- Bazı tezlerin başlığında MESTAP adı geçmesine rağmen YÖK Tez’e aynı başlıkla kaydedilmemiştir.

Belki daha da artırılabilir olan bu maddeler, elbette tez danışmanları, yazarların inisiyatifi, mecmuaların özellikleri gibi durumlara göre şekillenebilir. Bu çalışmanın amacı, MESTAP projesi kapsamında hazırlanan çalışmaların bibliyografik künyelerini okuyucuların dikkatine sunmak ve kolayca erişebilmelerini sağlamaktır. Dolayısıyla yukarıda sıralanan maddeler tamamen kişisel gözlem ve görüşlere dayanıp eleştiri amacı gütmemektedir ve o sebeple çalışma adı zikredilmemiştir.

Bibliyografyanın Hazırlanmasında İzlenen Yöntem:

1. Çalışmalar, ilk MESTAP tezinin tamamlandığı yıldan (2013) başlamak üzere 2023 yılının Ekim ayına kadar olan çalışmaları kapsamaktadır.
2. MESTAP tezlerinden hareketle hazırlanan makaleler, içerisinde MESTAP tablosu varsa çalışmaya dâhil edilmiş, yoksa dâhil edilmemiştir.
3. İçerisinde MESTAP tablosu bulunmayan ve MESTAP projesinden bahsetmeyen (sadece bir cümle ile atıfta bulunan çalışmalar da dâhil) çalışmalara yer verilmemiş, ancak başlığında MESTAP adı geçmeyen fakat MESTAP kapsamında hazırlanan çalışmalara yer verilmiştir.
4. Çalışmaya MESTAP kapsamında olmayan mensur mecmualar (münşeât, hikâye, letaif, fevaid mecmuaları gibi) dâhil edilmemiştir.
5. Bibliyografya; “kitaplar”, “tezler”, “makaleler” ve “kitap bölümleri ve bildiriler” olarak dört ana başlık altında verilmiştir.
6. Tezler, “yüksek lisans tezleri” ve “doktora tezleri” olarak iki alt başlık hâlinde verilmiştir.

7. Çalışmaların isminde değişiklik yapılmamış, yayınlandığı şekliyle -hatalı olanlar hatalarıyla birlikte- alınmıştır.
8. Künyeler, yazarın soyadı ve adına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Aynı yazara ait birden fazla çalışma varsa yıl esas alınmış, yıl da aynı ise çalışmanın ismi göz önünde bulundurulmuştur.
9. Bibliyografik künyelerin gösterilmesinde KÜLTÜRK Dergisi'nin Kaynakça sistemi esas alınmıştır.
10. Yukarıda sıralanan bazı küçük farklılıklar ve olumsuzluklara dikkat çekilmesi için künyelerin başına şu işaretler konmuştur:
 - MESTAP tablosu olduğu hâlde çalışmanın adında MESTAP ibaresi bulunmayan künyelerin başına (*)
 - MESTAP tablosu olduğu hâlde bunun tabloda belirtilmediği künyelerin başına (**)
 - MESTAP tablosunun değiştirilerek kullanıldığı künyelerin başına (*)
 - MESTAP tablosunun bulunmadığı künyelerin başına (■)
 - MESTAP kapsamında çalışıldığı belirtilen ancak MESTAP ile ilgili herhangi bir içerik olmayan ve tablo bulunmayan künyelerin başına (◇)
 - Erişim sağlanmayan tezlerin başına (※)
 - MESTAP tablosunun sütunların ayrı ayrı tablolatırıldığı künyelerin başına (:··)

BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR

*AKÇAY, Gülçiçek (2020). *Hisarcıklızade Mes'ûd Mecmûu'a-i Eş'âr (İnceleme - Metin)*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

*ATİK GÜRBÜZ, İncinur (2015). *Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Sandûkatü'l-Ma'ârif (Analysis-Transcription Of The Text) I*. Ed.: Cemal Kafadar, Gönül Alpay Tekin. Cambridge: The Department of Near Eastern Languages and Civilizations Harvard University.

*ATİK GÜRBÜZ, İncinur (2015). *Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Sandûkatü'l-Ma'ârif (Analysis-Transcription Of The Text) II*. Ed.: Cemal Kafadar, Gönül Alpay Tekin. Cambridge: The Department of Near Eastern Languages and Civilizations Harvard University.

*ATİK GÜRBÜZ, İncinur (2016). *Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Sandûkatü'l-Ma'ârif (Analysis-Transcription Of The Text) III*. Ed.: Cemal Kafadar, Gönül Alpay Tekin. Cambridge: The Department of Near Eastern Languages and Civilizations Harvard University.

*ATİK GÜRBÜZ, İncinur (2018). *Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Sandûkatü'l-Ma'ârif (İnceleme-Tenkitli Metin-Şair ve Şiir Dizini)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

*DİREKLİ, İbrahim (2022). *Musammat Mecmuaları ve Gencîne-i Eş'âr İsimli Musammat Mecmuası*. İstanbul: Çıra Yayıncılık.

*KAYA, Bayram Ali (2016). *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

*TANYILDIZ, Ahmet (2018). *Süleymân Nahîfî Na't ve Miraciye Mecmuası*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

TEZLER

Yüksek Lisans Tezleri

ACAR, Burcu (2020). *Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki 13215 Numaralı Güfte mecmuası ve 14717 Numaralı Şiir Mecmuasının 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ADIR, Hava (2019). *Milli Kütüphane 06 MİL YZ A 2519 ve 06 MİL YZ A 1998 Numaralarda Kayıtlı Mecmuaların Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ADİBEŞ, Ahsen (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi, Galata Mevlevîhânesi Koleksiyonu 171 Numaralı Mecmua (syf. 116-232 İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AĞAR, Kübra (2020). *Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Aşir Efendi Koleksiyonu (1b-33a) Numara: 458/1 (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AĞIRMAN, Doğan (2019). *Nadir Eserler Kütüphanesi TY 607 Numarada Kayıtlı Mecmua-i Eşar (1b-47b) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-MESTAP Tablosu)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AĞYILDIZ, Hüsna Nur (2019). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T445 Numarada Kayıtlı Mecmûatü'l-Eş'âr (1a-40b) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-MESTAP Tablosu)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AHMET SIRTIKARA, Süreyya (2016). *İBB Atatürk Kitaplığındaki BEL_Yz_K.001204 Numaralı Şiir Mecmuasının 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne*

(MESTAP) Göre Tasnifi ve Transkripsiyonlu Metni. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

※AK, Turgay (2019). *Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 6963) İnceleme-Metin-Tıpkıbasım*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKAN, Enes (2021). *Mecmûa-i Eş'âr Milli Kütüphane 06 Hk 5053/2 Numarada Kayıtlı (1b-94b) (İnceleme-MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AKATAY, Kübra (2017). *Milli Kütüphanede 06 Mil Yz A 54 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AKBABA, Sevgi (2018). *Mecmuatü'l-Eş'ar, Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Numara: 200 (71-140) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKÇAKAYA, Zekeriya (2023). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi "Ty 712" Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AKDAĞ, Ahmet (2013). *Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'ndeki 19 Hk 2207 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKDAĞ, Halime (2020). *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 21 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (1b-75a)'ın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKKAYA, Elif Yuca (2019). *Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Asl 609 (Mc: 67) Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*AKMAN, Fahrettin (2021). *Diyarbakır İhtisas Kütüphanesi 101 Numaralı Şiir Mecmuası*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AKPINAR, Ayşenur (2021). *Mecmu'a-i Eş'ar Adlı Bir Mevlevi Mecmuasının İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKSU, Orhan (2022). *Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 949 Numaralı Şiir Mecmuası [İnceleme-Metin-Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi]*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AKTO, Tansel (2016). *Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları K.000007 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmû'ası (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKUN, Esin (2022). *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Sr 0071-1 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası'nın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKYOL, Büşra (2023). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Ty 743 Numaralı Şiir Mecmuası'nın (1b-44b) İncelenmesi, Çeviri Yazılı Metni ve Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Bartın: Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

ALAMAN, Suna (2022). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi 'H. 1072' (vr. 1b-65a) Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

‡ALDEMİR, Kamil (2015). *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmû'ası (Mecmû'a-i Kasâ'id) (52a-91a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALPAR, Mihriban (2021). *Milli Kütüphanede Kayıtlı 06 Mil Yz A 3479 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tanif)*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALPARSLAN, Rabia (2019). *İBB Atatürk Kitaplığı BEL YZ K 0773 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ALTIN, Dilber (2017). *Mevlânâ Müzesi Kütüphanesindeki 2456 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ANAR, Muhammet Yusuf (2023). *Mecmûa-i Mirâciye-Naat (Koyunoğlu 13669-Metin-İnceleme-MESTAP Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

APTOULA, Enes (2021). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY1058 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ARIKAN, Hande (2018). *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası (v.: 410b-552a)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARIKAN, Merve (2021). *Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 'Y-593' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARITÜRK, Çiğdem (2021). *Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2713 ve 06 Mil Yz A 2762 Numaralı Şiir Mecmuaları (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARSLAN, Mehmet Resul (2021). *Milli kütüphane 06 Mil Yz A 1808/1-6 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARSLAN, Tülin (2018). *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ndeki ŞR 60 ve 89 Numaralı Şiir Mecmuaları (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ASLAN, Esmâ (2020). *Milli Kütüphanede 06 Hk 3639 Numarada Kayıtlı Mecmu'a-i Eş'âr (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

‡ASLAN, Hatice (2016). *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmûası (Mecmû'a-i Kasâ'id) (299b-337a Varak) (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ASLAN, Nurseli (2020). *Michigan Üniversitesi'ndeki 1682 (851) Numaralı Mecmua ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AŞIK, Merve (2019). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 547 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (vr. 100b-125b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*AŞIK, Nazan (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Bölümü 00244 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ATAK, Fatih (2019). *Mecmu'atü'l – Eş'âr Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevîhânesi Koleksiyonu 170 Numaralı Mecmua (72-142) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ATAK, İlhami (2019). *İBB Atatürk Kitaplığı Mc Yz K 0131 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların SistematiK Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

‡ATALAY, Asiye (2015). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4968 Numaralı Şiir Mecmuası (vr:65a-125a) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ATTEPE, Halil İbrahim (2022). *Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Haşim Paşa Yazmaları, Numara: 40 (s.96-258) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*AVCI, Cüneyd (2019). *Mecmû'a-i Eş'âr, Ankara Milli Kütüphane Numara: 06 HK 240 (107b-138a) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AVCI, Ferah (2019). *Maraşlı Hacı Ali Efendi'ye Ait Bir Şiir Mecmuası (İnceleme-Metnin Çeviri Yazısı-İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AY, Faruk (2019). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T3572 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'ar (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin- MESTAP Tablosu)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AYAZ, Songül (2018). *Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları O. E. Yz 0119 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AYDIN, Tuba (2019). *Ankara Milli Kütüphane Mecmûa-i Eşâr Numara: 06 HK 240 (57b- 107a) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AYHAN, Ayşe Nur (2018). *Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 10103 Yer Numaralı Mecmu'a-i Eş'ar (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*AZİZİ, Melis (2019). *İran Meclis Kütüphanesi 17805 Nolu Türkçe Siir Mecmuası (vr. 5b-42b) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

BABAARSLAN, Giyasi (2018). *Koç Üniversitesi El Yazmaları Koleksiyonunda Bulunan İlahi Mecmuasının (Mecmû'a-i İlâhiyyât) Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a*

Göre Tasnifi. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BAHAR, Özlem (2021). *İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesi 'Ty 10556' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*BAŞARAN, Mahmut (2021). *Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Yazmaları, Numara 5211 (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*BAYDAR, Songül (2017). *Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevîhânesi Koleksiyonu 26 Numaralı Cönk (137-286) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BAYRAM, Kenan (2021). *Fâ'iz Efendi ve Şakir Bey Mecmuası'nın Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Amasya: Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*BEKLEN, Sadık (2017). *Milli Kütüphane 8121 Numarada Kayıtlı Mecmûa-i Gazeliyyât Adlı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*BELENKUYU, Bekir (2013). *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'ar (vr. 80B-160A) (İnceleme- Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*BELLİBAŞ, Adem (2019). *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası v.: 256b-506a*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*BERBER, Ayşen (2017). *06 Mil Yza 2327 Nolu Mecmua Çeviri ve İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

◊BEYTER, Hilal (2022). *Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 4373)*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*BİNGÖL, Duygu (2017). *Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevîhânesi Koleksiyonu 26 Numaralı Cönk 1-137 Numaralı Sayfalar (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BİNGÖL, Furkan (2022). *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id (11a-52a İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BUHUR, Emine (2021). *İzmir Milli Kütüphane'de 2009/1 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi (61b-121a v.)*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*BULUR, Elif Nur (2021). *Süleymaniye Kütüphanesi Çelebi Abdullah 315 Numarada Kayıtlı Mecmû'atü'l-Eş'âr ve'l-Gazeliyyât (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*BÜKÜM, Mehmet (2013). *Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eser Kütüphanesindeki 577 Nolu Mecmûanın Tanıtımı ve 75-179 Varakları Arasındaki Gazellerin Transkripsiyonu*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*BÜLÜN, Emine (2019). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, K0446 Numaralı Şiir Mecmuası*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BÜYÜM, Tarık (2021). *Kastamonulu İshakzade Fevzi Mecmuası (İnceleme-Metin-MESTAP Tablosu)*. Yüksek Lisans Tezi. Amasya: Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*CANTÜRÜ, Esra Rumeysa (2022). *Milli Kütüphane'deki 2519 No'lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*CENGİZ, Ayşe (2016). *Mecmu'a-ı Eş'âr (45 Ak Ze 194) İnceleme-Metin-Tıpkı Basım*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CENGİZ, Celil (2021). *Çorum Hasanpaşa Kütüphanesi 19 Hk 25231 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr Adlı Eserin Transkripsiyonu, İncelenmesi ve MESTAP'a Göre Tasnifi (1b-34b)*. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*CERGİBOZAN, İbrahim Halil (2017). *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Mil Yz A 7300 Numaralı Mecmua-ı Sırrî Adlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇAĞLAYAN, Ömer (2022). *Alevî-Bektaşî Kültür Enstitüsü Arşivi 24 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇAKIR, Sümeyye (2022). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 554 Numaralı Şiir Mecmuası (Sayfa 1-77) (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*ÇAKMAK, Asım (2018). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr:72b-92b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ÇALIK, Esra (2020). *Atatürk Kitaplığı Oe_Yz_0528 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇAM, Hatice (2018). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0352 Numaralı Mecmuanın MESTAP'a (Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi) Göre Tenkidli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇELEBİ, Asude (2022). *Süleymaniye Kütüphanesi 6918 No.lu Şiir Mecmuası (vr. 1a-67b) (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ÇELEPKOLU, Ömer (2022). *Milli Kütüphanede Kayıtlı 06 Hk 3656 Şiir Mecmûasının MESTAP'a Göre Tasnifi (1-70) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇELİK, Aybike (2020). *İzmir Milli Kütüphane'de 2009/1 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Mecmuaların Sistemik Tasnif Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi (1^a-61^a v.)*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*ÇELİK, Fatma (2018). *Cem'iyetü'ş-Şi'r, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Numara: 105 (88b-200a) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇELİK, Fatma (2019). *Cem'iyetü'ş-Şi'r, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Numara: 105 (44b-88a) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇETİNKAYA, Büşra (2020). *Mecmû'a-i Eş'âr, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Numara: NEKTY03473 (1b-36a) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇINAR, Murat (2022). *Milli Kütüphane 06 Hk 3769 Numaralı Şiir Mecmuası ve MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇİÇEK, Halil İbrahim (2022). *Berlin Devlet Kütüphanesi Doğu El Yazmaları Koleksiyonu Oct. 3058 Numaralı Şiir Mecmuası (Metin-İnceleme-Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*ÇİFTÇİ, Emine Ayşe (2022). *Ankara Milli Kütüphanede 06 Mil Yz A 9855 Nolu Şiir Mecmûasının Transkripsiyonu ve İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÇOBAN, Ahmet (2017). *Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâid [Ankara Milli Kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi 06 Hk 427 Numaralı Yazma Eser] (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÇOLAK, Ahmet (2013). *2013 Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr.1b-80a): İnceleme-Metin*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*ÇONOĞLU, Mustafa (2019). *Mecmû'a-i Hakkî (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DAĞ, Mustafa (2022). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu 555 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DAL, Ali Suat (2023). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 691 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DAVULCU, Sinan (2019). *İBB Atatürk Kitaplığı'nda Bulunan Bel_Yz_K.000394 Demirbaş Numaralı Şiir Mecmûasının MESTAP (Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi) Dahilinde Günümüz Harflerine Aktarımı ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEĞİRMENCİ, Kiyasettin (2021). *Edirne Selimiye Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu 22 Sel 7168 Numarada Kayıtlı Cönkün İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*DELİCE, Gönül (2017). *Milli Kütüphane 06 Mil Yz. A 1694 Numaralı Mecmua (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİR, Ayşegül (2019). *Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi'ndeki İlahi ve Güfte Mecmualarının Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*DEMİR, Dilanur (2022). *Dinî ve Ahlâkî İçerikli Bir Manzum Hikâye Mecmûası (Transkripsiyon-İnceleme-Metin-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*DEMİR, Eyyüp (2019). *Mecmûa-i Eş'ar Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 9854 (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİR, Fatmanur (2022). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi By 6676/9 Numaralı Şiir Mecmuası (262b-319b, İnceleme-Metin) ve MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİRCAN, Saadet (2021). *Berlin Milli Kütüphanesi Ms. Or. Oct. 2216 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (vr. 103a-138a) İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*DEMİRDELEN İbrahim (2021). *Mecmû'a-i Eş'âr (06 Hk 3841)*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DERTLİGARİP, Ayşe (2021). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel-Yz-K 0355 Nolu Şiir Mecmuası (40b-88b varak) Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*DİKİLİTAŞ, Harun (2019). *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmûa-i Kasâid (126b-165a Varaklar Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*DİNÇ, Kerime Belkis (2020). *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmûası 150b-200a (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DİREKLİ, Fatma (2021). *Milli Kütüphane 26 Hk 1060/1 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

DOĞAN, Aslı (2023). *Mecmu'a-i Ebyât ve Şarkı Gazeliyât, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Numara: T3990 (55b- 83a) (İnceleme-MESTAP Tablosu Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*DOĞAN KOCA, Burcu (2019). *Mecmu'a-yı Eş'ar (06 HK 3961) İnceleme-Metin-Tıpkıbasım*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*DOKUZBOY, Gonca (2018). *Mecmû'a-i Eş'âr (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DUMLU, Büşra (2023). *İsrail Millî Kütüphanesinde Bulunan Mecmûa-i Gazeliyyât-ı Türkiyye (1b-122b) (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DURANAY YILMAZ, Emine (2022). *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Hk 252/1 Numaralı Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id (1a-50b) (Metin-İnceleme-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DURANOĞLU, Seda (2023). *Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 9581 ve 06 Hk 3844 Numaralarda Kayıtlı Şiir Mecmualarının Metni ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP)'ne Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*DURGUT, Nurten (2019). *Cem'iyetü'ş-Şi'r, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Numara: 105 (1b-44a) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DURSUNLAR KARA, Tuğba (2022). *Zeytinoğlu Halk Kütüphanesi 43 Ze 1148 Numarada Kayıtlı Güfte Mecmuasının Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*DÜZENLİ, Aygöl (2015). *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmû'ası (İnceleme-1a-80a Transkripsiyonlu Metin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ECE, Sekine (2022). *Milli Kütüphane 06 Yz A 3763/1 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin) ve MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EFE, Pınar (2018). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler T3560 Numarada Kayıtlı Mecmû'atü'l-eEş'âr (1-139) (İnceleme-(MESTAP)-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EFE, Zahide (2020). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Ty 1724 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*EMİROĞLU, Merve Nur (2018). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr: 93a-123b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*EMRE ÖRDEKBAY, Esra (2019). *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar 739 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-yı Nezâ'ir (1b-25a) (İnceleme-Metin-Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*ER ŞENSOY, Hatice (2018). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (vr. 153b-169b) Metin İnceleme-Nesre Çeviri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERASLAN, Saniye (2017). *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesindeki ŞR 87 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERDOĞAN, Davut (2022). *Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 5794 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası'nın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERDOĞAN, Nurdan (2020). *Berlin Milli Kütüphanesi Ms. Or. Oct 2216 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (71a-102b) İnceleme-Metin-Nesre Çeviri ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

EREN, Gülsemin (2022). *Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 3616 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmû'ası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERKAN, Ahmet Serdar (2016). *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi Hakses Koleksiyonundaki 08802/Hs0753 Numaralı Demirbaş ve T811.21 Yer Numarasına Kayıtlı Mecmû'âtü'l-Eş'âr (1b -249a) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EROL, Muhlis (2019). *Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 4228/2): İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif*. Yüksek Lisans Tezi. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ESEN, Necla (2019). *Mecmû'a-i Eş'âr (Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 21, 1b-50b, İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

FİDAN, Mustafa (2018). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki By7890/4 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve İncelemesi (75b-145b)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GİRAY, Ayşe (2018). *Klasik Türk Edebiyatı Kaynaklarından Şiir Mecmûaları Mecmûa-ı Eş'âr: SK. Hacı Mahmud Efendi, 5214*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÖK, Sevilay Buse (2021). *İBB Atatürk Kitaplığı Mc_Yz_K_0168 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve 'Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*GÜL, Ayşe Yasemin (2018). *Milli Kütüphane 87 No'lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı-İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*GÜL, Kebiran (2019). *Milli Kütüphane Fb-464 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (v.: 1b-109b) (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜL, Şeyma (2023). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY03011 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*GÜLER, Gökhan (2016). *Millet Kütüphanesi'nde AEMnz587 Numarayla Kayıtlı Olan Mecmu'a-ı Eş'ar ve Gazeliyyat İsimli Şiir Mecmuasının Transkripsiyonu ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*GÜLER, Mehmet (2015). *Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman Koleksiyonunda 020 Numara ile Kayıtlı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*GÜLER, Ömer Faruk (2015). *Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 3810 Numaralı Şiir Mecmuasının 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*GÜLHAN, İffetnur (2019). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (vr. 185^a-199^b) (Metin-İnceleme-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

GÜLMEZ, Erhan (2022). *Milli Kütüphane 06 Hk 1721 Numaralı Güfte Mecmuası [İnceleme-Metin-Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi]*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*GÜMÜŞ, Abdulkadir (2015). *Mecmû'a-i Eş'âr [Nuruosmaniye Kütüphanesi 4960] (Metin - İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*GÜNEŞ, Hasan Ali (2015). *Mecmûa-i Eş'âr (Houghton Ktp. Ms Turk 59) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNGÖR, Esmâ (2022). *Mecmûa-i Ebyât ve Şarkı Gazeliyyât, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Numara: Nekty 03990 (28b-55a) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*HAYAT, İlker (2016). *Mecmua-i Eş'âr [AEMnz 635] (Metin İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

İŞKIN, Yeşim (2022). *Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum 554 Numaralı Şiir Mecmuası (Sayfa 78 - 156) (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

İLHAN, Hilal Gül (2019). *İBB Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0006, Bel_Yz_K0007 ve Bel_Yz_K0772 Numaralarda Kayıtlı Şiir Mecmualarının 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*İNCİROĞLU, Yunus (2018). *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası (v.:1b-100b) (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı-İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KABILBEKOV, Ulan (2018). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bulunan OE. Yz. 0454 Numaralı Mecmû'anın Transkripsiyonlu Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Kırgızistan: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KACAR, Kübra (2019). *Bibliothèque Nationale Turc 306 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KAÇMAZ, Ali (2018). *Ali Emiri Manzum 547'deki Şiir Mecmuası (vr. 75b-100b) (İnceleme Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KAHRAMAN, Özlem (2017). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı k.772 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmûası: Mecmûa-i Eş'âr (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KANMAZ, Elif Seher (2022). *S. K.Yazma Bağışlar 2388/11 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (1a-30a) (Transkripsiyonlu Metin-MESTAP Tablosu)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAPLAN, Mustafa (2019). *Milli Kütüphane 06 Mil Yz Fb 402 Numarada Kayıtlı Mecmû'a - i Ebyât'ın Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi (vr. 1b-113b)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAPLAN, Ömer (2021). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 'T 3819' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KARAGEÇEN, Ömer Ali (2019). *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası (v.:1b-206a) (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı-İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARAKAŞ ÖZTEKİN, Elif (2021). *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi Şevket Rado Yazmaları Sr_107 Numaralı Şiir Mecmuasında Bulunan Türkçe Manzumeler (İnceleme Metin ve MESTAB'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARAKOÇ, Karden (2019). *Milli Kütüphane '06 MİL Yz A 3291' Numarada Kayıtlı Siir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARAKURT, Emine (2020). *Millet Kütüphanesi Ali Emîri Manzum Koleksiyonu 632 No'lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin) ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

KARASAKAL, Yasemin (2021). *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Kütüphanesi 437 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

KARATAŞ, Bilge Sena (2023). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 717 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-yı Eş'âr (50b -75a)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

KARAYEL, Merve (2023). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Neky03552 Numaralı Şiir Mecmuası (44a-88a): İnceleme-Metin MESTAP'a Göre Tasnif*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

KARDAŞ, Hatice Sena (2021). *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi 'Ey_1492' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının İncelenmesi ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAŞIKÇI, İbrahim Burak (2021). *Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi 37 Hk 100 Numaralı Şiir Mecmuasının Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

KAYA, Aslıhan (2021). *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Mil Yz A 3904 Numaralı Mecmua-i Terkiib-i Bend ve Terci-i Bend Adlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYA, Herdem (2022). *Çorum Hasan Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi 19 Hk 2211 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KAYA KOL, Merve (2019). *Mecmu'atü'l-Eş'âr Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevîhânesi Koleksiyonu 170 Numaralı Mecmua (143-217) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYA, Şeyma (2019). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki Hatay 1049 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

‡KAYA, Tubanur (2019). *İsmail Hakkî Bursevî'nin Fevâid Mecmûası'na Dair Bir İnceleme (Transkripsiyonlu Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYIŞ, Neslihan (2020). *Berlin Milli Kütüphanesi Ms. Or. Oct 2216 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (2a-35b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

KAYNAK, Arife (2019). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı OE_YZ_0593 ve BEL_YZ_K0640 Numaralarında Kayıtlı Mecmuaların, 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne' (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KELEŞ, Güllü (2021). *Berlin Milli Kütüphanesi Ms. Or. Oct 2216 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (36a-70b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

KESKİN, Tolga (2023). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY03435 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KILIÇ, Ayşe Nur (2023). *Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi "Y/460" Numarada Kayıtlı Bulunan Cönk Üzerine Bir İnceleme (İnceleme- Metin- MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

◊KILIÇ, İrem Ayşe (2022). *Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâid (45 Hk 8434) İnceleme Tıpkıbasım*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KILIÇ, Mehmet (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevîhânesi Koleksiyonu 170 Numaralı Mecmua (1-71) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KILIÇ, Melike Hande (2017). *Kahire Milli Kütüphanesi'ndeki 212 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KILIÇ, Yavuz (2017). *Mecmû'a-i İlâhiyât [İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları OE-YZ_0119](İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KILIÇ, Zeynep (2017). *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü TY-615 Numarada Kayıtlı Bulunan 'Mecmua-i Gazeliyyat' İnceleme/ Transkripsiyonlu Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KIRATLI, Aslı (2023). *Mecmûa-i Ebyât ve Şarkı, Gazeliyât, İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, Numara: Nekty 03990 (1b-28a) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KIRCI, Hilal Nur (2018). *İBB Atatürk Kitaplığındaki Bel_Yz_K1339 Numaralı Şiir Mecmuasının 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi ve Transkripsiyonlu Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KIRLI, Şaban (2019). *Milli Kütüphane 03 Gedik 18185 Numarada Kayıtlı Kâni'i Mecmuası'nın Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KIZILÇAY, Belgin (2019). *Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-29 Numarada Kayıtlı 18. Yüzyıla Ait Bir Mecmûa (YK.1a-58b) Çeviriyazılı Metin-İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOCA, Rukiye Nur (2023). *Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri Kitaplığı, Manzum 752 (34 AE Manzum 752) Numaralı Şiir Mecmuası [Metin-İnceleme-MESTAP'a Göre Tasnif]*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KOCAKAPLAN TÜRKÜM, Tuğba (2018). *Mecmû'â-i Eş'âr (06 Mil Yz A795/2)*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOL, Ayşen (2023). *Fransa Ulusal Kütüphanesi (Bnf) Supplément Turc 390 Numaralı Şiir Mecmuası [İnceleme – Metin – Mecmûaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi]*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KOMUR, Zelal (2022). *Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi Kahramanmaraş Karacaoğlan İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 183 Numaralı Şiir Mecmuası v.: 80b- 159b (İnceleme-Metnin Çeviri Yazısı-İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KORKMAZ, Yavuz (2023). *Millî Kütüphanede 06 Mil Yz A 5466 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOŞTAN, Mikail (2020). *Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y/0723 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Kasâid'in Mecmû'aların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOT, Bahar (2021). *Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesinde Kayıtlı Bulunan 43 Ze 648 Numaralı Şiir Mecmuasının: Çeviri Yazılı Metin-İnceleme ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOYUNCU, Dicle Gizem (2018). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T-3031 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (MESTAP Tasnifi - Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KOYUNCU, Tuğba (2018). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Yazma Eserler Bölümü OE_YZ_0119 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'ar*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÖR, Sebiha (2023). *Mecmû'a-i Eş'ar (Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-410) (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*KÖSE, Rukiye (2017). *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Mecmû'a-i Kasâ'id (165b-222a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

**KÖŞKER, Hatice (2019). *Mecmû'a-yı Bektaşîyye İsmail Baba (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KUL, Fadime (2020). *Mecmû'a-i Eş'âr Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi Koleksiyonu 458/1 (vr 33b-59b) (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KULAY, Büşra (2021). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0708 Numaralı Şiir Mecmuasının MESTAP (Mecmuaların Sistemik Tasnifi*

Projesi)'a Göre Metni ve İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KURT, Aygöl (2022). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T743 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının (91a-141b) MESTAP'a Göre Tasnifi İnceleme-Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Bartın: Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

KURT, Yahya (2015). *Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Asl 582 - Mc 40 Numarada Kayıtlı Mecmû'anın Mecmû'aların Sistematik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi (174a - 243a) (İnceleme - Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KURT, Zehra (2021). *Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi Hazine Koleksiyonu 1064 Numaralı Şiir Mecmû'ası (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KUŞ, Hilal Emine (2023). *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Ty 1951 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

KÜÇÜK, Büşra (2023). *Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 6918 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (vr. 68a - 135a) (İnceleme - Metin - MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

*KÜLEKÇİ, Gülçin (2019). *Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları 336 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmûası (Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KÜLÜNK, Çiğdem (2019). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr. 93a-110b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*KÜRKÇÜ, Ayşe (2019). *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 2843 Numarada Kayıtlı Mecmuatü Kasaid fi Medhi Şeyhülislam Feyzullah Efendi Transkripsiyonlu Metin-İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÜTÜK, Aybala Sena (2022). *Hâfız Hüseyin Ayoansarâyî'nin Naat Mecmuası'nın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÜTÜK, Duygu (2020). *Mecmuâ-i Eş'âr, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Numara: NEKTY03473 (36b-88a) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*KÜTÜK, Sebehat (2020). *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmuası (İnceleme-200b-250a Transkripsiyonlu Metin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

LAZIMI, Leyla (2021). *Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Mec. 108 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr: İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

LİMON, Sevgi (2022). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki By 936 Numaralı Şiir Mecmuası ve MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MENTEŞ, Seda (2019). *İBB Atatürk Kitaplığı OE_YZ_0561 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MEZARCI, Sahra (2019). *Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum 593 Numaralı Şiir Mecmuası: İnceleme, Metin, Dil İçi Çeviri, Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MİLİÇ, Ahmed Mücahid (2017). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı K. 328 Numaralı Yazmanın MESTAP Kapsamında Transkripsiyonlu Metni ve İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MUTLU, Serpil (2014). *Milli Kütüphane 06 hk 578, 06 hk 951 Numaralarında Kayıtlı Mecmuaların 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ODABAŞI, Hüseyin (2022). *Atatürk Kitaplığı Bel Yz K 0340 ve Millî Kütüphane 06 Hk 3661 Numaralı Mecmuaların Transkripsiyonlu Metni ve MESAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ODUN, Fatih (2019). *Michigan Üniversitesi'nde 421 Numara ile Kayıtlı Şiir Mecmuası İçerisinde Yer Alan Türkçe Şiirler (İnceleme- Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

OĞUZ, Ayfer (2021). *Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 2976 Numaralı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

OKATALI, Betül (2022). *Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi Hüdayî Efendi Koleksiyonu 1800 Numaralı İlahi Mecmû'ası (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*OLCAY, Meryem (2018). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (Varak 170a-184b) Metin-İnceleme-Nesre Çeviri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ORTAQ, Khairullah (2019). *Mecmuat'ül-Eşâr, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Numara: T3560 (139-197) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÖZAVCI, Ferdi (2018). *Şiir Mecmuası: İnceleme-Metin (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi Demirbaş No: I0021123)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZBEKTAŞ, Şule (2022). *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ndeki Şr_000074 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZBÖLÜK, Ayşenur (2018). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr: 199b-220a) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri) ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ÖZCAN, Doğukan (2023). *Berlin Eyalet Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Ms.Or.Quart. 1423 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZDAŞ, Emre (2022). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi 'H 1073' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZDEMİR, Nebi (2020). *Prof Dr Halil İbrahim Yakar Kütüphanesinde Bulunan 18 Yüzyıla Ait Bir Mecmuanın MESTAP Kapsamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÖZDEMİR, Seda Nur (2022). *Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi Kahramanmaraş Karacaoğlan İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 183 Numaralı Şiir Mecmuası v. : 1b- 80a (İnceleme- Metnin Çeviri Yazısı- İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZDEMİR, Zeynep (2020). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0355 Nolu Şiir Mecmuasının (1a-40b Varak) Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kilis : Kilis 7 Aralık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*ÖZEL, Songül (2016). *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZER, Nurdan (2023). *Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Bölümü Asl 603 (M61) Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÖZER, Öznur (2020). *Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâid [Ankara Milli Kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi 06 Hk 3976 Numaralı Yazma Eser] (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZGEN, Hacer (2019). *Milli Kütüphane 06 HK 3639 ve 06 Mil Yz A 54 Numaralarda Kayıtlı Mecmuaların 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*ÖZTEKKELİ, Sedat (2015). *Millî Kütüphane 801 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr. 1-65) (İncelemeMetin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ÖZTÜRK, Gülsüm (2019). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_00092 Numaralı Şiir Mecmuası (1a-85a v.) ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya : Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÖZTÜRK, Önder (2018). *İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, T3574 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'ar (1a-60b) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÖZTÜRK, Resul (2021). *Mecmû'atu'l-Eş'âr 06 Hk 275/2*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZTÜRK, Yasir Tayyib (2019). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yzo0092 Numaralı Şiir Mecmuası (85b-171b v.) İnceleme-Metin ve MESTAP Tablosu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÖZVEREN, Sedat (2015). *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmûası (Mecmû'a-i Kasâ'id) (91^b – 126^a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

POLAT, Ali (2019). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T 752 Numarada Kayıtlı Mecmua'nın Transkripsiyonlu Metni ve Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*POLAT, Göksel (2018). *Maraşlı Rüstem Efendi Şiir Mecmuası 1b-119a*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

SAĞLAM, Melike (2021). *Millet Kütüphanesi Ali EmirîManzum 577 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası: Çeviri Yazılı Metin-İnceleme ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*SAK, Serap Havva (2021). *Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 392/6 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Buhûru'n-Nudûr Adlı Şiir Mecmuası*. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*SAR, Durdu Tuğçe (2018). *İzmir Milli Kütüphanesi 1458 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*SARI, Şerife (2018). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası v.123b-138a (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

SARIKOÇ, Aleyna (2023). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K_0339 Numaralı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni ve MESTAP (Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi)'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SARIKURT BOSTANCI, Tuğba (2019). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0644 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

SARUK, Abdulkadir (2022). *Milli Kütüphanede Kayıtlı 06 Hk 3656 Şiir Mecmûasının MESTAP'a Göre Tasnifi (71-131) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*SAVAŞCI, Derya (2021). *Milli Kütüphane 06 Hk 3882/2 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

SELVİTOPU, Leman (2019). *İBB Atatürk Kitaplığı BEL_Yz_K_0336 ve BEL_Yz_K_0700 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmualarının Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*SERDAROĞLU, Fatma Zehra (2023). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum Eserler Bölümü 547 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (43a-75a) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sinop: Sinop Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*SEZGİN, Birgül (2015). *Erzincan İl Halk Kütüphanesindeki 1492 Numaralı Nazire Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

SİVRİ, Ebru (2021). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Oe_Yz_1172 Numaralı Şiir Mecmuası (1b-68a) (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*SOLAK, Nursen (2019). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında BEL_YZ_K1589 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*SÖNMEZ, Hakan (2019). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, YZ_K_0233 Numaralı Şiir Mecmuası*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

SÖNMEZ, Pelin (2023). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Ty393 Numaralı Şiir Mecmuası: İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*SUCU, Ülkü (2018). *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmûası (80b-150a İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

SÜNGÜ, Zeynep (2018). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki 15 Hk 224 Numaralı Şiir Mecmuası ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*SÜYRÜGE, Nur (2017). *Ahmet Emin Güven Husûsî Kütüphanesi'nde Bulunan Râgıb Bey Mecmû'ası (88b-143a) (İnceleme-MetinSözlük-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ŞAHİN, Şahinalp (2018). *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr. 33b-53a) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ŞAHİNTÜRK, Mert Hasan (2021). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı OE_Yz_0909_01-10 Numaralı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni, İncelenmesi ve MESTAP (Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi)'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞEKERCİ, Yasemin (2022). *Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 3070 Numaralı İlahi Mecmuası (İnceleme-Metin MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*ŞENGÜL, Emre (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 21 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (229b-309a) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*ŞENSES, Muhammet Ethem (2022). *Mecmû'a-î Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Haşim Paşa, Numara: 40 (sayfa: 1-96)*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

ŞENTÜRK, Asuman (2017). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K0352 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*ŞİŞMAN, Recep (2019). *Mecmû'atü'l- Eş'âr, Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emîrî Manzûm 559 (1a-40b) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

TAPSIZ, Fatma (2019). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 10740 Numaralı Şiir Mecmuasının "Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi"ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*TAŞ, Tufan (2013). *Klasik Türk Şiirine Ait Bir Mecmua-i Eşar*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TİĞLIOĞLU, Musa Kazım (2019). *Harvard Üniversitesi Houghton Kütüphanesi Ms. Arab 225 Numaralı Şiir Mecmuasının Metni ve MESTAP'a Göre Tablosu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

*TOK, Hatice (2018). *Klasik Türk Edebiyatı Kaynaklarından Şiir Mecmuaları (İBB Atatürk Kitaplığı Bel-Yz-K. 001565/6b-85b)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TOMRUK, Yaprak (2019). *Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 149 Numaralı Şiir Mecmuası [İnceleme-Metin-Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi]*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

TOPKAYA, Volkan (2019). *Fransa Ulusal Kütüphanesi Suppl. TURC 388 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*TOPTAŞ, Emine Sıdıka (2014). *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id (52a-128b) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TUNA, Derya (2022). *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Hk 252/1 Numaralı Mecmû 'a-i Eş'âr ve Fevâ'id (51a-99a) (Metin-İnceleme-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*TURAN, Zehra Sevcan (2019). *Mecmû 'a-i Eş'ar, Ankara Milli Kütüphane Numara: 06 HK 240 (1b-57a) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TUZCU CANAVAR, M. Sümeysa (2020). *Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 3845 ve Yazma Bağışlar 2617 Numaralı Şiir Mecmu'aları (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

UÇAR, Abdullah (2017). *Atatürk Kitaplığı Bel_yz_k.1589 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ULUDÜZ, Ekim Ortaç (2018). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_yz_o0043 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası'nın (1b-75a) Transkripsiyonlu Metni ve Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*UYŞAL Betül (2021). *Hâfız Mustafâ Dûrbînî-Zâde'nin Güfte Mecmuası (İaek Şevket Rado Yazmaları, Sr 078)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*UZUN REİSOĞLU, Rahime (2019). *Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları K 1168 Numaralı Şiir Mecmuası (1a-135b) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÜNAL, Rümeyza (2022). *Mecmû 'a-i Gazeliyât ve Eş'âr, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Numara: Nekty03296 (38b-73b) (İnceleme-MESTAP Tablosu-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ÜNALAN, Derya (2017). *Eş'ar (03 Gedik 18248) İnceleme Tıpkıbasım*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÜSTÜNER, Sündüs (2023). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi "H. 1072" (vr. 65b-123b) Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YALÇIN, Erdal (2017). *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası (v.: 206b-410a) (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı-İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YALÇIN, Hatice Şeyma (2022). *İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Ey1487 Nolu Şiir Mecmuası (vr. 63^b-123^b) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*YARAR, Yeşim (2021). *Atatürk Kitaplığı 973 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-yı Eş'âr (Çeviriyazılı Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YAVUZ, Kader (2021). *İlm-i Simyâya Dair İki Mecmua ve Eşrefzâde Ali'nin Şiirleri (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YAZICI, Cennet Sevilay (2016). *Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ASL 551 (Mc:9 Sa 172-10) Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YILDIRIM, Oğuz (2019). *Mecmû'a-i Eş'âr, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Şevket Rado Yazmaları, Numara: 71 (38a-74b) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILDIZ, Aysel (2022). *06 Mil Yz A2631 Numaralı Eserin MESTAP Projesine Göre Hazırlanması (Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YILDIZ, Gülhan (2020). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 717 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-yı Eş'âr (1b-25a) (İnceleme-Metin-Çeviri)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

YILDIZ, Ömer (2018). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki By7890/4 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve İncelemesi (1b-75a)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YILMAZ, Bahar (2017). *Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 Numaradaki Şiir Mecmuası (99b-144a Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, Mehmet (2017). *Millî Kütüphane 06 MİL YZ A 9110 Numaralı Şiir Mecmuasının 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, Merve (2021). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Oe_Yz_1172 Numaralı Şiir Mecmuası (68b-109a) (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnif)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

YILMAZ, Nurullah Doğan (2022). *Millî Kütüphanede Kayıtlı 06 Hk 3656 Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi (131-200) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, Önder (2022). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_O0034 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, Ülkü (2020). *Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Ek Bölümü 172 Numarada Kayıtlı Mecmû'atü'l-Eş'âr'ın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Dökümü*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*YİĞİT, Tuğba (2018). *Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 Numaradaki Şiir Mecmuası (55a-99a Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YOLGEÇEN, Göknur Sümeyye (2021). *Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2552 Numaraya Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

*YORGUN, Ferdi (2019). *Milli kütüphane 06 Mil Yz. A 1998 Numaralı Mecmua (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ZARARSIZ, Şeyma Nur (2019). *Millî Kütüphane Ankara-Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu'nda 06 Hk 899 Arşiv Numarası ile Kayıtlı "Mecmû'a-yı Eş'âr" (Metin-İnceleme-Sözlük-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ZENGİN, Gülpınar (2017). *Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-29 Numarada Kayıtlı 18. Yüzyıla Ait Bir Mecmûa (yk. 100b- 160a) Çeviriyazılı Metin-İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doktora Tezleri

ANBAR, Elif Nur (2023). *Fransa Ulusal Kütüphanesi Turc 302 Numaralı Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*ATİK GÜRBÜZ, İncinur (2011). *Mecmua-i Letaif*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BOLAT DİREK, Burcu (2018). *Milli Kütüphane 06 Hk 687- 1 No'lu Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BÜYÜKADA, Merve (2022). *Moralî Nâşid İbrahim Bey'in Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine Kitaplığı 1127 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr'ı İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Doktora Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*CAMCI, Mahmut (2022). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu Mnz 579 Numaralı Şiir Mecmuası (Metin-İnceleme)*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DOĞAN, Hasan (2022). *Atatürk Kitaplığı Bel Yz K0633 Numarada Kayıtlı Mecmua (İnceleme-Tahlil-MESTAP'a Göre Tasnif-Metin)*. Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

NUREDİNİ, Melek (2021). *Mecmûa-i Sultan Ahmed (İnceleme-Çeviri Yazı Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi-Tıpkıbasım)*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

YEŞİLTAŞ, Hande (2022). *19. Yüzyılda Derlenmiş Bir Şiir Mecmuası: Gencîne-i Eş'âr (vr. 1b-250b) (İnceleme-Metin-MESTAP'a Göre Tasnifi)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

MAKALELER

ACAR, Burcu (2022). "Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki 13215 Numaralı Güfte Mecmuasının 'Mecmuaların SistematiK Tasnifi Projesi'ne Göre Tasnifi". *Medeniyet ve Toplum Dergisi*. C. 6, S. 1, s. 1-20.

*AĞARI, Şerife (2018). "Tasavvufî Metinleri İhtiva Eden Bir Mecmua Üzerine". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Özel Sayısı, s. 594-613.

*AĞYILDIZ, Hüsna Nur (2019). "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T445 Numarada Mecmuatül-Eş'âr Adıyla Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası". *Türük: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. C. 7, S. 16, s. 361-396.

AKGÜL, Ahmet (2020). "Millî Kütüphanede Kayıtlı Bir Şiir Mecmuasının (06 Mil Yz A 7131)MESTAP'a Göre Tasnifi". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*. C. 7, S. 18, s. 175-201.

AKPINAR, Şerife – İNER, Cihan (2022). "Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Y. 0339 Numarada Kayıtlı Mecmua-i Eş'âr ve MESTAP'a Göre Tasnifi". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. C. 6, S. 1, s. 25-82.

*AKSOY, Arif Edip (2019). "Esâsî Mecmû'ası'nın Kaynaklık Ettiği Bazı Bilinmeyen Şâir ve Şiirler". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*. S. 11, s. 186-240.

*ALICI, Gülşah (2016). "Klasik Türk Şiiri Kaynaklarından Mecmua ve Sa'dedîn El-Mar'aşî'nin Şiir Mecmuası". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 13, S. 2, s. 371-418.

ATİK GÜRBÜZ, İncinur (2019). "İBB Atatürk Kitaplığı 'K403' Numaralı Mecmuanın MESTAP'a Göre Tasnifi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 22, S. 22, s. 37-110.

*AVCI, İsmail (2018). "Gül-deste-i Şu'arâ Adlı Şiir Mecmuası ve Mecmuaya Göre Bursa Şairleri". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 19, S. 35, s. 587-619.

*AYNUR, Hatice – ŞEN, Fatma (2019). "Hıfzî Ağa'nın (ö. 1173/1759-60) I. Mahmûd İçin Yazılan Şiirler Mecmûası (TSMK-Revan 1977) Üzerine". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. C. 3, S. 4, s. 39-73.

BAYRAM, Kenan – HAKVERDİOĞLU, Metin (2020). "Fâ'iz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası'nın Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi ve Nahîfî'nin Bilinmeyen Bir Kıt'ası". *Kesit Akademi Dergisi*. C. 6, S. 25, s. 307-327.

CİĞA, Özkan (2021). "Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 7978 Numarada Kayıtlı Olan İlâhî Mecmûası'nın MESTAP'a Göre Tasnifi". *Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi*. S. 14, s. 17-58.

ÇELEBİ, Ceyda (2022). "Ü Nadir Eserler Kütüphanesinde Bulunan ve III. Selim'in Vilâdet Tarihlerini İçeren 05464 Numaralı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi". *Kültürk Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 6, s. 33-114.

*ÇELİK, Fatma (2018). "Cem'iyetü's-Şi'r Adıyla İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde Kayıtlı Ty 105 Numaralı Şiir Mecmuası". *Türük: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. C. 1, S. 12, s. 525-561.

*ÇELİK, Ramazan (2023). "Mevlevîliğe Dair Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 2239/2)". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. C. 7, S. 2, s. 1473-1509.

*ÇETİNKAYA, Büşra – KÜTÜK, Duygu (2020). "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T 3473 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr'ın Tanıtımı". *Türük: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. C. 7, S. 20, s. 366-411.

ÇUKURLU, Talip – ARITÜRK, Çiğdem (2021). "Milli Kütüphane'de Bulunan 06 Mil Yz A 2762 Numaralı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 4, s. 1-31.

ÇUKURLU, Talip (2022). "İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu 34 Ae Manzum 234 Numaralı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi". *International Academic Social Resources Journal*. C. 7, S. 35, s. 321-342.

DOĞAN, Ahmet – BABAARSLAN, Giyasi (2020). “DTCF Kütüphanesi Mustafa Con A 647 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası ve MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 7, S. 49, s. 750-785.

*DOĞAN, Ahmet – GÜL İLHAN, Hilal (2021). “İBB Atatürk Kitaplığı Bel Yz K 0007 Numaralı Şiir Mecmuasının Nazireler Kısmı”. *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*. C. 7, S. 1, s. 59-110.

DOKUMACI, Neslihan (2021). “Hüdâyî Efendi Koleksiyonunda 1313 Numara ile Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr’ın MESTAP’a Göre Tasnifi”. *International Journal of Filologia*. S. 5, s. 155-211.

*EFE, Zahide (2020). “Sultan II. Mustafa İçin Yazılan Şiirler Mecmuası”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 19, s. 460-493.

*EFE, Zahide (2021). “Defterdar Mehmed Behcet Efendi’ye Sunulan Şiirler Mecmuası (Aemnz 575)”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. C. 5, S. 1, s. 58-111.

EKİCİ, Ayşegül (2023). “Topkapı Sarayı Emanet Hazinesindeki 1470 Numaralı Şiir Mecmûasının İncelenmesi ve MESTAP’a Göre Tasnifi: Mecmûa-i Bî-Hemtâ”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 10, s. 127-168.

ERDOĞDU, Sema (2022). “Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde Kayıtlı ‘By8273’ Numaralı Mecmuanın MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*. C. 6, S. 2, s. 121-147.

‡ERSOY, Ersen – KARABUÇAK, Kemal (2016). “Bir Baktaşî Mecmuası: Sefînetü’l-Esrâr”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 17, s. 91-120.

GIYNAŞ, Kamil Ali – ATASEVEN, Yusuf (2019). “Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi ‘GE5052’ Numaralı Mecmuanın MESTAP’a Göre Tasnifi”. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*. C. 4, S. 2, s. 79-92.

*GIYNAŞ, Kamil Ali (2017). “Millî Kütüphanede Kayıtlı 06 Mil Yz A 803 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 38, s. 211-264.

*GÜNGÖR, Esmâ (2022). “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 3990 Numarada Kayıtlı Mecmûa-i Ebyât ve Gazeliyât ve Şerhi Adlı Şiir Mecmuası”. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*. C. 8, S. 16, s. 121-145.

GÜRBÜZ, Mehmet (2013), “Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler Çalıştayı”. *Turkish Studies*. C. 8, s. 2947-2949.

*HAKVERDİOĞLU, Metin (2019). “Gümüşhacıköy Cöngü ve Şairi Bilinmeyen Bir Elif-Nâme”. *Journal of Turkish Language and Literature*. C. 5, S. 4, s. 657-672.

*KAPLAN, Mustafa – AKPINAR, Şerife (2021). “Millî Kütüphane 06 Mil Yz Fb 402’de Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası”. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*. C. 7, S. 4 - Prof. Dr. İ. Çetin Derdiyok Armağan Sayısı, s. 821-846.

KAPLAN, Orhan – KIYÇAK, Özgür (2021). “Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek Zu Berlin), Ms. Or. Oct. 3652 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 5, s. 1-175.

KAPLAN, Orhan (2018). “Tahran Üniversitesi Merkez Kütüphanesi 2701 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasında Yer Alan Türkçe Şiirler İnceleme-MESTAP-Karşılaştırmalı Metin”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 21, S. 21, s. 325-400.

*KAPLAN, Yunus – EFE, Zahide (2020). “Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî’nin Bilinmeyen Bir Eseri: “Mecmu’atü’l-Letâ’if Sandukatü’l-Ma’ârif”. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 9, S. 22, s. 52-119.

KAPLAN, Yunus – EFE, Zahide (2023). “XVII. Yüzyılda Derlenmiş Bir Musammat Mecmuası (Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi ‘Y362’) ve MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 30, s. 183-258.

KAPLAN, Yunus (2018). “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi’nde Kayıtlı ‘T 5480’ Numaralı Musammat Mecmuası ve MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 21, S. 21, s. 401-540.

KAVAKLIYAZI, Ahmet (2019). “Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesindeki 13450 Numaralı Mecmuanın İncelenmesi ve MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 23, S. 23, s. 807-924.

*KAYALIK ŞAHİN, Duygu (2022). “Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz Cönk 193 Numarada Kayıtlı Olan İlâhî Cöngünün İncelenmesi”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 8, s. 345-394.

*KILIÇ, Melike Hande (2020). “Kahire Millî Kütüphanesindeki 212 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 25, S. 25, s. 619-688.

*KOLUNSAĞ, İbrahim (2022). “Şeyhülislam Muhammed Şerif Efendi İçin Tertip Edilmiş Şiirler Mecmuası”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. C. 6, S. 4, s. 1694-1738.

LİMON, Sevgi (2020). “Mecmûa-i İlâhiyât’ın MESTAP’a Göre Muhteva Tablosu”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 44, s.213-250.

‡ÖZDEMİR, Mehmet (2016). “Nûh B. Mustafa’nın Mecmûa-i Gazelliyyât’ı”. *Journal of Turkish Language and Literature*. C. 2, S. 2, s. 95-128.

POYRAZ, Yakup – BIÇAK, Benay (2021). “ İngiltere British Library’deki Bir Şiir Mecmuası ve MESTAP’a Göre İçerik Tablosu”. *International Academic Social Resources Journal*. C. 6, S. 23, s. 410-428.

*POYRAZ, Yakup – YILMAZ, Mehmet (2018). “Milli Kütüphanede Kayıtlı 06 Mil Yz A 9110 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 1, S. 1, s. 367-390.

SÜNGÜ, Zeynep (2020). “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 25, s. 917-1056.

TOPCU KIRATLI, Aslı – KARAYILDIZ DOĞAN, Aslı (2023). “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Nekty03990 Numarada Kayıtlı Olan Mecmû’a-i Ebyât ve Şarkı Gazeliyât’ın MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Türük: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. C. 11, S. 32, s. 208-313.

*TUNÇ, Semra – SEVGİ, Ahmet (2015). “ Livâyî Bey Mecmû’ası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 34, s. 313-352.

*TUNÇ, Semra (2016). “Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Bölümü 161 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 35, s. 259-294.

*UÇAR, Abdullah (2017). “Atatürk Kitaplığı Yazma Eserler Bölümü K280 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 37, s. 1-18.

UÇAR, Abdullah (2022). “Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. Or. Oct. 3058’de Kayıtlı Şiir Mecmuasının MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*. S. 16, s. 200-246.

ULUDÜZ, Ekim Ortaç (2021). “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_O0043’te Kayıtlı Şiir Mecmuası ve MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Kültürk Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 4, s. 187-220.

ÜNAL, Rümeyza – YAZICI, Ömer Faruk (2021). “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Nekty03296 Numarada Kayıtlı Mecmû’a-i Gazeliyât ve Eş’âr’ın MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Türük: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. S. 28, s. 236-276.

*YAZAR, Sadık (2013). “XVI. Yüzyılda Derlenmiş Bir Musammat Mecmuası”. *Turkish Studies*. C. 8, S. 1 [Prof. Dr. Amil Çelebioğlu Armağanı], s. 601-651.

*YILDIRIM, Oğuz (2019). “Mecmû’a-i Eş’âr Adıyla İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Şevket Rado Yazmalarında Kayıtlı 71 Numaralı Şiir Mecmuası”. *Türük: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. C. 7, S. 16, s. 300-316.

YILDIZ, Enes – BATUR, Halil (2019). “Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 1035 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi*. S. 7, s. 17-72.

YILMAZ, Dilek (2022). “Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 3639 Numarada Kayıtlı Mecmua-i Eş'ar Mecmuasının MESTAP’a Göre Tasnifi”. *International Journal of Filologia*. S. 8, s. 88-110.

KİTAP BÖLÜMLERİ-BİLDİRİLER

*AÇAR, Bedriye Gülay (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 158 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu’ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 113-123.

*AÇAR, Bedriye Gülay (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 220 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu’ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 348-349.

AĞARI, Şerife (2023). “Güfte Mecmualarının MESTAP Kapsamında Değerlendirilmesi”. *Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi 3. MESTAP Çalıştayı*. İstanbul Kültür Üniversitesi, 15 Haziran 2023. İstanbul (yayımlanmamış bildiri).

AKÇAY, Gülçiçek (2020). “Vatikan Apostolik Kütüphanesi 50 Numarada Bulunan Cönk ve MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Prof. Dr. Vahit Türk Armağanı*. Edt: Ali İhsan Öbek, Yüksel Topaloğlu, Nursel Dinler, Çağrı Özdarendeli, Seda Çetin. Ankara: Kesit Yayınları. s. 967-992.

AKPINAR, Şerife (2021). “Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey ‘607’ Numaralı Nazire Mecmuasının MESTAP’a Göre Tasnifi”. *Prof. Dr. M. Fatih Köksal’a Armağan*. Ed.: Giyasi Babaarslan, Meltem Yılmaz, Serpil Mutlu Kırılı, Oğuzhan Kırılı. Ankara: DBY Yayınları. s. 211-232.

*BAL, Sema (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 161 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu’ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 124-134.

*BİNGÖL, Duygu – BAYDAR, Songül (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 26 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu’ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 22-39.

*CANDAN, Gülşen (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 209 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi*

Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi). Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 320-347.

CEYLAN, Ömür (2023). "İncelemede Ölçünlük ve MESTAP Tezlerinin İnceleme Kısmına Dair Yeni Bir Şablon Önerisi". *Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi 3. MESTAP Çalıştayı*. İstanbul Kültür Üniversitesi, 15 Haziran 2023. İstanbul (yayımlanmamış bildiri).

DENİZ, Sebahat (2023). "Lisansüstü Eğitimde Verilen 'Şiir Mecmuaları' Dersinin Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)'ne Katkısı ve Bazı Öneriler". *Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi 3. MESTAP Çalıştayı*. İstanbul Kültür Üniversitesi, 15 Haziran 2023. İstanbul (yayımlanmamış bildiri).

*DÜZENLİ, Mesut Bayram (2016). "[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 147 Numaralı Mecmua". *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 76-106.

*GENCER, Salih (2016). "[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 57 Numaralı Mecmua". *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 40-65.

GÖZİTOK, Mehmet Akif (2023). "Güfte Mecmualarının MESTAP'a Göre Tasnifi Üzerine Bazı Öneriler". *Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi 3. MESTAP Çalıştayı*. İstanbul Kültür Üniversitesi, 15 Haziran 2023. İstanbul (yayımlanmamış bildiri).

*GÜMÜŞ, Kudret Safa (2016). "[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 155 Numaralı Mecmua". *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 110-112.

GÜRBÜZ, Mehmet (2017). "Mecmua Çalışmalarında Bir Toparlayıcı Organizasyon Olarak MESTAP ve Mevcut Durum". *Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) Çalıştayı*. 27-28 Ekim 2017. Ankara (yayımlanmamış bildiri).

GÜRBÜZ, Mehmet (2021). "Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesindeki 10048 Numaralı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi". *Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan*. Ed.: Giyasi Babaarslan, Meltem Yılmaz, Serpil Mutlu Kırılı, Oğuzhan Kırılı. Ankara: DBY Yayınları. s. 541-573.

*KAPLAN, Orhan (2016). "[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 176 Numaralı Mecmua". *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi*

Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi). Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 238-241.

*KAPLAN, Orhan (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 178 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 242-250.

*KARABOYUN, Emre (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 148 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 107-109.

KIRLI, Oğuzhan (2021). “Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP) Veri Tabanı, Projede Gelinek Nokta ve Hedefler”. *Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan*. Ed.: Giyasi Babaarslan, Meltem Yılmaz, Serpil Mutlu Kırılı, Oğuzhan Kırılı. Ankara: DBY Yayınları. s. 729-735.

KOLUNSAĞ, İbrahim (2023). “MESTAP Tablolarında Açıklamalara / Notlara Dair Tespit ve Öneriler”. *Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi Projesi 3. MESTAP Çalıştayı*. İstanbul Kültür Üniversitesi, 15 Haziran 2023. İstanbul (yayımlanmamış bildiri).

KÖKSAL, Mehmet Fatih (2012). “Şiir Mecmualarının Önemi ve ‘Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi’ (MESTAP)”. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. İstanbul: Turkuaz Yayınları. s. 409-431.

KÖKSAL, Mehmet Fatih (2012). “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP)”. *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları. s. 133-152.

KÖKSAL, Mehmet Fatih (2012). “Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi Projesi'nin (MESTAP) Bugünkü Durumu”. *Mecmua Sempozyumu, Institut für Orientalistik der Universität Wien, 2-4 Kasım 2012*. Viyana, Avusturya (yayımlanmamış bildiri).

*KÖKSAL, Mehmet Fatih (2012). “Şiir Mecmualarının ve Cönklerin Muhtevalarının Tespiti İçin Yapılacak Akademik Çalışmalarda Ortak Yaklaşımlar”. *Osmanlı Şiirinin Hazineleeri: Mecmualar ve Cönkler Çalıştayı*. 30 Haziran 2012. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi (yayımlanmamış bildiri).

KÖKSAL, Mehmet Fatih (2023). “MESTAP'ta Gelinek Son Durum ve Problemler”. *Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi Projesi 3. MESTAP Çalıştayı*. İstanbul Kültür Üniversitesi, 15 Haziran 2023. İstanbul (yayımlanmamış bildiri).

KULAY, Büşra – TURAN, Muhittin (2021). “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Kayıtlı Bel_Yz_K0708 Numaralı Şiir Mecmuasının MESTAP'a (Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi) Göre İncelenmesi (16.01.2021)”. *6th International Management and Social Sciences Conference*. 16-18 Ocak 2021. Türkiye.

*KUŞ, Bahri (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 200 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 276-315.

*MENTEŞE, Merve – COŞKUN, Vildan S., – TOPÇU, Fatma (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 171 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 135-237.

*MUTLU, Merve (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 131 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 66-68.

*SARIÇİÇEK, Ramazan – KAVRUK, Hasan (2018). “Bilinmeyen Bir Mecmua ve Diyarbakırlı Abdurrahman ‘Avnî'nin Şiirleri”. Diyarbakır: Âlimler, Ârifler, Edîpler. Edt.: İbrahim Özcoşar, Ali Karakaş, Mustafa Öztürk, Ziya Polat. İstanbul: Ensar Neşriyat. s. 155-176.

TURAN, Muhittin (2023). “MESTAP Kapsamında Çalışılan Tezlerin ‘İçindekiler’ ve ‘İnceleme’ Bölümlerinin Düzenlenmesi Hakkında Bir Teklif”. *Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi 3. MESTAP Çalıştayı*. İstanbul Kültür Üniversitesi, 15 Haziran 2023. İstanbul (yayımlanmamış bildiri).

*YILDIRIM, Arzu (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 208 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 316-319.

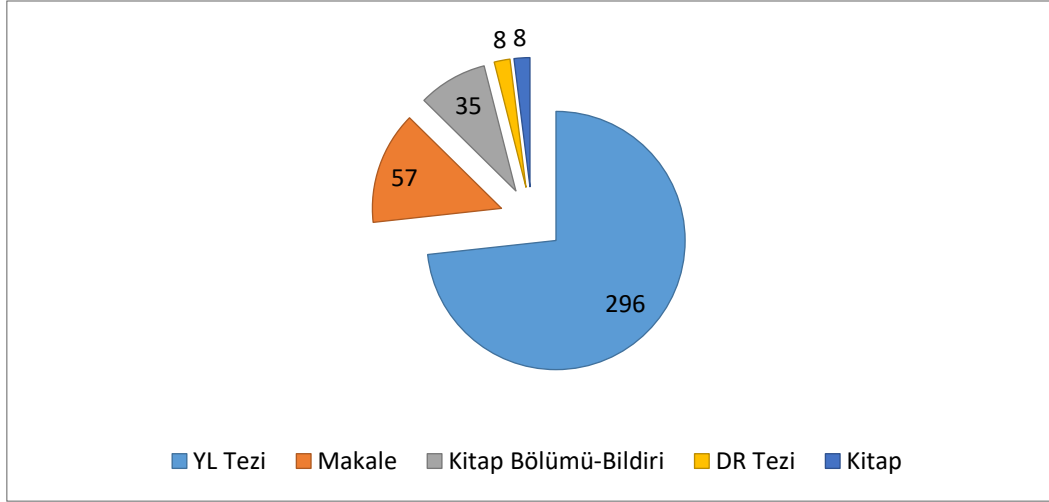
*YILDIRIM, Arzu (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 133 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi)*. Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 69-75.

*YILMAZ, Ozan (2016). “[Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Koleksiyonu] 196 Numaralı Mecmua”. *Dem ile Sema Arasında (Galata Mevlevihanesi*

Koleksiyonu'ndaki Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi). Ed.: Bayram Ali Kaya. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 251-275.

İSTATİSTİKLER

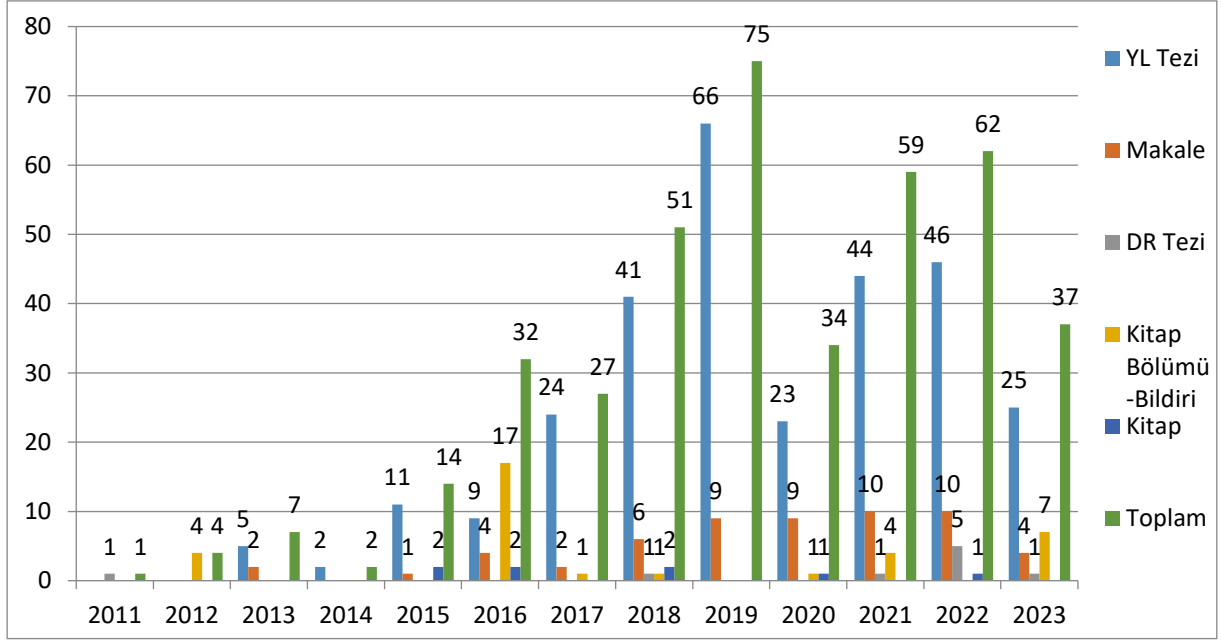
Bu bölümde yukarıda sıralanan çalışmalardan elde edilen veriler, grafik hâlinde sunulmuş, birtakım sonuçlara ulaşılmış ve bu sonuçlar değerlendirilmiştir.³ Grafik şemaları oluşturulurken Zeynep Süngü'nün benzer bir çalışmasından (Süngü: 2020) yararlanılmıştır.

Grafik 1: Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

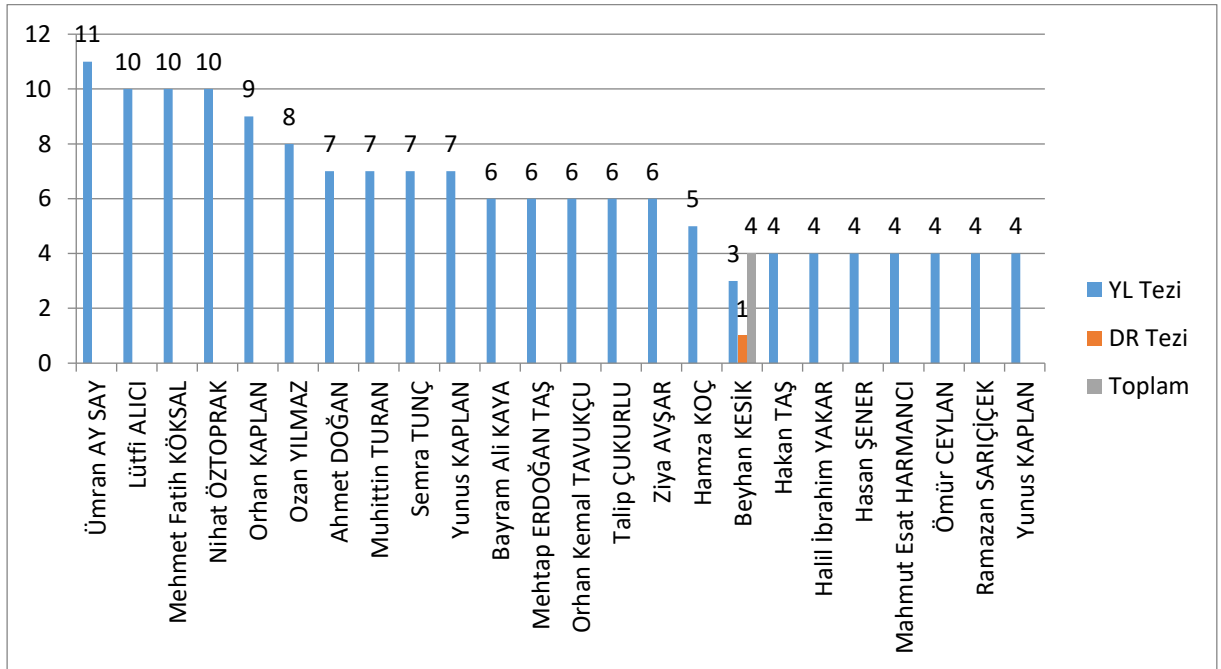
Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi kapsamında çalışılan şiir mecmuaları hakkında yapılan toplam 404 çalışmanın, yukarıdaki grafikte görüldüğü gibi en büyük kısmını 296 sayı ile yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Yüksek lisans tezinden sonra 57 sayısı ile makaleler gelmektedir. En az sayıyı ise 8 ile kitaplar ve doktora tezleri oluşturmaktadır.

³ Verilen çalışmaların yapıldığı yıllarda akademisyenlerin de ünvanları değiştiği için karışıklığa sebep olmaması amacıyla bu bölümde akademisyenlerin ünvanları belirtilmemiştir.

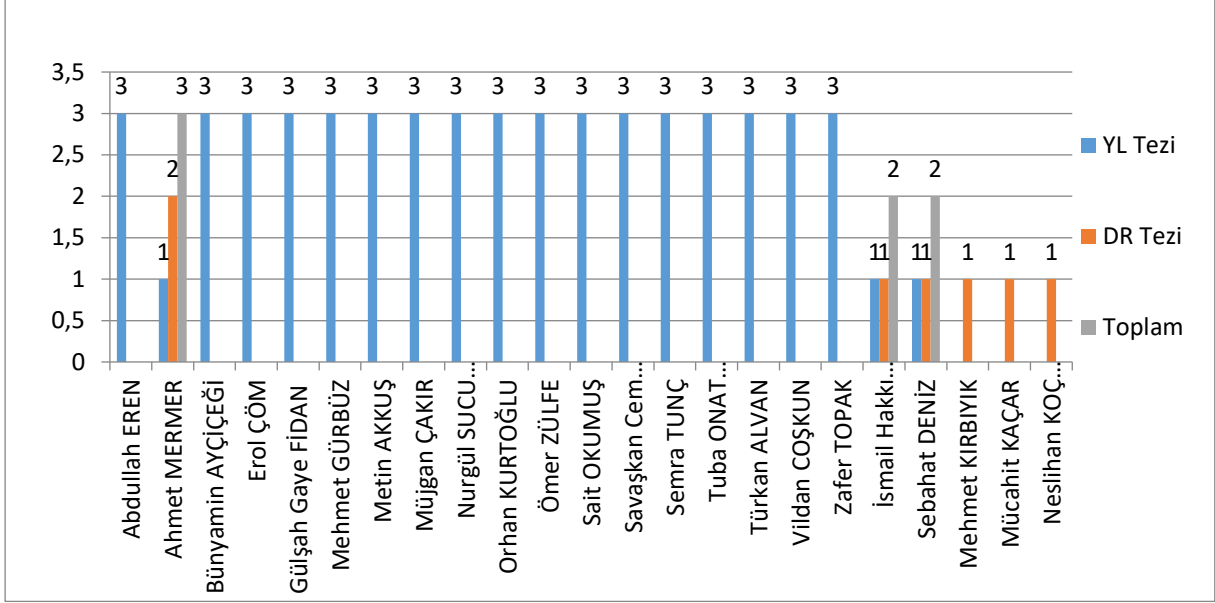

Grafik 2: Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 2’de çalışmaların yıllara göre dağılımı verilmiştir. Mecmua çalışmalarının 2012 yılından itibaren her yıl giderek arttığını görüyoruz. Çalışmaların en fazla olduğu yıl 66 yüksek lisans tezi, 9 makale olmak üzere toplam 75 sayı ile 2019 yılıdır. 2020’de belirgin bir azalmanın olduğu görülüyor. 2019’daki çalışmaların yarısına inen bu azalma, o yıllarda görülen Covid-19 salgınına bağlı olabilir. Nitekim, verilerin 2021 yılından itibaren tekrar arttığı gözlemlenmektedir. 2022 yılında ise doktora tezlerinde ciddi bir artış söz konusudur

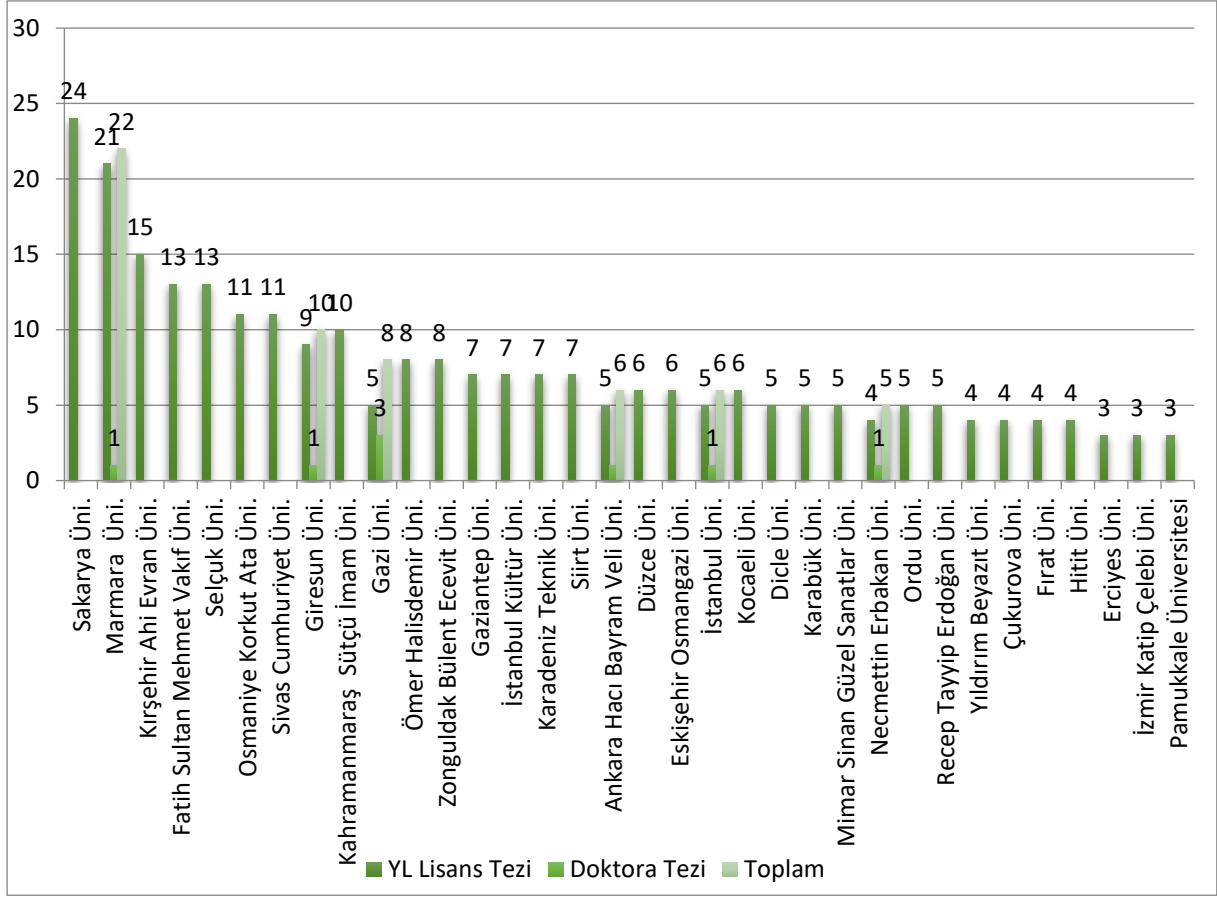

Grafik 3a: Tez Sayılarının Danışmanlara Göre Dağılımı

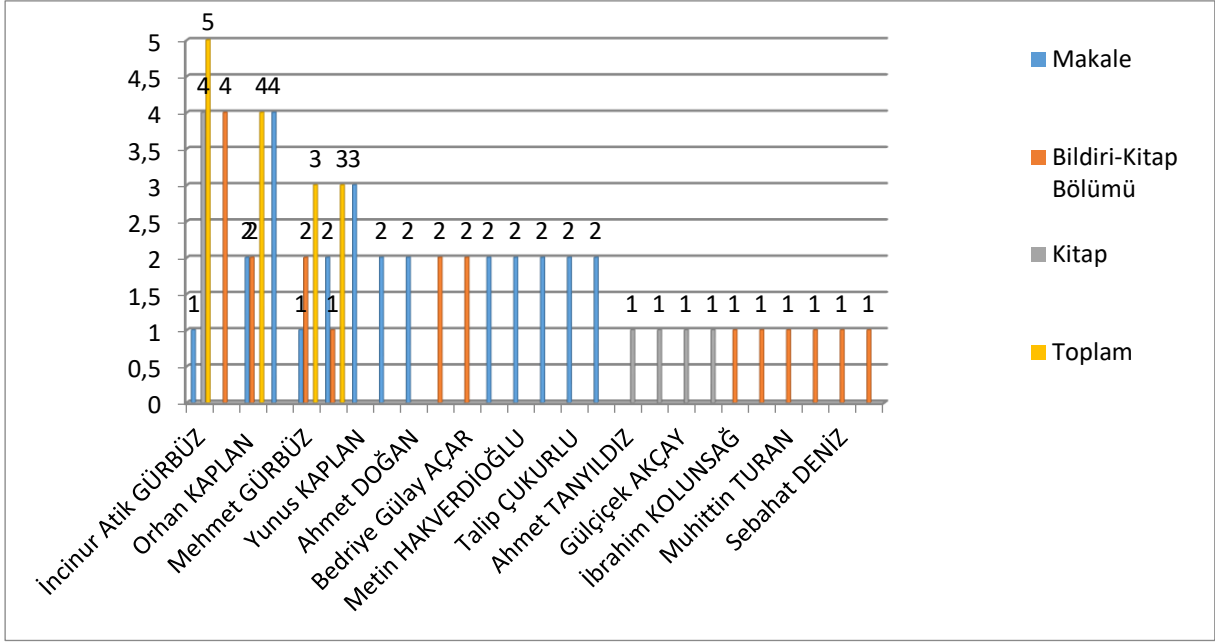
Grafik 3b: 3a'nın devamı

Grafik 3a ve 3b'de tez sayılarının danışmanlara göre dağılımı verilmiştir. Danışmanların sayısı çok olduğu için veriler iki ayrı grafikte gösterilmiştir. Grafiklerde gösterilen veriler, çok olandan az olana doğru sıralanmıştır. Danışman sayısının fazla olması sebebiyle en az 3 tez çalıştıran danışmanlar tabloya dâhil edilmiş, 3'ten az çalıştıranlar ise dâhil edilmemiştir. Ancak doktora tezlerinin sayısı az olduğu için tez danışmanlarının hepsi tabloya alınmıştır. En çok lisansüstü tez çalıştıran danışman, 11 yüksek lisans tezi ile Ümran Ay Say'dır. Daha sonra 10 yüksek lisans tezi ile Mehmet Fatih Köksal, Nihat Öztoprak ve Lütfi Alıcı gelmektedir. Listenin üçüncü sırasında ise 9 yüksek lisans tezi Orhan Kaplan yer almaktadır. En fazla doktora tezi ise 2 sayısı ile Ahmet Mermer'e aittir. 1 ve 2 tez danışmalığı olan hocalar, doktora tezi çalıştırdığı için tabloya eklenmiştir.

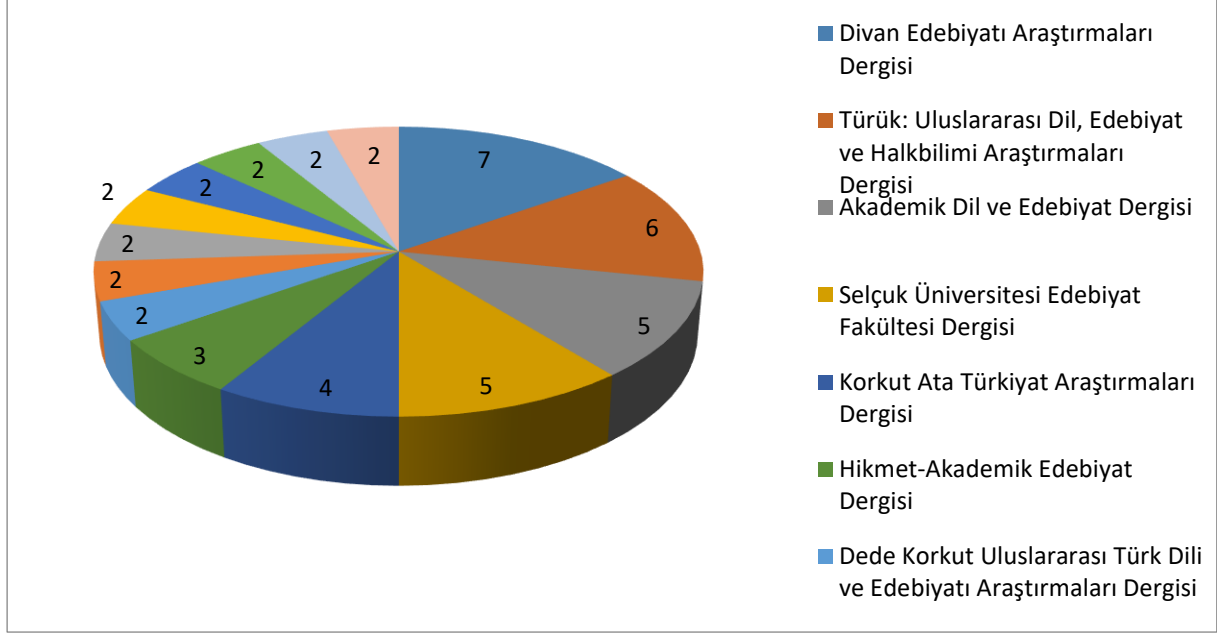
Grafik 4: Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Grafik 4'te MESTAP kapsamında hazırlanan tezlerin üniversitelere göre dağılımı verilmiştir. Grafikte gösterilen veriler, çok olandan az olana doğru sıralanmıştır. Bir önceki tabloda olduğu gibi tez hazırlanan üniversite sayısının çok fazla olması sebebiyle en az 3 tez çalıştıran üniversiteler tabloya alınmıştır. En fazla MESTAP tezi çalıştıran üniversite, 24 tez sayısı ile Sakarya Üniversitesi'dir. Marmara Üniversitesi ise 21 yüksek lisans, 1 doktora tezi olmak üzere toplam 22 tez ile ikinci sırada yer almaktadır. Daha sonra 15 yüksek lisans tezi ile Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 13 yüksek lisans tezi ile Fatih Sultan Mehmet Vakıf ve Selçuk Üniversitesi gelmektedir. MESTAP kapsamında en çok doktora tezi çalıştıran üniversite ise 3 sayısı ile Gazi Üniversitesi'dir. Ancak yüksek lisans tez sayısında geride kalmıştır. Marmara ve Gazi üniversitelerden başka doktora tezi çalıştıran diğer üniversiteler; Ankara Hacı Bayram Veli, Giresun, İstanbul ve Necmettin Erbakan Üniversitesi'dir

Grafik 5: Çalışmaların Yazarlara Göre Dağılımı

Grafik 5'te makale, kitap bölümü-bildiri ve kitapların yazarlara göre dağılımı verilmiştir. 3a ve 3b grafiklerinde tezlerin danışmanlara göre dağılımı verildiği için tez danışmanları bu tabloya dâhil edilmemiştir. Grafikte gösterilen veriler, çok olandan az olana doğru sıralanmıştır. 1 çalışması olan yazarlar tabloya dâhil edilmemiştir. Tabloda en çok çalışma 4 kitap ve 1 makale ile İncinur Atik Gürbüz'e aittir. Gürbüz'ün kitabı önce Harvard Üniversitesi'nde üç cilt olarak basılmış, daha sonra da Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından basılmıştır. En fazla makalesi olan akademisyen ise 4 sayısı ile Zahide Efe'dir. Orhan Kaplan'ın da 2 makale ve 2 kitap bölümü-bildiri olmak üzere toplam 4 çalışması vardır. Daha sonra 3 makale ile Yunus Kaplan gelmektedir. Bunu 1 kitap bölümü-bildiri ve 2 makalesi olmak üzere toplam 3 çalışma ile Şerife Akpınar ve 2 makale, 1 kitap bölümü-bildiri ile Mehmet Gürbüz takip etmektedir. En çok kitap bölümü-bildiri, 4 sayısı ile Mehmet Fatih Köksal'a aittir. Mehmet Gürbüz ve Orhan Kaplan da 2 sayısı ile ikinci sıradadır. Ahmet Tanyıldız, Bayram Ali Kaya, Gülçiçek Akçay ve İbrahim Direkli ise birer kitap yazmışlardır.

Grafik 6: Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı

Grafik 6'da makalelerin yaynevlerine göre dağılımı verilmiştir. Makale sayıları fazla yer teşkil etmediği için en az iki makalenin yayımlandığı dergiler tabloya dâhil edilmiştir. En fazla MESTAP makalesi 7 makale ile Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi'nden çıkmıştır. Daha sonra 6 makale ile Türuk: Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 5 makale ile Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi ile Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi gelmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada MESTAP (Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi) kapsamında hazırlanan şiir mecmuaları hakkında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, başta Klasik Türk Edebiyatı alanı çalışanları olmak üzere konuya ilgi duyan araştırmacıların, MESTAP projesi kapsamında hazırlanan çalışmalara kolaylıkla erişebilmelerini sağlamak, hangi konularda nasıl çalışma yapıldığını tespit etmek ve özellikle tez alanında hangi mecmuaların çalışılmış olduğunu saptayarak mükerrer yayınların önüne geçebilmektir.

Aynı zamanda MESTAP projesi ile ilgili çalışmaların başlığında MESTAP yazıp içeriğinde tablonun bulunmaması veya içeriğinde tablo bulunup adında MESTAP ibaresinin geçmemesi, tablonun farklılaştırılması, yazarların kendi isteklerine göre sütunlar ekleyip çıkarması, özellikle lisansüstü tezlere MESTAP kapsamında çalışıldığı ifade edilip içeriğinde MESTAP ile ilgili hiçbir bilginin olmaması gibi farklılıklar da proje dâhilinde yapılan çalışmaların hâlâ belli bir standarda oturmamış olduğunu gözler önüne sermektedir.

Çalışmanın hazırlanmasında izlenen yöntem, aynı başlık altında bibliyografyadan önce verilmiş, bibliyografya ise "kitaplar, tezler, makaleler ve bildiriler/kitap bölümleri" olmak üzere dört başlık altında verilmiştir. Yazarların

soyadlarına göre alfabetik ve künye olarak sıralanmıştır. Daha sonra bu künyelerden yola çıkılarak elde edilen veriler “grafikler” bölümünde grafiklerle gösterilerek birtakım sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Elde edilen verilere göre MESTAP projesi kapsamında en fazla yüksek lisans tezi, daha sonra da makale çalışıldığı görülmektedir. En az görülen tür ise kitaptır. En fazla tez 2019 yılında çalışılmıştır. 2020 yılında bu sayı düşmekle beraber en çok makale bu yılda yazılmıştır. En çok tez çalıştıran danışman 11 yüksek lisans tezi ile Ümran Ay Say’dır. 10 yüksek lisans tezi ile Mehmet Fatih Köksal, Nihat Öztoprak ve Lütü Alıcı ikinci sırada yer alırken üçüncü sırada ise 9 yüksek lisans tezi ile Orhan Kaplan yer almaktadır. Tezlerin üniversitelere göre dağılımına baktığımızda en fazla tez çalıştıran üniversite 24 yüksek lisans tezi ile Sakarya Üniversitesi’dir. Daha sonra 21 yüksek lisans ve 1 doktora tezi olmak üzere toplam 22 tez ile Marmara Üniversitesi, 15 yüksek lisans tezi ile de Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi gelmektedir.

MESTAP kapsamında en fazla makale yayımlayan araştırmacı, 4 makale ile Zahide Efe’dir. Yunus Kaplan’ın ise 3 makalesi vardır. En fazla kitap bölümü-bildiri ise 5 sayısı ile Mehmet Fatih Köksal’a aittir. Bunu 2 makale ve 1 kitap bölümü-bildiri ile Şerife Akpınar takip etmektedir. Ahmet Doğan, Kamil Ali Gıynaş, Metin Hakverdioğlu, Orhan Kaplan ve Talip Çukurlu’nun da 2 makaleleri mevcuttur.

Genel olarak baktığımızda Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) ile ilgili çalışmaların gün geçtikçe artmasının yanı sıra MESTAP projesi kapsamında yürütülen mecmua tezlerinin daha sistemli ve düzenli olduğu, özellikle MESTAP tablosunun bu düzeni oluşturduğu gözlemlenmektedir.

KAYNAKÇA

Gıynaş, Kamil Ali (2011). “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 25. s. 245-260.

Gürbüz, Mehmet (2013). “Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler Çalışması”. *Turkish Studies*. C. 8. s. 2947-2949.

Köksal, Mehmet Fatih (2012). “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)”. *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları. s. 133-152.

Süngü, Zeynep (2020). “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 25. s. 917-1056.

Uçar, Abdullah (2022). “Bir Şiir Mecmuasında Tespit Edilen Yayımlanmamış Şiirler”. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S. 30. s. 24-40.

Uzun, Mustafa (2003). “Mecmua”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 28. 265-268.

Elektronik Kaynaklar

Academia: <https://www.academia.edu/> (E.T. :03.11.2023)

Dergipark: <https://dergipark.org.tr/tr/> (E.T. :05.11.2023)

İSAM Makaleler Veritabanı:

<http://ktp.isam.org.tr/?url=makalesbv/findrecords.php> (E.T.:10.11.2023)

MESTAP Sitesi: <https://mestap.com/> (E.T.:11.11.2023)

Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (E.T.:05.11.2023)

YÖK Akademik: <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/> (E.T.:07.11.2023)

YAYIN İLKELERİ

KÜLTÜRK'e, Türk dili ve Türk edebiyatının tarihî ve güncel problemlerini bilimsel bir bakış açısıyla ele alan, bu konuda çözüm önerileri getiren, Türk dili ve Türk edebiyatıyla ilgili yazar ve eserleri tanıtan bilimsel makaleler ve kitabiyat (tanıtım-eleştiri) yazıları kabul edilir.

KÜLTÜRK'e gönderilecek yazılarda; alanında bir boşluğu dolduracak özgün bir makale olması şartı aranır.

KÜLTÜRK, Yaz/Haziran ve Kış/Aralık olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanmaktadır. **KÜLTÜRK**'te yayımlanan makalelerin sayısında sınırlama vardır. Bu bağlamda dergiye gönderilen makaleler hakem süreci tamamlanmış olması koşuluyla sıraya konulur ve bu sıraya göre yayımlanır.

KÜLTÜRK'e gönderilecek yazıların daha önce başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olması gerekir. Daha önceden sadece özeti yayımlanmış bildiri ve raporlar -yazıda belirtmek kaydıyla kabul edilir; ancak tam metni yayımlanmış başvurular değerlendirmeye alınmaz. Bilimsel bir etkinlikte sunulmuş ancak sunulduğu tarihten itibaren en az üç yıl geçtiği hâlde yayımlanmamış bildirimler de yayıma kabul edilir.

KÜLTÜRK'e Türkçe (diğer çağdaş Türk lehçeleri ve kullandıkları alfabeler) ve İngilizce yazılar kabul edilir. Ön inceleme sonucunda **KÜLTÜRK** Yayın İlkeleri ve Yazım Kuralları'na uymayan çalışmalar, düzeltilmek üzere yazarına iade edilir. **KÜLTÜRK** Yayın İlkeleri ve Yazım Kuralları'na uygun makaleler için hakem süreci başlatılır.

KÜLTÜRK'te daha önce başka bir dilde yayımlanmış makalelerin Türkçe çevirileri konu, içerik ve alana sağlayacağı katkı itibarıyla Yayın Kurulu'nca "yayımlanması uygun" bulunduğu takdirde değerlendirme sürecine alınır.

KÜLTÜRK'te kör hakemlik uygulaması yapılır. Hakem ve yazar isimleri yayın sürecinde de yayım sonrasında da editörlükte mahfuz tutulur. **KÜLTÜRK**'e gönderilen makaleler ön incelemeden geçtikten sonra en az iki hakem tarafından değerlendirilir. İki hakemden de olumsuz rapor alan makaleler yayımlanmaz. Bir olumlu, bir olumsuz rapor alan makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Üçüncü hakemin vermiş olduğu rapora göre makalenin yayımlanıp yayımlanmayacağına karar verilir. Yazarlar, hakemlerden gelen düzeltme ve değişiklik taleplerine editör aracılığıyla itiraz edebilirler.

KÜLTÜRK editörleri, Türkçe ve İngilizce olarak gönderilmiş olan başlıkların anlaşılmasını sağlamak için gerekli gördüğü yerlerde değişiklik yapabilir. Başlıkla beraber 150-250 kelime arasında bir Türkçe ve İngilizce özet ve 3-5 kelimelik Türkçe ve İngilizce anahtar kelimelere de yer verilmelidir.

KÜLTÜRK'te yayımlanan makalelerde yazının başlığı altında ortalananacak şekilde sırasıyla yazarın unvanı, adı-soyadı, görev yaptığı kurum ve kendisine ulaşılabilecek e-posta adresi bilgilerine yer verilmelidir.

KÜLTÜRK'e gönderilen makalelerin dilinin yazım ve dil bilgisi kurallarına uygun, sade ve anlaşılır bir dil kalitesine sahip olması gerekmektedir.

KÜLTÜRK'e gönderilen yazıların bilimsel yayın etiği ilkelerine uygun olması esastır. Etik ihlali tespit edilen yazılar hakkında ilgili yerlere bildirimde bulunulur.

KÜLTÜRK'e gönderilen yazıların bilimsel sorumluluğunun yanı sıra hukuki sorumluluğu da yazarına aittir. Yayımlanan yazılarla, belge, resim, fotoğraf, istatistik, tablo vb. görsel malzemeye ilgili olarak çıkabilecek hukuki sorunlarda **KÜLTÜRK** taraf ve muhatap değildir.

YAZIM KURALLARI

Sayfa Düzeni

1. Yazılar, Microsoft Word programında yazılmalı ve sayfa ölçüleri aşağıdaki gibi düzenlenmelidir:

Kağıt Boyutu	A4 Dikey
Üst Kenar Boşluk	3 cm
Alt Kenar Boşluk	2.5 cm
Sol Kenar Boşluk	2.5 cm
Sağ Kenar Boşluk	2.5 cm
Paragraf Başı	1 cm
Yazı Tipi	DEVRA
Yazı Tipi Stili	Normal
Yazı Tipi Boyutu	12 punto
Blok Alıntı	İtalik (ana metinle aynı biçimde)
Manzum Kesitler	Soldan 1,5 cm girintili
Dipnot Metin Boyutu	10 punto
Paragraf Aralığı	6 nk (sonra)
Satır Aralığı	1,15
Metin iki yana yaslı olmalıdır.	

2. Yazılarda sayfa numarası, üst bilgi ve alt bilgi gibi ayrıntılara yer verilmemelidir.

Öz/Abstract bölümünün yazı tipi **DEVRA**, yazı tipi stili **normal**, yazı tipi boyutu **10 punto**, ilk satır girintileri **0,75 cm** olacak şekilde sağ kenar ve sol kenar girintisi **1cm** olarak yazılmalıdır.

3. Makale içerisinde düzenli bir bilgi aktarımı sağlamak üzere ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir. Ana başlıklar (ana bölüm, kaynaklar ve ekler) büyük harflerle; ara ve alt başlıklar yalnız ilk harfleri büyük ve koyu karakterde yazılmalıdır.

4. Yazım ve noktalama açısından, makalenin ya da konunun zorunlu kıldığı özel durumlar dışında, Türk Dil Kurumunun **Yazım Kılavuzu** esas alınmalıdır.

ATIF VE KAYNAKÇA KILAVUZU

KÜLTÜRK Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen makalelerde kaynak gösterme konusunda APA sistemi benimsenmiştir. Bu sebeple, dergimize gönderilecek makalelerin aşağıdaki kaynak gösterme sistemine uygun olması gerekmektedir.

GENEL KURALLAR:

1. Kaynakçada gösterilen bütün eser künyelerinde (kitap, tez, makale, bildiri vs.) tarihten sonra gelen bağımsız her bir bilgi arasına nokta konur; virgül sadece yazar soyadından sonra kullanılır: Polat, Nazım Hikmet (1998). *Külliyyâtına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfeddin*. İstanbul: Arma Yayınları.
2. Metin içinde açıklama yapılması gereken durumlarda dipnot da kullanılabilir. Dipnotta bir yayına atıf yapılacaksa yine metin içindeki atıf sistemi uygulanır: "Bu konuda yapılan başlıca çalışmalar için bk. (Ünver 1993; Timurtaş, 1994).
3. Metin içinde yazarın adından bahsediliyorsa atıfta yazar adı yeniden yazılmaz: "Nitekim Özkul Çobanoğlu'nun (2007: 112-114) buna dair kayda değer tespitleri vardır."
4. Çeviren (çev.), tashih eden (tsh.), hazırlayan (haz.) vb. durumlarda bu isimler yazılırken eser isminden sonra nokta konulmalı ve parantez içinde ilgili kısaltma yapılarak kişinin ismi verilmelidir.

1. Kitaptan yapılan alıntı

Tek yazarlı kitaplar için:

Metin içinde: (Tulum, 2000: 76)

Kaynakçada: Tulum, Mertol (2000). *Tarihî Metin Çalışmalarında Usûl – Menâkıbu'l-Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme*. İstanbul: Deniz Kitabevi.

İki yazarlı kitaplar için:

Metin içinde: (İsen ve Macit, 1992: 103)

Kaynakçada: İsen, Mustafa- Macit, Muhsin (1992). *Türk Edebiyatında Tevhidler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İkiden fazla yazarlı kitaplar için:

Metin içinde: (İpekten, vd., 2011: 103)

Kaynakçada: İpekten, Haluk-İsen, Mustafa-Toparlı, Recep-Okçu, Naci-Karabey, Turgut (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

2. Makaleden yapılan alıntı

Metin içinde: (Ünver, 1993: 57)

Kaynakçada: Ünver, İsmail (1993). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*. S. XI. s. 51-90.

3. Bildiriden yapılan alıntı

Metin içinde: (Levend, 1960: 171)

Kaynakçada: Levend, Ağâh Sırrı (1960). “Bilinmeyen Bir Yazarın Bilinmeyen Bir Eseri: Tutmacı'nın Gül ü Hüsrev Mesnevisi”. *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. s. 169-74.

4. Kitap bölümünden yapılan alıntı

Metin içinde: (Ceylan, 2002: 892)

Kaynakçada: Ceylan, Ömür (2002). “Edebî Geleneğimiz İçerisinde Tasavvufî Şiir Şerhleri”. *Türkler*. Editör: Hasan Celâl Güzel vd.. C. 5. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s. 891-5.

5. Tezden yapılan alıntı

Metin içinde: (Toprak, 2002: 213-4)

Kaynakçada: Toprak, Funda (2002). *Harezmi Türkçesinde Fiil*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

6. Ansiklopedi maddesinden yapılan alıntı

Metin içinde: (Okay, 1989: 101)

Kaynakçada: Okay, Orhan (1998). “Ahmed Midhat Efendi”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 28. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 100-103.

7. El Yazması eserden yapılan alıntı

Metin içinde: (Dervîş Hayâlî yz.: 63a)

Kaynakçada: Dervîş Hayâlî (yz.). *Ravzatü'l-envâr*. Süleymaniye Kütüphanesi. Fatih Bölümü. Nu: 2633.

8. Gazete yazısından yapılan alıntı

Yazarlı gazete yazısı için:

Metin içinde: (Bardakçı: 14.05.2020)

Kaynakçada: Bardakçı, Murat (14.05.2020). “Türkçe Fermanı Hakikaten Karamanoğlu Mehmet Bey'e mi Ait?”. *Habertürk*: 14 Mayıs 2020.

Yazarsız gazete yazısı için:

Metin içinde: (Milliyet: 27.05.2020)

Kaynakçada: *Milliyet* (27.05.2020). Üniversitelerde Dijital Sınav Dönemi.

9. Arşiv kaynaklarından yapılan alıntı

Metin içinde: (BOA. A. VKN. MHM. 1/15).

Kaynakçada: A. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Vakanüvislik Kalemi Mühimme Evrakı

Not: Sadece arşiv kaynaklarının gösterimine mahsus olmak üzere dipnot sistemi kullanılabilir.

10. Elektronik kaynaklardan yapılan alıntı

Yayın tarihi ve sayfa numarası kayıtlı e-kitaptan yapılan alıntılarda:

Metin içinde: (Horata, 2019: 203)

Kaynakçada: Horata, Osman (2019). *Esrar Dede Divanı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-240609/esrar-dede-divani.html>. (Erişim Tarihi: 22.05.2020)

Yayın tarihi kayıtlı e-ansiklopediden yapılan alıntılarda:

Metin içinde: (Kesik, 2014)

Kaynakçada: Kesik, Beyhan (2014). "Avnî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/avni-fatih-sultan-mehmed-sultan> (Erişim Tarihi: 23.05.2020).

Yalnızca web sitesine yapılan atıflarda:

(Yalnızca web sayfasına atıf yapılacaksa metin içinde dipnot şeklinde gösterilir.)

<https://www.osmanliedebiyati.com/> (E.T.: 21.05.2020).

Elektronik kaynaklar kaynakçada gösterilirken yazar adı varsa normal Kaynakça içinde, yoksa diğer kaynakların sonuna **Elektronik Kaynaklar** başlığı altında eklenir.

Not: Web adresi yazılırken, sitenin genel sayfasının adresi değil, yazıya erişimi sağlanabilecek linkin verilmesine ve erişim tarihinin yazılmasına dikkat edilmelidir.

11. Sözlü kaynaklardan yapılan alıntılar

Sözlü kaynaklara derleme yapılan kişinin adı ve derlemenin yapıldığı tarih gösterilmelidir. Kaynakçada derleme yapılan kişiler "**Kaynak Kişiler**" başlığı altında sıralanmalıdır.

Metin içinde: (Aslan: 12.01.1983)

Kaynakçada: Aslan, Şeref (12.01.1983). *Derleme Konusu*. Derleme yeri (Köy. İlçe. İl): Kaynak kişinin yaşı

Aslan, Şeref (12.01.1983). *Bir Masal (Akıl ile Devlet)*. Arpaçay Mah.. Akçalar (Keçebörk) Köyü. Kars: 37.

Not: Sözlü kaynaklarda derleme yapılan kişinin adı ve derlemenin yapıldığı tarih gösterilmelidir. Kaynakçada derleme yapılan kişiler "**Kaynak Kişiler**" başlığı altında sıralanmalıdır.